

กำหนดการเผยแพร่

- ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม
- ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน
- ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน
- ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

Publishing Schedule

- Number 1 (January - March)
- Number 2 (April - June)
- Number 3 (July - September)
- Number 4 (October - December)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยทาง
ครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ จิตวิทยา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์
และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อให้บริการวิชาการเกี่ยวกับการเสนอทางออกในการแก้ปัญหา
สังคม

Objective

1. To promote and disseminate academic works and research
results in educational science, psychology, political science,
Public Administration and interdisciplinary studies in the
humanities and social sciences.
2. To provide academic services in solving social problems.

ดุษฎีมาฆะ

วารสารวิชาการธรรมศาสตร์
Dhammathas Academic Journal

ปีที่ 21 ฉบับที่ 4 ประจำเดือน ตุลาคม - ธันวาคม 2564
Vol. 21 No. 4 (October - December 2021)

การพิจารณาคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความที่ตีพิมพ์จะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการ
กลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 2 ท่านที่มีความเชี่ยวชาญ
ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ
ก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความ
ไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความและผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อ
ผู้พิจารณาบทความ (Double-blind Peer Review)

Article Consideration

Each article will be published by a panel of two journalists with
expertise in relevant fields. And get the editorial approval before
publishing. The review is in the form of: The article's Double Blind.
To comply with copyright law The author must sign the copy
of the article submission form to the journal. In addition, the author
must confirm that the original article submitted to it. Only one
publication in the Dhammathas academic journal. If the images
or tables of other articles appearing in other publications are used. The
author must ask permission of the copyright owner. Include a book
that has been approved by the editor before the article is published.

ที่ปรึกษา

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศาสตราจารย์ ดร.
พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร.
ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ
ศาสตราจารย์ ดร.วัชร งามจิตต์เจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Advisors

Prof. Dr. Phra Thamwacharapundit
Assoc. Prof. Dr. Phra Sophonphathanapundit
Prof. Dr. Prayong Seanburan
Prof. Dr. Watchara Ngamchitcharoen
Asst. Prof. Dr. Pitch Pongsawat

Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Khon Kaen University
Thammasat University
Chulalongkorn University

บรรณาธิการ / Editor

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล / Asst. Prof. Dr. Suraphon Promgun

ผู้ช่วยบรรณาธิการ / Editorial assistant

สาริกา ไสวงาม / Sariga Sa-waingam

กองบรรณาธิการ

พระครูสุธีคัมภีรญาณ วิ., ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.กนกพร สมปราชญ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.กตัญญู แก้วหานาม	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
รองศาสตราจารย์ ดร.อำพล บุตคาสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพรรณ วงศ์พรวัฒน์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ฮวดศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุทธิวัฒน์ ถาวรสินศักดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Editorial Board

Asst. Prof. Dr. Phrakhu Sudhikhambhirayan	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Prof. Dr. Kanokorn Somprach	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Pasakorn Dokchan	Mahamakut Buddhist University
Assoc. Prof. Dr. Sanya Kenaphoom	Rajabhat Mahasarakham University
Assoc. Prof. Dr. Kathanyoo Kaewhanam	Kalasin University
Assoc. Prof. Dr. Aompol Buddasarn	Phranakhon Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Teerachoot Kerdkaw	Huachiew Chalermprakit University
Assoc. Prof. Dr. Sanya Sasong	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Chakkapan Wongpornpavan	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Chanchai Hudsri	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Vitthaya Thongdee	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Prayoon Saengsai	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Theerapong Meethaisong	Mahasarakham University
Asst. Prof. Dr. Putthiwat Thawonsinsak	Loei Rajabhat University

ผู้จัดการวารสาร / Journal Manager

มาริสสา ไสวงาม / Marisa Sa-waingam

ออกแบบปก : สาริกา ไสวงาม

จำนวนพิมพ์ : 500 เล่ม

เจ้าของ : สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
อาคาร 100 ปี สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาท อาสภมหาเถร)
เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 085-752-1693

พิมพ์ที่ : <http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas> E-mail: dhammathas@hotmail.com
ห้างหุ้นส่วนจำกัด ขอนแก่นการพิมพ์ 64-66 ถนนรินรมย์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 0-4322-1938 E-mail: khonkaenprint@gmail.com

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร วารสารวิชาการธรรมศาสตร์ (Peer Review)

ปีที่ 21 ฉบับที่ 4 ประจำเดือน ตุลาคม - ธันวาคม 2564

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

1. พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ฮวดศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. อาจารย์ ดร.ปณิจิตร สุขุมาลัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1. ศาสตราจารย์ ดร.จินตนา สรายุทธพิทักษ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงมกล ไตรวิจิตรคุณ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ชิวพิมาย	วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
4. รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรธิดา ผลงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
5. รองศาสตราจารย์ ดร.มัทนา วัฒนอมศักดิ์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
6. รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
7. รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ นันทะไชย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
8. รองศาสตราจารย์ ดร.รุตพงษ์ กว้างสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
9. รองศาสตราจารย์ ดร.เพชรวิทย์ จันทศิริสิริ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
10. รองศาสตราจารย์ ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว	มหาวิทยาลัยบูรพา
11. รองศาสตราจารย์ ดร.สุภายู ธีระวิชิตระกุล	มหาวิทยาลัยบูรพา
12. รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ แสงเงิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
13. รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
14. รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาส	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
15. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
16. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ปัญญาพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
18. รองศาสตราจารย์ ดร.บุญยแสนอ ตริวิเศษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปทุมพร เปี้ยถนอม	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันเพ็ญ เจริญตระกูลปิติ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญพนา พ่วงแพ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฏิพันธ์ อุทยานกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ สว่างเมฆ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกกร บุญมี	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญญา ศรีพันธ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ฝาเจริญ	วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บุญวัฒน์ บุญทะวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิณา ประชากุล	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บรรณาธิการแถลง

วารสารวิชาการธรรมศาสตร์ฉบับนี้ เป็นปีที่ 21 ฉบับที่ 4 ประกอบด้วย บทความวิจัย ได้แก่ 1) ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ 2) รูปแบบการบูรณาการพุทธธรรมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากเชือกตามภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา 3) Enhancing English Reading Comprehension Ability by Using Active Learning 4) การพัฒนาการคิดเชิงคำนวณโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เรื่องโมเมนตัมและการชน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 5) การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาไทย โดยใช้เทคนิค เค ดับเบิ้ลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 6) นวัตกรรมภูมิปัญญาการทำนาข้าวในพื้นที่สูงของชาวนาในจังหวัดพะเยา 7) การบูรณาการหลักธรรมเพื่อแก้ปัญหาจากการพนันของชุมชนเกษตรกรรมยางพาราและปาล์มน้ำมัน ตำบลทุ่งหลวง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี 8) กระบวนการแก้ปัญหาของตนเองของนักเรียนในชั้นเรียนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด 9) การพัฒนานโยบายและกฎหมายว่าด้วยการจัดการทรัพย์สินผู้สูงอายุ 10) การพัฒนาการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 11) วิเคราะห์การบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลภูพาน อำเภอภูพาน จังหวัดขอนแก่น ตามหลักสังคหวัตถุ 4 12) รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 13) การพัฒนาบทรณรงค์โทรทัศน์แสดงตัวบุคคลเพื่อลดความเข้าใจผิดในการติดต่อราชการไทยยุคใหม่ 14) รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร 15) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ 16) ความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 17) รูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 18) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 19) อนาคตภาพการอาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565-2574) 20) การเลื่อนขั้นและทุนทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ: กรณีศึกษาชุมชนเบอร์ 21) ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้ใหญ่บ้านในตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 22) คุณธรรมจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลเมืองศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 23) การขับเคลื่อนกีฬาสปอร์ต (E-Sports) ในจังหวัดขอนแก่น 24) การศึกษาเปรียบเทียบเสียงพยางค์และสระในคำภาษาไทยอีสานกับภาษาไทยกรุงเทพฯ

บทความวิชาการ ได้แก่ 1) รูปแบบการสอนสังคมศึกษาในยุค NEW NORMAL 2) การเข้าสู่สังคมระหว่างประเทศของสยามกับ “การระบุงตวัตนของรัฐ” ในการสงครามสมัยใหม่ (ค.ศ. 1782-1917) และ 3) COVID-2019: ฉากทัศน์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในสังคมวิถีใหม่

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผู้อ่านจะได้รับความรู้จากความรู้ความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือตามตีพิมพ์ และนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา ตลอดจนการดำเนินชีวิตต่อไป

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพล พรหมกุล)

ทัศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้
เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการแถลง

บทความวิจัย : Research Article

- ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
The Effects of Positive Psychology Capital Enhancement Program of Students, Faculty of Education, Buriram Rajabhat University
พัชรี ธุงแก้ว
Patcharee Thungkaew 1
- รูปแบบการบูรณาการพุทธธรรมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากเชือกตามภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา
Model Rope Products Buddhist Integrative Local wisdom in Nakhonratchasima Province
มนัสพล ยังทะเล, พระครูใบฎีกาหัสดี ประกิจ, พระครูภัทรจิตตาภรณ์, พระครูอัครศีลวิสุทธิ (ไกรจรัส) และเบญญาภา จิตมั่นคงภักดี
Manusphon Yungtalay, Phrabaideeka Hassadee Praking, Phrakhrut Puttharajitthapron, Phrakhrut Akarasilawisut (Kraicharas) and Benyapa Jitmunkongpakdee 13
- Enhancing English Reading Comprehension Ability by Using Active Learning
Suphannee Arsairach, Narumol Puengkaew and Songpol Suksumek 23
- การพัฒนาการคิดเชิงคำนวณโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เรื่องโมเมนตัมและการชน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
Developing Computational Thinking using STEM-Problem Based Learning in Momentum and Collisions Topic for 10th Grade Students
ณัฐธิดา กัลยาประสิทธิ์, ธิติยา บงกชเพชร และศิรินุช จินดารักษ์
Nattida Kanlayaprasit, Thitiya Bongkotphet and Sirinuch Chindaruksa 33

- การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาไทย โดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

The Development of Thai Language Learning Activities Using KWL Plus and Paired Reading Technique of Grade 3 Students

อนงค์วี พุทธิมา

Anongwagee Putthima 45
- นวัตกรรมภูมิปัญญาการทำนาข้าวในพื้นที่สูงของชาวนาในจังหวัดพะเยา

Wisdom Innovations for Highland Rice Planting of the Peasants in Phayao Province, Thailand

ณวิญ เสริฐผล

Nawin Serthpol 57
- การบูรณาการหลักธรรมเพื่อแก้ปัญหาจากการพนันของชุมชนเกษตรกรยางพาราและปาล์มน้ำมัน ตำบลทุ่งหลวง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Emphasis on Dharma Principles for Reasons for the Faith of the Rubber and Oil Farming Community, Thung Luang Subdistrict, Wiang Sa District, Surat Thani Province

ปณณพงศ์ วงศ์ณาศรี และนันธิดา จันท์ศิริ

Punnapong Wongnasri and Nantida Jansiri 67
- กระบวนการมีปัญหของตนเองของนักเรียนในชั้นเรียนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด

The Students' Problem Posing Process in classroom by Using Lesson Study and Open Approach

สุภารัตน์ คาระวะ และสัมพันธ์ ถิ่นเวียงทอง

Suparat Karawa and Sampan Thinwiangthong 81
- การพัฒนานโยบายและกฎหมายว่าด้วยการจัดการทรัพย์สินผู้สูงอายุ

The Development of Policy and Law Concerning Elder's Asset Management

ภูมิ มุลศิลป์

Poom Moolsilpa 93

- การพัฒนาการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

The Development of Enhancing Public Mind Characteristic Activities for Fourth Grade Students

พิมพ์ชนก หงษ์เหาะ และอุไรวรรณ หาญวงศ์

Pimchanok Hongho and Uraiwan Hanwong 103
- วิเคราะห์การบริหารขององค์กรบริหารส่วนตำบลภูผาม่าน อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น ตามหลักสังคหวัตถุ 4

An Analysis of Administration of Phuphaman Sub-District Administrative Organization, Phuphaman District, Khon Kaen Province

ชนกานต์ กุลด้วง, พระมหามิตร จิตปัญโญ และพระโสภณพัฒนบัณฑิต

Chanakan Kulduang, Phramaha Mit Thitapanyo and Phra Sophonphattanabundit 114
- รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

Life Skills Development Model for High School Students

สุทธยาณ์ จำปาทอง, จำเนียร พลหาญ และอุรสา พรหมทา

Sutthaya Jumpatong, Chumnian Pollaharn and Urasa Promta 129
- การพัฒนาบัตรอิเล็กทรอนิกส์แสดงตัวบุคคลเพื่อลดความซ้ำซ้อนในการติดต่อราชการไทย ยุคใหม่

Development of Electronic Identification Cards and Reducing Redundancies in Modern Thai Government Relations

วัฒนะชัย สืบศิริบุษย์ และสืบพงษ์ สุขสม

Wattanachai Suebsiribut and Suebpong Suksom 143
- รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร

The Structural Equation Model of Administrative Factors Affecting Schools Effectiveness of the Secondary Educational Service Area Office in Kamphaeng Phet

วรารณ จารุมณีชน, สุวัฒน์ วรานุสาสน์ และชูชีพ พุทธประเสริฐ

Waraporn Jarumetheechon, Suwat Waranusat and Choocheep Phutthaprasert 155

- ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

Factors Affecting the Effectiveness of Education Management by Highland Schools which is Consistent with Geo-culture: A Case Study of Highland School in Chiang Mai Province

พระเทพอดิพัทษ์ จันทร์โลหิต, เฉลิมชัย ปัญญาดี, สมคิด แก้วทิพย์, ธรรมพร ตันตรา และสุริยจรัส เตชะตันมินสกุล

Phra Therdphitak Janlohit, Chalermchai Punyadee, Somkid Keawtip, Thammaporn Tantar and Suriyajas Techatunminasakul

169
- ความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

The Necessity of an Operation of Students Care and Support System for Primary Schools under the Office of the Basic Education Commission in the Northeast

แดนไพร์ สีมาคาม, วัลนิกา ฉลากบาง และเอกลักษณ์ เพียสา

Danprai Seemakam, Wannika Chalakbang and Akkaluck Pheasa

183
- รูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

The Model of Teacher Development in Learning Management for 21st Century for Educational Opportunity Schools under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 3

เชาวรินทร์ แก้วพรม, จำเนียร พลหาญ และชยาگانต์ เรืองสุวรรณ

Chaowarin Kaewprom, Chumnian Pollaharn and Chayakan Ruangsuan

195
- ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Innovative Leadership of School Administrators under the Primary Education Service Area Office in the Northeast

เดชา ลุนาวงค์, วาโร เฟ็งสวัสต์ และวันเพ็ญ นันทะศรี

Decha Lunawong, Waro Phengsawat and Wanpen Nantasri

213

- **อนาคตภาพการอาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565-2574)**
The Scenario of Thai Vocational Education in the Next Decade (2022-2031)
 อรรถพล สังขวาสี, พา อักษรเสือ และชัยยุทธ ศิริสุทธิ์
 Atthaphon Sangkawasee, Pha Agsornsua and Chaiyuth Sirisuthi 221
- **การเลื่อนชั้นและทุนทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ: กรณีศึกษายูทูบเบอร์**
Class Mobility, and Cultural and Economic Capital: Case Studies of Youtubers
 จอมขวัญ แก้วล้วน, จุฑามาศ แผงฤทธิ์ และนรชิต จิรสัทธรรม
 Chomkwan Kaewluan, Chuthamat Faengrit and Norachit Jirasatthumb 235
- **ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้ใหญ่บ้านในตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น**
The Buddhist Leadership of the Village Headman in Ban Pet Sub-district, Mueang district, Khon Kaen Province
 พระมหาสุภกิจ ธมฺโม (ครองศิริรัตน์), พระโสภณพัฒนบัณฑิต และพระครูสุธีคัมภีรญาณ
 Phamaha Supakit Dhammo (Kongsirirat), Phra Sophonphattanabundit
 and Phrakhru Sudhikhambhirayan 249
- **คุณธรรมจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลเมืองศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น**
Morals and Ethics of Local Leaders According to Buddhist Concepts in the Sila Municipality, Mueang Khon Kaen District, Khon Kaen Province
 อรวรรณ แก้วมาตย์, พระครูวินัยธรรวชิต ปยุตโต, พระมหาวิรุธ วิโรจน์,
 พระครูสังฆรักษ์ทวี อภโย และชนาธิป ศรีโท
 Orawan Kaewmat, Phrakru Vinaidhorn Worachat Payutto,
 Phramaha Wiruth Wirojano, Phrakru Sangkharak Thawee Abhayo
 and Chanathip Sritho 263
- **การขับเคลื่อนกีฬาอีสปอร์ต (E-Sports) ในจังหวัดขอนแก่น**
Advocating for E-Sports in Khon Kaen Province
 ภูริท มุลมิ่ง และกฤชวรรณ โลว์ชรินทร์
 Poolit Moonming and Grichawat Lowatcharinmb 275

- การศึกษาเปรียบเทียบเสียงพยัญชนะและสระในคำภาษาไทย่าเชียงรายกับภาษาไทย
กรุงเทพฯ

A Comparative Study of Consonants and Vowels in Words of Tai Ya's Chiang Rai and Bangkok Thai

บุษราคัม ยอดชะลูด, วรวรรณ ศรียาภย์, จารุวรรณ เบญจาทิกุล และบุญยงค์ เกศเทศ
Bussarakham Yodchalood, Warawat Sriyabhaya, Jaruwan Benjatikul
and Boonyong Ketthet

287

บทความวิชาการ : Academic Article

- รูปแบบการสอนสังคมศึกษาในยุค NEW NORMAL

Teaching Social Studies Model in the New Normal Era

พระปลัดภักตร์วัฒน์ สีลเตโช, พิษณุ หอมสมบัติ และสอาด ภูนาสรณ์

Phrapalad Pakkarawat Silatejo, Phitsanu Homsombat and Saard Poonasron

301

- การเข้าสู่สังคมระหว่างประเทศของสยามกับ “การระบุงบตั้งตนของรัฐ” ในการสงคราม
สมัยใหม่ (ค.ศ. 1782-1917)

Siam's Entry into International Society and “National Identification” in Modern Warfare (1782-1917)

ศิวพล ชมภูพันธ์

Siwapon Chompupun

313

- COVID-2019: ฉากทัศน์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในสังคมวิถีใหม่

COVID-2019: Scenarios of Buddhist Tourism in New Way of Society

สุภักชญา บุญเฉลียว, สามารธ บุญรัตน์ และพระครูพิพิธสุตาทรร

Suphakchaya Boonchaliew, Samart Boonrat and Phrakru Piphitsuatorn

329

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการธรรมทรรศน์

343

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

344

ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกของนักศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*
The Effects of Positive Psychology Capital Enhancement
Program of Students, Faculty of Education,
Buriram Rajabhat University

พัชรี ทุ่งแก้ว

Patcharee Thungkaew

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Buriram Rajabhat University, Thailand

E-mail: patchareethoongkaew@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลอง 2) เปรียบเทียบคะแนนต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกระยะหลังทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม 3) เปรียบเทียบคะแนนต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกระยะติดตามผลของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม 4) เปรียบเทียบคะแนนต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวก ระยะก่อนทดลองและหลังทดลองของกลุ่มทดลอง และ 5) เปรียบเทียบคะแนนต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกในระยะก่อนทดลองและระยะติดตามผลของกลุ่มทดลอง เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาชั้นปี 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 24 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินทุนจิตวิทยาเชิงบวกที่มีค่าความเชื่อมั่น .89 และโปรแกรมการเสริมสร้างต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวก วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำสองทาง

ผลการวิจัยพบว่า

1. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลอง ($I \times G$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ในระยะหลังทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

*ได้รับบทความ: 5 สิงหาคม 2564; แก้ไขบทความ: 9 ธันวาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 12 ธันวาคม 2564

3. ในระยะติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. กลุ่มทดลองมีคะแนนต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกในระยะหลังทดลองสูงกว่าระยะก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
5. กลุ่มทดลองมีคะแนนต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกในระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวก; โปรแกรมการเสริมสร้างต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวก

Abstract

This research of objective to: 1) there was a significant interaction between the techniques and the durations of the experiment at the .05 level, 2) Comparison of the post period positive psychology capital score of the experimental group and the control group, 3) Comparing the follow-up positive psychology capital period of the experimental group and the control group, 4) Comparing the pre period and post-experimental positive psychology capital score of the experimental group and 5) compared the positive psychology capital scores in the pretest and follow-up phases of the experimental group. Quasi-experimental research. The 24 samples were purposive sampling from 3rd year students of the Faculty of Education, Buriram Rajabhat University. The research instruments were 1) positive psychological capital assessment form with a reliability of .89 and 2) a positive psychological capital enhancement program. Data were analyzed with mean, standard deviation and two way repeated measures ANOVA.

The research found that:

1. There was Interaction between experimental methods and experimental periods at the significance statistical level of .05
2. The experimental group that participated in the positive psychological capital enhancement program had a higher psychological capital scores of post-experiment than the control group at significance statistical the .05 level.
3. The experimental group that participated in the positive psychology capital enhancement program had a psychological capital scores in the follow-up period higher the control group at significance statistical the .05 level.

4. The experimental group that participated in the positive psychology capital enhancement program had a higher psychological capital scores in the post-experiment period than in the pre-experiment period at significance statistical the .05 level.

5. The experimental group that participated in the positive psychology capital enhancement program had a psychological capital scores the follow-up period a higher than in the pre-experiment period with at significance statistical the .05 level.

Keywords: Positive Psychological Capital; Positive Psychological Capital Enhancement Program

1. บทนำ

วัยรุ่นเป็นช่วงวัยหัวเลี้ยวหัวต่อที่มีโอกาสเกิดภาวะวิกฤตมากวัยหนึ่ง เนื่องจากสังคมไทยในปัจจุบันกำลังเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ บริโภคนิยมและวัตถุนิยม วัยนี้จึงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กไปสู่ผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการหลายด้านทั้งร่างกาย จิตใจ และอารมณ์อย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียน กลุ่มเพื่อน เศรษฐกิจ และสังคม ปัจจัยเหล่านี้จึงส่งผลต่อการใช้ชีวิตอย่างเป็นสุข และส่งผลต่อการปรับตัวของวัยรุ่น โดยเฉพาะเมื่อต้องประสบกับเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียดในชีวิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2553; ดวงกมล เวชบรรยงรัตน์ และคณะ, 2556)

ต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกจึงเป็นศาสตร์ทางเลือกที่ทำความเข้าใจ อธิบาย และจัดการกับพฤติกรรมมนุษย์ที่ซับซ้อนได้ดีที่สุด (อังศินันท์ อินทรกำแหง และฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล, 2561, หน้า 1-22) มุ่งเน้นความสามารถและพัฒนาบุคลิกภาพของเรา มีพื้นฐานของความสุขโดยการ

พัฒนาที่จุดแข็งของบุคคล ปรับวิธีการคิดให้เป็นบวก กำหนดเป้าหมายในชีวิต การมองโลกในแง่ดีการมีความหวัง การมีความสุขร่วมกับการดูแลตนเอง ด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิตเพื่อมีความสุข (เกสร มัยจิ้น, 2559, หน้า 673-681) ซึ่งต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวก (Positive psychology capital: PPC หรือ PsyCap) ประกอบด้วยลักษณะ 4 ประการคือ 1) การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self efficacy) เป็นการรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับขีดความสามารถของตนเองที่จะทำสิ่งต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อทำให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงปรารถนา 2) ความหวัง (Hope) คือความคาดหวังว่าตนเองจะได้รับประสบการณ์ในทางบวกและเชื่อว่าตนเองจะมีอิทธิพลต่อประสบการณ์ของตนในทางบวกได้ 3) การมองโลกในแง่ดี (Optimism) เป็นความคาดหวังเกี่ยวกับอนาคตในเชิงบวก และความปรารถนาหรือจุดมุ่งหมายของตนเองจะบรรลุเป้าหมายหรือถูกเติมเต็มอย่างไม่มีที่สิ้นสุด และ 4) ภูมิคุ้มกันทางใจ (Resilience) เป็นความสามารถของบุคคลในการสะท้อนกลับหรือการกลับสู่สภาพเดิมหลังจากเผชิญกับความยากลำบาก ความขัดแย้ง ความ

ล้มเหลวหรือแม้แต่เหตุการณ์ในเชิงบวกความก้าวหน้าและความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้น (สุดารัตน์ ตันติวิวัฒน์, 2560, หน้า 1-12; วิธัญญา วัฒนโธ, 2561, หน้า 74-83)

ดังนั้น การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวก เพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่สามารถสร้างเสริมสุขภาพจิตให้กับผู้เรียนได้ เพราะเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักสภาพแวดล้อมสามารถเลือกและตัดสินใจได้ การแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังมุ่งเน้นการพัฒนาจุดแข็งทางบวกของบุคคล เพื่อการเติบโตและความสำเร็จในชีวิต อันมีทฤษฎี งานวิจัยหลายชิ้นรองรับ สามารถวัดและพัฒนาได้ทั้งยังก่อให้เกิดผลลัพธ์ทางบวกในการทำงาน และสามารถพัฒนาให้เพิ่มขึ้นได้ด้วยโปรแกรมระยะสั้น (micro intervention) (Hodges T., 2010 อ้างถึงใน สุณิสา คินทรักษ์, 2558, หน้า 49-57) และจากประสบการณ์การจัดบรรยายภาคในชั้นเรียนในช่วงหลายปีที่ผ่านมาของผู้วิจัย และในฐานะอาจารย์ผู้สอนได้พบปัญหาบางประการของผู้เรียน เช่น การทำงานของผู้เรียนไม่บรรลุเป้าหมายหรือไม่มีประสิทธิผล งานไม่เสร็จตามเวลาที่กำหนด ขาดการวางแผนที่ดี ขาดความกระตือรือร้น มีความเฉื่อยชา สิ้นหวัง เบื่อหน่ายง่าย ขาดจุดมุ่งหมายในชีวิต มีความคาดหวังสูงเกินไป เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะเกิดเป็นภาวะความเครียดสะสม และส่งผลต่อปัญหาสุขภาพจิตตามมา สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าปัญหาสุขภาพจิตหากไม่ได้รับการช่วยเหลือบำบัด

รักษาที่ถูกต้องจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการเรียน ทำให้ผลการเรียนต่ำ และมักจะเกิดขึ้นกับกลุ่มนักศึกษา (Vaez & Laflamme, 2008, pp. 183-196) ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าหากนำโปรแกรมการเสริมสร้างต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกมาบูรณาการร่วมกับการเรียนการสอน ผลจากการวิจัยในครั้งนี้จะช่วยพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตที่ดี ช่วยพัฒนาจุดแข็งทางบวกของบุคคลเพื่อการเติบโตและความสำเร็จในชีวิตและมีคุณภาพชีวิตที่ดีเกิดขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลอง
2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกระยะหลังทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
3. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกระยะติดตามผลของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
4. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกระยะก่อนทดลองและหลังทดลองของกลุ่มทดลอง
5. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกระยะก่อนทดลองและระยะติดตามผลของกลุ่มทดลอง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) ใช้แบบแผน

การทดลองแบบ Two between-subjects variable and one within-subjects variable

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ชั้นปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 608 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample size) ด้วยการคำนวณค่าขนาดอิทธิพล (Effect size) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 60 คน จากนั้นคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีเกณฑ์พิจารณากลุ่มตัวอย่างที่มีคะแนนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา จำนวน 24 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่ม (Random assignment) เป็น 2 กลุ่ม (Random selection) แล้วสุ่มอย่างง่าย (Simple sampling) อีกครั้ง เพื่อเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 12 คนโดยกลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการเสริมสร้างต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวก ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับโปรแกรมการเสริมสร้างต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวก (ได้รับการสอนแบบปกติ)

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) ตัวแปรอิสระ (Independent variables) ได้แก่ วิธีการทดลอง จำแนกเป็น 2 วิธี ดังนี้ (1) ได้รับโปรแกรมการเสริมสร้างต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวก (2) ไม่ได้รับโปรแกรมการเสริมสร้างต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวก และระยะเวลาการทดลอง แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้ (1) ระยะก่อนการทดลอง (2) ระยะหลังการทดลอง (3) ระยะติดตามผล และ 2) ตัวแปรตาม (Dependent variable) คือ คะแนนต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบประเมินต้นทุนทางจิตวิทยาสำหรับคนไทย (Thai-Psychological Capital Inventory) พัฒนาโดยวิธัญญา วัฒนโธ (2561, หน้า 74-83) จำนวน 24 ข้อ แบ่งต้นทุนทางจิตวิทยาออกเป็น 4 ด้าน คือ การรับรู้ความสามารถของตนเอง ความหวัง การมองโลกในแง่ดี และภูมิคุ้มกันทางใจ คำนวณหาค่าความเชื่อมั่นได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค (cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ .89 2) โปรแกรมการเสริมสร้างต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวก โดยใช้กรอบพื้นฐานแนวคิดต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกของเซลิกแมน และคณะ (Seligman et al., 2009 pp. 293-311) และองค์ประกอบของต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวก (Luthans, Youssef & Avolio, 2009) ที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ การรับรู้ความสามารถของตนเอง ความหวัง การมองโลกในแง่ดี และภูมิคุ้มกันทางใจ รูปแบบความเหมาะสมกับองค์ประกอบต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.60-1.00

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยขอรับคำยินยอมจากกลุ่มตัวอย่างโดยอ่านเอกสารการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างและให้กลุ่มตัวอย่างเซ็นใบยินยอมเข้าร่วมการดำเนินการวิจัยและแจ้งกลุ่มตัวอย่างถึงข้อมูลทั้งหมดจะถูกเก็บเป็นความลับ ผลวิจัยจะนำไปใช้ประโยชน์ทางการวิจัยเท่านั้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) ระยะก่อนทดลอง ผู้วิจัยนำแบบประเมินต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน คัดเลือกผู้ที่มีคะแนนเฉลี่ยทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกโดยรวมตั้งแต่

25 เปอร์เซ็นไทม์ลงมา แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 12 คน คะแนนที่ได้ในครั้งนี้เป็นคะแนนในระยะก่อนการทดลอง (Pre-test) 2) ระยะทดลอง สำหรับกลุ่มทดลอง ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมตามโปรแกรมการเสริมสร้างต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวก โดยดำเนินกิจกรรมสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 90 นาที เป็นเวลา 12 สัปดาห์ ส่วนกลุ่มควบคุมดำเนินกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบปกติ 3) ระยะหลังทดลอง ผู้วิจัยให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบประเมินต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกคะแนนในครั้งนี้ เป็นคะแนนในระยะหลังทดลอง (Post-test) และ 4) ระยะติดตามผล หลังการทดลองเป็นเวลา 1 เดือน ผู้วิจัยให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบประเมินต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกคะแนนที่ได้เป็นคะแนนในระยะติดตามผล (Follow up)

สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลมาหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ของคะแนนจากแบบประเมินต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกในระยะก่อนทดลอง ระยะหลังทดลอง และระยะติดตามผล และวิเคราะห์ข้อมูล (Two way repeated measures ANOVA) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำสองทางเพื่อทดสอบค่าปฏิสัมพันธ์จากผลหลัก (Main effect) และทดสอบผลย่อยของวิธีการทดลองและระยะเวลาการทดลอง พร้อมทั้งเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของบอนเฟรโรนี (Bonferroni method)

4. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ในระยะหลังทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ในระยะติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. กลุ่มทดลองมีคะแนนต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกในระยะหลังทดลองสูงกว่าระยะก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
5. กลุ่มทดลองมีคะแนนต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกในระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลอง ส่งผลร่วมกันต่อต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกของนักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เนื่องจากในระยะก่อนการทดลองทั้งสองกลุ่มคือกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อเวลาผ่านไปถึงระยะหลังทดลองและระยะติดตามผล พบว่า

ได้ผลที่แตกต่างกันคือกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการเสริมสร้างต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกมีคะแนนต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกสูงขึ้น เนื่องจากกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการเสริมสร้างต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เป็นรูปแบบกิจกรรมโดยใช้องค์ประกอบของต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวก ประกอบด้วย การรับรู้ความสามารถของตนเอง ความหวัง การมองโลกในแง่ดี และภูมิใจกันทางใจ เพื่อเสริมสร้างการดำเนินชีวิตที่เป็นสุข มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม สามารถปรับตัวหรือปรับความต้องการของตนเองให้สอดคล้องกับสถานะแวดล้อมที่อยู่ร่วมกับสังคมที่เกี่ยวข้องได้ดี โดยไม่ก่อความเดือดร้อนให้ตนเองและผู้อื่น ทั้งยังก่อให้เกิดผลดีและประโยชน์สุขแก่ตนเองและสังคมเพิ่มขึ้นอีกด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของ Youself, Luthans & Avolio (2007) ที่กล่าวว่าต้นทุนทางจิตวิทยาเป็นลักษณะเชิงบวก เป็นจุดแข็งในการสร้างพลังสิ่งที่ดีที่สามารถวัดพัฒนา (stake-like) และเพิ่มพูนความสามารถได้ ซึ่งงานวิจัยที่ได้นำองค์ประกอบต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกมาดำเนินการศึกษา พบว่า ส่งผลและมีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกของนักศึกษา เช่น งานวิจัยของธัญญภัทร์ ศิริธรรมาโรจน์ (2560, หน้า 512-529) ศึกษาเรื่องความภาคภูมิใจในตนเองและความหย่นตัวของนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่าโดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความภูมิใจในตนเองและความหย่นตัวมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้านความภาคภูมิใจในตนเองและ

ความหย่นตัวของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมีความสัมพันธ์กันทางบวกคิดเป็นร้อยละ 67.56

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า กลุ่มทดลองที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการเสริมสร้างต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกมีคะแนนต้นทุนจิตวิทยาในระยะหลังทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งจะเห็นได้ว่าภายหลังจากที่กลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมการเสริมสร้างต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวก ทำให้เกิดการรับรู้ถึงความเชื่อมั่นในการพัฒนาของสภาวะจิตใจทางบวกของบุคคลที่มีความตั้งใจ มีแนวทางชัดเจนมากขึ้น เพื่อไปสู่เป้าหมายของสถานการณ์ต่างๆ ในด้านดี มีความมั่นใจว่าตนเองสามารถทำงานต่างๆ ให้สำเร็จได้ แม้ว่าจะมีความยากหรือต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรคก็สามารถฟื้นฟูสภาพตนเองให้กลับมาปฏิบัติงานได้ ซึ่งจะเห็นได้จากคะแนนจิตวิทยาเชิงบวกของกลุ่มทดลองภายหลังที่เข้าร่วมโปรแกรมการเสริมสร้างต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม สอดคล้องกับแนวคิดของ Seligman (2007) กล่าวว่า การมีมุมมองเชิงบวกหรือความคิดเชิงบวกคือ ความรู้สึกอย่างแน่วแน่ว่าจะมีสิ่งที่ดีเกิดขึ้น รวมถึงความสามารถให้การให้เหตุผลดีๆ มาอธิบายเหตุการณ์ว่าจะเป็นเหตุการณ์ที่ดีหรือไม่ ไม่ว่าจะเป็นอดีตหรือปัจจุบัน ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิธัญญา วัฒน (2561, หน้า 74-83) ศึกษาทุนจิตวิทยาเชิงบวกในการทำงานกลุ่มของนิสิตนักศึกษา: การวิจัยและพัฒนาโมเดลการวัดและโปรแกรมเสริมสร้างโปรแกรมเสริมสร้างทุนจิตวิทยาเชิงบวกในการทำงานกลุ่มของนิสิตนักศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพในการเสริมสร้าง

ทุนจิตวิทยาเชิงบวกระดับกลุ่มของนิสิตนักศึกษา โดยผลการทดลองใช้โปรแกรมพบว่า ความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังการทดลองของทุนจิตวิทยาเชิงบวกระดับกลุ่มโดยรวม ความหวังระดับกลุ่มและการฟื้นฟูพลังระดับกลุ่มของกลุ่มทดลองเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มควบคุม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Luthans, Youssef & Avolio (2007) ศึกษาวิจัยการพัฒนาทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก โดยใช้การศึกษารูปแบบ Micro-Intervention เพื่อพัฒนาในแต่ละองค์ประกอบตามแบบการทดลอง Control Group Experimental Design การทดลองใช้เวลา 1-3 ชั่วโมง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนการจัดการและผู้บริหารในองค์กร กลุ่มทดลองดำเนินการภายใต้รูปแบบของ Psychological Capital Intervention (PCI) ส่วนกลุ่มควบคุมใช้หลักการ Group Dynamics และ Teaming Exercise มีการวัดเปรียบเทียบก่อน-หลัง พบว่าสมาชิกของกลุ่มทดลองมีค่าทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 2

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่ากลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมการเสริมสร้างต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวก มีคะแนนต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกในระยะติดตามผลสูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งจะเห็นได้ว่าภายหลังจากที่กลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมการเสริมสร้างต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกและหลังการทดลอง 1 เดือน ผู้วิจัยได้ติดตามผลอีกครั้ง ยังพบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนจิตวิทยาเชิงบวกในระยะติดตามผลสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับโปรแกรมการเสริมสร้างต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกที่พบว่ายังมีคะแนนต้นทุน

จิตวิทยาเชิงบวกไม่สูงมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Seligman et al. (2009, pp. 293-311) ที่มุ่งเน้นการนำจุดแข็งของมนุษย์เป็นจุดศูนย์กลาง ปรับวิธีการคิดให้เป็นบวกมีความคิดเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่จะนำไปสู่การแสดงออกทางกาย และวาจา เกิดเป็นผลลัพธ์ที่ตามมาคือความสุข และสามารถกล่าวถึงรูปแบบของความสุขตามหลักจิตวิทยาเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จริยา อัสวเพชรกุล (2558, หน้า 79-86) ที่ศึกษาการเสริมสร้างพลังทางบวกของนักเรียนวัยรุ่น โดยการให้การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการ พบว่าพลังทางบวกของนักเรียนวัยรุ่นกลุ่มทดลองที่ได้รับการให้การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการหลังการทดลองและหลังการติดตามผลเพิ่มขึ้น มากกว่าก่อนได้รับการให้การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและนักเรียนวัยรุ่นกลุ่มทดลองหลังการทดลองและหลังการติดตามผลมีพลังทางบวกเพิ่มขึ้นมากกว่าพลังทางบวกของกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า กลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมการเสริมสร้างต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกมีคะแนนต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกในระยะหลังทดลองสูงกว่าในระยะก่อนทดลอง ซึ่งจากการสังเกตพฤติกรรมขณะเข้าร่วมโปรแกรมการเสริมสร้างต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกของกลุ่มทดลอง พบว่า ผู้เข้าร่วมโปรแกรมให้ความร่วมมือสนใจในกิจกรรมและมีปฏิสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี โดยมีการระดมความคิดและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ระหว่างกันจากการสอบถามผู้เข้าร่วมโปรแกรม พบว่า การเข้าร่วมโปรแกรมในครั้งนี้

ทำให้พวกเขาได้มีโอกาสสำรวจตนเองแบบที่ไม่เคยทำมาก่อนและทำให้เข้าใจตัวเองมากขึ้นมีเป้าหมายแผนการดำเนินชีวิตที่ชัดเจนขึ้นรวมทั้งมีแนวทางในการจัดการกับปัญหาที่หลากหลายมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Schaufeli et al. (2002, pp. 71-92); Macey & Schneider (2008, pp. 3-30) และ Avey, Luthans & Youssef (2010, pp. 430-452) กล่าวว่า การทำให้งานบรรลุผลตามเป้าหมาย โดยแสดงออกถึงการมีพลัง ความทุ่มเท การมีความสามารถ ประสิทธิภาพ การมีความปรารถนาอย่างแรงกล้า ที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยความกระตือรือร้น และความพยายามอย่างมุ่งมั่น ทำให้บุคคลเกิดความเข้าใจในสิ่งต่างๆ และสามารถจัดการได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุณิสรา คินทรักษ์ (2558, หน้า 49-57) ที่ศึกษาผลของโปรแกรมฝึกอบรมต้นทุนทางจิตวิทยาที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่า หลังเข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรมต้นทุนทางจิตวิทยากลุ่มทดลองมีคะแนนต้นทุนทางจิตวิทยา และการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการวิจัยของ Luthans et al. (2007) และเพื่อนร่วมงานที่ศึกษาเกี่ยวกับโปรแกรมพัฒนาต้นทุนทางจิตวิทยา พบว่า ผู้เข้าร่วมโปรแกรมได้สำรวจตนเองและแสดงออกในทางบวกได้เรียนรู้แนวคิดและเทคนิคการพัฒนาต้นทุนทางจิตวิทยา นอกจากนี้กิจกรรมต่างๆ ในโปรแกรมได้บูรณาการแนวคิดและทฤษฎีที่มีความน่าเชื่อถือและมีผลการศึกษารองรับนอกจากนี้กิจกรรมต่างๆ ยังเอื้อให้พวกเขาเข้าใจเกี่ยวกับและเกิดการพัฒนาศักยภาพต้นทุนทางจิตวิทยาอย่างต่อเนื่อง

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 5 พบว่า กลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมการเสริมสร้างต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกมีคะแนนต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกในระยะติดตามผลสูงกว่าในระยะก่อนทดลอง ซึ่งจากการสังเกตขณะเข้าร่วมโปรแกรมการเสริมสร้างต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกของกลุ่มทดลอง พบว่า สิ่งสำคัญประการหนึ่งในการเข้าร่วมโปรแกรมการเสริมสร้างต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกคือ การที่กลุ่มทดลองให้กำลังใจและการเสริมแรงซึ่งกันและกัน ส่งผลให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Snyder & Lopez (2002) กล่าวว่าสิ่งที่ช่วยให้บุคคลมีแรงจูงใจในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในการทำงานให้ดียิ่งขึ้น และแนวคิดของ Nelson & Cooper (2007) กล่าวว่า หากบุคคลมีทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกจะทำให้บุคคลนั้นเกิดกำลังใจ มีแรงจูงใจ สามารถที่จะจัดการแก้ไขปัญหาที่สิ่งเร้าทางลบได้ด้วยการปรับเปลี่ยนวิธีการคิด โดยใช้ทรัพยากรทางจิตใจที่มีอยู่ในตัวเอง มาช่วยเป็นต้นทุน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของจริยา อัสวเพชรกุล (2558, หน้า 79-86) ศึกษาการเสริมสร้างพลังทางบวกของนักเรียนวัยรุ่นนโดยการให้การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการ พบว่า พลังทางบวกของนักเรียนวัยรุ่นนกลุ่มทดลองที่ได้รับการให้การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการหลังการทดลองและหลังการติดตามผลเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนได้รับการให้การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนักเรียนวัยรุ่นนกลุ่มทดลองหลังการทดลองและหลังการติดตามผลมีพลังทางบวกเพิ่มขึ้นมากกว่าพลังทางบวกของกลุ่มควบคุมอย่าง

มีนัยสำคัญทางสถิติและสอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา สุทธิเนียม (2560, หน้า 17-32) ศึกษาการพัฒนาทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของนิสิตครู โดยการให้การปรึกษา พบว่า กลุ่มทุนทางจิตวิทยาของนิสิตครูกลุ่มทดลองหลังได้รับการให้การปรึกษากลุ่มเพื่อพัฒนาทุนทางจิตวิทยา และเมื่อสิ้นสุดการติดตามผลสูงกว่าก่อนได้รับการปรึกษากลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 โปรแกรมการเสริมสร้างต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้นักศึกษามีพลังบวก มีความยืดหยุ่นต่อสถานการณ์ มองโลกในแง่ดี มีภูมิคุ้มกันทางใจ หากจะนำโปรแกรมฯ นี้ไปใช้กับกลุ่มอื่น ควรศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทที่ต้องการและเหมาะสม

1.2 ภายหลังจากทดลอง ควรมีการจัดกิจกรรมให้กลุ่มที่มีคะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์มากกว่า 25 คะแนน และกลุ่มควบคุม เพื่อให้ได้รับความรู้เช่นเดียวกับกลุ่มทดลอง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการติดตามผลทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกหลังจากทดลองไปแล้ว 3 เดือน 6 เดือน และ 1 ปี เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกที่เกิดขึ้นพร้อมทั้งมีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2.2 ควรขยายการศึกษาต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวกในคณะอื่นๆ ว่ามีองค์ประกอบที่เหมือนหรือแตกต่างกับงานวิจัยนี้หรือไม่อย่างไร

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ประกอบทั้ง 4 ด้านที่นำมาสร้างโปรแกรมการเสริมสร้างต้นทุนจิตวิทยาเชิงบวก ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเอง ความหวัง การมองโลกในแง่ดี และภูมิคุ้มกันทางใจ จะช่วยเสริมสร้างศักยภาพในตน พร้อมทั้งจะเผชิญผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ทางสังคมได้ รวมถึงสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ตลอดจนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา สุทธิเนียม. (2560). การพัฒนาทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของนิสิตครูโดยการให้การปรึกษากลุ่ม. *วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต*, 32(1), 17-32.
- เกสร มัยจิ้น. (2559). การสร้างความสุขด้วยจิตวิทยาเชิงบวก. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 24(4), 673-681.
- จริยา อัสวเพชรกุล. (2558). การเสริมสร้างพลังทางบวกของนักเรียนวัยรุ่นโดยการให้การปรึกษากลุ่มแบบ บูรณาการ. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 16(3), 79-86.
- ดวงกมล เวชบรรยงรัตน์ และคณะ. (2556). *พัฒนาการวัยรุ่นและการอบรม*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช.
- ธัญญภัทร์ ศิริจันทร์โรจน์. (2560). ความภาคภูมิใจในตนเองและความหยิ่งตัวของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(3), 512-529.
- วิธัญญา วัฒนโณ. (2561). การประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับทุนจิตวิทยาเชิงบวกทางวิชาการของ นิสิตนักศึกษาไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 40(2), 74-83.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2553). *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย เล่ม 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุณิสสา คินทรักษ์. (2558). ผลของโปรแกรมฝึกอบรมต้นทุนทางจิตวิทยาที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 60(1), 49-57.
- สุภารัตน์ ต้นติวิวัฒน์. (2560). จิตวิทยาเชิงบวก: แนวคิด การพัฒนา และความท้าทายในอนาคต. *วารสาร พฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา*, 9(1), 1-12.
- อังคินันท์ อินทรกำแหง และฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล. (2561). อิทธิพลของจิตวิทยาเชิงบวก และบรรทัดฐาน ทางสังคมวัฒนธรรมที่มีต่อพฤติกรรมสุขภาพที่ดีและสุขภาวะครอบครัว โดยส่งผ่านความรอบรู้ ด้านสุขภาพของครอบครัวในชุมชนกึ่งเมือง: การวิจัยผานานวธิ. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 24(1), 1-22.
- Avey, J. B., Luthans, F. & Youssef, C. M. (2010). The additive value of Psychological capital in predicting workplace attitude and behaviors. *Journal of Management*, 36(2), 430-452.
- Luthans, F., Youssef, C. M., & Avolio, B. J. (2007). *Psychological capital: Developing the human competitive edge*. UK: Oxford University Press.

- Macey, W. H. and Schneider, B. (2008). The meaning of employee engagement. *Industrial and Organizational Psychology*, 1(1), 3-30.
- Nelson, D. L. & Cooper, C. L. (2007). *Positive organizational behavior*. London: Sage Publications.
- Schaufeli, W. B., et al. (2002). The measurement of engagement and burnout: A two sample confirmatory factor analytic approach. *Journal of Happiness Studies: An Interdisciplinary Forum on Subjective Well-Being*, 3(1), 71-92.
- Seligman, M. E. (2007). *The optimistic child: A proven program to safeguard children against depression and build lifelong resilience*. Florida: Houghton Mifflin Harcourt.
- Seligman, M. E., et al. (2009). Positive education: Positive psychology and classroom interventions. *Oxford Review Education*, 35, 293-311.
- Snyder, C. R. & Lopez, S. (2002). *Handbook to Positive Psychology*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Vaez, M. & Laflamme, L. (2008). Experienced stress, psychological symptoms, self-rated health and academic achievement: A longitudinal study of Swedish University students. *Social Behavior and Personality*, 36, 183-196.

รูปแบบการบูรณาการพุทธธรรมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรม จากเชือกตามภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา*

Model Rope Products Buddhist Integrative Local wisdom in Nakhonratchasima Province

มนัสพล ยังทะเล, พระครูใบฎีกาหสดี ประทีป, พระครูภัทรจิตตาภรณ์, พระครูอัศวศิลาวิสุทธ์ (ไทรจรัส)
และเบญญาภา จิตมั่นคงภักดี

Manusphon Yungtalay, Phrabaideeka Hassadee Praking, Phrakhru Puttharajitthapron,
Phrakhru Akarasilawisut (Kraicharas) and Benyapa Jitmunkongpakdee
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
Mahaculalongkornrajavidyalaya University, Nakhonratchasima Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: manusphon2015@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากิจกรรมและกระบวนการผลิตจากเชือกในจังหวัดนครราชสีมา 2) ศึกษาการพัฒนาหัตถกรรมจากเชือกและพุทธธรรมในการส่งเสริมสัมมาชีพภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา 3) ศึกษาแบบการสร้างค่านิยมตามหลักพุทธธรรมในการพัฒนาสัมมาชีพหัตถกรรมจากเชือกสู่ระดับสากล ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นทางวัฒนธรรมชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน มีประชากรผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 62 ราย โดยวิธีการสัมภาษณ์ สทนากลุ่ม และปฏิบัติการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากเชือก พบว่า การใช้ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานโดยตรงในชีวิตประจำวันลดน้อยลง มีการปรับเปลี่ยนไปใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆ มากขึ้น มีการพัฒนารูปแบบและขนาดให้แตกต่างไปจากเดิมเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอยตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม ไม่มีสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่เป็นรูปธรรม การประชาสัมพันธ์ การแสดงสินค้า ขาดการสนับสนุนจากผู้ซื้อในชุมชน
2. แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากเชือก 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การฝึกอบรมเรียนรู้ 2) ช่องทางการตลาด 3) การเผยแพร่ เช่น ทางระบบสื่อออนไลน์ จัดนิทรรศการ เป็นต้น

*ได้รับบทความ: 19 กุมภาพันธ์ 2564; แก้ไขบทความ: 11 มีนาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 17 กันยายน 2564

3. รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรม ได้แก่ หลัก การนำหลักพุทธธรรมไปบูรณาการในด้าน กระบวนการผลิตหัตถกรรมจากเชือก ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) นำหลักอิทธิบาท 4 มาบูรณาการด้าน กระบวนการหัตถกรรมการผลิตเชือก 2) นำหลักสังคหวัตถุ 4 มาบูรณาการกับการพัฒนาหัตถกรรม จากเชือก 3) นำหลักสัมมาอาชีพ มาบูรณาการกับการสร้างค่านิยมและส่งเสริมสัมมาชีพ ผลของการ บูรณาการหลักพุทธธรรมทำให้กลุ่มหัตถกรรมจักสานจากเชือกมีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ แบบแผน และเป้าหมาย ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมการพัฒนาทั้งตัวบุคคลและผลิตภัณฑ์เป็นหนึ่งเดียวที่มุ่งสู่การ พัฒนาไปสู่ระดับสากล

คำสำคัญ: ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากเชือก; การบูรณาการพุทธธรรม

Abstract

This research Objectives: 1) to study activities and production processes from rope in Nakhonratchasima Province, 2) to study the development of handicrafts from rope and Buddhist Integrative in promoting the livelihoods of local wisdom in Nakhonratchasima Province, 3) to study the patterns of the creation of Buddhist Integrative values, dharma in the development of livelihoods, handicrafts from the rope to the international level as well Local wisdom in cultural communities in Nakhonratchasima, mixed methods research, there were a total of 62 informant populations by means of interviews, discussion groups and conducting research.

The results revealed that:

1. Rope craft product process It was found that the use of handicraft products directly in daily life decreased. Has been adjusted to use other areas more. there is a development of form and size to be different from the original, suitable for the utility according to the changes of society, there is no physical place to sell the product, public relations product show lack of support from buyers in the community.

2. 3 approaches for the development of handicraft products from rope: 1) Training, learning, 2) Marketing channels, 3) Publishing such as via online media, organizing exhibitions, etc.

3. The model of integrating the principles of Buddhist Integrative is the principle of integrating the principles of Buddhist Integrative into the integration of the production process of handicrafts from rope, consisting of 3 aspects: 1) bringing the principle of

Itthibada 4 to integrate the process of handicraft, rope production, 2) Bring the principles of 4 Sanghavathu to integrate with the development of handicrafts from rope, 3) bring the principle of life to integrate with the creation of values and promote the right livelihood as result of integrating the principles of Buddhist Integrative, the rope weaving handicraft group has a systematic work process, pattern, and moral-promoting goal, the ethics of both individual and product development are one that strives for international development.

Keywords: product patterns of handicrafts; Buddhist Integrative

1. บทนำ

การสร้างผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งที่มีมนุษย์คิดค้นขึ้น ประดิษฐ์จากภูมิปัญญาอันเกิดจากความสามารถ การศึกษาหาความรู้ สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ อยู่เสมอ ภูมิปัญญาการผลิตเชือกที่นำมาต่อยอด ทำเป็นผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างค่านิยม สร้างความเชื่อ สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาพื้นบ้าน เพราะชุมชน เป็นผู้คิดค้นและสร้างสรรค์สินค้า ผลิตภัณฑ์ ทดแทนวัสดุที่หายากและไม่มีในท้องถิ่น ถือเป็น มรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าที่ควรต้องรักษา สืบทอด เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการหรือ วิถีชีวิตของคนไทยที่เปลี่ยนแปลงไป ตามยุคสมัย (ณภัทร หงษ์ทอง, 2548, หน้า 1-3) และกลาย มาเป็น หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยมีหลักการ สำคัญพื้นฐาน 3 ประการ คือ 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่น สู่สากล 2) พึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ 3) การสร้างทรัพยากรมนุษย์ แต่น่าเสียดายโครงการ ผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ไม่ได้ถูก หยิบยกมาพัฒนาต่อยอด จึงส่งผลให้เกิดปัญหา ขาดงบประมาณ ขาดการพัฒนาต่อยอด และผู้มีความรู้ ความสามารถ ก็หันไปประกอบอาชีพอื่นที่ สร้างคนได้มากกว่า เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อค่านิยม

สินค้า 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ ชบเซาลงไป ทั้งที่ ชุมชนได้ร่วมใจกันสร้างและขาดผู้นำภูมิปัญญา ท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ชุมชนได้ส่งสมประสบการณ์ใช้สติ ปัญญาในการปรับตัว เพื่อการดำรงชีพท่ามกลาง สภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่างกันในแต่ละสังคม และวัฒนธรรม จึงมีการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ อันเป็น รูปธรรมเพื่อตอบสนองความต้องการในการใช้สอย ดำรงชีพ (นวลลออ ทินานนท์, 2544, หน้า 1)

งานจักสานเป็นหนึ่งใน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของไทยที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ของคนไทย ทั้งในด้านของการอำนวยความสะดวก ในการดำเนินชีวิต และด้านคุณค่าทางจิตใจ จากความงามความประณีตและความเป็นท้องถิ่น อันจะนำไปสู่ความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และพัฒนาสร้างสรรค์งานในวงกว้างขึ้นสามารถ สร้างเป็นอาชีพเสริมสร้างคนได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2532, หน้า 129) การพัฒนารูปแบบและขนาดให้แตกต่างไปจากเดิมเหมาะสม กับประโยชน์ใช้สอยตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม (ณภัทร หงษ์ทอง, 2548, หน้า 210) ผลิตภัณฑ์ จักสานในอดีตส่วนใหญ่ใช้วัสดุที่หาได้จาก ธรรมชาติ เช่น เชือกกล้วย ซึ่งเป็นวัสดุเหลือใช้

ทางการเกษตรที่หาได้ง่าย สามารถ นำมาใช้ในการ
จักสานผลิตภัณฑ์ต่างๆ ได้ แต่เนื่องจากผลิตภัณฑ์
จากเชือกกล้วยไม่ค่อยมีความ คงทน ขึ้นราง่าย
จึงมีการนำวัสดุอื่นที่มีความทนทานมาใช้จักสาน
ผลิตภัณฑ์แทนเชือกกล้วย อาทิเช่น เชือกมัดฟาง
เชือกไนลอน เชือกเส้นพลาสติกสังเคราะห์ เชือกกรม
การดำเนินงานกิจกรรมของกลุ่มเป็นหลักและ
มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) การรับรองเป็น
สินค้าที่มีคุณภาพ

การศึกษาหัตถกรรมจากเชือกในจังหวัด
นครราชสีมา ประกอบไปด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่ม
จักสานเชือกไนลอน ตำบลชะ อำเภอบัวชุม
จังหวัดนครราชสีมา 2) กลุ่มจักสานเชือกกรม ตำบล
บ้านใหม่ อำเภอบัวชุม จังหวัดนครราชสีมา 3) กลุ่ม
จักสานโนนกระหาด ตำบลธารละหลอด อำเภอ
พิมาย จังหวัดนครราชสีมา และ 4) กลุ่มจักสาน
เชือกเส้นพลาสติก ตำบลหนองบัวศาลา อำเภอ
เมือง จังหวัดนครราชสีมา มีการทำกิจกรรมตั้งกลุ่ม
ในด้านภูมิปัญญาจักสานเชือก ทั้งนี้กลุ่มได้ดำเนิน
การตามหลักพุทธธรรมใช้กับศาสตร์สมัยใหม่
โดยการหาวิธีการประยุกต์เพื่อให้เกิดการบูรณา
การและพัฒนาสัมมาชีพชุมชน เพื่อต่อยอดการ
สร้างค่านิยม ในทุกขั้นตอนกระบวนการผลิตเชือก
สามารถที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่รู้จักทั่วกัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากิจกรรมและกระบวนการ
ผลิตหัตถกรรมจากเชือกในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์
หัตถกรรมจากเชือกและพุทธธรรมในการส่งเสริม

สัมมาชีพภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

3. เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างค่านิยม
ตามหลักพุทธธรรมในการพัฒนาสัมมาชีพ
หัตถกรรมจากเชือกสู่ระดับสากลด้วยภูมิปัญญา
ท้องถิ่นทางวัฒนธรรมชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน
ของการวิจัย 3 ประเภท คือ การวิจัยเชิงเอกสาร
การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
แบบมีส่วนร่วม โดยขึ้นขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร การศึกษา
ครั้งนี้กำหนดกลุ่มประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้
ข้อมูลสำคัญคือ 1) กำหนดกลุ่มประชากร ได้แก่
กลุ่มตัวแทน กลุ่มเจ้าหน้าที่/ผู้นำภาครัฐ และกลุ่ม
ผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ในจังหวัดนครราชสีมา 2) กลุ่ม
ตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ 1) กลุ่มผู้รู้ 4 จำนวน
8 ราย 2) กลุ่มตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน
4 ราย 3) กลุ่มผู้ปฏิบัติ จำนวน 40 ราย 4) กลุ่ม
ผู้ใช้ จำนวน 20 ราย รวมทั้งสิ้น 62 ราย

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย
สภาพปัญหา ค่านิยม และกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์
จากเชือก การพัฒนาสัมมาชีพรูปแบบการบูรณาการ
พระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ในการพัฒนา
สัมมาชีพผลิตภัณฑ์จากเชือกสู่ระดับสากลด้วย
ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเน้นกระบวนการ
การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการวิจัย
ดังนี้ 1) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary
Research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจาก

เอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงาน การวิจัย เช่น ข้อมูลทั่วไปของผลิตภัณฑ์ เชือก กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ รูปแบบการบูรณาการ พระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ เป็นต้น 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการลงพื้นที่ในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์ และรวบรวมข้อมูลจาก กลุ่มผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ และผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ เพื่อทราบ กิจกรรมและกระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน ข้อมูล สัมมาชีพชุมชน และการบูรณาการพระพุทธศาสนา กับศาสตร์สมัยใหม่ 3) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เน้นการทำงานวิจัยแบบมีส่วนร่วม มีขั้นตอน ดังนี้ 1) การร่วมศึกษาและวิเคราะห์ ปัญหาอย่างมีส่วนร่วมกับ 2) การรวมวางแผน 3) การร่วมดำเนินการ 4) เป็นการมีส่วนร่วม ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานวิจัย และผลของการ พัฒนาจากประเมินผลงาน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาวิจัย แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 4 แห่ง พร้อมทั้งสำรวจพื้นที่ทางกายภาพใช้เวลา 2 เดือน และระยะที่ 2 เป็นการร่วมกลุ่ม สนทนา กลุ่ม รวบรวมประเด็นที่ได้จากการเก็บข้อมูลระยะ ที่ 1 แล้วนำไปประมวลเป็นคำถามซ้ำกับกลุ่ม เป้าหมายเป็นครั้งที่ 2

5. การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและ ข้อมูลเชิงประจักษ์ การสัมภาษณ์ การปฏิบัติการ วิจัย และการประเมินผลงาน ตามเนื้อหาแล้วสรุป ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลการเชื่อมโยงแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้เห็นองค์ความรู้ กระบวนการ และแนวทาง การพัฒนาสัมมาชีพชุมชน ที่สอดคล้องกับการ เรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบูรณาการพุทธธรรม ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากเชือก ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา ดังนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านกระบวนการ ผลิตผลิตภัณฑ์จากเชือก โดยพบว่า สินค้าชุมชนมีความ หลากหลาย สภาพปัญหาของแต่ละกลุ่มมีความ แตกต่างกันไป การสร้างค่านิยมส่วนใหญ่เน้นฝีมือ และเอกลักษณ์ของชุมชนการพัฒนาสัมมาชีพ ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น วิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค ของผู้ซื้อลูกค้าส่วนมากชื่นชอบสินค้าประเภท ตะกร้า และกระเป๋า การพัฒนารูปแบบให้สวยงาม และทันสมัย ช่วยเพิ่มมูลค่าผู้ประกอบการควรมี ตลาดสินค้าที่สวยงาม ที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของ กลุ่ม สามารถสร้างความจดจำให้กับลูกค้าและสร้าง ความน่าเชื่อถือบรรจภัณฑ์ควรเป็นบรรจภัณฑ์ที่มี ความเหมาะสมกับประเภทของสินค้า และต้นทุน ที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มสมาชิก และสามารถนำมา ใช้ประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์ทางการค้า ได้เป็นอย่างดี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการด้าน ผลิตภัณฑ์ การตลาด และช่องทางการจัดจำหน่าย ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล Focus group จากกลุ่ม ตัวแทนหัตถกรรมจักสานเชือก พบว่า พฤติกรรม ผู้บริโภคของผู้ซื้อ ลูกค้านิยมซื้อสินค้าซื้อไปใช้ใน คราวเรือนไว้ใช้ส่วนตัว ให้ความสำคัญกับความ

คงทนแข็งแรง สีสั่น ลวดลาย และกลุ่มมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีรูปแบบที่สวยงามทันสมัย และเป็นที่ต้องการของตลาด เนื่องจากกลุ่มได้รับรางวัล OTOP 3 ดาว 4 ดาวและพัฒนาไปสู่ 5 ดาว การตลาด

มีความสำคัญมาก เพราะนอกจากฝีมือและความชำนาญแล้วยังขาดการตลาดที่เป็นตัวขับเคลื่อน ในด้านการตลาดและช่องทางการจำหน่ายยังไม่กว้างขวางมากนัก

ภาพที่ 1 กระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากเชือก

กลุ่มหัตถกรรมจักสานเชือก มีความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ต้องการของตลาด ซึ่งเชือกแต่ละชนิดก็มีต้นทุนที่แตกต่างกัน บางอย่างมีการลงทุนที่ไม่สูงมากนัก แต่ผลิตภัณฑ์ที่ได้มีความคงทนและสวยงาม ใช้เวลาในการผลิตสินค้าขึ้นอยู่กับขนาด ความยากง่าย จุดเด่นของกลุ่มผู้ผลิต คือ

เรื่องของฝีมือที่ได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มผช.) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และตราสินค้า (โลโก้) การออกแบบให้มีความทันสมัยและมีดีไซน์ที่สวยงามเพิ่มมากขึ้น และเพิ่มผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มจึงออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่และตราสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม

ภาพที่ 2 ตราสินค้าใหม่

ผลการประเมินด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์ ความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์จากเชือก พบว่าค่าความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนา

แล้วอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด คือ ผลิตภัณฑ์สามารถนำไปผลิตในระดับชุมชนได้ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.66 ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

ด้านผลิตภัณฑ์มีรูปแบบและโครงสร้างที่โดดเด่น เมื่อนำไปใช้สอยโดยเฉลี่ย 4.52 ระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการประเมินด้านรูปแบบตราสินค้า พบว่า ค่าความเหมาะสมของตราสินค้าที่ได้รับการพัฒนา อยู่ในระดับมากและมากที่สุด คือ รูปแบบตราสินค้ามีความน่าสนใจ เป็นที่จดจำตราสินค้า และสินค้า มีความแปลกใหม่ โดยเฉลี่ย 4.67 ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการออกแบบรูปแบบตราสินค้ามีความเหมาะสมกับชนิดของผลิตภัณฑ์จากเชือก โดยเฉลี่ย 4.51 ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด จากการสร้างแบรนด์ (โลโก้) ทางกลุ่มจึงมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเชือกชนิดต่างๆ เพื่อส่งจำหน่ายไปทั่วโลกต่อไป จึงได้เสนอชื่อแบรนด์ “ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานเชือกโคราช” The Group of Korat Rope Handicraft และใช้สโลแกนว่า สานรัก ร้อยใจ สานสายใยให้เป็นที่ 1 Weaving Hearts and weaving in to one

ผลของรูปแบบการสร้างค่านิยมตามหลักพุทธธรรมในการพัฒนาสัมมาชีพหัตถกรรมจากเชือกสู่ระดับสากลด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นทางวัฒนธรรมชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา การนำหลักพุทธธรรมไปบูรณาการในด้านกระบวนการผลิตหัตถกรรมจากเชือกประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) นำหลักอิทธิบาท 4 มาบูรณาการด้านกระบวนการหัตถกรรมการผลิตเชือก 2) นำหลักสังคหวัตถุ 4 มาบูรณาการกับการพัฒนาหัตถกรรมจากเชือก 3) นำหลักสัมมาอาชีวะ มาบูรณาการกับการสร้างค่านิยมและส่งเสริมสัมมาชีพผลของการ

บูรณาการหลักพุทธธรรมทำให้กลุ่มหัตถกรรมจักสานจากเชือกมีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบแบบแผน และเป้าหมาย ทำให้กลุ่มมีความรักความสามัคคีและอยู่ร่วมกันด้วยความสุข ตลอดจนการรักษาความซื่อสัตย์ ความไว้น้ำใจซึ่งกันและกัน มีส่วนรับผิดชอบ ตลอดจนการสร้างเสริมอาชีพสุจริต บริการผู้บริโภคด้วยความมีน้ำใจ อันจะนำไปสู่การสานสายใยที่เป็นที่หนึ่ง สานรัก คือ การสานความรักให้เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกในกลุ่มและกลุ่มอื่นๆ ด้วยรอยใจ คือ การแสดงออกถึงความพร้อมเพียงของหมู่คณะให้มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน ดังเชือกที่ร้อยสายใจให้ผูกกันไว้นาน สานสายใยที่เป็นที่หนึ่ง เป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายให้เป็นหนึ่งเดียวที่มุ่งสู่การพัฒนาไปสู่ระดับสากล

5. อภิปรายผลการวิจัย

สภาพกระบวนการผลิตหัตถกรรมจากเชือกการบริหารจัดการกลุ่มจักสานเชือกเน้นการมีส่วนร่วม การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ สมาชิกในกลุ่มทุกคนให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดีมีความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิด มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อกัน สอดคล้องกับแนวคิดวิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2532, หน้า 122-123) ได้กล่าวถึงการถ่ายทอดและการเรียนรู้การทำงานหัตถกรรมจักสานพื้นบ้านในประเทศไทย ในอดีตโดยส่วนใหญ่จะเป็นการถ่ายทอดสืบทอดระหว่างกันภายในครอบครัวมากที่สุด เป็นลักษณะที่พ่อสอนลูก เรียนรู้ด้วยกันจากปากและได้ฝึกหัดจนเกิดความ

ชำนาญ แต่ก็จะมีในลักษณะที่ชุมชนนั้นๆ ทำงาน หัตถกรรมจักสานเป็นอาชีพก็จะเป็นลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นและก็มีมีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง

ด้านการพัฒนาสัมมาชีพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มจักสานเชือกเน้นการมีเทคนิคการผลิตเชือก การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ สมาชิกในกลุ่มทุกคนให้ความร่วมมือกันมีความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิด มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อกลุ่ม การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเชือกด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดของนพรัตน์ ภูมิวุฒิสาร (2543, หน้า 6) กล่าวว่า การบริหารจัดการ (1) ด้านระบบเงิน ระบบงาน และระบบบุคลากร ระดมทุนและสะสมทุน การบริหารกระแสเงินไหลเข้าและกระแสเงินไหลออก ควบคุมดูแลไม่ให้เกิดการขาดสภาพคล่อง ใช้จ่ายเงินไปในทางที่ก่อประโยชน์ให้แก่กลุ่มมากที่สุด (2) ระบบบัญชีและระบบการควบคุมตรวจสอบรายได้ รายจ่าย จำเป็นต้องมีความถูกต้องแม่นยำ มีมาตรฐานมากขึ้น การบันทึกตัวเลขต้องเป็นสากลสอดคล้องกับแนวคิดของพงษ์ศักดิ์ ไชยทิพย์ (2544, หน้า 11-12) กล่าวว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิม จะเริ่มต้นด้วยความคิดที่ไขว่คว้า ความคิดอาจมาจากใครก็ได้ในองค์กรที่ไม่ได้มีความรับผิดชอบต่อความคิดใหม่ แต่นักออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ดี มักจะมีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความคิดใหม่ที่ความคิดมาจากนอกองค์กร เช่น เมื่อนักคิดค้นเขามาเสนอขายความคิดให้กับบริษัท ความคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่ บางทีอาจเกิดขึ้นในงานวิจัย

ผลิตภัณฑ์นั่นเองและบ่อยครั้งเป็นผลพลอยได้ของการวิจัยเพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่น

ผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสมกับตลาด ผลิตภัณฑ์ที่ดีควรก่อให้เกิดความกระตือรือร้นเพิ่มเติม มีความสำคัญต่อองค์การตลาด สำหรับนักการตลาด ผลิตภัณฑ์ถูกตัดสินโดยความต้องการของผู้บริโภค (ชาญชัย อาจินสมาจาร, 2551, หน้า 16) และสอดคล้องกับแนวคิดของนราทิพย์ ชูติวงศ์ (2554, หน้า 129-130) กล่าวถึงแนวหลักการสำคัญของการผลิตสินค้าชุมชนการผลิตสินค้าและบริการของผู้ประกอบการที่จะผลิตสินค้าที่ดีให้แก่ลูกค้าหรือผู้บริโภคให้ประทับใจ ถูกใจ สินค้าชิ้นนั้นๆ และผู้ผลิตจะประสบความสำเร็จในการทำงานได้ ต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ในการผลิตและเป็นหลักการสำคัญในการผลิต ดังนี้ 1) คุณภาพของสินค้าและบริการ 2) ราคาที่เหมาะสม 3) คุณธรรม 4) ความต้องการและความพึงพอใจของผู้บริโภค 5) เทคโนโลยีการผลิต 6) ต้นทุนการผลิต ใช้ทรัพยากรการผลิตสิ้นเปลืองน้อยที่สุดหรือค่าใช้จ่ายต่ำสุด และสอดคล้องกับแนวคิดของวิทยากร เชียงกูล (2527, หน้า 17-18) กล่าวว่า การพัฒนาที่แท้จริงควรหมายถึงการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจและความสงบสันติ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐจะต้องมีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มต่างๆ ที่จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจ

ชุมชน จะช่วยส่งเสริมให้อาชีพเสริมกลายเป็นอาชีพหลักในอนาคตได้

1.2 มีการพัฒนาช่องทางการตลาดให้กับกลุ่มผลิตภัณฑ์จากเชือก และพัฒนาช่องทางการเผยแพร่ไปยังตลาดทั้งในและต่างประเทศอย่างต่อเนื่องและสามารถเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในด้านราคา ความเหลื่อมล้ำได้

1.3 กลุ่มผลิตภัณฑ์จากเชือกจะเป็นกลุ่มที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนได้ ต้องสามารถกำหนดราคา ต้นทุน และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในทิศทางเดียวกันได้

2. ข้อเสนอแนะทั่วไป

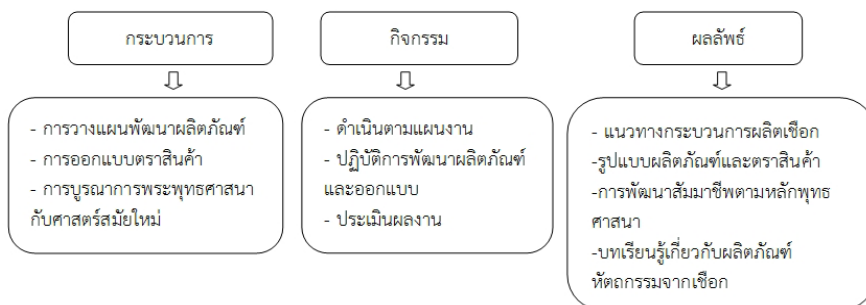
2.1 การศึกษาการพัฒนานวัตกรรมผ่านระบบแอปพลิเคชันใหม่ เป็นระบบสมาร์ตดิจิทัล

2.2 ควรมีการส่งเสริมให้คนภายในชุมชนหรือภายนอกชุมชนสนใจการจักสานเชือกเพื่อสร้างรายได้เสริมและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

2.3 รมรณรงค์ให้คนในท้องถิ่นหันมาใช้ผลิตภัณฑ์เชือกมากขึ้นในชีวิตประจำวัน นอกจากสร้างรายได้และความเข้มแข็งให้กลุ่มแล้วยังสร้างความเป็นเอกลักษณ์ให้กับท้องถิ่น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

โครงการวิจัยชิ้นนี้มีประโยชน์ ทำให้ได้มีแหล่งในการฝึกอบรม บทเรียนรู้อันเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากเชือก จะช่วยให้ผู้สนใจเข้าถึงแหล่งความรู้ได้โดยตรง สืบค้นข้อมูลเรียนรู้ทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตด้วยตนเองโดยไม่จำกัดสถานที่และเวลา จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวิชาการให้แก่อาจารย์ นักศึกษาและผู้สนใจได้ศึกษาหาความรู้และใช้เป็นแหล่งอ้างอิง ใช้เป็นข้อมูลให้ผู้ผลิตและผู้จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากเชือก นำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพตรงตามความต้องการของผู้บริโภค และนำไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดในการขายผ่าน เฟซบุ๊ก ระบบออนไลน์ นอกจากนี้ สถาบันการศึกษาต่างๆ สามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องได้ เพราะเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในยุคปัจจุบัน รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชือก การออกแบบตราโลโก้ลำดับขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ปรากฏผลการศึกษาวิจัยในลักษณะขององค์ความรู้ที่สามารถเรียนรู้ได้ร่วมกัน

ภาพที่ 3 กระบวนการสร้างองค์ความรู้ผลิตภัณฑ์จากเชือก

เอกสารอ้างอิง

- ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2551). *หลักการตลาด*. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.
- ณภัทร หงษ์ทอง. (2548). *ภูมิปัญญากับการสร้างพลังชุมชน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- นพรัตน์ ภูมิวุฒิสาร. (2543). *การจัดการส่งเสริมการตลาด*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นवलลออ ทินานนท์. (2544). *การศึกษางานหัตถกรรมพื้นบ้านในจังหวัดนครนายก*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นราทิพย์ ชุตินวงศ์. (2554). *หลักเศรษฐศาสตร์ I: จุลเศรษฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงษ์ศักดิ์ ไชยทิพย์. (2544). *เทคนิคการออกแบบงานกราฟิก*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2532). *เครื่องจักสานในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์.
- วิทยากร เชียงกุล. (2527). *การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย: บทวิเคราะห์*. กรุงเทพฯ: ฉบับแก้ไข.

Enhancing English Reading Comprehension Ability by Using Active Learning*

Suphannee Arsairach, Narumol Puengkaew¹ and Songpol Suksumek²

Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Thailand¹

Rajabhat Rajanagarindra University, Thailand²

Corresponding Author, E-mail: suphannee.arsairach@gmail.com

Abstract

The objectives of the study were to 1) compare the reading comprehension ability of the students between before and after using active learning; and 2) examine the undergraduate students' satisfaction towards the active learning. The sample was 59 undergraduate students which were selected purposively. Instruments were active learning management plans (ALMP), a reading comprehension test, and a satisfaction questionnaire. The data was analyzed by percentages, mean, standard deviation, and t-test.

The results revealed as follows:

1. The reading ability scores after using active learning were higher with a statistically significant difference at the level of 0.05.
2. The students were very satisfied with the active learning ($\bar{x} = 4.26$, S.D. = 0.18). The most satisfying aspect was 'benefits of learning' ($\bar{x} = 4.43$, S.D. = 0.27) and the second and third were 'activities' ($\bar{x} = 4.21$, S.D. = 0.30) and 'learning atmosphere' ($\bar{x} = 4.12$, S.D. = 0.41) respectively.

Keywords: Reading Comprehension Ability; Active Learning; Reading English

1. Introduction

Active learning is a learning management strategy which corresponds with building 21st century skills for students'

success as the strategy creates meaningful learning and reflects what students have learned. The activities are created in various and creative situations. The teachers shift

* Received: July 31, 2021; Revised: October 11, 2021; Accepted: November 24, 2021

their role from a leader to be a facilitator so that motivate the students to participate in the lessons. (Prince, 2004, pp. 233-231; Prontadavit, 2016). Apart from elevating proficiency, active learning gains students' efforts to achieve soft skills interpersonal skills such as communication, leadership, decision making, conflict resolution, and group processing (Johnson & Johnson, 2005, pp. 285-358).

According to national and international English proficiency tests, the scores of many Thai students were lower than the expectation (Office of the Educational Council, 2015). Most EFL learners were unsuccessful with reading comprehension (Afflerbach, Pearson, & Paris, 2008, pp. 364-373). This conformed with the studies of Narkprom, Poosiripinyo & Saito (2016, pp. 176-185) and Phonhan (2017, pp.1-12) which investigated Thai students' reading problems and found that their reading proficiency was low in understanding structures, vocabulary, and content. Most of them (over 70%) could not correctly answer questions in their reading. When English learning activities in English class could not stimulate the students to be active, the student's language ability has not been fully developed.

Therefore, their proficiency did not meet learning outcome expectations. They also lack English communicative skills, a positive attitude in learning as well as other skills such as creative and critical thinking skills (Pawachot, 2020, pp. 53-65).

English for Communication 2 is a compulsory course for students at Rajamangala University of Technology Thanyaburi. According to previous learning outcomes, their reading scores were rather low (only 40%). So, an effective learning approach was needed to be implemented for developing their reading comprehension ability. Many studies showed that having students engage in active learning results in higher achievement and more positive feelings, for example, Demirci (2017, pp. 129-144) claimed that active learning could increase students' positive attitude towards English which, in turn, enhances their academic achievement. Pawachot (2020, pp. 53-65) found that developed active learning activities increased learning achievement and creative thinking skills of the grade five students. These aligned with studies of Thatdee (2018) which revealed that active learning could increase critical reading skills.

As aforementioned, active learning could generate systematic thinking, practicing, analyzing, synthesizing, and evaluating. Students need to search for information, share opinions, cooperate, analyze and reflect. These made them better at solving problems and having a better attitude towards English. So, an active learning approach was introduced in this study to develop the reading ability of students at Rajamangala University of Technology Thanyaburi. There were several approaches of active learning as follows: 1) Cooperative Learning, 2) Problem-based Learning, 3) Discussion, 4) Brainstorming, 5) Think-Pair-Share, and 6) Student-led review sessions.

2. Objectives

1. To compare the English reading comprehension ability of the undergraduate students before and after using active learning.

2. To examine the students' satisfaction towards active learning lessons.

3. Methodology

The study was a quasi-experimental design with a single group pretest-posttest design. First, the students took the pretest, and then eight active learning management

plans were introduced. After that, the post-test was conducted.

1. Population and sample

The population in this study was undergraduate students of Rajamangala University of Technology Thanyaburi who enrolled in English for Communication 2. The sample was 59 students which were purposively selected.

2. Research instruments

All instruments in this study were evaluated for content validity by three experts. Any comments and suggestions were adopted to revise the instruments, and they were validated by the experts again before applying. The instruments are as follows:

2.1 The eight active learning management plans (ALMPs) were used within 8 weeks (a session per week). A reading session lasted for 90 minutes. The IOC of the plans was 1.00 by three experts. Researchers studied and analyzed theory and principles on active learning management (Meyer & Jones, 1993), curriculum, course description of English for Communication 2, and the textbook to set the range of contents and activities included in the ALMPs.

Each plan contained five steps of the active learning management process which were applied from the Ministry of

Education (2019) and Johnson, Johnson, & Smith, (1991). The steps are as follows: 1) Experience Activation: this step stimulates students' motivation and background knowledge and introduces learning objectives; 2) Situation Introduction: teacher introduces challenging situation to students and tries to connect their background knowledge; 3) Brainstorming and Activities: students do brainstorming. They think, analyze, synthesize, evaluate and solve the problems together and discuss; 4) Knowledge Creation: students present and sharing their ideas; and 5) Summarizing and Applying: students summarize and reflect the knowledge.

2.2 The reading comprehension test contained 30 questions in multiple-choice items. The IOC of the test was 0.98 by 3 experts. The difficulty index (p) was between 0.20-0.73. The discrimination level (r) was between 0.20-0.55. The reliability of pretest and posttest 0.82.

2.3 The students' satisfaction questionnaire was a five-level Likert Rating Scale which comprised of three parts as 1) activities, 2) learning atmosphere, and 3) benefits of learning. The IOC of the questionnaire was 1.00.

3. Data collection

There were two main steps of

data collection as follows:

3.1 Preparation: learning objectives, the steps of the learning process, the activities, and the evaluation were introduced to the samples. The pre-and post-tests were used as a summative assessment that evaluated their reading ability before and after using active learning.

3.2 Implementation: There were three steps as follows: 1) The sample was given 60 minutes to do the pretest to evaluate their reading comprehension ability before receiving the treatment. 2) The 8 ALMPs were implemented in eight weeks intervals. 3) After finishing all eight lessons, the sample was given 60 minutes to take the posttest which was the same questions as the pretest and also took the satisfaction questionnaire.

4. Data analysis

4.1 Reading comprehension scores derived from pre-and post-tests were analyzed via t-test.

4.2 The data from the questionnaire were analyzed by percentage, mean and standard deviation. The satisfaction was divided into five levels from 5 (most satisfied) to 1 (least satisfied). The scores could be interpreted as following

criteria: 4.50-5.00 = most satisfied, 3.50-4.49 = very satisfied, 2.50-3.49 = moderated satisfied, 1.50-2.49 = less satisfied, 1.00-1.49 = least satisfied.

4. Conclusions

According to data analysis, conclusions were presented as follows:

1. When compared reading comprehension scores before and after using active learning, the average post-test score was higher ($\bar{x} = 22.56$) than the average pre-test score ($\bar{x} = 15.64$). The reading comprehension ability was higher after using active learning. The t-test score was 49.58 at $p < .05$. The results were presented in the table.

Table 1 Comparison between pre-test and post-test reading comprehension scores

test	N	full score	$\bar{x}$	S.D.	t	df	Sig (2- tailed)
pretest	59	30	15.64	1.72	49.58*	58	0.0000
posttest	59	30	22.56	1.48			

* $P < 0.05$

2. The overall satisfaction of the students towards the active learning management was ranked as a high level ($\bar{x} = 4.26$, S.D. = 0.18). For each aspect, the most satisfying aspect was ‘benefits of learning’ ($\bar{x} = 4.43$, S.D. = 0.27). The second most was ‘activities’ ($\bar{x} = 4.21$, S.D. = 0.30) and the third was ‘learning atmosphere’ ($\bar{x} = 4.12$, S.D. = 0.41). The details are presented in the following sections:

2.1 In the aspect of the benefits of learning, the satisfaction level was high. The students were satisfied with the item ‘The active learning management helped students to develop reading ability.’ most and the second-highest score was ‘The

students could apply knowledge from the lessons to their daily lives.’

2.2 In the aspect of the activities, the satisfaction level was high. They were satisfied with the item ‘Warm-up activities were interesting and provoking the students’ attentions.’ most. The second ranking was ‘The activities encouraged cooperative learning.’, and ‘The activities encouraged students to think, to analyze and to share their ideas.’

2.3 In the aspect of the learning atmosphere, the satisfaction level was ranked high. The highest score item was ‘Students enjoyed with the reading activities.’ and the second highest one was ‘The

activities encouraged good relationships between students and students, students and teachers’.

5. Discussions

Important issues from the study were discussed as follows:

1. After introducing the active learning management plans, the students’ reading ability scores increased significantly. This might be because the lesson plans were clearly and systematically presented via the five steps which applied from Johnson, Johnson, & Smith, (1991); Meyer & Jones (1993); Ministry of Education (2019). In addition, the active learning activities emphasized on the students’ engagement. They got to collaborate with their classmates to do pair and group works which gained their more positive attitude via researching, questioning, answering, sharing ideas, analyzing, and evaluating. The teacher created meaningful situations that learners can share their ideas with the teacher and their peers until led to crystalized knowledge. Moreover, the active activities encouraged students to do more practice; thus, they much more participated in the lessons than conveyed by the traditional approach (Demirci, 2017, pp. 129-144; Thatdee, 2018;

Surakarn et al., 2020, pp. 34-51). Doing the activities with their peers made them more relaxed than in the traditional approach. It could develop their attitudes towards learning and increase their proficiency. These were consistent with studies (Henard & Roseveare, 2012; Ketpichainarong & Sriwattanarothai, 2014) which indicated that active learning positively affected attitude and academic achievement.

2. The students were highly satisfied with the active learning management. This may be because the students realized that their reading ability was developed via the active learning activities and they could apply the knowledge and skills to their real lives. They could fully show their potential in group working and also improve interpersonal skills which were an important skill for 21st century during studying. With meaningful lessons designed by the teacher, the various activities related to the students’ needs created more dynamic learning management. These results aligned with studies of Moradi, Faghiharam & Ghasempour (2018); Thatdee (2018); Surakarn et al., (2020, pp. 34-51). Moreover, when the students participated in deciding on task achievement, they were more satisfied with the learning and put more effort into it

(Gimsoongneun, 2014, pp. 78-89).

The results corresponded with Niyom (2007) who explained that active activities stimulated thinking skills. It was fun and challenging which encouraged the students to be creative and work systematically. The students learned and absorbed techniques to apply to their lives. They were more fulfilled when they better understood the reading texts because the active activities helped them link their background knowledge to the lessons. They could analyze and synthesis the previous and new knowledge and then they would scaffold it to make understanding what they were reading. Therefore, they became learners who know how to learn. It differed from surface learning which focused on receiving information and creating short-term memory. When the students were enthusiastic and possessed the ability to select information, the teaching and learning could be effectively successful (Kreusang, 2013).

The students were satisfied with the learning atmosphere which was similar to the findings of studies of Wanner (2015, pp. 154-163) and Tubarsa (2019). These studies showed that active learning could trigger students' interest and positive attitudes towards

English learning. The activities encouraged collaboration and problem-solving. It was both relaxed and challenging with reading tasks appropriate to their English levels. The teacher stimulated their thinking with questions, so they learned with fun and creativity which conformed with Clair & Haynes (1994) and Pawachot (2020, pp. 53-65). They found that teaching and learning management in EFL should not make the student stressed, scared, or anxious because these feelings could reduce their motivation in learning. It can be said that they can learn best in relaxed situations with suitable challenges and good rapport.

6. Recommendations

1. Recommendations for active learning implication

1.1 Teachers should design learning management plans which arouse the students' thinking and interests.

1.2 Teaching materials should be various and creative for connecting the students' experiences and challenging their thinking.

1.3 Teachers should pay attention to select activities matching with taught contents because active learning has a variety of activities. For instance,

role-play, could be more suitable for speaking, and vocabulary recognition than reading.

2. Recommendations for further studies

2.1 Active learning should be conducted to develop other kinds of reading abilities such as critical reading, analytical and inferential skills.

2.2 These may lead to new findings which can develop reading activities to solve students' reading problems and increase the students' reading levels.

7. Body of Knowledge from the Research

Active learning, which is a student-centered approach, can increase the reading comprehension ability of undergraduate students. A teacher becomes a facilitator. During the reading activities, the students structure in cooperative learning, figure out

the answers, exchange the ideas and present them to the class while the teacher monitors and helps the students when they need. Therefore, using active learning in the reading class can build good relationships between students and students, students and teachers as well. They are happy and fun with reading activities among relaxed and supportive learning atmosphere which affects the students' success in studying and have a more positive attitude towards English reading. Furthermore, soft skills which are needed as 21st century skills, such as problem-solving or working in a team, are developed through using active learning. According to this study, other teachers can use it as a guideline for setting teaching and learning goals as well as objectives, designing learning management plans, and implementing them for their contexts.

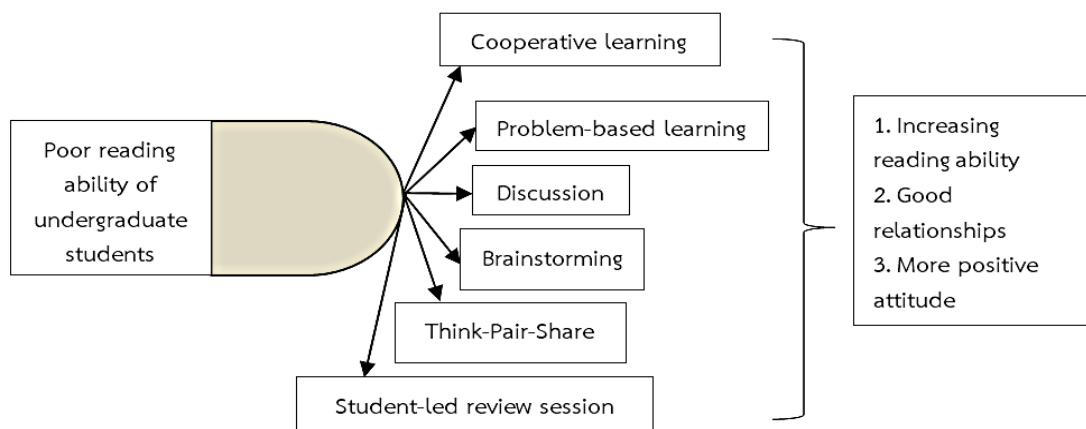

Figure 1: Body of knowledge from the research

References

- Afflerbach, P., Pearson, P. D., & Paris, S. G. (2008). Clarifying differences between reading skills and reading strategies. *The Reading Teacher*, 61(5), 364-373.
- Claire, E. & Haynes, J. (1994). *Classroom teacher's ESL survival kit 1*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall Regents.
- Demirci, C. (2017). The effect of active learning approach on attitudes of 7th grade students. *International Journal of Instruction*, 10(4), 129-144.
- Gimsoongneun, N. (2014). The model of organizing learning activities using participatory learning in community health nursing towards proficiency of nurse students, School of Nursing, Rangsit University. *Journal of Rangsit University: Teaching & Learning*, 8(2), 78-89.
- Henard, F. & Roseveare, D. (2012). *Fostering quality teaching in higher education: policies and practices*. Paris: OECD Publishing.
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2005). New developments in social interdependence theory. *Psychology Monographs*, 131(4), 285-358.
- Johnson, D. W., Johnson, R. T., & Smith, K. A. (1991). *Active learning: cooperation in the college classroom*. Edina, MN: Interaction Book Company.
- Ketpichainarong, W., & Sriwattanarothai, N. (2014). *Active learning and technique for teaching and learning with focus on active learning*. Bangkok: Institute for Innovative Learning, Mahidol University.
- Kreusang, P. (2013). *Techniques of teaching by active learning: experience from Shelton College International, Singapore*. Nakhon Sawan: Nakhon Sawan Rajabhat University.
- Meyer, C., & Jones, T. B. (1993). *Promoting active learning: strategies for the college classroom*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Ministry of Education. (2019). *A guidance for supervision for development and promotion of active learning management by following the reducing time for study and increasing time for knowing*. Bangkok: Ministry of Education.
- Moradi, S., Faghiharam, B., & Ghasempour, K. (2018). *Relationship between group learning and interpersonal skills with emphasis on the role of mediating emotional intelligence among high school students*. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/21582440187827344018782734>

- Narkprom, N., Poosiripinyo, V., & Saito, S. (2016). An investigation of English reading problems of 4th year English major students in the Faculty of Education, Phetchabun Rajabhat University. *3rd National Conference Phetchabun Rajabhat University*.
- Niyom, K. (2007). *More than art, printmaking, and print*. Bangkok: San Aksorn.
- Office of the Educational Council. (2015). *The education reform lab and coaching Lab (2014-2017): problems reflection and solutions 21 Century*. Bangkok: Office of the Educational Council.
- Pawachot, Y. (2020). The development of active learning activities combined with English communication skills training packages that promote learning achievement and creative thinking of Prathom Suksa 5 students. *E-Journal of Education Studies, Burapha University*, 2(4), 53-65.
- Phonhan, P. (2017). Academic English reading strategies employed by Thai Chemistry students at undergraduate level with different reading proficiency. *Kasetsart Journal - Social Sciences*, 33(1), 1-12.
- Prince, M. (2004). Does active learning work? A review of the research. *Journal of Engineering Education*, 93, 233-231.
- Prontadavit, N. (2016). *Active learning management*. Bangkok: Tripping Education.
- Surakarn, A. et al. (2020). Active learning and its outcomes: A case study from the education reform project in Thailand. *The Journal of Behavioral Science*, 15(1), 34-51.
- Thatdee, N. (2018). *The development of critical reading ability of Matthayomsuksa 3 students by using active learning*. (Unpublished master's thesis). Bangkok: Silpakorn University.
- Tubarsa, S. (2019). *The development of learning management model for the English 4 course by using active learning for enhancing reading skills for 8th grade students, BuaYai School*. Nakhon Ratchasima: BuaYai School.
- Wanner, T. (2015). Enhancing student engagement and active learning through just-in-time teaching and the use of PowerPoint. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 27(1), 154-163.

การพัฒนาการคิดเชิงคำนวณโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน
ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เรื่องโมเมนตัมและการชน
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*

Developing Computational Thinking using STEM-Problem
Based Learning in Momentum and Collisions Topic for
10th Grade Students

ณัฐริดา กลยาประสิทธิ์, ธิตยา บงกชเพชร และศิรินุช จินดารักษ์
Nattida Kanlayaprasit, Thitiya Bongkotphet and Sirinuch Chindaruksa
มหาวิทยาลัยบงกช
Naresuan University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: nattida.taiiy@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เรื่องโมเมนตัมและการชน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษา 2) แบบวัดการคิดเชิงคำนวณ 3) ใบกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและเชิงปริมาณ โดยใช้คะแนนร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษา มีแนวโน้มของระดับการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับดี เมื่อผลการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณในแต่ละองค์ประกอบ พบว่า การออกแบบขั้นตอนวิธีมีการพัฒนาน้อยที่สุด และการคิดเชิงนามธรรมมีการพัฒนามากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน; สะเต็มศึกษา; การคิดเชิงคำนวณ

*ได้รับบทความ: 20 กรกฎาคม 2564; แก้ไขบทความ: 1 ตุลาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 12 ธันวาคม 2564

Received: July 20, 2021; Revised: October 1, 2021; Accepted: December 12, 2021

Abstract

This research aimed to study the results of computational thinking development using problem-based learning management based on STEM education concept on momentum and collisions for Mathayomsuksa 4 students, 2nd semester of the academic year 2020, which was consisted of 40 participants. The research instruments were: 1) problem-based learning management based on the STEM study concept lesson plan, 2) computational thinking measurement model, 3) learning activity work sheet. The researcher performed the qualitative data analysis through the content and quantitative analysis using the percentage scores.

The results of the research were as follow: The results before the study occurred, during the study and after the study using problem-based learning management based on the STEM concept. There was a trend of continuous improvement in computational thinking and the overall development of students' computational thinking was at a good level. When the results of the development of computational thinking in each component were studied, it was found that algorithm was least developed one while the abstraction was the most developed one.

Keywords: Problem Based Learning on STEM Education; STEM Education; Computational Thinking

1. บทนำ

ปัจจุบันการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมประเทศต่างๆ ทั่วโลก โดยความก้าวหน้าด้าน

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแบบก้าวกระโดดที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ทำให้เกิดการปฏิวัติดิจิทัลต่อการเปลี่ยนแปลงสู่การปฏิวัติอุตสาหกรรม 4.0 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (2560) การจัดการศึกษาของไทยจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ วางแผนพัฒนาและเตรียมกำลังคนที่จะเข้าสู่ตลาดงาน จึงจำเป็นต้องมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ให้ได้ทั้งความรู้และทักษะ

ที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ทักษะที่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมีหนึ่งในนั้นคือ การคิดเชิงคำนวณ (Computational Thinking) ซึ่งเป็นกระบวนการคิดที่ต้องใช้ทักษะและเทคนิคเพื่อแก้ไขปัญหา การคิดเชิงคำนวณเป็นทักษะสำคัญที่ผู้เรียนต้องพัฒนา เพราะมีความเกี่ยวข้องในการส่งเสริมทักษะด้านอื่นๆ ในศตวรรษที่ 21 (ภาสกร เรืองรอง, 2561, หน้า 322-330) การส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณเป็นสิ่งจำเป็นต่อนักเรียน เนื่องจากเป็นกระบวนการแก้ปัญหา สามารถพิจารณาปัญหาและจัดระเบียบข้อมูลที่มีเกี่ยวกับปัญหา ทดสอบหาวิธีแก้ปัญหาได้เป็นลำดับขั้นตอน โดยใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่มีอยู่ช่วยแก้ไขปัญหา นั้นได้ (McKenna, 2017) ซึ่งการคิดเชิงคำนวณมีความสำคัญต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ทำให้นักเรียนสามารถมองเห็นภาพเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางวิทยาศาสตร์ได้ชัดเจน เป็นทักษะที่มีความเกี่ยวข้องกับทักษะเสริมศักยภาพอื่นๆ ในศตวรรษที่ 21

จากการศึกษาของศรายุทธ ดวงจันทร์ (2561) ได้มีการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการคิดเชิงคำนวณในรายวิชาฟิสิกส์ พบว่า จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนแผนการเรียนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับการเรียนฟิสิกส์ ซึ่งนักเรียนไม่สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ที่ซับซ้อนโดยการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา โจทย์สถานการณ์แบบประยุกต์อย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบได้ นักเรียนสามารถท่องจำสูตรและสมการแต่ยังขาดความเข้าใจในการนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา โจทย์สถานการณ์อื่นที่แปลกใหม่

สะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนยังต้องพัฒนาในการวิเคราะห์โจทย์ปัญหาที่เป็นขั้นตอนหรือเป็นระบบ การประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ไขปัญหาในรูปแบบอื่นๆ และความเข้าใจนิยามความหมายของสมการยังไม่ดีเท่าที่ควร นอกจากนี้ ทวิช มณีพนา (2563) พบว่า การเรียนฟิสิกส์เรื่อง ปรากฏการณ์ดอปเพลอร์ของเสียง ซึ่งให้นักเรียนทำการทดลองเพื่อสังเกตค่าความถี่ของเสียงที่ผิดไปจากความเป็นจริงด้วยความรู้สึกของตนเอง โดยไม่มีอุปกรณ์หรือเครื่องมือในการวัดความถี่ของเสียงที่ผิดไปจากความเป็นจริง จะทำให้นักเรียนไม่สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่สังเกตกับแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ได้ ซึ่งเป็นผลมาจากการขาดความสามารถในการคิดเชิงคำนวณ

แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่จะพัฒนาการคิดเชิงคำนวณของนักเรียน จากการศึกษาของ Lou et al. (2011, pp. 195-215) ซึ่งจะทำให้ นักเรียนสามารถคิด วิเคราะห์แก้ปัญหา และใช้ วิทยาศาสตร์เชื่อมโยงในชีวิตประจำวันได้ คือการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานตามแนวคิด สะเต็มศึกษาเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ มุ่งเน้นให้นักเรียนได้แก้ปัญหาจากการบูรณาการ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และ คณิตศาสตร์ โดยใช้สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น ในชีวิตประจำวัน หรือใกล้เคียงสถานการณ์จริง มากระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ อยากรู้ คิดอย่าง มีเหตุผลมีผลในเชิงตรรกะ ต้องการสำรวจตรวจสอบ หาความรู้มาแก้ปัญหาผ่านการทำงานกลุ่ม ทำให้ ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการเรียนนั้นๆ ในขณะที่ครู ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและชี้แนะแนวทางการปฏิบัติของนักเรียน

จากปัญหาดังกล่าว การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษาน่าจะสามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการคิดเชิงคำนวณของนักเรียน ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีความเข้าใจและแก้ปัญหาที่ซับซ้อนจากบทเรียนในวิชาฟิสิกส์ เรื่อง โมเมนตัมและการชน ตลอดจนสามารถคิดวิเคราะห์ และออกแบบวิธีการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นลำดับขั้นตอนและเป็นระบบที่ชัดเจน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษาในการสอนวิชาฟิสิกส์ เพื่อพัฒนาการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เรื่องโมเมนตัมและการชน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 40 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่แห่งหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แผนการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษา แบบวัดการคิดเชิงคำนวณ และใบ

กิจกรรม โดยได้รับการตรวจสอบความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้และค่าความสอดคล้องความตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดการคิดเชิงคำนวณจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ อาจารย์จากคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา 1 ท่าน อาจารย์จากคณะวิทยาศาสตร์ สาขาฟิสิกส์ 1 ท่าน และครูประจำการที่สอนในรายวิชาฟิสิกส์ 1 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้และความสอดคล้องของแบบวัดการคิดเชิงคำนวณ โดยมีรายละเอียดของการพัฒนาเครื่องมือและผลการหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เรื่องโมเมนตัมและการชน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นย่นย่อปัญหา 2) ขั้นชี้แจงปัญหา 3) ขั้นวางแผน 4) ขั้นวางแผนการสำรวจ 5) ขั้นปรับโครงสร้าง 6) ขั้นประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งสิ้นจำนวน 3 แผน ใช้เวลา 12 ชั่วโมง

ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ระดับคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 3 แผน คะแนนเต็ม 5 ได้ 4.69 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ คือ กิจกรรมที่ผู้วิจัยออกแบบไปยังไม่สอดคล้องกับนิยามศัพท์ เฉพาะขั้นที่ 2 ขั้นชี้แจงปัญหาของการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษา

2. แบบวัดการคิดเชิงคำนวณก่อนเรียน และหลังเรียน รายวิชาฟิสิกส์ 2 เรื่อง โมเมนตัมและการชน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยเป็นแบบวัดประเภทอัตนัย ซึ่งสถานการณ์ครอบคลุมการใช้การคิดเชิงคำนวณทุกองค์ประกอบ โดยก่อนเรียนมีจำนวน 3 สถานการณ์ ได้แก่ กล้องไม้บรรทัด บ่อน้ำบาดาล ประกอบด้วย 4 ข้อคำถาม รวมจำนวนข้อคำถามในแบบวัดทั้งสิ้น 12 ข้อ และกำหนดเวลาในการทำแบบวัด 60 นาที และหลังเรียนมีจำนวน 3 สถานการณ์ ได้แก่ ไข่ไก่ ตูเย็น ส่งเดลิเวอรี่ ประกอบด้วย 4 ข้อคำถาม รวมจำนวนข้อคำถามในแบบวัดทั้งสิ้น 12 ข้อ และกำหนดเวลาในการทำแบบวัด 60 นาที โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูปบรรยายข้อคำถาม โดยมีการให้คะแนนตั้งแต่ 1-4 คะแนน ใช้เกณฑ์การให้คะแนนจำแนกตามระดับการคิดเชิงคำนวณที่ปรับปรุงจากสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2560ข, หน้า 102-104) และในกรณีที่ผู้เรียนเขียนคำตอบคลุมเครือและไม่ชัดเจน ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ผู้เรียนคนนั้นเพิ่มเติม โดยใช้ข้อคำถามเดียวกันกับแบบวัดการคิดเชิงคำนวณ

ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบวัดการคิดเชิงคำนวณโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง คะแนนเต็ม 1 ได้ 0.67 ซึ่งแบบวัดการคิดเชิงคำนวณสอดคล้องกับการคิดเชิงคำนวณ โดยมีข้อเสนอแนะ คือ ปรับข้อคำถามและภาษาที่ใช้ในแบบวัดการคิดเชิงคำนวณให้นักเรียนเข้าใจง่ายขึ้น

3. ใบกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นส่วนหนึ่งของแผนการจัดการเรียนรู้โดยแต่ละแผนการ

จัดการเรียนรู้จะมี 1 สถานการณ์ต่อแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 สถานการณ์ ได้แก่ หมวกกันน็อก เบาะนิรภัย และกล่องบรรจุภัณฑ์ รูปแบบของใบกิจกรรมเป็นแบบเขียนตอบ ซึ่งผู้เรียนจะต้องเขียนคำตอบลงในข้อคำถามของใบกิจกรรม ได้แก่ ปัญหาของสถานการณ์ที่กำหนดให้ปัญหาย่อยรูปแบบของปัญหา รายละเอียดที่สำคัญและไม่สำคัญของปัญหา ขั้นตอนการแก้ปัญหา และระบุความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสะเต็มศึกษาที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาลงในใบกิจกรรม เป็นต้น โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูปบรรยายข้อคำถาม โดยมีการให้คะแนนตั้งแต่ 1-4 คะแนน ใช้เกณฑ์การให้คะแนนจำแนกตามระดับการคิดเชิงคำนวณที่ปรับปรุงจากสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2560ข, หน้า 102-104)

ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ระดับคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษา โดยมีค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 3 แผน คะแนนเต็ม 5 ได้ 4.69 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ คือ ปรับข้อคำถามให้นักเรียนได้เกิดกระบวนการออกแบบขั้นตอนวิธีในลักษณะของ Flow chart

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบวัดการคิดเชิงคำนวณก่อนเรียน 12 ข้อ ลักษณะข้อสอบจะเป็นแบบเขียนตอบอัตนัยเพื่อวัดการคิดเชิงคำนวณของผู้เรียน ซึ่งเป็นข้อคำถามเดียวกับแบบวัดการคิดเชิงคำนวณหลังเรียน เมื่อผู้เรียนตอบแบบวัดการคิดเชิงคำนวณก่อนเรียนเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้เรียนหลังเลิกเรียน เวลา

16.00 น. โดยเลือกจากผู้เรียนที่ให้คำตอบคลุมเครือและไม่ชัดเจนซึ่งใช้ข้อคำถามเดียวกันกับแบบวัดการคิดเชิงคำนวณ จากนั้นนำไปวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับแบบวัดการคิดเชิงคำนวณ

ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษากับผู้เรียนจำนวน 3 แผน เป็นเวลาทั้งหมด 12 ชั่วโมง เรื่องโมเมนตัมและการชน และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยใบกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษาเมื่อผู้วิจัยได้ทำการจัดการเรียนรู้เสร็จสิ้นครบทุกแผนแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบวัดการคิดเชิงคำนวณหลังเรียน 12 ข้อ ลักษณะข้อสอบจะเป็นแบบเขียนตอบอัตนัย ทั้งนี้เมื่อผู้เรียนได้ทำใบกิจกรรมการเรียนรู้และแบบวัดการคิดเชิงคำนวณเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ผู้เรียนหลังเลิกเรียน เวลา 16.00 น. โดยการสัมภาษณ์นั้นจะเลือกจากผู้เรียนที่ให้คำตอบคลุมเครือและไม่ชัดเจน จากนั้นนำไปวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับแบบวัดการคิดเชิงคำนวณ

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ข้อมูลแบบวัดการคิดเชิงคำนวณก่อนเรียน ใบกิจกรรมการเรียนรู้ และแบบวัดการคิดเชิงคำนวณหลังเรียน โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่มีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้ 1) อ่านเนื้อหา วิเคราะห์และตีความข้อมูลจากแบบวัดการคิดเชิงคำนวณก่อนเรียนและหลังเรียน 2) ตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนน จำแนกตามระดับการคิดเชิงคำนวณที่ปรับปรุงจากสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์

และเทคโนโลยี (2560ข, หน้า 102-104) เพื่อใช้ในการจัดกลุ่มข้อความจากแบบวัดการคิดเชิงคำนวณก่อนเรียนและหลังเรียน 3) จากนั้นจัดกลุ่มนักเรียนจากแบบวัดการคิดเชิงคำนวณที่ได้คะแนนเท่ากันในแต่ละองค์ประกอบ เพื่อแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาในแต่ละองค์ประกอบ และ 4) ผู้วิจัยทำการลงข้อสรุปและรวมคะแนนรายบุคคลเพื่อจำแนกตามระดับการคิดเชิงคำนวณจากเกณฑ์การประเมินระดับการคิดเชิงคำนวณตามเกณฑ์สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

4. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาผลการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เรื่องโมเมนตัมและการชนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย การพัฒนาการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนโดยรวมโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษา การพัฒนาการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษา และการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษา พบว่านักเรียนเกิดการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณผ่านการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษาสูงขึ้นอย่างเป็นลำดับ กล่าวคือ มีการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณในแต่ละองค์ประกอบ

ได้แก่ การคิดแยกส่วนประกอบและการย่อปัญหา การหารูปแบบของปัญหา การคิดเชิงนามธรรม และการออกแบบขั้นตอนวิธี ซึ่งมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น หลังการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตาม แนวคิดสะเต็มศึกษา รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การคิดแยกส่วนประกอบและการย่อปัญหา การพัฒนาการคิดเชิงคำนวณของนักเรียน ก่อนการจัดการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่มีการคิดแยกส่วนประกอบ และการย่อปัญหาอยู่ในระดับกำลังพัฒนา จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 47.50 สำหรับการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณของนักเรียน ระหว่างการจัดการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่มีการคิดแยกส่วนประกอบและการย่อปัญหาอยู่ในระดับยอดเยี่ยม จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 และการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่มีการคิดแยกส่วนประกอบและการย่อปัญหาอยู่ในระดับยอดเยี่ยม จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 สรุปได้ว่า นักเรียนมีการพัฒนาการคิดแยกส่วนประกอบ และการย่อปัญหาที่เพิ่มขึ้น

2. การหารูปแบบของปัญหาการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนก่อนการจัดการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่มีการหารูปแบบของปัญหาอยู่ในระดับเริ่มต้น จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 87.50 สำหรับการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่มีการหารูปแบบของปัญหาอยู่ในระดับดี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 80.00 และการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่มีการหารูปแบบ

ของปัญหาอยู่ในระดับดี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 45.00 สรุปได้ว่า นักเรียนมีการพัฒนาการหารูปแบบของปัญหาที่เพิ่มขึ้น

3. การคิดเชิงนามธรรม การพัฒนาการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนก่อนการจัดการเรียนรู้ นักเรียน ส่วนใหญ่มีการคิดเชิงนามธรรมอยู่ในระดับเริ่มต้น จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 85.00 สำหรับการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณของนักเรียน ระหว่างการจัดการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่มีการคิดเชิงนามธรรมอยู่ในระดับดี จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 และการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่มีการคิดเชิงนามธรรมอยู่ในระดับดี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 สรุปได้ว่า นักเรียนมีการพัฒนาการคิดเชิงนามธรรมที่เพิ่มขึ้น

4. การออกแบบขั้นตอน วิธีการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนก่อนการจัดการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่มีการออกแบบขั้นตอนวิธีอยู่ในระดับเริ่มต้น จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 57.50 สำหรับการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่มีการออกแบบขั้นตอนวิธีอยู่ในระดับดี จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 และการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่มีการออกแบบขั้นตอนวิธีอยู่ในระดับยอดเยี่ยม จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 47.50 สรุปได้ว่า นักเรียนมีการออกแบบขั้นตอนวิธีที่เพิ่มขึ้น

การพัฒนาการคิดเชิงคำนวณโดยรวมของนักเรียนก่อนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่

มีการคิดเชิงคำนวณโดยรวมอยู่ในระดับกำลังพัฒนา จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 67.50 สำหรับการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่มีการคิดเชิงคำนวณโดยรวมอยู่ในระดับดี จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 และการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่มีการคิดเชิงคำนวณโดยรวมอยู่ในระดับดี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 45.00 สรุปได้ว่า นักเรียนมีการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณโดยรวมที่เพิ่มขึ้น หลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษา

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาผลการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เรื่องโมเมนตัมและการชน เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบของการคิดเชิงคำนวณจากแบบวัดการคิดเชิงคำนวณฉบับก่อนเรียน ใบกิจกรรมการเรียนรู้ แบบวัดการคิดเชิงคำนวณฉบับหลังเรียน พบว่า มีแนวโน้มของระดับการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษา ช่วยพัฒนาการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับดี และจากผลการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณในแต่ละองค์ประกอบ พบว่า การออกแบบขั้นตอนวิธีมีการพัฒนาน้อยที่สุด และการคิดเชิงนามธรรมมีการพัฒนามากที่สุด

1. นักเรียนมีการพัฒนาการคิดเชิงนามธรรมมากที่สุด จากผลการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียนจากการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษา สอดคล้องกับภาสกร เรืองรอง (2561, หน้า 322-330) กล่าวว่า กระบวนการคิดที่ต้องใช้ทักษะและเทคนิคเพื่อแก้ไขปัญหา โดยมีลำดับขั้นตอนและวิธีการแก้ไขปัญหาจะต้องถูกนำเสนอในรูปแบบที่ผู้แก้ปัญหาสามารถปฏิบัติตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถนำแนวคิดลำดับขั้นตอนไปแก้ปัญหาในเชิงนามธรรมจากข้อมูลจำนวนมาก และสามารถหาเหตุผลจากฐานข้อมูลนี้ได้ จากงานวิจัยพบว่า นักเรียนสามารถพัฒนาการคิดเชิงนามธรรมเพิ่มขึ้น และมีการพัฒนามากที่สุดใน 4 องค์ประกอบจากแนวโน้มของข้อมูล กล่าวคือ ผู้วิจัยจัดการเรียนรู้โดยในขั้นที่ 2 ขั้นชี้แจงปัญหา ผู้วิจัยให้นักเรียนพิจารณารายละเอียดของปัญหา โดยการแยกปัญหาย่อยที่สำคัญและไม่สำคัญออกเป็นกลุ่ม ซึ่งใช้ความรู้ที่ได้จากการสืบค้นเกี่ยวกับสะเต็มศึกษาเพื่อนำมาหาวิธีแก้ปัญหา นักเรียนจะสามารถแยกรายละเอียดของปัญหาที่สำคัญออกจากส่วนที่ไม่สำคัญได้จากการพิจารณารูปแบบของปัญหาในขั้นก่อนหน้า โดยการพิจารณารายละเอียดและลักษณะของปัญหาเพื่อนำมาหาวิธีแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล

2. นักเรียนมีการพัฒนาการหารูปแบบของปัญหามากที่สุด จากผลการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียนจากการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษา

สอดคล้องกับ McKenna (2017) กล่าวว่า การคิดเชิงคำนวณคือทักษะกระบวนการที่นักเรียนค้นหาและพิจารณาปัญหา จัดการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ทดสอบวิธีการแก้ปัญหาที่ออกแบบไว้อย่างเป็นลำดับขั้นตอนเพื่อปรับปรุงแก้ไข จากงานวิจัยพบว่า นักเรียนสามารถพัฒนาการหารูปแบบของปัญหาเพิ่มขึ้นและมีการพัฒนาปานกลางใน 4 องค์ประกอบจากแนวโน้มของข้อมูล กล่าวคือ ผู้วิจัยจัดการเรียนรู้โดยในขั้นที่ 2 ขั้นชี้แจงปัญหา ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันพิจารณารูปแบบของปัญหาที่มีความคล้ายหรือเหมือนกันของปัญหา โดยพิจารณาจากปัญหาย่อยที่นักเรียนพบ ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถพิจารณาได้ว่าปัญหาย่อยที่พบมีรูปแบบของปัญหาลักษณะ และนักเรียนไม่สามารถนำวิธีการแก้ปัญหานั้นมาประยุกต์ใช้กับปัญหาที่พบได้

3. นักเรียนมีการพัฒนาการคิดแยกส่วนประกอบและการย่อยปัญหามานกลาง จากผลการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียนจากการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษา สอดคล้องกับ Brackmann et al. (2017) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการคิดเชิงคำนวณแบบอันปลั๊ก (Computational Thinking Unplugged Activities) เป็นการจัดการเรียนรู้ในแวดวงวิทยาการคอมพิวเตอร์รูปแบบหนึ่งโดยไม่ใช้เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับไฟฟ้า อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์ที่ใช้ไฟฟ้าต่างๆ ในการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้มุ่งพัฒนานักเรียนให้เกิดความสามารถในการคิดเชิงคำนวณโดยเฉพาะ

ซึ่งแต่ละกิจกรรมจะส่งเสริมความสามารถในแต่ละองค์ประกอบของการคิดเชิงคำนวณ เช่น กิจกรรมการแยกส่วนประกอบ (Decomposition Activity) ในกิจกรรมนี้นักเรียนจะได้จำแนกปัญหาตามที่ครูกำหนดไว้ในใบงาน และทำการเขียนขั้นตอนการแก้ปัญหาตามหัวข้อที่ได้รับ ซึ่งกิจกรรมนี้ออกแบบมาเพื่อพัฒนาความสามารถทางด้านการแยกส่วนประกอบและการย่อยปัญหา (Decomposition) และจากงานวิจัยพบว่า นักเรียนสามารถพัฒนาการคิดแยกส่วนประกอบและการย่อยปัญหาเพิ่มขึ้นและมีการพัฒนาปานกลางใน 4 องค์ประกอบจากแนวโน้มของข้อมูลกล่าวคือ ผู้วิจัยจัดการเรียนรู้โดยในขั้นที่ 1 ขั้นยืนยันปัญหา ผู้วิจัยกำหนดสถานการณ์เกี่ยวกับเนื้อหาเรื่องโมเมนตัมและการชน โดยสถานการณ์ที่กำหนดเป็นสถานการณ์ที่ให้นักเรียนสามารถจินตนาการได้ว่าจะต้องแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างไร เช่น แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 สถานการณ์เกี่ยวกับการส่งพัสดุเครื่องแก้ว โดยให้ออกแบบกล่องบรรจุภัณฑ์ ซึ่งสถานการณ์นี้มีความใกล้เคียง นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ทำให้นักเรียนมีสามารถระบุปัญหาออกเป็นปัญหาย่อยจากสถานการณ์ที่กำหนดให้เพื่อง่ายต่อการแก้ปัญหาช่วยให้นักเรียนสามารถหาวิธีแก้ปัญหได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

4. นักเรียนมีการพัฒนาการออกแบบขั้นตอนวิธีน้อยที่สุด จากผลการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียนจากการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษา สอดคล้องกับ Dwyer et al. (2013, pp. 133-136)

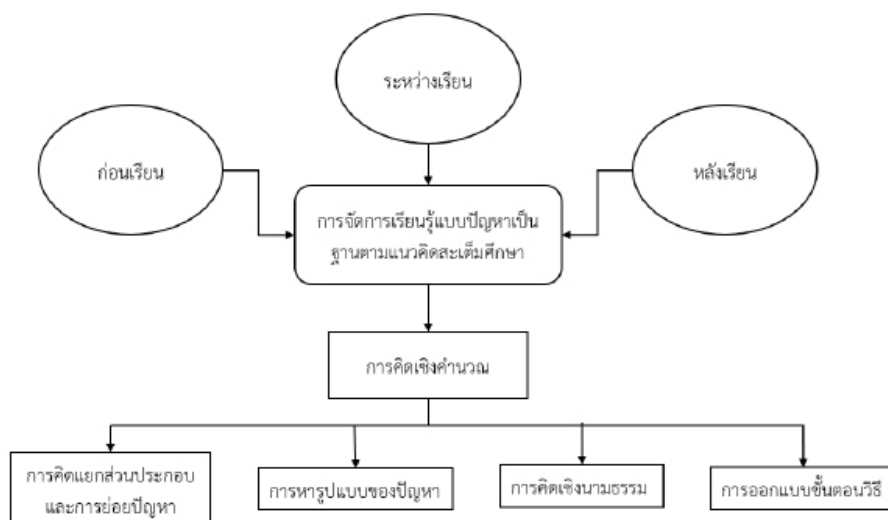

จากงานวิจัยผู้วิจัยจึงนำขั้นที่ 5 ขั้นปรับโครงสร้างมาทำการสอนก่อนเพื่อให้นักเรียนได้สร้างชิ้นงานและพบข้อบกพร่องของชิ้นงาน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

หลังจากที่กลุ่มเป้าหมายได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เรื่องโมเมนต์และการชน ทำให้ทราบถึงการ

พัฒนาการคิดเชิงคำนวณของนักเรียน ประกอบด้วย ขั้นตอนทั้งหมด 6 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ขั้นยืนยันปัญหา ขั้นที่ 2 ขั้นชี้แจงปัญหา ขั้นที่ 3 ขั้นวางแผน ขั้นที่ 4 ขั้นวางแผนการสำรวจ ขั้นที่ 5 ขั้นปรับโครงสร้าง และขั้นที่ 6 ขั้นประเมิน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานตามแนวคิด สะเต็มศึกษาส่งผลต่อการพัฒนาการคิดเชิงคำนวณที่เพิ่มขึ้นในทุกองค์ประกอบ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ทวิช มณีพนา. (2563). การพัฒนาชุดการทดลองวิทยาศาสตร์เรื่องเสียง เพื่อส่งเสริมความเข้าใจแนวคิดทางวิทยาศาสตร์และการคิดเชิงคำนวณ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. (ปริญญา นินพนธ์การศึกษาดุขภูิบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภาสกร เรืองรอง. (2561). Computational Thinking กับการศึกษาไทย. วารสารปัญญากวิวัฒน์, 10(3), 322-330.
- ศราวุธ ดวงจันทร์. (2561). ผลการใช้แนวสะเต็มศึกษาในวิชาฟิสิกส์ที่มีต่อความสามารถในการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560ข). *คู่มือการใช้หลักสูตรรายวิชาพื้นฐานวิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: פרקหวานกราฟฟิค.

Brackmann, C., et al. (2017). Development of Computational Thinking Skills through Unplugged Activities in Primary School. *The 12th Workshop on Primary and Secondary Computing Education (WiPSCE 2017)*, (pp. 65-72). Nijmegen, Netherlands: Institute for Computing and Information Sciences, Radboud University.

Dwyer, H., et al. (2013). Computational Thinking for Physics: Programming Models of Physics Phenomenon in Elementary School. *Physics Education Research Conference 2013*, 133-136.

Lou, S. J., et al. (2011). The impact of problem-based learning strategies on STEM knowledge integration and attitudes: An exploratory study among female Taiwanese senior high school students. *Journal of Technology and Design Education*, 10798(21), 195-215.

McKenna, J. (2017). *Computational thinking in STEM classroom*. Retrieved from <https://robomatter.com/blog-ct-in-stem-classroom/>

การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาไทย โดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*

The Development of Thai Language Learning Activities Using KWL Plus and Paired Reading Technique of Grade 3 Students

อนงค์วี พุทธิมา

Anongwagee Putthima

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiang Mai University, Thailand

E-mail: putthima31@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาไทย โดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 2) เปรียบเทียบผลการอ่านจับใจความสำคัญก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นการวิจัยกึ่งทดลองด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนบ้านเชียงดาว จำนวน 34 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ จำนวน 18 แผน และแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบค่าที (t-test) แบบ Dependent Sample

ผลการวิจัยพบว่า

1. กิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาไทย โดยใช้เทคนิคเค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นจับคู่ 2) ขั้นค้นหาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน (K) 3) ขั้นตรวจสอบว่าตนเองต้องการรู้อะไร (W) 4) ขั้นการอ่าน 5) ขั้นตรวจสอบว่าตนเองได้

*ได้รับบทความ: 23 กรกฎาคม 2564; แก้ไขบทความ: 29 สิงหาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 12 ธันวาคม 2564

Received: July 23, 2021; Revised: August 29, 2021; Accepted: December 12, 2021

เรียนรู้อะไรจากเรื่องที่อ่าน (L) และ 6) ขั้นการสร้างแผนภาพความคิดและการเขียนสรุปความคิดรวบยอด

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้เทคนิค เค ดับเบิ้ลยู แอล พลัสร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ มีผลการอ่านจับใจความสำคัญหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้; เทคนิค เค ดับเบิ้ลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่; ทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ

Abstract

The purposes of this research were: 1) to develop Thai Language Learning Activities using KWL Plus and Paired Reading Technique for Grade 3 students and 2) to compare the reading for main idea between before and after learning through KWL Plus and Paired Reading Technique for Grade 3 students. This study was conducted by means of the pre-experimental research and selected a cluster random sampling. The sample consisted of 34 students, during the second semester in the academic year 2020, Ban Chiang Dao School. The instruments that used to collect data were 18 lesson plans of Thai Learning by Using KWL Plus and Paired Reading Technique, and reading for the main idea test. The data were analyze by using mean, standard deviation and t-test for one dependent sample.

The research result finds that:

1. Thai Language Learning Activities using KWL Plus and Paired Reading Technique consisted of six steps namely; 1) Pairing 2) Search basic knowledge about the story read (K) 3) Checking that what you want to know (W) 4) Reading 5) Checking that what you have learned by the story read (L) and 6) Creating a mind map and writing a summary.

2. The grade 3 students learning by using KWL Plus and Paired Reading Technique has posttest score higher than pretest at the .01 level of significance.

Keywords: The Development of Learning Activities; KWL Plus and Paired Reading Technique; Reading for the Main Idea

1. บทนำ

ปัจจุบันโลกกำลังเข้าสู่ยุคศตวรรษที่ 21 ทักษะที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับมนุษย์ในยุคศตวรรษนี้คือทักษะทางด้านภาษา เนื่องจากมนุษย์ต้องใช้ทักษะทางด้านภาษาในการปฏิสัมพันธ์หรือติดต่อสื่อสารและศึกษาค้นคว้าในสิ่งที่ตนเองสนใจ เพื่อให้เกิดการรับรู้ข้อมูล ข่าวสารต่างๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาตนเองในด้านความคิด สติปัญญา ตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งทักษะทางด้านภาษาในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นทักษะทางภาษาที่มากกว่าการอ่านออกเขียนได้ โดยต้องเป็นการอ่านที่เข้าใจความหมายและสามารถสื่อสารออกมาได้อย่างถูกต้อง ซึ่งทักษะการอ่านที่เป็นพื้นฐานของการอ่านที่เข้าใจความหมายคือ ทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ เนื่องจากทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ เป็นพื้นฐานของการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างลึกซึ้งและคิดกว้างขวาง เพื่อสร้างความเข้าใจในสิ่งที่ผู้เขียนต้องการถ่ายทอด นำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ทั้งในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สนธิ สัตโยภาส, 2556, หน้า 98)

จากรายงานผลการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติหรือ (National Test: NT) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2561 พบว่า ด้านภาษา (Literacy) มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละระดับประเทศเท่ากับ 52.67 ประกอบกับผลการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติหรือ (National Test: NT) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนในกลุ่มศูนย์การ

ศึกษาดำบลเชียงดาว อำเภอลำเชียง จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ปีการศึกษา 2561 พบว่า ด้านภาษา (Literacy) มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 42.33 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน (ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาดำบลเชียงดาว, 2561, หน้า 4) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนไม่สามารถจับใจความสำคัญจากสิ่งที่อ่านได้ ทำให้นักเรียนไม่เข้าใจในสิ่งที่อ่าน ส่งผลให้นักเรียนตอบคำถามไม่ได้ จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนบ้านเชียงดาว พบว่า สาเหตุมาจากนักเรียนขาดการฝึกฝนทักษะการอ่านจับใจความสำคัญที่ถูกต้อง โดยนักเรียนใช้วิธีการอ่านและจดบันทึกเรื่องราวเฉพาะที่เห็นว่าควรจดบันทึกเท่านั้นโดยขาดการคิดวิเคราะห์ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยอยู่ในระดับต่ำ ประกอบกับนักเรียนโรงเรียนบ้านเชียงดาวมีพฤติกรรมในการเรียนแบบต่างคนต่างเรียน โดยขาดการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน รวมทั้งไม่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระหว่างการเรียนรู้

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การสอนอ่านโดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส และการอ่านแบบจับคู่ สามารถนำมาประยุกต์เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญได้ เนื่องจากเทคนิคการอ่านแบบ เค ดับเบิลยู แอล พลัส เป็นเทคนิคการสอนอ่านที่มีลำดับขั้นตอน ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ในระหว่างการอ่าน ช่วยให้นักเรียนสามารถนำความรู้เดิม

มาเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ที่ได้จากการอ่าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทิตินา แคมณี (2554, หน้า 34) ที่ได้ให้แนวคิด Constructivism ไว้ว่า ผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ขึ้นมาใหม่ โดยการหลอมหลวมความคิดหรือข้อมูลใหม่ที่ได้รับเข้ากับความคิดเดิม ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้ขยายความรู้เป็นความรู้ใหม่และฝึกทักษะการคิดอย่างซับซ้อนให้กับผู้เรียน อีกทั้งเทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ยังเป็นเทคนิคการสอนอ่านที่ช่วยให้นักเรียนนำข้อมูลในขั้นก่อนอ่าน ระหว่างอ่านและหลังการอ่านมาบันทึกข้อมูลลงในผังตาราง KWL จากนั้นนำข้อมูลจากตารางมาจัดระบบเป็นแผนผังความคิดและเขียนสรุปเรื่องในขั้น Plus เพื่อช่วยเป็นกรอบหรือแนวทางในการคิดหาคำตอบ และการอ่านแบบจับคู่เป็นเทคนิคการอ่านที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เกิดความกระตือรือร้นในการอ่านและช่วยให้นักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านต่ำ มีพัฒนาการในด้านการอ่านที่สูงขึ้น อีกทั้งยังช่วยเพิ่มความคล่องแคล่ว ความมั่นใจ และเป็นการพัฒนาทักษะการอ่านของเด็กที่ไม่มีความคล่องแคล่วในการอ่านให้มีทักษะการอ่านที่สูงขึ้น (บุญเลิศ คำปิ่น, 2554, หน้า 105)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านเชียงดาวที่มีปัญหาเกี่ยวกับการอ่านจับใจความสำคัญและคาดว่ากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับ

วิธีการอ่านแบบจับคู่ จะช่วยพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนให้สูงขึ้นและมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาไทย โดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

2. เพื่อเปรียบเทียบผลการอ่านจับใจความสำคัญก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาไทย โดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Pre - Experimental Research) โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวสอบก่อนและหลัง (one-group pretest posttest design) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 109)

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่กำลังศึกษาอยู่ในกลุ่มศูนย์การศึกษาตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 5 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านทุ่งละคร โรงเรียนชุมชนบ้านวังจ้อม โรงเรียนบ้านเชียงดาว โรงเรียนบ้านปางแดงและโรงเรียนบ้านดอน มีจำนวนนักเรียน 201 คน ซึ่งเป็นกลุ่มนักเรียนที่มีลักษณะ

การเรียนการสอนใกล้เคียงกัน และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/4 โรงเรียนบ้านเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 34 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย โดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 18 แผน แบ่งเป็นการอ่านจับใจความสำคัญจากนิทาน 6 แผน การอ่านจับใจความสำคัญจากบทความ 6 แผน และการอ่านจับใจความสำคัญจากเรื่องสั้น 6 แผน และแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ จำนวน 20 ข้อ 4 ตัวเลือก

การหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย โดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 18 แผน หาคุณภาพความเที่ยงตรง (Validity) โดยประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตามแบบวัดระดับความเหมาะสม 5 ระดับ และหาค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 ซึ่งมีความเหมาะสมมาก และแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ จำนวน 20 ข้อ 4 ตัวเลือก หาคุณภาพความเที่ยงตรง (Validity) โดยหาความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 จากนั้นนำแบบทดสอบที่ได้รับ

การปรับปรุงแก้ไขไปทดลองหาคุณภาพกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย (Tryout) จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Power) โดยใช้วิธีการหาดัชนี B ของ Brennan (B-Index) พิจารณาข้อสอบที่ค่าอำนาจจำแนกอยู่ในเกณฑ์ 0.20-1.00 พบว่าข้อสอบใช้ได้จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.33-0.70 และนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบโดยใช้วิธีของโลเวท (Lovett Method) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบเท่ากับ 0.89

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบค่าที (t-test) แบบ Dependent Sample

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาไทย โดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาไทย โดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวน 18 แผน และ 1 ชั่วโมง แบ่งเป็นการอ่านจับใจความสำคัญจากนิทาน 6 แผน การอ่านจับใจความสำคัญจากบทความ 6 แผน และการอ่านจับใจความสำคัญจากเรื่องสั้น 6 แผน ซึ่งแต่ละแผนมีลำดับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นจับคู่ 2) ขั้นค้นหาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่อง

ที่อ่าน (K) 2) ขึ้นตรวจสอบว่าตนเองต้องการรู้อะไร (W) 4) ขึ้นการอ่าน 5) ขึ้นตรวจสอบว่าตนเองได้เรียนรู้อะไรจากเรื่องที่อ่าน (L) และ 6) ขึ้นการสร้างแผนภาพความคิดและการเขียนสรุปความคิดรวบยอด ซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของ

นักเรียนได้

2. ผลการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนการอ่านจับใจความสำคัญ ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาไทยโดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	t-value	P
ก่อนเรียน	20	7.68	1.98	19.74	0.00
หลังเรียน	20	14.41	1.71		

จากข้อมูลตารางที่ 1 ผลการทดสอบการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยการทดสอบหลังเรียน ($\bar{x}$ = 14.41, S.D. = 1.71) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยการทดสอบก่อนเรียน ($\bar{x}$ = 7.68, S.D. = 1.98) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ ส่งผลให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีผลการอ่านจับใจความสำคัญเพิ่มขึ้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาไทย โดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สามารถ

อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาไทย โดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ พบว่ากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีจำนวน 18 แผน แบ่งเป็นการอ่านจับใจความสำคัญจากนิทาน 6 แผน บทความ 6 แผน และเรื่องสั้น 6 แผน แต่ละแผนมีขั้นตอนในการจัดกิจกรรม 6 ขั้นตอน ซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญจากนิทาน บทความและเรื่องสั้นได้ เนื่องมาจากผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอนที่ชัดเจน โดยเริ่มจากการศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 วิเคราะห์ตัวชี้วัดและ

สาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ศึกษาและวิเคราะห์ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านเชียงดาว ศึกษารูปแบบหรือลักษณะของการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส และวิธีการอ่านแบบจับคู่ ศึกษาบทบาทของครูและนักเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส และวิธีการอ่านแบบจับคู่ และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ จึงทำให้กิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นสอดคล้องกับบริบทหรือสภาพปัญหาที่พบ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับการอ่านแบบจับคู่ ที่ผู้วิจัยได้ออกแบบและพัฒนาขึ้นประกอบด้วย 6 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นจับคู่ เป็นการจับคู่ผู้เรียนที่มีความสามารถในการอ่านสูงกับนักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านช้ากว่าหรือต่ำกว่า เพื่อให้ นักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านสูงช่วยเหลือในด้านการอ่านให้กับนักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านช้ากว่าหรือต่ำกว่า สอดคล้องกับแนวคิดของ McGavock (2015) ที่กล่าวว่า การอ่านแบบจับคู่เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการอ่านและสามารถสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการจับคู่ผู้วิจัยได้พิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านออกเสียงภาษาไทยของนักเรียนในห้องนั้น จากนั้นดำเนินการจัดกลุ่มนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มนักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านสูงกับกลุ่มนักเรียนที่มี

ความสามารถในการอ่านช้ากว่าหรือต่ำกว่าและดำเนินการจับคู่กัน

ขั้นที่ 2 ขั้นค้นหาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน K เป็นขั้นที่นักเรียนแต่ละคู่ร่วมกันตรวจสอบว่าตนเองมีความรู้เกี่ยวกับหัวข้อของเรื่องที่จะเรียนมากน้อยเพียงใด เป็นการนำความรู้เดิมมาใช้เพื่อเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้พื้นฐานที่ตนมี โดยครูให้นักเรียนแต่ละคู่ร่วมกันระดมพลังสมองอภิปรายในคู่ของตนเองเกี่ยวกับหัวข้อที่จะเรียน ทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาของเรื่องที่จะอ่านได้ง่ายขึ้น ตามทฤษฎีโครงสร้างความรู้ (Schema) ที่ว่าภูมิหลัง (Background) ของผู้เรียน จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเหตุการณ์รอบข้างมากขึ้น เมื่อเหตุการณ์เหล่านั้นสอดคล้องกับภูมิหลังหรือความรู้เดิมที่ผู้เรียนมีอยู่ก่อนแล้ว การกระตุ้นความรู้เดิม ซึ่งเป็นการเตรียมนักเรียนให้พร้อมที่จะเรียน ซึ่งสอดคล้องกับมัลลินี สุทธิเวช (2562, หน้า 99-114) ที่กล่าวว่า ประสบการณ์เดิมถือเป็นสิ่งสำคัญมาก่อนกิจกรรมการอ่าน ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนเข้าใจในเนื้อเรื่องที่อ่านได้ดีขึ้นและมีความสามารถทางการอ่านที่ดีขึ้น

ขั้นที่ 3 ขั้นตรวจสอบว่าตนเองต้องการรู้อะไร W เป็นขั้นที่นักเรียนแต่ละคู่ร่วมกันสำรวจและร่วมกันตั้งคำถามในสิ่งที่ต้องการรู้ในเรื่องที่จะเรียน โดยผู้เรียนตั้งเป้าหมายในการอ่านว่า ต้องการรู้และคาดหวังอะไรจากเรื่องที่เรียน ซึ่งนักเรียนได้ตั้งคำถามในสิ่งที่ตนเองอยากรู้หรือได้มาจากการอภิปราย วิธีการดังกล่าวเป็นการฝึก คาดเดาเนื้อหาล่วงหน้าและกระตุ้นให้นักเรียนสนใจเรื่องที่จะเรียนมากขึ้น การตั้งคำถามของ

นักเรียนเป็นการเปิดกว้างสำหรับความคิดที่จะแสวงหาความรู้ นอกเหนือไปจากประสบการณ์เดิมที่นักเรียนมีและการตั้งคำถามจากครูและนักเรียนร่วมกัน ยังช่วยให้เกิดความหลากหลายทางความคิด สอดคล้องกับแนวคิดของพิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ (2540, หน้า 38) ที่กล่าวว่า การตั้งคำถามเป็นการเปิดโอกาสและกระตุ้นให้นักเรียนได้เกิดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ เกิดความกระตือรือร้น ตั้งใจ และมีจุดมุ่งหมายต่อสิ่งที่ต้องการเรียนรู้มากขึ้น

ขั้นที่ 4 ขั้นการอ่าน เป็นขั้นที่นักเรียนแต่ละคู่ผลัดกันอ่านออกเสียงเนื้อเรื่องหรือบทอ่านที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ เพื่อให้รู้ว่าเนื้อเรื่องหรือบทอ่านนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร และมีรายละเอียดอย่างไร ซึ่งรูปแบบในการอ่านของขั้นนี้ นักเรียนจะผลัดกันอ่านในคู่ของตนเอง โดยเริ่มจากนักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านสูงเป็นผู้เริ่มอ่านก่อน และเมื่ออ่านจบแล้วนักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านช้ากว่าหรือต่ำกว่าจะอ่านต่อ เพื่อให้ นักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านช้ากว่าหรือต่ำกว่าได้เรียนรู้การอ่านออกเสียงคำศัพท์ที่ยากของเนื้อเรื่องหรือบทอ่านนั้นๆ จากนักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านสูงและในระหว่างกระบวนการอ่านของนักเรียนแต่ละคู่ นักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านสูงจะช่วยดูแลและช่วยเหลือในเรื่องการอ่านออกเสียงเนื้อเรื่องหรือบทอ่านนั้นๆ ให้กับนักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านช้ากว่าหรือต่ำกว่า เพื่อให้ นักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านช้ากว่าหรือต่ำกว่ามีกำลังใจและความมั่นใจของการอ่านมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Linnakyla (2008) ที่กล่าวว่า การอ่านแบบจับคู่ช่วยส่งเสริมความ

คล่องแคล่ว ความมั่นใจและความเพลิดเพลินในการอ่านของเด็กที่ไม่ค่อยมีทักษะในการอ่านหรือมีทักษะในการอ่านน้อย

ขั้นที่ 5 ขั้นตรวจสอบว่าตนเองได้เรียนรู้อะไรจากเรื่องที่อ่าน L เป็นขั้นที่นักเรียนหาคำตอบให้กับคำถามที่ตนตั้งไว้แล้วบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้จากเรื่องที่เรียนลงในตาราง ซึ่งขณะเรียนเมื่อพบเจอความรู้ใหม่ๆ ที่ไม่ได้ตั้งคำถาม นักเรียนก็สามารถบันทึกความรู้หรือข้อมูลใหม่ๆ ลงเพิ่มเติมจากการเรียนแล้วตอบคำถามที่ตั้งไว้ได้ นอกจากนั้นระหว่างที่เรียนนักเรียนยังสามารถตั้งคำถามเพิ่มเติมได้อีก ทำให้นักเรียนได้ฝึกฝนกระบวนการคิด

ขั้นที่ 6 ขั้นการสร้างแผนภาพความคิดและการเขียนสรุปความคิดรวบยอด เป็นขั้นที่นักเรียนต้องสรุปความคิดรวบยอดจากเรื่องที่ได้เรียนโดยการสร้างแผนผังความคิด ซึ่งหลังจากการอ่านเรื่องแล้วนักเรียนต้องจัดเรียงลำดับความสำคัญของข้อมูล เป็นความคิดหลัก ความคิดรอง และความคิดย่อยแล้วเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่อสรุปความเป็นภาษาของตนเอง แผนผังความคิดจึงเป็นการนำเสนอการสรุปความจากการเรียนในรูปแบบที่ชัดเจนมองเห็นได้ ช่วยให้สามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับทอปัตทิพย์บุญมี (2560, หน้า 73-84) ที่พบว่า การนำแผนผังความคิดมาใช้ในการจับใจความ ช่วยให้ นักเรียนสามารถสรุปประเด็นสำคัญของเรื่องได้ครบถ้วน และช่วยพัฒนาความเข้าใจในการอ่านและการจดจำเรื่องราวได้อย่างแม่นยำ

2. ผลการเปรียบเทียบคะแนนการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่

3 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาไทย โดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ พบว่า มีผลการทดสอบการอ่านจับใจความสำคัญหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ซึ่งอาจเป็นผลมาจากรูปแบบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะการอ่านของนักเรียนเป็นคู่ ระหว่างนักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านสูงกับนักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านต่ำกว่า เพื่อให้นักเรียนได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระหว่างการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนที่เรียนรู้ช้ากว่ามีกำลังใจและเข้าใจในเนื้อหาการเรียนได้เร็วขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของทิสนา แคมณี (2554, หน้า 98) ที่กล่าวว่า การร่วมมือกันหรือการช่วยเหลือกันในการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนมีความพยายามในการเรียนเห็นคุณค่าของความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดของชวลิต ชูกำแหง (2551, หน้า 133) ที่กล่าวว่า การสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นวิธีการสอนที่ช่วยเพิ่มทักษะกระบวนการทำงานกลุ่มและมุ่งเน้นให้ผู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าได้รับประโยชน์จากเพื่อนที่เก่งกว่า ส่งผลให้นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่ามีความสามารถในการเรียนรู้ที่ดีขึ้น อีกทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ ยังเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการอ่านอย่างมีลำดับขั้นตอนและเชื่อมโยงความรู้เดิมเข้ากับ

ความรู้ใหม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของมิ่งขวัญ สุขสบาย (2560, หน้า 100) ที่พบว่า การนำประสบการณ์เดิมมาเชื่อมโยงกับประสบการณ์หรือความรู้ใหม่ ช่วยให้นักเรียนสามารถจัดลำดับข้อมูลได้อย่างเป็นระบบและเข้าใจสาระของเรื่องที่อ่านมากขึ้น

นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ ยังเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนทุกคนได้ฝึกคิด ฝึกทำและฝึกแก้ปัญหา ฝึกการวางแผนการอ่านของตนเอง รวมทั้งฝึกใช้กระบวนการในการหาความรู้อย่างเป็นขั้นตอนมากขึ้นเพื่อค้นหาในสิ่งที่ต้องการรู้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของจริยา เสตะพันธ์ (2554, หน้า 105) ที่ศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังเรียนโดยใช้เทคนิค KWL Plus ร่วมกับการเรียนรู้ด้วยโครงงาน พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้เทคนิค KWL Plus ร่วมกับการเรียนรู้ด้วยโครงงานมีความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับมาลินี สุทธิเวช (2562, หน้า 99-114) ที่ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านสรุปความโดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์การอ่านสรุปความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ สามารถพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้ ครูควรนำกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ ไปพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนในชั้นอื่นๆ ได้

1.2 ครูที่จะนำเทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ ควรศึกษาทำความเข้าใจในขั้นตอนของเทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการจัดการเรียนการสอน

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

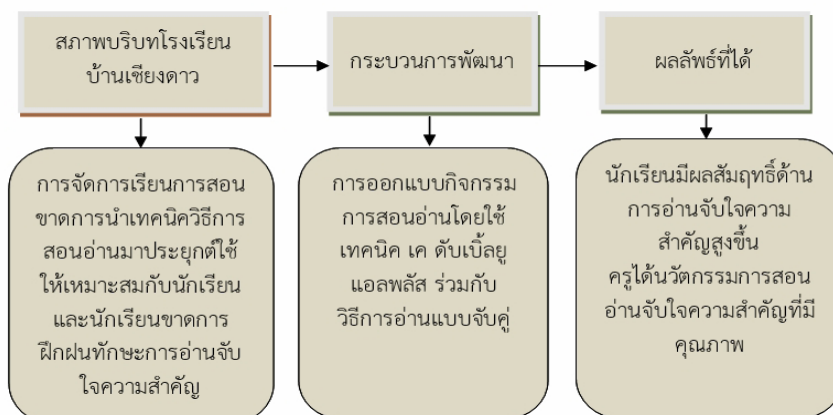
2.1 ผู้ที่จะพัฒนางานวิจัยต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญด้วยเทคนิค KWL PLUS โดยใช้บทอ่านอื่นๆ เช่น สารคดี เพลง เป็นต้น

2.2 ควรมีการนำเทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ไปใช้ใน

การพัฒนาทักษะการอ่านตีความ การอ่านรู้เรื่อง เป็นต้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค เค ดับเบิลยู แอล พลัส ร่วมกับวิธีการอ่านแบบจับคู่ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทำให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีผลสัมฤทธิ์ในเรื่องการอ่านจับใจความสำคัญสูงขึ้น ครูสามารถนำไปเป็นแนวทางการกำหนดเป้าหมาย จุดประสงค์การเรียนรู้และการวัดผล ประเมินผล ทำให้นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์และเป็นพื้นฐานในการเรียนชั้นสูงต่อไป ซึ่งในการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ ต้องเริ่มจากการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาและบริบทของโรงเรียนบ้านเชียงดาว จากนั้นจึงดำเนินการพัฒนาโดยการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องและมีความเหมาะสมกับสภาพปัญหาและบริบทของโรงเรียน ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนโรงเรียนบ้านเชียงดาว มีผลสัมฤทธิ์ทางด้านการอ่านจับใจความสำคัญที่สูงขึ้น ซึ่งแสดงดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- จริยา เสดะพันธ์. (2554). ผลของการสอนโดยใช้เทคนิค KWL Plus ร่วมกับการเรียนรู้ด้วยโครงงานที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยและอภิปัญญาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ชวลิต ชูกำแพง. (2551). หลักสูตรการวิจัยและพัฒนา. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทอปัต ทิพย์บุญมี. (2560). การใช้แผนผังความคิดเพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนบ้านปางหมู. วารสารพินนครสวรรค์, 13(1), 73-84.
- ทิตนา แหมมณี. (2554). ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญเลิศ คำปัน. (2554). 75 กลยุทธ์ สอนเสริมทักษะการอ่าน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- พิมพ์พันธ์ เคชะคุปต์. (2540). วิทยาการด้านการคิด. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- มาลินี สุทธิเวช. (2562). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านสรุปความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 4(2), 99-114.
- มิ่งขวัญ สุขสบาย. (2560). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาไทยเชิงวิเคราะห์ด้วยเทคนิค KWL Plus ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเชียงดาว. (2561). รายงานประจำปีศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเชียงดาว. เชียงใหม่: ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาตำบลเชียงดาว.
- สนิท สัตโยภาส. (2556). ภาษาเพื่อการสื่อสารและสืบค้น. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ชารอักษร.
- Linnakyla, P. (2008). *Paired Reading*. Retrieved from <https://www.osrhe.edu/otc/resources/buehl-literacy-sound-learning.com>
- McGavock, K. (2015). *Paired Reading Sharing Good Practice*. London: Methuen N. Moloney Mary Immaculate College Limerick.

นวัตกรรมภูมิปัญญาการทำนาข้าวในพื้นที่สูงของชาวนา ในจังหวัดพะเยา*

Wisdom Innovations for Highland Rice Planting of the Peasants in Phayao Province, Thailand

ณวิน เสริฐไพลา
Nawin Serthpol
มหาวิทยาลัยพะเยา
University of Phayao, Thailand
E-mail: nawin_serth@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานวัตกรรมภูมิปัญญาการทำนาข้าวในพื้นที่สูงของชาวนาในจังหวัดพะเยา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล การสัมภาษณ์กลุ่ม การสนทนากลุ่ม การสำรวจ และการสังเกตกับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน โดยใช้เครื่องมือการวิจัยคือ แนวทางการสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า นวัตกรรมภูมิปัญญาการทำนา ประกอบด้วย 1) นวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์คือ ข้าวอินทรีย์ ปุ๋ยอินทรีย์ ข้าวแปรรูป การบริการความรู้ และนวัตกรรมชาวนา 2) นวัตกรรมด้านกระบวนการ คือ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างของดินให้เหมาะสม การทำนาข้าวแปลงใหญ่ การเป็นผู้ประกอบการชาวนา การร่วมกลุ่ม การสร้างเครือข่าย และการลดต้นทุนการผลิต 3) นวัตกรรมด้านการตลาดคือ การประชาสัมพันธ์ และการสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ 4) นวัตกรรมด้านองค์กร คือ การเชื่อมโยงกับภายนอก การบริหารจัดการ และการเพิ่มขีดความสามารถ

คำสำคัญ: นวัตกรรมภูมิปัญญา; การทำนา; ชาวนา

Abstract

The purpose of this research is to study the wisdom innovations for highland rice planting of the peasants in Phayao province, Thailand. Methodology is qualitative. Data were collected by individual indepth-interview, group interview, focus group, survey, and observation. The target group is 30 key informants. Interview guideline is tool research.

The research result finds that: Wisdom innovations for highland rice planting consist of 1) product innovation consisting of organic rice, organic fertilizer, processed rice, knowledge service, and farmer innovator, 2) process innovation consists of soil optimization, large-scale rice farming, peasant entrepreneurship, grouping, networking, and cost reduction, 3) marketing innovation consists of public relations, and product differentiation making and 4) organizational innovation consists of external links, management, and empowerment.

Keywords: wisdom innovations; rice planting; peasant

1. บทนำ

ชาวนาเป็นเกษตรกรกลุ่มใหญ่ที่สุดในภาคเกษตรและเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศที่สำคัญชาวนาเป็นผู้สร้างความมั่นคงทางอาหาร (food security) และยังสร้างรายได้ให้กับประเทศอย่างมหาศาล เช่น ในปี พ.ศ. 2559-2560 ประเทศไทยมีรายได้จากการขายข้าวสารจำนวน 154,434 ล้านบาท และ 174,506 ล้านบาทหรือร้อยละ 13.00 และ 17.71 ตามลำดับ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2561, หน้า 4) ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) ด้านการเกษตรขยายตัวร้อยละ 6.2 ในปี พ.ศ. 2560 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561, หน้า 6) แต่ในปัจจุบันชาวนากลับเป็นกลุ่มคนที่ถูกละเลย เพิกเฉยและถูก

ผลักดันให้เป็นคนขายขอบทั้งในระบบเศรษฐกิจและสังคม (ยส สันตสมบัติ, 2546, หน้า 272; กุลภา วจนสาระ, 2550, หน้า 27; สรุสม กฤษณะจุฑะ, สมชัย ภัทรธนานันท์ และชยันต์ วรรณะภูติ, 2558, หน้า 61-88) ส่งผลให้ชาวนากลายเป็นกลุ่มคนที่ยากจนที่สุดของโครงสร้างทางสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560, หน้า 2) เพราะชาวนามีหนี้สินจำนวนมากทั้งในระบบและนอกระบบที่ชาวนากู้ยืมมาลงทุนในการทำนา ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของรัฐที่พยายามตอบสนองความต้องการของระบบทุนนิยม ส่งผลให้ชาวนาไม่สามารถควบคุมปัจจัยการผลิต และที่สำคัญชาวนาจำนวนมากได้เข้าสู่ระบบการทำนาแบบพันธะสัญญา (contract farming) มากขึ้น ซึ่งเป็นกระบวนการผลิตแบบ

ผูกมัด ขาดอิสรภาพ และพึ่งพาปัจจัยภายนอก ส่งผลให้ชาวนาเสียเปรียบ ขาดความมั่นใจ ละทิ้ง ภูมิปัญญาซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญและเหมาะสม กับพื้นที่และบริบททางสังคม ส่งผลให้การทำนา ประสบความล้มเหลว เช่น ต้นทุนสูง ขาดทุน เลิกทำนาและสุขภาพเสื่อมโทรมจากการทำนา สารเคมี กลายเป็นปัญหาการพึ่งตนเอง ความไม่มั่นคง และความไม่ยั่งยืนของชาวนา

อย่างไรก็ตาม ภายใต้กระแสทุนนิยม ชาวนาส่วนมากยังคงทำนาเพื่อขายเป็นหลักแต่ ชาวนาบางส่วนได้พยายามพึ่งตนเอง และสร้างความเข้มแข็ง โดยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาในการทำนาทุกกระบวนการ เช่น ชาวนาในชุมชนหมู่บ้านแม่ทะลาย หมู่ 2 ตำบลพระธาตุอิงแกง และชุมชน หมู่บ้านศรีจอมแจ้ง หมู่ 1 ตำบลหงส์หิน อำเภोजันทพะเยา ชุมชนทั้ง 2 แห่งอยู่ติดกับภูเขาและ เป็นพื้นที่สูงแห่งหนึ่งในจังหวัดพะเยา ถึงแม้ชาวนา เหล่านี้ยังคงทำนาภายใต้กระแสทุนนิยมเป็นหลัก คือ การผลิตเพื่อขาย แต่ชาวนาเหล่านี้ได้เรียนรู้การ ปรับตัวและสามารถประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาร่วมกับ องค์ความรู้สมัยใหม่ในการทำนาทุกขั้นตอน ตั้งแต่ ต้นน้ำ คือ ก่อนเริ่มทำนา (การเตรียมตัว) กลางน้ำ คือ ระหว่างการทำนา (การเพาะปลูก การบำรุง รักษาและการเก็บเกี่ยว) และปลายน้ำ คือ หลังจาก เก็บเกี่ยวผลผลิต (การเก็บเมล็ดพันธุ์ การจำหน่าย และการแปรรูปข้าว) ซึ่งกลายเป็นการทำนาใน รูปแบบใหม่ หรือนวัตกรรมภูมิปัญญาในการทำนา จนทำให้ชาวนาสามารถพึ่งตนเองได้และกลายเป็นต้นแบบการทำนาแบบพึ่งตนเองหรือนวัตกรรม ภูมิปัญญาที่มีความโดดเด่น ทั้งในระดับจังหวัดและ

ประเทศ ดังนั้น คำถามของการวิจัย คือ นวัตกรรม ภูมิปัญญาการทำนาในพื้นที่สูงเป็นอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดนวัตกรรมขององค์การ เพื่อความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD), 2005, pp. 16-17) ซึ่งกำหนดไว้ 4 ด้าน คือ 1) นวัตกรรมด้าน ผลิตภัณฑ์ 2) นวัตกรรมด้านกระบวนการ 3) นวัตกรรมด้านการตลาด 4) นวัตกรรมขององค์กร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษานวัตกรรมภูมิปัญญาการทำนา ในพื้นที่สูงของชาวนาในจังหวัดพะเยา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาแบบย้อนกลับ (retrospective study) หรือการศึกษากระบวนการที่ชุมชน ได้ดำเนินการจนประสบความสำเร็จ หน่วยในการ วิเคราะห์เป็น ระดับครัวเรือนและชุมชน เก็บรวบรวมข้อมูล 2 ส่วน คือ 1) ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) โดยการทบทวนวรรณกรรมที่ เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม ภูมิปัญญาและการทำนา 2) ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) โดยการสัมภาษณ์ เชิงลึก (in-depth interview) เป็นรายบุคคล การสัมภาษณ์กลุ่ม (group interview) การสนทนา กลุ่ม (focus group) การสำรวจ (survey) และการ สังเกต (observation) ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่ มีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายเป็นชาวนาทั้งหมดจำนวน 30 คน จาก 2 ชุมชน คือ ชุมชนหมู่บ้านแม่ทะลาย

หมู่ 2 ตำบลพระธาตุเชิงแกง และชุมชนหมู่บ้านศรีจอมแจ้ง หมู่ 1 ตำบลหงส์หิน อำเภोजุน จังหวัดพะเยา ซึ่งกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้เป็นผู้รู้ที่สำคัญ (key informants) และถูกเลือกอย่างเจาะจง เพราะมีคุณสมบัติที่เหมาะสมและสามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) ประกอบอาชีพชาวนาเป็นหลัก 2) เป็นชาวนามาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 ปี 3) ที่นาอยู่บริเวณเชิงเขาหรือห่างจากภูเขาไม่เกิน 1,000 เมตร 4) ใช้ภูมิปัญญาและองค์ความรู้สมัยใหม่ในการจัดการเชิงพื้นที่และการปลูกข้าว สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) โดยเปรียบเทียบคำตอบในประเด็นเดียวกัน การใช้แนวคิดและทฤษฎีหลากหลายมาวิเคราะห์และการให้ผู้ทรงช่วยตรวจสอบความถูกต้อง ตลอดถึงการซักถามกลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติมในประเด็นที่ผู้วิจัยได้ตีความว่าถูกต้องตามที่กลุ่มเป้าหมายต้องการสื่อสารอย่างแท้จริงหรือไม่ และผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนา (descriptive) ตามความเป็นจริงในรูปแบบของตาราง การสร้างคำ (wording) และการอ้างอิงคำพูด (wording quote) ของกลุ่มเป้าหมาย

4. สรุปผลการวิจัย

นวัตกรรมภูมิปัญญาการทำนาในพื้นที่สูงเป็นความสามารถในการปรับตัว และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาในการทำนาในบริบทสมัยใหม่ที่ชาวนาได้มีความสัมพันธ์กับภายนอกสูง โดยแบ่งนวัตกรรมภูมิปัญญาในการทำนาเป็น 4 ด้าน

1. นวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ (product innovation) คือ ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากกระบวนการทำนา แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

1.1 ข้าวอินทรีย์ เป็นผลผลิตที่เกิดจากการปรับตัวของชาวนา ที่ต้องการแก้ปัญหาจากการทำนา เช่น ต้นทุนสูง และปัญหาสุขภาพจากการทำนาสารเคมี ข้าวอินทรีย์จึงเป็นผลผลิตของภูมิปัญญาในการทำนาของชาวนา เพราะมีลักษณะที่สำคัญ และมีผลสืบเนื่อง คือ 1) ข้าวมีกลิ่นหอม 2) ความปลอดภัยจากการผลิตและการบริโภค 3) กำไรสูงกว่าข้าวสารเคมี และ 4) ความต้องการของตลาดสูง

1.2 ปุ๋ยอินทรีย์ เป็นผลผลิตที่เกิดจากการปรับตัวของชาวนา ที่ต้องการแก้ปัญหาจากการทำนาเช่นเดียวกับข้าวอินทรีย์ ชาวนาจึงได้รวมกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ โดยใช้วัสดุในชุมชนเป็นหลัก คือ การนำซากพืชและซากสัตว์มาหมัก และเศษอาหารที่เหลือจากการบริโภค

1.3 ผลิตภัณฑ์ข้าวแปรรูป พบว่าชาวนาได้แปรรูปข้าวหลากหลายทั้งเพื่อการบริโภคในครัวเรือนและการขาย เช่น ข้าวกล้อง ข้าวต้มมัด ข้าวโป่ง ข้าวแต่นและข้าวหلام

1.4 การบริการความรู้ พบว่าชาวนาได้ให้บริการความรู้เกี่ยวกับการทำนา โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับข้าวอินทรีย์ ซึ่งมีผู้สนใจจำนวนมากได้เข้ามาศึกษาในชุมชนอย่างต่อเนื่องตลอดปี เช่น นิสิต นักศึกษา นักวิจัย ประชาชนทั่วไปและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ชาวนาจึงบริการความรู้ 2 ลักษณะ คือ 1) การให้ความรู้ในภาคทฤษฎี 2) การสาธิตหรือการเยี่ยมชมนาข้าวอินทรีย์

1.5 นวัตกรรมชาวนา คือ ลักษณะของความกล้า พบว่า ชาวนาหลายคนมีความรู้ความสามารถและกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงเพื่อบรรลุเป้าหมายของการทำนาอย่างชัดเจน แบ่งเป็น 4 กล้า คือ 1) กล้าเปลี่ยนแปลง 2) กล้าเรียนรู้สิ่งใหม่ 3) กล้าต่อกร และ 4) กล้าเสี่ยงหรือกล้าลงทุน

2. นวัตกรรมด้านกระบวนการ (process innovation) คือ ความสามารถของชาวนาในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ เทคนิค กระบวนการและวิธีคิดใหม่ในการทำนาให้เกิดผลผลิตในรูปแบบใหม่และมีประสิทธิภาพสูงสุด แบ่งออกเป็น 6 อย่าง คือ

2.1 การปรับเปลี่ยนโครงสร้างของดินให้เหมาะสม พบว่า มี 2 วิธี คือ 1) การไถ ประกอบด้วย การไถตะ 1 ครั้ง การไถแปร 2 ครั้ง และการไถป่นหรือไถพรวน 1 ครั้ง 2) การบำรุงดินด้วยปุ๋ย เพื่อให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์และเหมาะสมต่อการปลูกข้าว และการใส่ปุ๋ยยังช่วยให้ดินมีความอ่อนตัวและไม่จับตัวกันแน่น เพื่อให้น้ำและอากาศสามารถถ่ายเทได้สะดวก และยังช่วยลดความเป็นกรดและด่างของดิน

2.2 การทำนาข้าวแปลงใหญ่ พบว่า แนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาการป้องกันการแพร่กระจายของสารเคมีในการทำนา คือ การรวมกลุ่มทำนาแปลงใหญ่ ซึ่งมีที่นาประมาณ 6 พันกว่าไร่ (ชุมชนหมู่บ้านศรีจอมแจ้ง) นอกจากนี้ การรวมกลุ่มทำนาข้าวแปลงใหญ่ยังช่วยให้ชาวนาสามารถขายสินค้าได้เร็วขึ้น และยังมีอำนาจต่อรองกับกลุ่มนายทุน

2.3 การเป็นผู้ประกอบการชาวนา พบว่า ในปัจจุบันชาวนาส่วนมากได้ปรับตัวมาเป็น

“ผู้ประกอบการชาวนา” มากขึ้น คือ การทำนาที่มีการจ้างงานเข้ามาเกี่ยวข้องทุกกระบวนการ ซึ่งเป็นการทำนาโดยใช้วิธีการจัดการเป็นหลัก และลดการใช้แรงงานของเจ้าของที่นา สามารถแบ่งผู้ประกอบการชาวนาออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) ชาวนาเป็นผู้ทำนาด้วยตนเองเป็นหลัก 2) ชาวนาที่ให้ผู้อื่นทำนาแทน 3) ชาวนาอนุญาตให้ผู้อื่นเช่าที่นาเพื่อทำนา และ 4) ชาวนาผู้เช่าที่ดิน

2.4 การร่วมกลุ่ม มี 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มทำนาข้าวอินทรีย์ 2) กลุ่มทำนาข้าวแปลงใหญ่ และ 3) กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์

2.5 เครือข่าย พบว่า มี 3 ประเภท คือ 1) เครือข่ายในระดับชุมชน คือ ชุมชนใกล้เคียง 2) เครือข่ายในระดับองค์กร เช่น มหาวิทยาลัย ร้านค้าเกี่ยวกับการเกษตร และธนาคาร 3) เครือข่ายแนวตั้ง คือ หน่วยงานภาครัฐ เช่น เทศบาล สำนักงานพัฒนาชุมชนและอำเภอ ซึ่งเครือข่ายทำหน้าที่ในการเอื้อประโยชน์ต่อการทำนา เช่น การสนับสนุนทุนและอุปกรณ์ การส่งเสริมการเรียนรู้และการแบ่งปันความรู้ร่วมกัน

2.6 การลดต้นทุนการผลิต พบว่า วิธีการลดต้นทุนในการทำนาแบ่งเป็น 4 วิธี คือ 1) การไม่เผาตอข้าวและวัชพืชในนาข้าว 2) การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ด้วยตนเอง 3) การปลูกข้าวพันธุ์เดิมในพื้นที่เดิม 4) การปลูกข้าวพันธุ์เดิมในพื้นที่เดิม เช่น นายแดง (นามสมมุติ) กล่าวว่า “...ต้องปลูกข้าวอย่างเดียวตลอดไป คือ ถ้าจะปลูกอะไรก็ปลูกอันนั้นไปเลย จะเปลี่ยนบ่อยไม่ค่อยดี เพราะจะทำให้ข้าวผสมกัน คือ ข้าวที่มันหล่นตามตังนาที่เขาบ่าสามารถเก็บได้หมด ถ้าเอาไปขาย เป็นจะผ่อว่า

มันเป็นข้าวผสมกันก่อน คือ ถ้าผสมกันเป็นจะหักราคาเขาโดย ก็เท่ากับว่า ต้นทุนเขาหายไปเหมือนกัน แต่ถ้าบอกราคา หรือเขาได้ราคาตลาด คืออย่างน้อยเขากำบอขาดทุนแล้ว...” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2564)

3. นวัตกรรมด้านการตลาด (marketing innovation) เป็นวิธีการใหม่ที่ชาวนาใช้ในการส่งเสริมด้านการตลาด โดยแบ่งออกเป็น 2 คือ

3.1 การประชาสัมพันธ์ พบว่ามี 2 วิธี คือ 1) สื่อออนไลน์ (online) หรือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยผ่านช่องทางเฟซบุ๊กของกลุ่มชาวอินทรีย์ทุ่งลอ และเว็บไซต์ของเทศบาลตำบลหงส์หิน 2) การจัดนิทรรศการหรือการออกร้านร่วมกับหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน ทั้งในระดับอำเภอ จังหวัด และประเทศ เช่น โครงการ “แอ่วจุน อุ่นใจ” ซึ่งเป็นงานศิลปวัฒนธรรมของดีอำเภอจุน จังหวัดพะเยา โดยมีอำเภอจุนเป็นผู้จัดงาน ซึ่งกลุ่มผลิตข้าวอินทรีย์ศรีจอมแจ้งได้เข้าร่วมโครงการดังกล่าวเป็นประจำ

3.2 การสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ พบว่า ตั้งแต่ชาวนาได้เปลี่ยนเป้าหมายการผลิตเพื่อการบริโภคเป็นการผลิตเพื่อขายเป็นหลัก ชาวนาได้เริ่มสร้างคุณค่าของผลิตภัณฑ์ข้าวให้มีความแตกต่างจากเดิมทั้งในด้านปริมาณและคุณค่า ผ่านกระบวนการต่างๆ คือ 1) การบำรุงข้าว 2) การแปรรูปข้าว และ 3) การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาภูมิปัญญาภูมิปัญญา

4. นวัตกรรมด้านองค์กร (organizational innovation) เป็นความสามารถในการปรับตัวของชาวนาที่จะนำแนวคิดและเทคนิคต่างๆ มาใช้ใน

กระบวนการทำนา โดยสามารถจำแนกเป็น 3 ประการ คือ

4.1 การเชื่อมโยงกับภายนอกเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ชาวนาสามารถพัฒนากระบวนการทำนาได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างมาก พบว่ามี 3 ลักษณะ คือ 1) การเชื่อมโยงแบบผูกมัด 2) การเชื่อมโยงแนวราบ และ 3) การเชื่อมโยงแนวดิ่ง

4.2 การบริหารจัดการ เป็นกระบวนการและวิธีการที่ชาวนาได้นำมาใช้ในการทำนาสมัยใหม่ โดยการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ภูมิปัญญาและความรู้สมัยใหม่เข้าด้วยกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำนาสามารถแบ่งได้ 3 ด้าน คือ 1) การวิเคราะห์ปัญหา 2) การมีส่วนร่วมของชาวนา 3) การใช้ทรัพยากรในชุมชนเป็นหลัก เช่น นายทองมี (นามสมมุติ) กล่าวว่า “...สมาชิกทุกคนจะมาช่วยกันตลอด คือ มีอะไรงี้ก็จะมาช่วยกัน จะมีการประชุมกันประจำ ถ้ามีปัญหาอะไรงี้สมาชิกก็มาช่วยกันคิดว่า จะยะจะตาย มันเป็นอย่างนี้ แล้วจะแก้จะตายเหมือนข้าว คือ จ้าวบ้านู้สึกว่า การขายข้าวหือป้อค่าที่เป็นมาฮับซื้อในชุมชน เป็นมีกฎเกณฑ์นัก บางทีจ้าวบ้านก็ลำบากที่จะยะตาม จ้าวบ้านก็จะมาปรึกษากันว่า จะยะจะตาย จะขายข้าวจะตายดี หรือเขาจะไปขายตีไหนดี แต่พอขายข้าวได้แล้วก็แบ่งหือเป็นไปหมด...” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2564)

4.3 การเพิ่มขีดความสามารถเป็นวิธีการส่งเสริมการทำนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ สามารถจำแนกเป็น 3 วิธีการ คือ 1) การจัดการความรู้ 2) การ

สร้างความสามารถด้านเทคนิค 3) การส่งเสริมเทคโนโลยี

สรุปได้ว่า ถึงแม้ชาวนายังคงทำนาภายใต้กระแสนิยมเป็นหลัก คือ การทำนาเพื่อขาย ซึ่งมีความสัมพันธ์กับภายนอกตลอดเวล แต่ชาวนาเหล่านี้สามารถปรับตัวและเรียนรู้การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาในการทำนาอย่างเหมาะสม จนทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ที่ชาวนาสามารถพึ่งตนเองได้ทุกกระบวนการตั้งแต่ต้นน้ำ คือ ก่อนเริ่มทำนา (การเตรียมตัว) กลางน้ำ คือ ระหว่างการทำนา (การเพาะปลูก การบำรุงรักษาและการเก็บเกี่ยว) และปลายน้ำ คือ หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิต (การเก็บเมล็ดพันธุ์ การจำหน่ายและการแปรรูปข้าว)

5. อภิปรายผลการวิจัย

นวัตกรรมภูมิปัญญาการทำนาในพื้นที่สูงของชาวนาในจังหวัดพะเยา เกิดจากความสามารถในการปรับตัวและประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา เพื่อลดปัญหาในการทำนาทุกด้าน เช่น ต้นทุนสูง ปัญหาสุขภาพจากสารเคมีในนาข้าว และการพึ่งพาภายนอก จนเกิดการรวมกลุ่มเกี่ยวกับการทำนา คือ กลุ่มข้าวอินทรีย์ กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ และกลุ่มทำนาข้าวแปลงใหญ่ ซึ่งสอดคล้องและแตกต่างจากงานวิจัยของศรมณ เทพแก้ว และฉัตรวรวิษฐ์ องค์สิทธิ์ (2563, หน้า 1-13) ส่วนที่สอดคล้อง คือ กลุ่มเริ่มคิดระดมสมองทบทวนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นโดยรวมตัวกันทำปุ๋ยอินทรีย์เป็นอย่างแรก และพัฒนาต่อยอดเป็นข้าวอินทรีย์ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของภารดี พึ่งสำราญ และเสาวนีย์ วรรณประภา (2558, หน้า 40-54) พบว่า รูปแบบและประเภท

นวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น จะเริ่มตั้งแต่เป็นนวัตกรรมกระบวนการนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ใหม่ และนวัตกรรมบริการในลักษณะศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ส่วนที่แตกต่าง คือ นวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ไม่ใช่ผลผลิตที่เป็นวัตถุเท่านั้น เช่น ข้าวแปรรูป และปุ๋ยอินทรีย์ แต่ยังมีนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่วัตถุ คือ นวัตกรรมชาวนาซึ่งเป็นนวัตกรรมด้านความคิด ที่เกิดจากความสามารถและความกล้าหาญ ตลอดถึงการให้บริการความรู้ของชาวนา อย่างไรก็ตาม การรวมกลุ่มข้าวอินทรีย์เป็นนวัตกรรมที่สำคัญ เพราะส่งผลให้ชาวนามีศักยภาพมากขึ้น ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การระดมทุนและการสร้างเครือข่ายทางสังคม ซึ่งกลายเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของอภิชาติ กิตติศักดิ์นาวัน และธีรศักดิ์ อุณารมณเลิศ (2559, หน้า 103-115) พบว่า ทุนทางสังคมมีบทบาทและมีความสำคัญต่อนวัตกรรมภูมิปัญญาการจัดการความรู้มีบทบาท และมีความสำคัญต่อนวัตกรรมภูมิปัญญาความคิดสร้างสรรค์มีบทบาทและมีความสำคัญต่อนวัตกรรมภูมิปัญญา

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

แม้ชาวนายังคงทำนาภายใต้ทุนนิยม คือ การผลิตเพื่อขาย แต่ชาวนายังสามารถสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาที่ส่งผลต่อการพึ่งตนเอง เช่น แนวคิดการแปรรูปข้าว การรวมกลุ่มเกี่ยวกับการทำนา การเป็นผู้ประกอบการชาวนาและนวัตกรรมชาวนา ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการ

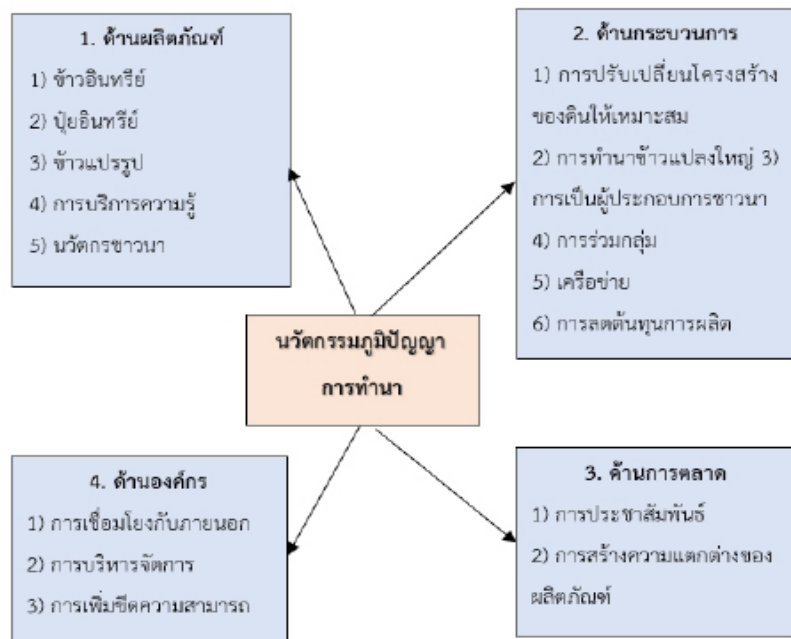
กำหนดนโยบายที่มีความสัมพันธ์กับการทำนา โดยเฉพาะหน่วยงานระดับท้องถิ่น เช่น เทศบาล ตำบลหรือเทศบาลอำเภอ ควรส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาในการทำนาให้กับชาวนาอย่างจริงจังตามรูปแบบดังกล่าว

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากชาวนายังคงทำนาภายใต้ กระแสทุนนิยมเป็นหลัก ส่งผลให้เกิดการพึ่งพาภายนอกอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการขายข้าวให้กับกลุ่มนายทุน ดังนั้น ควรศึกษานวัตกรรมลดการพึ่งพาภายนอกหรือนวัตกรรมลดต้นทุนการผลิตในแต่ละกระบวนการตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ซึ่งจะทำให้ชาวนาสามารถพึ่งตนเองได้และมีความยั่งยืน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ พบว่า นวัตกรรมภูมิปัญญาการทำนาเป็นการปรับตัวของชาวนาและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาในการทำนาทุกขั้นตอน ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ จึงเกิดเป็นนวัตกรรมแต่ละด้าน คือ 1) ด้านผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ข้าวอินทรีย์ ปุ๋ยอินทรีย์ ข้าวแปรรูป การบริการความรู้ และนวัตกรรมชาวนา 2) ด้านกระบวนการ ได้แก่ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างของดินให้เหมาะสม การทำนาข้าวแปลงใหญ่ การเป็นผู้ประกอบการชาวนา การรวมกลุ่ม เครือข่าย และการลดต้นทุนการผลิต 3) ด้านการตลาด ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ การสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ 4) ด้านองค์กร ได้แก่ การเชื่อมโยงกับภายนอก การบริหารจัดการ และการเพิ่มขีดความสามารถ ซึ่งสามารถเขียนเป็นรูปภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กุลภา วจนสาระ (2550). *มองหาความเป็นธรรมในสังคมไทยผ่านคนชายขอบ*. เข้าถึงได้จาก http://www2.ipsr.mahidol.ac.th/ConferenceVIII/Download/Article_Files/1-SocialJustice-Kulapa.pdf
- ภารดี พิงสำราญ และเสาวนีย์ วรรณประภา. (2558). กระบวนการสื่อสารปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการแพร่กระจายนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. *วารสารบริหารธุรกิจเศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร*, 10(2), 40-54.
- ยศ สันตสมบัติ. (2546). *พลวัตและความยืดหยุ่นของสังคมชาวนา: เศรษฐกิจชุมชนภาคเหนือและการปรับกระบวนการทัศน์ว่าด้วยชุมชนในประเทศโลกที่สาม*. เชียงใหม่: วิทอนดีไซน์ จำกัด.
- ศรมณ เทพแก้ว และฉัตรวรวิทย์ องค์กร. (2563). การสร้างสรรค์นวัตกรรมสังคมในวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวบ้านอุ้มแสง จ.ศรีสะเกษ. *วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ*, 8(1), 1-13.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย 2559*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ข่าวเศรษฐกิจและสังคม*. เข้าถึงได้จาก http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=7641
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2561). *สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงการเกษตร.
- สุรสม กฤษณะจุฑะ, สมชัย ภัทรธนานันท์ และชยันต์ วรรณะภูติ. (2558). การหันกลับมาศึกษาที่ดินกับชาวนาและพลวัตสังคมชนบทอีสานในศตวรรษที่ 21. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 6(1), 61-88.
- อภิชาติ กิตติศักดิ์นาวัน และธีรศักดิ์ อุ่นอารมณเลิศ. (2559). การพัฒนาตัวแบบการจัดการนวัตกรรมภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงของปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์*, 8(2), 103-115.
- Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD). (2005). *Oslo manual: guidelines for collecting and interpreting innovation data*. (3rd ed). France: OECD Publications.

การบูรณาการหลักธรรมเพื่อแก้ปัญหาจากการพนันของชุมชน

เกษตรกรยางพาราและปาล์มน้ำมัน ตำบลทุ่งหลวง

อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

Emphasis on Dharma Principles for Reasons for the Faith of the Rubber and Oil Farming Community, Thung Luang Subdistrict, Wiang Sa District, Surat Thani Province

ปัทมพงศ์ วงศ์นาศรี¹ และนันทิดา จันศรีศรี²

Punnapong Wongnasri and Nantida Jansiri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์¹

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์²

Mahamakut Buddhist University, Srithammasokkaraj Campus, Thailand

Walailak University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: punnapong479@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์การพนันของชุมชนเกษตรกรสวนยางพาราและปาล์มน้ำมันในตำบลทุ่งหลวง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้มีการเล่นพนันศึกษา 3) ศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเล่นการพนันที่มีต่อชุมชน และ 4) บูรณาการหลักธรรมทางศาสนาเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาจากการเล่นพนันของชุมชนเกษตรกรสวนยางพาราและปาล์มน้ำมัน ตำบลทุ่งหลวง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. สถานการณ์การพนันของชุมชนเกษตรกรสวนยางพาราและปาล์มน้ำมันในตำบลทุ่งหลวง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการเล่นพนันที่หลากหลายรูปแบบ โดยพบว่า หว่ยใต้ดินเป็นการพนันที่พบได้มากที่สุดในตำบลทุ่งหลวง

*ได้รับบทความ: 15 กรกฎาคม 2564; แก้ไขบทความ: 6 ตุลาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 19 พฤศจิกายน 2564

Received: July 15, 2021; Revised: October 6, 2021 ; Accepted: November 19, 2021

2. ปัจจัยที่ส่งผลให้มีการเล่นพนันในชุมชนเกษตรกรยางพาราและปาล์มน้ำมันมีทัศนคติทางบวก มองว่าการเล่นพนันคือ การพักผ่อน ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเล่นการพนันของชุมชน พบว่า ส่งผลกระทบ ต่อตนเอง เช่น สูญเสียทรัพย์สิน สุขภาพ ความน่าเชื่อถือ สร้างภาระหนี้สิน กระทบต่อเพื่อนสนิทและยัง กระทบต่อครอบครัว

3. การพนันส่งผลกระทบทำให้เกิดการสูญเสียทรัพย์สิน สุขภาพ ความน่าเชื่อถือ รวมทั้งสร้าง ภาระหนี้สิน และยังส่งผลกระทบต่อครอบครัว

4. ผลการบูรณาการหลักธรรมทางศาสนาเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาจากการเล่นพนัน ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า แผนปฏิบัติการของการบูรณาการหลักธรรม (ศีล 5 และอบายมุข 6) มีความเหมาะสม ทั้งด้านลักษณะของแผน ระยะเวลาที่ใช้ และอาสาสมัคร ด้านปัจจัยกระบวนการ พบว่า การนำแผนนี้ ไปสู่ปฏิบัติ ไม่ได้มีกระบวนการที่ซับซ้อนสามารถนำไปปรับใช้ได้ และด้านปัจจัยผลผลิต พบว่า บูรณาการ หลักธรรมศีล 5 และอบายมุข 6 ส่งผลทางบวกต่อผู้ปฏิบัติทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

คำสำคัญ: การพนัน; การบูรณาการหลักธรรม; ศีล 5; อบายมุข 6; ชุมชนเกษตรกรยางพาราและปาล์มน้ำมัน

Abstract

This research the objectives were to; 1) study the gambling situation of the rubber and oil palm plantation community in Thung Luang Subdistrict Wiang Sa District, 2) to study the factors affecting gambling education, 3) to study the impact of gambling on the community and 4) to integrate religious principles as a guideline for solving gambling problems in the rubber and palm oil farming community, Thung Luang Sub-district, Wiang Sa District Surat Thani Province by using a qualitative study method Descriptive analysis of data.

The results showed that:

1. The gambling situation of the rubber and oil palm plantation community in Thung Luang Subdistrict Wiang Sa District Surat Thani Province there are various forms of gambling. It was found that underground lottery is the most common gambling in Thung Luang Subdistrict.

2. Factors that resulted in positive attitudes towards gambling in the rubber and oil palm farming communities. See that gambling is a relaxation. The effects of gambling in the community were found to affect themselves such as property loss health, reliability create debt affect close friends and also affects the family.

3. Gambling affects Loss of property, health, trust including creating liabilities and also affects the family.

4. Results of integrating religious principles as a guideline for solving gambling problems on the import factor, it was found that the action plan of integrating Dharma principles (5 Precepts and Abaya Muk 6) is appropriate both in terms of the nature of the plan. Time spent and volunteers on process factors found that the implementation of this plan no complicated process can be applied. In terms of productivity factors, it was found that the integration of moral principles 5 and vices 6 had positive effects on those who practice both themselves, their families and society.

Keywords: Gambling; Integration of moral principal; Five commandments; Six temptations; Community of rubber and palm gardeners

1. บทนำ

การพนันเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ในสังคมไทยมาอย่างยาวนานและหลากหลายรูปแบบ ซึ่งพบว่า การพนันมีมาเนิ่นนานตั้งแต่ก่อนรัชสมัยที่ 5 โดยการพนันมีความหมายในลักษณะคล้ายนิติกรรมคือ มีการตกลงกันระหว่างบุคคลสองฝ่าย อันได้แก่ ฝ่ายที่เป็นผู้จัดให้มีการเล่นพนันกับฝ่ายที่เป็นผู้เล่นพนันโดยการเล่นพนันเกิดจากเจตนา การตกลงของบุคคลทั้งสองฝ่ายว่าจะพนันกันต่อกันในเรื่องใด วิธีการพนันเป็นอย่างไร มีผลการได้เสียประโยชน์เป็นสิ่งที่ใด ซึ่งส่วนใหญ่ประโยชน์ได้เสียที่ตกลงกันนั้น มักจะเป็นเงินทรัพย์สินที่มีมูลค่าหรือสิ่งอื่นใดก็ได้ ดังนั้น การพนันในเบื้องต้นจึงเป็นการก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางสิทธิระหว่างบุคคลหรือสิทธิเรียกร้องอันเป็นบุคคลสิทธิระหว่างผู้จัดและผู้เล่นพนัน (นันทวัฒน์ บรมานันท์, 2544)

ปรากฏการณ์การพนันในสังคมไทยจึงมีรูปแบบการพนันทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย

ตั้งแต่สลากกินแบ่งรัฐบาล หวยใต้ดิน การพนันบอล ไฮโล ชนไก่ ชกมวย และหวยประเภทอื่นๆ เช่น หวยอมสิน หวยชกส. แต่สลากกินแบ่งรัฐบาล และหวยใต้ดินเป็นการพนันที่คนไทยนิยมเล่นกันมากเพราะสามารถหาซื้อและเล่นพนันได้ทั่วไป จากประมาณการจำนวนประชากรที่เล่นพนันในปี 2553 ที่นิยมซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลและหวยใต้ดิน พบว่ามีผู้ที่นิยมเล่นหวยใต้ดินทั้งสิ้น 19.908 ล้านคน มากกว่าผู้ที่นิยมเล่นสลากกินแบ่งรัฐบาลที่มี 19.180 ล้านคน ทั้งนี้โดยเปรียบเทียบนักพนันในกรุงเทพมหานครและเขตเมืองนิยมเล่นสลากกินแบ่งรัฐบาลมากกว่าหวยใต้ดิน ขณะที่ในชนบทนิยมเล่นหวยใต้ดินมากกว่าเล่นสลากกินแบ่งรัฐบาล เมื่อประมาณการจำนวนเงินที่ใช้เล่นพนันซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลและหวยใต้ดิน พบว่า ทั่วประเทศ มีวงเงินซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลงวดละ 3,941 พันล้านบาท และคิดเป็นเงินเล่นพนันสลากกินแบ่งรัฐบาลตลอดทั้งปี 76.757 พันล้านบาท ในขณะที่

การเล่นพนันหวยใต้ดินมีวงเงินเล่นพนันทั้งประเทศ เฉลี่ยงวดละ 5.531 พันล้านบาท คิดเป็นเงินเล่นพนันหวยใต้ดินตลอดทั้งปี 102.050 พันล้านบาท รวมเฉพาะการพนันสองประเภทนี้ในช่วงทุกๆ 15-16 วัน จะมีเงินเล่นพนันหมุนเวียนทั้งประเทศจำนวน 9.472 พันล้านบาท หรือมีเงินหมุนเวียนเล่นการพนันทั้งสองประเภทนี้รวมตลอดทั้งปี 178.807 พันล้านบาท ในขณะที่ประมาณการเงินเล่นการพนันประเภทอื่นๆ พบว่า ประชากรที่ศึกษาหมดเงินไปกับการเล่นพนันในบ่อน 46.352 พันล้านบาท พนันกีฬาพื้นบ้าน 45.666 พันล้านบาท พนันฟุตบอล 38.006 พันล้านบาท พนันมวย 30.833 พันล้านบาท ซึ่งเมื่อรวมจำนวนเงินเล่นพนันทุกประเภทตลอดทั้งปี 2553 พบว่ามียอดสูงถึง 357.276 พันล้านบาททีเดียว (พินิจ ลาภธนานนท์ และคณะ, 2554) และในปัจจุบันจนถึงปี พ.ศ. 2558 การพนันยังคงมีอยู่มากในสังคมไทย ทั้งจำนวนผู้เล่น และวงเงินหมุนเวียน เช่น หวยใต้ดิน มีจำนวนผู้เล่นมากที่สุดคือ ประมาณ 16 กว่าล้านคน และมีวงเงินหมุนเวียนกว่า 130 ล้านบาท ในขณะที่พนันทายผลฟุตบอลมีจำนวนผู้เล่น ที่น้อยกว่า 1 ล้าน 9 แสนกว่าคน แต่มีจำนวนวงเงินหมุนเวียนที่สูงกว่า 136 ล้านบาท แต่ในเรื่องจำนวนผู้เล่นที่สูงที่สุดนั้นเป็นการพนันจากสลากกินแบ่งรัฐบาล ผู้เล่น ประมาณ 19 ล้านคน (ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน, 2559)

การพนันนับว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกระจายในทุกพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าในชุมชนชาวเกษตรกรรมสวนปาล์ม น้ำมันและสวนยางพารา ยังคงมีการเล่นพนันอย่างต่อเนื่องไม่ว่าสถานการณ์ทางเศรษฐกิจจะเป็น

อย่างไร แม้ว่าปัจจุบันราคาสินค้าเกษตรอยู่ในสภาวะที่ตกต่ำลง แต่ชาวเกษตรกรรมก็ไม่ได้ลดการเล่นพนัน ทำให้ส่งผลกระทบต่อรายได้และการดำรงชีวิต ชุมชนตำบลทุ่งหลวง อำเภอยางสะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นชุมชนชาวเกษตรกรรมสวนปาล์มและสวนยางพาราชุมชนหนึ่งที่มีการเล่นการพนันในหลากหลายประเภท จากการสังเกตพบว่าการพนันในชุมชนนี้ ประกอบด้วย 1) ไพ่ ประกอบด้วย ไพ่แดง นิยมเล่นในกลุ่มแม่บ้าน ไพ่สมสืบ เล่นกันเป็นประจำทุกวัน 2) บ่อนงานศพ ประกอบด้วย แก้วเก ไฮโลว์ ไพ่ป๊อก ไพ่ดำมี ไพ่แดง ไพ่สมสืบ และกึ่งหอยปูปลา ซึ่งมีการเล่นกันอย่างเอาจริงเอาจัง 3) โก๋ชน เล่นตามฤดูกาล โดยมีการเลี้ยงโก๋ชนในพื้นที่ และมีบ่อนวิ่งเป็นครั้งคราว 4) วัวชน เล่นตามฤดูกาล โดยมีการเลี้ยงวัวชนและไปชนตามสถานที่ตามบ่อนพนันวัวชนที่อยู่นอกชุมชน 5) ปลากัด เล่นตามฤดูกาล 6) มวยตู้ เล่นทุกวันเสาร์ และอาทิตย์ 7) หวยใต้ดิน เล่นทุกรอบวันที่ 16 และ 1 ของทุกเดือน 8) หวยหุ้น เล่นกันทุกวัน วันละ 4 รอบ 9) สลากกินแบ่งรัฐบาล ไม่มีขายในชุมชน เล่นกันน้อย

ผู้วิจัยเห็นว่า การพนันของชุมชนเกษตรกรรมยางพาราและปาล์มน้ำมันในตำบลทุ่งหลวง อำเภอยางสะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความหลากหลายและยังคงดำรงอยู่ได้ในปัจจุบัน โดยยังไม่มีมาตรการควบคุมหรือแก้ปัญหาอย่างจริงจัง รวมถึงการไม่เข้มงวดต่อการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งจะเห็นได้จากการรู้เห็นเป็นใจของนักการเมืองท้องถิ่นและข้าราชการท้องถิ่นจำนวนหนึ่งที่ยังปล่อยให้มีการเล่นพนัน ทำให้การพนันเป็นสิ่งที่ยังไม่สูญหายไป

ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาให้เห็นถึงสถานการณ์ความเป็นจริงของการพนันในชุมชนเกษตรกรยางพาราและปาล์มน้ำมันว่าเป็นอยู่อย่างไรมีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลให้เกษตรกรยางพาราและปาล์มน้ำมันมีการเล่นการพนันในตำบลทุ่งหลวง รวมทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเล่นการพนันที่มีต่อชุมชนเกษตรกรยางพาราและปาล์มน้ำมัน นอกจากนี้ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่จะนำมาใช้บูรณาการเพื่อการอธิบายการแก้ปัญหาจากการเล่นพนันของชุมชนเกษตรกรยางพาราและปาล์มน้ำมันเล่นการพนันในตำบลทุ่งหลวง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญของการแก้ปัญหาลเล่นการพนันในชุมชน และการต่อยอดการนำหลักธรรมไปใช้ในการดำรงชีวิตเพื่อลด หลีกเลี่ยง และไม่เล่นการพนันอีกต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การพนันของชุมชนเกษตรกรสวนยางพาราและปาล์มน้ำมันในตำบลทุ่งหลวง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนเกษตรกรยางพาราและปาล์มน้ำมันเล่นการพนันในตำบลทุ่งหลวง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเล่นการพนันที่มีต่อชุมชนเกษตรกรยางพาราและปาล์มน้ำมันในตำบลทุ่งหลวง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
4. เพื่อบูรณาการหลักธรรมทางศาสนาเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาจากการเล่นพนันของชุมชนเกษตรกรยางพาราและปาล์มน้ำมันใน

ตำบลทุ่งหลวง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (None-Participant Observation) การสังเกตพฤติกรรมของผู้เล่นการพนันการสัมภาษณ์เชิงลึก มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) จำนวน 1 วรรบ

พื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย ชุมชนตำบลทุ่งหลวง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 16 ชุมชน สำหรับกลุ่มเป้าหมายการวิจัยนี้จะเลือกกลุ่มเป้าหมายหลายกลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย ประกอบด้วย กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้เล่นและมีความสัมพันธ์กับผู้เล่นโดยตรง ได้แก่ ผู้เล่นการพนันซึ่งเป็นเกษตรกรยางพาราและปาล์มน้ำมันในประเภทที่มีจำนวนผู้เล่นมากที่สุด เพื่อนของผู้เล่น และตัวแทนสมาชิกในครอบครัวของผู้เล่น และกลุ่มเป้าหมายที่เป็นระดับผู้นำหรือผู้บริหารที่สัมพันธ์กับการแก้ปัญหาลเล่นการพนันของเกษตรกรสวนยางพาราและปาล์มน้ำมันในชุมชนตำบลทุ่งหลวง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 16 คน จาก 16 ชุมชน ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 16 คน แบ่งเป็น สมาชิกสภาเทศบาลตำบลทุ่งหลวง จำนวน 12 คน และฝ่ายบริหาร จำนวน 4 คน และผู้นำทางศาสนา จำนวน 2 คน

เครื่องมือการวิจัย แบบบันทึกการสังเกต และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยกำหนดประเด็นคำถามปลายเปิดตามกรอบแนวคิดการวิจัยใน 3

ประเด็นหลัก คือสถานการณ์การพนันในตำบลทุ่งหลวง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในประเด็นด้านประเภทการพนัน จำนวนผู้เล่น ความถี่ในการเล่น และจำนวนเงินทุนหมุนเวียนในแต่ละประเภทการพนัน ปัจจัยที่ส่งผลให้เกษตรกรยางพาราและปาล์มน้ำมันเล่นการพนัน แบบบันทึกข้อมูลจากการประชุม บันทึกจากการสังเกตของผู้วิจัย แบบบันทึกข้อมูลจากการประชุม และบันทึกจากการสังเกตของผู้วิจัย โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ โดยการกำหนดประเด็นการบันทึกผลให้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย และการประชุมครั้งที่ 3 เครื่องมือที่ใช้คือ แบบบันทึกข้อมูลจากการประชุม (การประเมินผลตามรูปแบบ CIPP Model และบันทึกจากการสังเกตของผู้วิจัย โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ โดยการกำหนดประเด็นการบันทึกผลตามรูปแบบ CIPP Model เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกต แบบไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการ ศึกษาจากเอกสาร นำข้อมูลทั้งหมดมาสังเคราะห์ สรุปผลการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก คณะผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลในพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายตามวัตถุประสงค์การวิจัยโดยการสัมภาษณ์ และคณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาสรุป เรียบเรียง และวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยการเก็บรวบรวมข้อมูลการสนทนากลุ่ม โดยการจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

คณะผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลในพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายตามวัตถุประสงค์การวิจัย การสัมภาษณ์ และคณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาสรุป เรียบเรียง วิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักธรรมเพื่อแก้ปัญหาจากการพนันของชุมชนเกษตรกรยางพาราและปาล์มน้ำมัน ตำบลทุ่งหลวง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สถานการณ์การพนันของเกษตรกรสวนยางพาราและปาล์มน้ำมัน พบว่า 1) หวยใต้ดิน จำนวนผู้เล่นที่นิยมเล่นหวยใต้ดินไม่น้อยกว่า 70% ของประชากรทั้งหมด (11,000 คน) 2) หวยหุ่น ปัจจุบันกำลังซื้อของผู้เล่นลดลงเมื่อเทียบกับราคาของผลผลิตเกษตรที่ลดลง เมื่อวิเคราะห์สถานการณ์ของจำนวนผู้เล่นหวยหุ่น จึงคิดเป็น 5% ของเกษตรกรที่เล่นหวยใต้ดินเท่านั้น 3) มวยตู้ กลุ่มผู้เล่นเป็นกลุ่มผู้ชายที่มีพื้นฐานของการชอบดูกีฬามวยอยู่แล้วมีปริมาณผู้เล่นคงที่ คือในแต่ละแห่งประมาณ 20-50 คน ซึ่งในแต่ละหมู่บ้านจะมีแหล่งเล่นมวยตู้ประมาณหมู่บ้านละ 1 จุด 4) โกงขน มีจำนวนผู้เล่นอยู่สองกลุ่ม กลุ่มแรกคือกลุ่มเกษตรกรที่มีการเลี้ยงไก่ชนไว้สำหรับการแข่งขันโดยตรง และอีกกลุ่มหนึ่งคือ กลุ่มคนที่ชอบกีฬาไก่ชนแต่ไม่ได้เลี้ยงไก่ชนเอง ซึ่งในการแข่งขันในหมู่บ้านหนึ่งนั้น จะมีผู้เล่นไม่น้อยกว่า 50 ราย 5) วัวชน กลุ่มผู้เล่นพนันวัวชนคือ กลุ่มผู้เลี้ยงวัวชน

จำนวนผู้เล่นมีจำนวนไม่มาก แต่กลุ่มดังกล่าวจะมีการเดินสายไปเล่นจากวัดของคนอื่นๆ ด้วยในการประกอบขึ้นการแข่งขันแต่ละครั้งความถี่ในการเล่น 6) ไฟ มีจำนวนผู้เล่น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 หรือกลุ่มที่เล่นประจำ (กลุ่มที่ 2 หรือกลุ่มที่เล่นเฉพาะในงานประเพณีในชุมชนและกลุ่มที่ 3 หรือกลุ่มที่มีการเล่นในหมู่บ้านเนื่องจากผู้นำชุมชนมีใบอนุญาตรัฐ 7) วัวชนตู้ กลุ่มผู้เล่นกลุ่มนี้จะมีขาประจำกลุ่มนี้จะมีวิธีการติดตามการเล่นโดยนัดหมายบุคคลที่สนใจมาเล่นพนันกันหรืออาจจะมีการใช้เทคโนโลยีทางไลน์ โทรศัพท์ ความถี่ในการเล่น คือจะเล่นทุกๆ วันที่มีการการถ่ายทอดสดทางสื่อโทรทัศน์ 8) สลากกินแบ่งรัฐบาล (ลอตเตอรี่) จำนวนผู้เล่นไม่มาก เพราะจะต้องออกมาซื้อในตลาดจึงไม่ค่อยนิยมกันมากนักความถี่ในการเล่น คือ เดือนละ 2 ครั้ง 9) พนันฟุตบอลจำนวนผู้เล่นน้อยมากโดยเฉพาะคนที่เคยมีประสบการณ์เล่นจากชุมชนเมืองและกลับไปอยู่ในชุมชนตำบลทุ่งหลวง 10) น้ำเต้าปูปลาไม่นิยมเล่นกันเป็นประจำ แต่นิยมเล่นเฉพาะในงานศพภายในชุมชนเท่านั้น 11) โป่ป่น ผู้เล่นโป่ป่น นิยมเล่นเฉพาะในงานศพในชุมชนเท่านั้น แต่จะขออนุญาตให้มีการเล่นในงานศพได้ค่อนข้างยาก ยกเว้นผู้ที่มีศักยภาพในการขออนุญาตกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ 12) บิงโก ผู้เล่นส่วนใหญ่จะเป็นแม่ครัว โดยเฉพาะการเล่นบิงโกในงานประจำปีของวัด และงานศพ จำนวนเงินที่เล่นไม่มาก

2. ปัจจัยที่ส่งผลให้เกษตรกรยางพาราและปาล์มน้ำมันเล่นการพนันในตำบลทุ่งหลวง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า 1) ทศนคติทางบวก พบว่า การมีทัศนคติทางบวกคือ

การสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม อีกทั้งยังสร้างความสนุกสนาน ตื่นเต้น เพราะต้องใช้ความคิด ต้องเสี่ยง พัฒนาสมองให้คิดวิเคราะห์อยู่เสมอ 2) การได้รับข้อมูลข่าวสาร การรับข้อมูลข่าวสารในการเล่นพนันมีหลายช่องทาง ได้แก่ การถ่ายทอดทางโทรทัศน์เป็นสื่อหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับการพนันวัวชนตู้ 3) การประกอบอาชีพการประกอบอาชีพเกษตรกรรมสวนยางพาราและปาล์มน้ำมัน เป็นอาชีพที่ไม่ต้องใช้เวลาในการทำงานทั้งวัน ชาวเกษตรกรยางพาราจะใช้เวลาในการกรีดยางในช่วงเวลากลางคืน แล้วจะเสร็จสิ้นการทำงานในช่วงเช้ามืดเพียงวัน จึงยังมีเวลาว่างอยู่มากหลังจากได้ใช้เวลาสำหรับการพักผ่อนสักระยะหนึ่งหลังจากที่ทำงานมาทั้งคืนแล้วการประกอบอาชีพของเกษตรกรยางพาราและปาล์มน้ำมันจึงเป็นปัจจัยส่งเสริมให้มีการเล่นพนันมากขึ้น

3. ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเล่นการพนันที่มีต่อเกษตรกรยางพาราและปาล์มน้ำมันเล่นการพนันในตำบลทุ่งหลวง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า 1) ผลกระทบต่อตนเอง ประกอบด้วย สูญเสียเงิน สูญเสียทรัพย์สิน สูญเสียสุขภาพ ทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตเพราะการพนันหลายประเภท จำเป็นต้องใช้เวลานานในการเล่น เช่น การเล่นไพ่ ส่งผลกระทบต่อผู้เล่นในด้านปวดเมื่อยร่างกาย การสูญเสียความน่าเชื่อถือเป็นผลกระทบอีกอย่างหนึ่งสำหรับผู้เล่นพนัน รวมถึงการสร้างภาระหนี้สินเพื่อการเล่นพนัน 2) ผลกระทบต่อเพื่อนสนิทการเล่นพนันส่งผลกระทบต่อเพื่อนสนิทในด้านของความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนอาจจะลดน้อยลง หรือไม่มีเลยในบางกรณี เช่น ในกรณีที่

ลดน้อยลง เมื่อผู้เล่นใช้เวลาส่วนใหญ่ในการเล่น พนันจนไม่ค่อยจะมีเวลาในการติดต่อสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท ซึ่งอาจจะไม่ใช่ผู้เล่นด้วยกัน

3) ผลกระทบต่อครอบครัวการพนันส่งผลต่อครอบครัวโดยตรง เนื่องจากการนำเงินที่ควรนำมาใช้เพื่อการดูแลครอบครัว แต่กลับต้องสูญเสียเงินไปกับการเล่นพนัน ภาพลักษณ์ของครอบครัวอาจจะเปลี่ยนแปลงไป และส่งผลไปยังผู้ที่ความสัมพันธ์กับสมาชิกภายในครอบครัวด้วย

4) ผลกระทบต่อการประกอบอาชีพเนื่องจากการเล่นพนันทำให้สูญเสียเวลาในการประกอบอาชีพนี้ แต่ทั้งนี้ส่งผลให้ผู้เล่นพนันไม่มีเวลาสำหรับการดูแลสุขภาพยางพาราและปาล์มน้ำมันเพื่อการผลิต ทำให้รายได้ลดน้อยลง

5) ผลกระทบต่อชุมชนในด้านภาพลักษณ์ของชุมชน หรือชุมชนขาดการพัฒนา เนื่องจากการเล่นพนันส่งผลต่อการเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีต่อเยาวชนในชุมชน ซึ่งทำให้เยาวชนมีโอกาสเสี่ยงสูงต่อการเล่นพนันในอนาคต

4. ผลของการบูรณาการหลักธรรมทางศาสนาเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการเล่นพนันของเกษตรกรยางพาราและปาล์มน้ำมันในตำบลทุ่งหลวง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า 1) แผนปฏิบัติการของการบูรณาการหลักธรรม (ศีล 5 และอบายมุข 6) แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การละ (แยกตัวให้พ้นจากสิ่งที่เกี่ยวข้องอยู่) คือ การละจากการพนันโดยปฏิบัติตามแผนบูรณาการหลักธรรมแต่ละข้อและระยะที่ 2 คือการลด (หยุด หรือเว้น) คือ ลดการเล่นพนันโดยปฏิบัติตามแผนบูรณาการหลักธรรมแต่ละข้อ โดยมีกิจกรรม/แผนการบูรณาการหลักธรรมศีล 5 ข้อ 1

ปาณาติปาตา เวรมณี คือการละและการลดการพนันประเภทที่เป็นการทรมานสัตว์ เช่น การเล่นพนันปลากัด ไก่ชน วัวชน การเล่นพนันที่ทรมานร่างกายตนเอง และการเล่นพนันที่นำไปสู่การทะเลาะวิวาทกับผู้อื่นศีล 5 ข้อ 4 เจตนา งตเว้นจากการกล่าวเท็จ ในด้านนี้คือการละและการลดการพูดจาโกหกกับผู้อื่นที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการพนัน เช่น โกหกกับสมาชิกในครอบครัวเพื่อให้ตนสามารถเล่นการพนันได้ โกหกเพื่อนสนิท โกหกเจ้าหน้าที่ โกหกผู้เล่นพนันด้วยกัน ศีล 5 ข้อ 5 เจตนา งตเว้นการดื่ม เครื่องดองของเมาทุกอย่าง รวมถึงเสพสิ่งเสพติดอื่นๆ อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เนื่องจากผู้เล่นการพนันส่วนมากจะดื่มสุราไปด้วย เพื่อเพิ่มความสุขสนาน 2) ผลการสะท้อนกลับจากการปฏิบัติตามแนวทางการบูรณาการหลักธรรมพบว่า ศีลข้อ 1 การไม่เห็นสัตว์ถูกทำร้าย ทรมานบาดเจ็บหรือตายจากการเล่นพนันไม่มีปัญหากับผู้อื่นที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการพนันและการไม่ทรมานร่างกายตนเองที่เกี่ยวข้องกับการพนัน ทำให้มีสุขภาพดี และมีความพร้อมต่อการทำงานสวนยาง สวนปาล์มน้ำมัน กลางวันสามารถพักผ่อนได้เต็มที่ ไม่ใช้ร่างกายหนักเกินไป ข้อ 4 สามารถสร้างความเชื่อมั่นในคำพูดของตนได้ว่ามีความจริงจัง โดยไม่ต้องถึงเล หรือตรวจสอบข้อเท็จจริงเป็นที่ไว้วางใจของคนในครอบครัว รวมถึงเป็นคนที่มีความน่าเชื่อถือ สามารถไว้วางใจได้ในการทำงานหรือการทำธุรกิจร่วมกัน ข้อ 5 ลดปัญหาการมีปากเสียงหรือการพูดจาไม่ดีต่อผู้อื่น และลดการทะเลาะวิวาทกับผู้อื่น รวมทั้งกับบุคคลในครอบครัว นอกจากนี้ มีการประเมินผลจากการบูรณาการ

หลักธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาพนัน
ของเกษตรกรสวนยางพาราและปาล์มน้ำมัน
ในชุมชนตำบลทุ่งหลวง อำเภอเวียงสระ จังหวัด
สุราษฎร์ธานี

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า มีประเภทการเล่น
พนันที่หลากหลายรูปแบบของเกษตรกรสวน
ยางพาราและปาล์มน้ำมันในตำบลทุ่งหลวง อำเภอ
เวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี สอดคล้องกับงาน
วิจัยของพินิจ ลาภนันทน์ และคณะ (2554)
ศึกษาเรื่อง การศึกษาสถานการณ์ พฤติกรรมและ
ผลกระทบการเล่นพนันในประเทศไทย เป็นการสำรวจ
ความคิดเห็นของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปจาก 16
จังหวัดทั่วประเทศ ที่พบว่าปัจจุบันสังคมไทย
มีสารพัดการพนันที่ล่อใจให้เล่น ทั้งที่ถูกกฎหมาย
และผิดกฎหมาย ตั้งแต่สลากกินแบ่งรัฐบาล หวยใต้ดิน
การพนันบอล ไฮโล ชนไก่ ชกมวย และหวยประเภท
อื่นๆ และคนในชนบทนิยมเล่นหวยใต้ดินมากกว่า
เล่นสลากกินแบ่งรัฐบาล สอดคล้องกับงานวิจัยของ
รัตพงษ์ สอนสุภาพ และคณะ (2559) เรื่องหวย
ใต้ดินในมิติคิดเรื่อง การเลื่อนไหลสู่ทุนเชิงสัญลักษณ์
สรุปว่าหวยใต้ดินเป็นการพนันที่มีผู้นิยมเล่นมาก
ที่สุด โดยเฉพาะชาวบ้านระดับรายได้ต่ำ ทั้งในเมือง
และชนบท สอดคล้องกับงานวิจัยของจันทร์ธา
ระวัฒนามวงศ์ และคณะ (2554) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง
การพนันที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิต กรณีศึกษาบ่อนไฟ
พนันฟุตบอล เว็บไซด์ และไฮโล จังหวัดอุบลราชธานี
และอำนาจเจริญ ที่พบตรงกันว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิด
การเล่นการพนัน โดยวิเคราะห์จากข้อมูลเชิงสังคม

เศรษฐกิจของผู้เล่นโดยแรงจูงใจสำคัญของผู้เล่น
กลุ่มนี้คือเหตุผลในเชิงสังคม (social reason)
การที่กลุ่มเพื่อนเล่นการพนัน ทำให้มีการสมาคม
ของผู้คนในชุมชนในการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นๆ
ในชุมชน

นอกจากนี้ การมีมุมมองว่าการเล่นพนัน
คือการพักผ่อนสร้างความสนุกสนานให้กับผู้เล่น
ด้วยรูปแบบของการพนันเป็นการจูงใจผู้เล่นให้มี
ความสนุกสนานในการเล่นพนันเป็นพื้นฐานที่
สำคัญของการพนัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ
วิศรุต ภูไหมทอง (2559) ที่พบว่าการเล่นพนันเกิด
จากแรงดึงดูดเข้ายวนใจของการพนัน โดยกลุ่ม
ตัวอย่างร้อยละ 70.1 เริ่มเล่นพนัน เพราะต้องการ
เสี่ยงโชคและอยากลอง ร้อยละ 38.9 เล่นพนัน
เพราะอยากได้เงิน และร้อยละ 32.3 เล่นพนัน
เพื่อความตื่นเต้นและเพลิดเพลิน ในขณะที่สภาพ
แวดล้อมก็มีผลเช่นกัน คือกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 24
เริ่มเล่นการพนัน ตามคนใกล้ชิด และร้อยละ 19.4
เริ่มเล่น เพราะมีคนชักชวน ในทุกรูปแบบ นอกจากนี้
การพนันสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน ในกรณีที่มี
งานในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของอิทธิพัทธ์
สุวทันพรกุล และคณะ (2560) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง
การพนันแฝงในงานวัด: กระบวนการเปลี่ยนสภาพ
ของกิจกรรมงานวัดและผลกระทบที่มีต่อพฤติกรรม
การเล่นพนันของเยาวชนไทย การพนันในงานวัด
ที่พบว่าสังคมและวัฒนธรรมไทยกับการพนัน
รากฐานของสังคมและวัฒนธรรมไทยมีการพนัน
ควบคู่ไปกับประเพณี กิจกรรมการเล่นต่างๆ
บางพื้นที่มีการเล่นพนันที่หลากหลายประเภท
บางท้องถิ่นผู้คนมีเวลาว่างมาก ก็ทำให้มีโอกาสเล่น

มากขึ้น ทั้งบริบทในเมืองและบริบทนอกเมือง ดังเช่น งานวัดที่เป็นงานบุญทางศาสนา ซึ่งผูกโยงกับการทำบุญเป็นหลัก เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมายาวนาน ดังนั้น การพนันที่อยู่ในงานวัดบางครั้งจึงถูกมองว่า เป็นเรื่องถูกต้องชอบธรรม โดยไม่รู้ตัว รวมถึงการหวังผลจากการทำบุญแล้วต้องได้ผลตอบแทน เช่น การทำบุญด้วยเงิน และได้ และการเล่นพนันเกิดจากการรับสื่อทั้งจากทางโทรทัศน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของบุปผา ลาภะวัฒนาพันธ์ (2556) ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารกับทัศนคติและพฤติกรรมการเล่นการพนันของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างชัดเจนกับพฤติกรรมการเล่นพนันของกลุ่มตัวอย่างมีอยู่ 3 ปัจจัยหลัก ประกอบด้วย การมีทัศนคติเชิงบวกต่อการพนัน และการเปิดรับข่าวสารการพนันจากเพื่อน โทรทัศน์ และเว็บไซต์ นอกจากนี้ การรับข้อมูลข่าวสารการพนันที่ได้รับความนิยม คือ จากเพื่อนฝูง จากเพื่อนร่วมงาน จากคนในหมู่บ้าน จากศาลาประชาคม การพนันยังส่งผลต่อการการประกอบอาชีพเกษตรกรรมสวนยางพาราและปาล์มน้ำมัน จะทำให้มีเวลาเหลืออยู่มาก เนื่องจากอาชีพเกษตรกรรมสวนยางพาราจะทำงานในช่วงเวลากลางวัน แล้วจะเสร็จสิ้นการทำงานในช่วงเช้าของวัน จึงยังมีเวลาว่างอยู่มากสอดคล้องกับงานวิจัยของอิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล และคณะ (2560) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การพนันแฝงในงานวัด: กระบวนการเปลี่ยนสภาพของกิจกรรมงานวัดและผลกระทบที่มีต่อพฤติกรรมการเล่นพนันของ

เยาวชนไทยที่พบว่าบางพื้นที่มีการเล่นพนันที่หลากหลายประเภท บางท้องถิ่นผู้คนมีเวลาว่างมากก็ทำให้มีโอกาสเล่นมากขึ้น การเล่นพนันนอกจากส่งผลกระทบต่อตนเองและครอบครัว เพราะต้องสูญเสียเงินไปกับการเล่นพนัน กระทบต่อความไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายภายในครอบครัว นอกจากการสูญเสียเงิน อาจนำไปสู่การสูญเสียทรัพย์สิน สูญเสียความน่าเชื่อถือ สูญเสียสุขภาพ ซึ่งเป็นภาระต่อครอบครัว ต่อฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม ภาพลักษณ์ของครอบครัวอาจจะเปลี่ยนแปลงไป และส่งผลไปยังผู้ที่ความสัมพันธ์กับสมาชิกอื่นๆ ภายในครอบครัวนั้นด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของอิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล และคณะ (2560) ศึกษาเรื่องการเล่นพนันแฝงในงานวัด: กระบวนการเปลี่ยนสภาพของกิจกรรมงานวัดและผลกระทบที่มีต่อพฤติกรรมการเล่นพนันของเยาวชนไทยที่พบตรงกันว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นกับครอบครัวและบุคคลรอบข้าง โดยการเล่นการพนันในบางครั้งทำให้เกิดปากเสียงกับผู้ร่วมเล่นด้วยกัน และ/หรือมีการทำร้ายร่างกายกับบุคคลอื่นที่เล่นด้วยกัน

จากผลของการบูรณาการหลักธรรมทางศาสนา ศีล 5 และอบายมุข 6 โดยการไม่ประพฤติปฏิบัติตามข้อห้าม หรือการละเว้นปฏิบัติสิ่งที่เสี่ยงต่อการเล่นพนันแล้วตามแนวทางของหลักธรรมทางศาสนาดังกล่าวแล้ว ส่งผลให้คุณภาพชีวิต บุคลิกภาพ และความเชื่อของผู้เล่นดีขึ้น โดยเกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิตของตนเองทั้งสุขภาพกาย สุขภาพใจ ความสุขที่มากขึ้นทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ทั้งนี้หากปฏิบัติประจำสม่ำเสมอตามแนวทางการบูรณาการหลักธรรมนี้

แล้วย่อมส่งผลในระยะยาวต่อผู้ปฏิบัติในปัญหา หรือความเสี่ยงของการพนัน และสามารถใช้ชีวิต ในด้านอื่นๆ ได้มากขึ้น เป็นการควบคุมจิตใจไม่ให้ คิดไปในทางเบียดเบียนผู้อื่น ไม่ทรมาณร่างกาย ตนเอง ทำให้มีสุขภาพกายที่ดีและมีความพร้อม ต่อการทำงาน และสามารถพักผ่อนได้เต็มที่ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับความเสี่ยง ที่อาจจะเกิดขึ้นได้จากการพนัน สามารถใช้ชีวิต ได้อย่างพอเพียงมากขึ้น ตรงตามปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง นอกจากนี้ผลต่อครอบครัวอันเกิดจากการ บุรณาการหลักธรรมคือมีความสัมพันธ์ที่ดีกับญาติ พี่น้อง คนในครอบครัวหรือเพื่อนสนิท เป็นที่ไว้วางใจของคนในครอบครัว รวมทั้งมีเวลาให้กับ ครอบครัวและการประกอบอาชีพมากขึ้นอาจเป็น เพราะผู้เล่นสามารถจัดการเวลาได้ดีขึ้นในการอยู่ กับเพื่อน ครอบครัว และสามารถประกอบอาชีพ ของตนเองได้มากขึ้น สำหรับผลต่อสังคมนั้นการ ปฏิบัติตามแนวทางนี้ จะไม่สร้างปัญหากับผู้อื่น ลดการทะเลาะวิวาทกับผู้อื่น ไม่เสี่ยงต่อการ ถูกทำร้ายร่างกายเป็นคนที่มีความน่าเชื่อถือ สามารถไว้วางใจได้ในการทำงานหรือการทำธุรกิจ ร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของวิศรุต ภูโหมทอง (2559) ศึกษาวิจัยเรื่อง สถานการณ์ พฤติกรรม และผลกระทบการพนันในประเทศไทย ประจำปี 2558 ที่พบว่าการเล่นเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลกระทบที่ทำให้ขาดความน่าเชื่อถือทางด้านการเงิน และนำไปสู่การสร้างภาระหนี้สิน ฉะนั้น การไม่เล่น พนันจึงไม่เสี่ยงต่อความน่าเชื่อถือทางด้านการเงิน ของผู้เล่นพนันได้ การบูรณาการหลักธรรมเพื่อแก้ ปัญหาการพนันในชุมชนจึงส่งผลดีในทุกด้าน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้วิจัยจึงเห็นว่าแนวทางเพื่อการ ป้องกันปัญหาและแก้ปัญหาดังกล่าวนี้นี้ต้องอาศัย พลังการมีส่วนร่วมของทั้งภาคส่วนของรัฐ ท้องถิ่น สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนาในการ เผยแพร่ให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับสาเหตุและ ผลกระทบของการเล่นพนันที่ส่งผลต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม โดยการยกกรณีศึกษา เพื่อทำความเข้าใจ รมรณรงค์จริงจังในการลดปัญหา การพนันในชุมชน

1.2 ควรมีการจัดกิจกรรมอบรมการ ให้ความรู้ด้านการประกอบอาชีพเสริม โดยเพิ่ม บทบาทของท้องถิ่นในการกำกับ ติดตามการดำเนินงานของชาวเกษตรกร มีการรายงานผล มีการให้ ข้อมูลความช่วยเหลืออย่างสม่ำเสมอ

1.3 ควรมีการเผยแพร่แนวทางการ บูรณาการหลักธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ ปัญหาการพนันให้กับเกษตรกรชาวสวนยางพารา และปาล์มน้ำมันให้เข้าใจ และยึดเป็นหลักการ ในการดำเนินชีวิตโดยไม่ต้องพึ่งพาการพนัน โดยอาศัยความร่วมมือจากสถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว และสถาบันศาสนาในการ เผยแพร่หลักการดังกล่าวไปยังชุมชน

1.4 การวางมาตรการในการควบคุม สื่อที่จะนำไปสู่การเล่นพนันได้ เช่น สื่ออินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ หนังสือ เป็นต้น เนื่องจากสื่อเหล่านี้ ส่งผลอย่างมากต่อการเล่นพนัน ทั้งนี้ควรมีการ วางบทลงโทษทางกฎหมายที่เข้มงวดต่อการนำไป สื่อไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของการพนัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การพัฒนาสื่อสร้างสรรค์เพื่อป้องกันการพนันออนไลน์

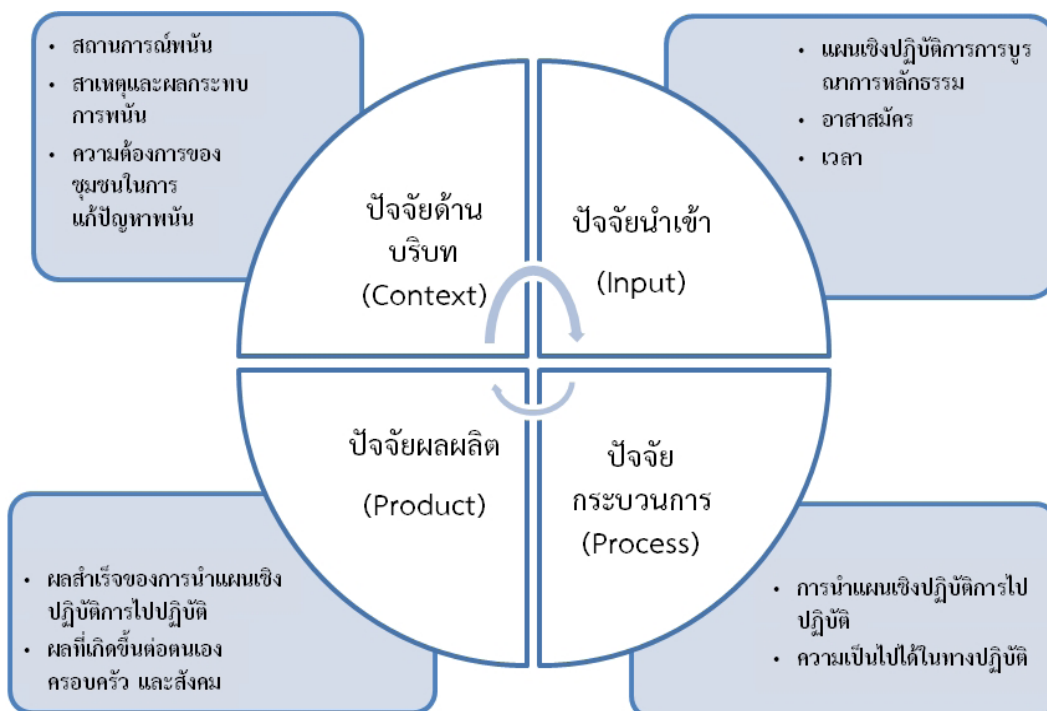
2.2 การบูรณาการหลักสูตรเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการแก้ปัญหการพนันให้กับเกษตรกรชาวสวนยางพาราและปาล์มน้ำมัน

2.3 การสร้างเครือข่ายการเฝ้าระวังการเล่นพนันเกษตรกรชาวสวนยางพาราและปาล์มน้ำมัน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การบูรณาการหลักสูตรเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้แก้ไขปัญหาการพนันของชาวเกษตรกรสวนยางพาราและปาล์มน้ำมันในชุมชน

ตำบลทุ่งหลวง อำเภอเวียงสระ จังหวัด สุราษฎร์ธานี ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่ชุมชนเป้าหมายที่ศึกษา และชุมชนอื่นที่จะทำความเข้าใจวิธีการเล่นพนัน เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาจากการเล่นพนัน ด้านปัจจัยนำเข้า โดยแผนปฏิบัติการของการบูรณาการหลักสูตร (ศิลป์ 5 และอบายมุข 6) มีความเหมาะสมทั้งด้านลักษณะของแผน ระยะเวลาที่ใช้ อาสาสมัคร ด้านปัจจัยกระบวนการ นำแผนนี้ไปสู่ปฏิบัติ ไม่ได้มีกระบวนการที่ซับซ้อนสามารถนำไปปรับใช้ได้ และด้านปัจจัยผลผลิต การบูรณาการหลักสูตรศิลป์ 5 และอบายมุข 6 ส่งผลทางบวกต่อผู้ปฏิบัติทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม รายละเอียดดังแผนภาพที่ปรากฏนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ CIPP Model

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์ธา ณะวัฒนาวงศ์ และคณะ. (2554). *การพนันที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิต กรณีศึกษาบ่อนไฟ พนันฟุตบอล เว็บไซต์ และไฮโล จังหวัดอุบลราชธานี และอำนาจเจริญ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ.
- นันทวัฒน์ บรรมานันท์. (2544). *กฎหมายเกี่ยวกับการพนันในประเทศไทย ภายใต้โครงการการศึกษาสถานการณ์พฤติกรรมและผลกระทบการพนันในประเทศไทย สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ.
- บุปผา ลาภะวัฒนาพันธ์. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารกับทัศนคติและพฤติกรรมการเล่นการพนันของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ*. กรุงเทพฯ: โครงการพัฒนาเครือข่ายอาจารย์สื่อสารมวลชนเพื่อขับเคลื่อนสังคมลดปัญหาการพนัน.
- พินิจ ลาภธนานนท์ และคณะ. (2554). *การศึกษาสถานการณ์ พฤติกรรม และผลกระทบการพนันในประเทศไทย ภายใต้โครงการการศึกษาสถานการณ์พฤติกรรมและผลกระทบการพนันในประเทศไทย สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ.
- รัตพงษ์ สอนสุภาพ และคณะ. (2559). *ห่วยใต้ดิน ในมิติคิดเรื่อง การเลื้อนไหล สู่ทุนเชิงสัญลักษณ์. โครงการวิจัย วาทกรรมห่วยใต้ดินในสังคมไทย ในรายงานประจำปี 2559 การพนันในยุคเปลี่ยนผ่าน ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน CENTER FOR GAMBLING STUDIES REPORT 2016*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน.
- วิศรุต ภูโหมทอง. (2559). *สถานการณ์ พฤติกรรม และผลกระทบการพนันในประเทศไทย ประจำปี 2558. ในรายงานประจำปี 2559 การพนันในยุคเปลี่ยนผ่าน ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน CENTER FOR GAMBLING STUDIES REPORT 2016*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน.
- ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน. (2559). *สถานการณ์การพนันในสังคมไทย*. เข้าถึงได้จาก http://www.gamblingstudy-th.org/document_book.php
- อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล และคณะ. (2560). *การพนันแฝงในงานวัด: กระบวนการเปลี่ยนสภาพของกิจกรรมงานวัดและผลกระทบที่มีต่อพฤติกรรมการเล่นพนันของเยาวชนไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน.

**กระบวนการมีปัญหของตนเองของนักเรียนในชั้นเรียน
ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด***
**The Students' Problem Posing Process in classroom
by Using Lesson Study and Open Approach**

สุภารัตน์ คารวะ และสัมพันธ์ กันเวียงทอง
Suparat Karawa and Sampan Thinwiangthong
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Khon Kaen University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: suparat_karawa@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กระบวนการมีปัญหของตนเองของนักเรียนในชั้นเรียนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 10 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนช่องแมวพิทยาสรรค์ จังหวัดนครราชสีมา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องอัตราส่วน และแบบบันทึกภาคสนาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้กรอบของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์

ผลการวิจัยพบว่า 1) การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ทีมการศึกษาชั้นเรียนได้สร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยคาดการณ์กระบวนการมีปัญหของตนเองซึ่งเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่ใช้อัตราส่วนที่นักเรียนคุ้นเคยในชีวิตประจำวัน ออกแบบสื่อที่กระตุ้นการเรียนรู้ที่แสดงแทนอัตราส่วน และใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์แทนอัตราส่วน 2) การสังเกตการสอนร่วมกัน ช่วงที่ 1 การมีปัญหของตนเองพบว่า นักเรียนเกิดความอยากรู้ โดยแสดงการสังเกต แสดงท่าทาง แสดงความคิดเห็น และเกิดความยุ่งยากในการคิดหาวิธีการแก้ปัญหาเกี่ยวกับอัตราส่วน นอกจากนี้ พบว่า นักเรียนเกิดกระบวนการมีปัญหของตนเองโดยขั้นตอนที่ 1 การแสดงแทนโลกจริง นักเรียนสนใจ และสังเกตสถานการณ์ปัญหาเกี่ยวกับอัตราส่วนที่คุ้นเคย ขั้นตอนที่ 2 สื่อที่กระตุ้นการเรียนรู้ นักเรียนใช้สื่อ รูปภาพ เพื่อแสดงแทนอัตราส่วนจากสถานการณ์ปัญหา โดยแสดงพฤติกรรมหรือคำพูดที่พยายามปรับเปลี่ยนสถานการณ์ปัญหาให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับอัตราส่วน และขั้นตอนที่ 3 การแสดงแทนโลกคณิตศาสตร์ นักเรียนแปลงสถานการณ์

*ได้รับบทความ: 22 สิงหาคม 2564; แก้ไขบทความ: 16 ตุลาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 23 ธันวาคม 2564

Received: August 22, 2021; Revised: October 16, 2021; Accepted: December 23, 2021

ปัญหา แล้วแสดงพฤติกรรมการพูดหรือเขียนเกี่ยวกับสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ คือการเขียนแสดงแทนในรูปอัตราส่วน และช่วงที่ 2 การแก้ปัญหา นักเรียนร่วมกันแก้ปัญหาจากการพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาของตนเอง จากนั้นออกมานำเสนอแนวคิดหน้าชั้นเรียน หลังจากนั้นร่วมกันสรุปแนวคิดจากอัตราส่วนที่เกิดขึ้น และ 3) การสะท้อนบทเรียนหลังการสอนร่วมกัน ทีมการศึกษาชั้นเรียนมีการสะท้อนผลในประเด็นกระบวนการมีปัญหาของตนเองเรื่องอัตราส่วน และนำมาปรับปรุงการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีปัญหาของตนเอง และแก้ปัญหาเกี่ยวกับอัตราส่วนด้วยตนเอง

คำสำคัญ: การมีปัญหาของตนเอง; กระบวนการมีปัญหาของตนเอง; การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด

Abstract

The purpose of study is to analyze the students' problem posing process in classroom by using lesson study and open approach. It's qualitative research the target group was 10 sixth grade students, the second Semester of 2020 school years at Chongmaew Pittaya School, Nakhon Ratchasima Province. The data collection was using lesson plans about the ratio, filed note. The collected data was analyzed by Inprasitha framework.

The study found that: a collaborative lesson plan design, the lesson study team designed the lesson plan, that predict from the students' problem posing process, which related to situations by using the ratio that the students familiar in daily life, designed the semi concrete aids to represent for the ratio, and using mathematical symbols to represent for the ratio. 2) A collaborative teaching observation in Phase 1: Problem Posing was found the students are curious that show from observing, gesticulation, express one's opinion, and curious to solution about the ratio. In addition, also was found the students are problem posing: Step 1 The representations of the real world: the students interested and observed in familiar situation about the ratio, Step 2 The semi concrete aids: the students used media and image to represent about the ratio in situation, by show from behavior or speech that tried to change the situation for more understanding about the ratio, and Step 3 The representations of mathematical world: the students transformed situation then show talking or writing behavior about mathematical symbol, that writing to represent about the ratio. Phase 2 Problem Solving: the student collaborated problem solving by talking about problem posing, then present idea in the classroom, and summarized

idea about the ratio. 3) The collaborative lesson reflection teaching, the lesson study team reflected in problem posing process about the ratio, and improved the teaching to promote the students' problem posing and solve problems about the ratio by yourself.

Keywords: Problem Posing; Problem Posing Process; Lesson Study and Open Approach

1. บทนำ

หลักการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ “รู้จริง ต้องมาจากการลงมือทำ ลงมือปฏิบัติ” การเรียนรู้สมัยใหม่ต้องเปลี่ยนจากเดิมที่เน้นการเรียนรู้ความรู้ (วิจารณ์ พานิช, 2556) อีกทั้งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เน้นที่นักเรียนเป็นศูนย์กลาง นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนแต่ละคนมีปัญหาเป็นของตนเอง ร่วมกันแก้ปัญหา กับคนอื่นในชั้นเรียน และการเรียนรู้เริ่มจากสิ่งที่มีความหมายในชีวิตจริงของนักเรียนเพื่อเคลื่อนย้ายเข้าสู่โลกทางคณิตศาสตร์ด้วยการแก้ปัญหา และการคิดของนักเรียน (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2563) อย่างไรก็ตามแม้มีความคาดหวังในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 แต่ชั้นเรียนคณิตศาสตร์ส่วนใหญ่ก็ยังจัดการเรียนการสอนแบบเดิม

การสอนแบบเดิมเน้นให้นักเรียนได้รับความรู้จากครู นักเรียนจะแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่ครูกำหนดให้หรือจากหนังสือเท่านั้น นักเรียนแทบจะไม่ได้มีโอกาสในการกำหนดปัญหาทางคณิตศาสตร์ด้วยตนเอง (Silver, 1994, pp. 19-28) วิธีคิดเกี่ยวกับการสอนแบบเดิมมีองค์ประกอบของชั้นเรียน คือ ครู นักเรียน และเนื้อหา การสอนในชั้นเรียนจึงเป็นการสาธิต การบรรยาย การบอก การอธิบาย หรือสิ่งอื่นๆ ที่ครูแสดงต่อนักเรียน (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2559, หน้า 2-9) อีกทั้งการ

สอนในประเทศไทยส่วนใหญ่หมายถึงการที่ครูเตรียมแผนการสอน ครูสอนตามแผนที่วางไว้ ตรวจการบ้าน ให้นักเรียนทำข้อสอบ และให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2557) เพราะฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงแนวทางการสอนคณิตศาสตร์จากแบบเดิมที่เน้นการบรรยาย การอธิบายเนื้อหา การท่องจำ และการทำแบบฝึกหัด มาเป็นการสอนแบบใหม่ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญ (สัมพันธ์ ถิ่นเวียงทอง และไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2561, หน้า 118-127) และเนื่องจากในชั้นเรียนของผู้วิจัย นักเรียนส่วนใหญ่กลัวคำตอบของตนเองผิด ไม่กล้าที่จะคิดหรือแก้ปัญหาที่หลากหลาย นักเรียนมักจะพูดว่า “ไม่เข้าใจโจทย์ และไม่รู้จะแก้ปัญหาอย่างไร” จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเป็นชั้นเรียนที่เน้นให้นักเรียนแก้ปัญหาของตนเอง

การศึกษาชั้นเรียนเป็นวิธีการที่ครูร่วมมือกันเพื่อศึกษาเนื้อหาการสอน สังเกตชั้นเรียนและอภิปรายผลร่วมกัน (Makinae, 2010) และการศึกษาชั้นเรียน เป็นกระบวนการของการพัฒนาการสอน โดยมีชั้นเรียนที่มีการวิจัยเป็นจุดเน้นที่สำคัญ และเป็นชั้นเรียนที่ครูร่วมมือกันวางแผนการสอน สังเกตชั้นเรียน และอภิปรายผลร่วมกัน (Lewis, 2000) โดยการศึกษาชั้นเรียนมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การร่วมกันวางแผนการสอนรายสัปดาห์

ขั้นตอนที่ 2 การร่วมมือกันสังเกตชั้นเรียนรายคาบ ในแต่ละสัปดาห์ และขั้นตอนที่ 3 การร่วมมือกัน อภิปรายผลและสะท้อนผลการสอนรายสัปดาห์ (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2557)

การสอนที่ใช้วิธีการแบบเปิดมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถเรียนรู้คณิตศาสตร์ ตอบสนอง ต่อคณิตศาสตร์ เรียนรู้ด้วยตนเอง หรือครูที่สอน โดยวิธีการแบบเปิดต้องทำความเข้าใจแนวคิดของ นักเรียนให้มากที่สุด เพื่อให้นักเรียนเปิดใจกับวิชา คณิตศาสตร์มากขึ้น (Nohda, 2000) วิธีการแบบ เปิด ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การนำเสนอปัญหาปลายเปิด ขั้นตอนที่ 2 การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน ขั้นตอนที่ 3 การอภิปราย ทั้งชั้นเรียนและการเปรียบเทียบ และขั้นตอนที่ 4 การสรุปโดยการเชื่อมโยงแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2557)

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2563) กล่าวว่า การสอนโดยวิธีการแบบเปิด แบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 การมีปัญหาของตนเองเป็นช่วงที่ครู นำเสนอสถานการณ์ปัญหาให้นักเรียน และช่วงที่ 2 การแก้ปัญหาเป็นช่วงที่นักเรียนนำปัญหาของตนเองมาร่วมกันแก้ปัญหา และยังกล่าวถึงกระบวนการทัศน์ใหม่ในการสอนโดยเริ่มจากโลกจริงของนักเรียน ซึ่งมีลำดับกิจกรรมการสอนที่ใช้เป็นเครื่องมือ ในการจัดการแนวคิดของนักเรียน ประกอบด้วย การแสดงแทนโลกจริง สื่อกึ่งรูปธรรม และการแสดง แทนโลกคณิตศาสตร์ สอดคล้องกับ Stoyanova & Ellerton (1996) กล่าวว่า การมีปัญหาของตนเอง เป็นกระบวนการที่อยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์ ทางคณิตศาสตร์ นักเรียนตีความสถานการณ์ที่เป็น

รูปธรรมและค่อยๆ กำหนดสถานการณ์เหล่านั้น เป็นปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่มีความหมาย

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าชั้นเรียน แบบเดิมเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการถ่ายทอด จากครู ซึ่งครูไม่ได้เปิดโอกาสให้นักเรียนมี ปัญหา และแก้ปัญหาของตนเอง จึงมีความจำเป็นต้องมี การเปลี่ยนแปลงเป็นชั้นเรียนที่เน้นให้นักเรียน แก้ปัญหาของตนเอง นั่นคือชั้นเรียนที่ใช้การศึกษา ชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดที่เน้นให้นักเรียน ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง แสดงแนวคิดของตนเอง ที่หลากหลาย และการที่นักเรียนจะมีปัญหาของ ตนเองจะผ่านกระบวนการที่จะนำไปสู่การมี ปัญหา ของตนเอง ดังนั้นกระบวนการมีปัญหาของตนเอง ของนักเรียนเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญมาก ครูจำเป็นต้องทำความเข้าใจกระบวนการมี ปัญหา ของตนเองของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนมี ปัญหาเป็น ของตนเอง และสามารถแก้ปัญหาได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์กระบวนการมีปัญหาของ ตนเองของนักเรียนในชั้นเรียนที่ใช้การศึกษา ชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อวิเคราะห์กระบวนการมีปัญหาของตนเองของ นักเรียนในชั้นเรียนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและ วิธีการแบบเปิด

1. กลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชั้นประถม ศึกษปีที่ 6 จำนวน 10 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการ

ศึกษา 2563 โรงเรียนช่องแมวพิทยาสรรค์ อำเภอ
ประทาย จังหวัดนครราชสีมา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบบันทึกภาคสนาม และเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ กรอบแนวคิดของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2563)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ก่อนเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการประชุมวางแผนเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูล และเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกับทีมการศึกษาชั้นเรียน

3.2 ระหว่างเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมชิ้นงานของนักเรียน นำไฟล์ วิดีทัศน์ ไฟล์เสียง ไฟล์ภาพ มาจัดทำโปรโตคอล เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.3 หลังการเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับ ประเด็นกระบวนการมีปัญหาของตนเองของ นักเรียนร่วมกับทีมการศึกษาชั้นเรียน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ที่อาศัยการวิเคราะห์โปรโตคอล ซึ่งเป็นการนำเทป บันทึกเสียงหรือเทปบันทึกวิดีโอมาถอดเป็น ภาษาเขียน (Schoenfeld, 1985) และวิเคราะห์ ข้อมูลตามกรอบแนวคิดของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2563) ดังนี้

4.1 วิเคราะห์โปรโตคอลการมี ปัญหาของตนเองของนักเรียนจากไฟล์วิดีโอ และไฟล์บันทึกเสียง โดยถอดคำพูดของนักเรียน

และคำพูดของครูเป็นภาษาเขียน พร้อมทั้งเขียน แสดงลักษณะพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออก ในขณะร่วมการจัดการเรียนรู้

4.2 นำผลการสะท้อนผลจากทีม การศึกษาชั้นเรียน ผลงานของนักเรียน และภาพนิ่ง มาวิเคราะห์ร่วมกับโปรโตคอลที่ได้จากไฟล์วิดีโอ และไฟล์บันทึกเสียง

4.3 วิเคราะห์การมีปัญหของตนเอง ของนักเรียน และกระบวนการมีปัญหของตนเอง ตามกรอบแนวคิดของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2563)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลแผนการจัดการ เรียนรู้เรื่อง อัตราส่วน พบว่า นักเรียนเกิดกระบวนการ มีปัญหาของตนเอง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ทีมการศึกษาชั้นเรียนได้ร่วมกันออกแบบแผน การจัดการเรียนรู้ โดยคาดการณ์กระบวนการมีปัญหา ของตนเองของนักเรียน คือการแสดงแทนโลกจริง ได้สร้างสถานการณ์ปัญหาที่เป็นสิ่งที่นักเรียนรู้จัก ค้นเคยในชีวิตประจำวัน จากนั้นออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์ โดยออกแบบสื่อ รูปภาพ เพื่อให้ให้นักเรียนปรับเปลี่ยน ให้ตนเองเข้าใจมากยิ่งขึ้น และหลังจากนั้นออกแบบ การแสดงแทนโลกคณิตศาสตร์ โดยคาดการณ์ถึง วิธีการของนักเรียนที่จะใช้แก้ปัญหา หรือการแทน สื่อที่เป็นรูปภาพด้วยตัวเลข และทีมการศึกษา ชั้นเรียนยังคาดการณ์แนวคิดต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น ในชั้นเรียนของแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้

2. การสังเกตการสอนร่วมกันในช่วงที่ 1 การมีปัญหของตนเอง พบว่าเมื่อครูนำเสนอ

สถานการณ์ปัญหา นักเรียนเกิดความอยากรู้และเกิดความยุ่งยากในการคิดหาวิธีการแก้ปัญหาหลังจากที่ได้เผชิญสถานการณ์ปัญหาในทันที อีกทั้งแสดงพฤติกรรมการสังเกตสื่อ การชี้กระดาน การยกมือแสดงความคิดเห็น และการร่วมตอบคำถามในชั้นเรียน นอกจากนี้ ยังพบว่านักเรียนมีปัญหาของตนเองผ่านกระบวนการมีปัญหของตนเองดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การแสดงแทนโลกจริง พบว่า

เมื่อครูนำเสนอสถานการณ์ปัญหาแล้วนักเรียนแสดงออกถึงการให้ความสนใจ มีการสังเกตสถานการณ์ปัญหาว่าให้อะไรมาบ้าง จะต้องดำเนินการอย่างไรต่อไป อีกทั้งแสดงท่าทางชี้กระดานในตำแหน่งที่ตนเองสังเกตเห็น สอบถามครูในสิ่งที่สงสัย ยกมือแสดงความคิดเห็น และร่วมตอบคำถามต่างๆ ในชั้นเรียนตัวอย่างเช่นในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 กิจกรรมเท่ากันไหม แสดงดังโปรโตคอล ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ขั้นตอนการแสดงแทนโลกจริง

Item	ผู้พูด	คำพูด/ภาพประกอบ
20	ครู	จากสถานการณ์ปัญหานักเรียนสังเกตเห็นอะไรบ้างคะ
21	นักเรียน	น้ำหวาน 3 แก้วคะ, ทำจากน้ำเปล่าครับ, ทำจากน้ำหวานเข้มข้นด้วยครับ
22	ครู	มีใครสังเกตเห็นอะไรอีกไหม
23	นักเรียน	มีมะนาวอยู่ปากแก้วด้วย, น้ำ 3 แก้วคนละสี่คะ, มีหลอดด้วย

จากโปรโตคอลข้างต้นจะเห็นว่านักเรียนสังเกตสถานการณ์ปัญหาแล้วยกมือเพื่อตอบคำถาม ดัง Item 21 “น้ำหวาน 3 แก้วคะ, ทำจากน้ำเปล่าครับ, ทำจากน้ำหวานเข้มข้นด้วยครับ” ครูจึงสอบถามว่านักเรียนสังเกตเห็นอะไรเพิ่มเติม นักเรียนสังเกตอีกครั้งแล้วตอบกลับ ดัง Item 23 “มีมะนาวอยู่ปากแก้วด้วย, น้ำ 3 แก้วคนละสี่คะ, มีหลอดด้วย” ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนมองเห็นน้ำหวานที่คุ้นเคยที่มาจากโลกจริงของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 2 สื่อถึงรูปธรรม พบว่า เมื่อนักเรียนเข้ามาเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัญหาแล้วนักเรียนใช้สื่อ รูปภาพที่ครูเสนอให้เพื่อทำความเข้าใจกับสถานการณ์ปัญหา อีกทั้งมีการแสดงพฤติกรรมหรือใช้คำพูดที่บ่งบอกถึงการพยายามแปลงจากรูปภาพในสถานการณ์ปัญหามาเป็นตัวเลข และการร่วมตอบคำถามในชั้นเรียนเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาตัวอย่างเช่น ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 กิจกรรมเท่ากันไหม ดังโปรโตคอลต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ขั้นตอนสื่อกิจกรรม

Item	ผู้พูด	คำพูด/ภาพประกอบ
32	ครู	เราจะทำยังไงดีนะ
33	นักเรียน	เอาน้ำเปล่ามาผสมน้ำหวานเข้มข้นครับ
34	ครู	อ้อ ที่นี้เราต้องทำน้ำหวานกี่แก้วคะ
35	นักเรียน	3 แก้วครับ

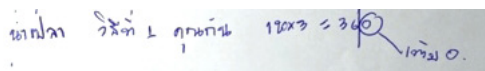
จากโครงทศอลข้างต้นจะเห็นว่านักเรียนแสดงแทนสื่อกิจกรรม โดยการตอบคำถามเกี่ยวกับการทำเครื่องดื่มซึ่งนักเรียนมองว่าการที่จะทำเครื่องดื่มได้ต้องใช้น้ำเปล่าผสมกับน้ำหวานเข้มข้น ดัง Item 33 “เอาน้ำเปล่ามาผสมน้ำหวานเข้มข้นครับ” และนักเรียนได้แทนรูปน้ำหวาน 3 แก้วด้วยการร่วมตอบคำถามในชั้นเรียนว่าจะต้องทำเครื่องดื่ม 3 แก้ว ดัง Item 35 “3 แก้วครับ” ซึ่งแสดงถึงการที่นักเรียนใช้รูปภาพที่เผชิญอยู่มาปรับเปลี่ยนเพื่อให้ตนเองเข้าใจสถานการณ์ปัญหามากยิ่งขึ้น ก่อนที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาต่อไป

ตารางที่ 3 ขั้นตอนการแสดงแทนโลกคณิตศาสตร์

Item	ผู้พูด	คำพูด/ภาพประกอบ
79	นุช	วิธีที่ 1 คุณกันใหม่ เขียนน้ำเปล่าก่อน
80	ลี	เอาอะไรมาคูณ
81	นุช	เอา 3 มาคูณไ้ เพราะเราต้องทำเครื่องดื่มสำหรับ 3 คน

ขั้นตอนที่ 3 การแสดงแทนโลกคณิตศาสตร์พบว่า นักเรียนแปลงปัญหาที่เผชิญแล้วกำหนดปัญหานั้นอยู่ในรูปคณิตศาสตร์ โดยการเขียนสิ่งที่คิดไว้ในกระดาษ การเขียนประโยคสัญลักษณ์เพื่อกำหนดทิศทางในการแก้ปัญหา การอ่านคำสั่งอีกครั้งเพื่อยืนยันสิ่งที่ตนเองสงสัย การพูดถึงวิธีการในการแก้ปัญหาของตนเองหลังจากที่ได้เผชิญสถานการณ์ปัญหาในทันที และการชี้แจงเพื่อสื่อความหมายสิ่งที่คิดกับเพื่อน ตัวอย่างเช่นในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 กิจกรรมเท่ากันใหม่ดังโครงทศอลต่อไปนี้

Item	ผู้พูด	คำพูด/ภาพประกอบ
82	ลี	อ้อ ใช่จริงด้วย จินคุณเลย
83	นุช	120 x 3 อืม 12 x 3 = 36 เติม 0 ต่อท้าย ได้ 360 ได้แล้ว 120 x 3 = 360

จากโพโทคอลข้างต้นจะเห็นว่านักเรียนแสดงแทนโลกคณิตศาสตร์โดยการพูดคุยกับเพื่อนเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาในการทำเครื่องดื่มสำหรับ 3 คน ดัง Item 79 “วิธีที่ 1 คุณกันไหม เขียนน้ำเปล่าก่อน” และได้ให้เหตุผลในการใช้วิธีการคูณด้วย 3 ดัง Item 81 “เอา 3 มาคูณไง เพราะเราต้องทำเครื่องดื่มสำหรับ 3 คน” แสดงให้เห็นว่านักเรียนพยายามแทนการทำเครื่องดื่ม โดยนักเรียนคิดว่าจะต้องคูณด้วย 3 เพื่อให้ได้เครื่องดื่มสำหรับ 3 คน

การสังเกตการสอนร่วมกันในช่วงที่ 2 การแก้ปัญหา เป็นช่วงที่นักเรียนได้ร่วมกันแก้ปัญหาด้วยตนเอง นำเสนอแนวคิดของตนเอง และร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน ซึ่งนักเรียนแสดงให้เห็นดังต่อไปนี้

ในการสอนชั้นการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน พบว่า นักเรียนนำการมีปัญหาของตนเองมาร่วมกันแก้ปัญหากับเพื่อนในกลุ่ม นักเรียนได้พูดคุยกันถึงวิธีการแก้ปัญหา แลกเปลี่ยนแนวคิดซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังพบว่าบางแผนการจัดการเรียนรู้ นักเรียนเกิดแนวคิดมากกว่า 1 แนวคิด ตัวอย่างเช่น แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 กิจกรรมเท่ากันไหม นักเรียนเกิด 2 แนวคิด คือใช้การบวก และใช้การคูณ เพื่อให้ได้เครื่องดื่มสำหรับ 3 คน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเมื่อนักเรียนมีปัญหาของตนเองแล้วนักเรียนจะสามารถแก้ปัญหาได้

ในการสอนชั้นการอภิปรายทั้งชั้นเรียนและการเปรียบเทียบ พบว่า นักเรียนนำแนวคิดที่เกิดขึ้นจากการร่วมกันแก้ปัญหา มานำเสนอหน้าชั้นเรียน เพื่อให้เพื่อนได้ร่วมกันเรียนรู้ พร้อมทั้งอธิบายความเหมือนหรือความต่างของกลุ่มตนเองและกลุ่มของเพื่อนตัวอย่างเช่นแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 กิจกรรมเท่ากันไหม นักเรียนได้นำเสนอการบวกด้วยจำนวนเดียวกัน 3 ครั้ง และใช้วิธีการคูณด้วย 3 เพราะต้องการทำเครื่องดื่มสำหรับ 3 คน

ในการสอนชั้นการสรุปโดยการเชื่อมโยงแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน พบว่าครูและนักเรียนร่วมกันสรุปวิธีการในการแก้ปัญหา โดยสรุปจากสถานการณ์ปัญหาที่มาจากโลกจริง การแทนสื่อที่เป็นรูปภาพในรูปของคณิตศาสตร์ การแสดงแทนสถานการณ์ปัญหาในรูปอัตราส่วนที่ทำให้ให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหาได้ พร้อมกับสรุปสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้ในแต่ละคาบเรียนตัวอย่างเช่นแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 กิจกรรมเท่ากันไหม ได้เชื่อมโยงแนวคิดจากสถานการณ์ปัญหา วิธีการทำเครื่องดื่มสำหรับ 3 คน และสรุปวิธีการแก้ปัญหาที่นักเรียนใช้การบวก และการคูณ พร้อมกับ

เห็นว่าเมื่อนักเรียนมีปัญหาของตนเองแล้วนักเรียนจะสามารถแก้ปัญหาได้

สรุปการใช้อัตราส่วนที่สมมูลกัน

3. การสะท้อนบทเรียนหลังการสอนร่วมกัน ทีมการศึกษาชั้นเรียนได้ร่วมกันสะท้อนผลในประเด็นกระบวนการมีปัญหาของตนเอง พบว่านักเรียนแสดงแทนโลกจริงโดยการสังเกตสถานการณ์ปัญหา แล้วนำมาตอบคำถามในสิ่งที่สังเกตเห็น จากนั้นนักเรียนแสดงแทนสื่อถึงรูปธรรมโดยใช้สื่อ รูปภาพ ที่ครูเสนอให้เพื่อทำความเข้าใจกับสถานการณ์ปัญหา ก่อนที่จะแทนสถานการณ์ปัญหานั้นด้วยตัวเลขทางคณิตศาสตร์ หลังจากนั้นนักเรียนแสดงแทนโลกคณิตศาสตร์โดยการแสดงออกถึงวิธีการในการแก้ปัญหาที่กำลังเผชิญซึ่งนักเรียนมีวิธีการในการแก้ปัญหาตรงกับการร่วมกันวางแผนของทีมการศึกษาชั้นเรียน แต่มีบางสถานการณ์ปัญหาที่เกิดแนวคิดมากกว่าที่ทีมการศึกษาชั้นเรียนได้ร่วมกันคาดการณ์ไว้

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์กระบวนการมีปัญหาของตนเองของนักเรียนในชั้นเรียนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ทีมการศึกษาชั้นเรียนได้ร่วมกันออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ โดยคาดการณ์โลกจริงของนักเรียนคือสถานการณ์ปัญหาที่นักเรียนคุ้นเคยในชีวิตประจำวัน จากนั้นออกแบบสื่อถึงรูปธรรมโดยออกแบบสื่อให้นักเรียนเพื่อปรับเปลี่ยนให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น และออกแบบการแสดงแทนโลกคณิตศาสตร์ โดยการคาดการณ์ถึงวิธีการของ

นักเรียนในการแทนสื่อที่เป็นรูปภาพด้วยตัวเลขหรือสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับ Lewis (2000) ที่กล่าวถึงการศึกษาชั้นเรียนเป็นกระบวนการของการพัฒนาการสอน โดยมีชั้นเรียนที่มีการวิจัยเป็นจุดเน้นที่สำคัญ และสอดคล้องกับ Tall (2004, pp. 29-32) ที่ได้อธิบายแนวทางการพัฒนาการคิดทางคณิตศาสตร์โดยแบ่งโลกทางคณิตศาสตร์ไว้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ โลกกายภาพ โลกสัญลักษณ์ และโลกของหลักการ

2. การสังเกตการสอนร่วมกันในช่วงที่ 1 การมีปัญหาของตนเอง พบว่า นักเรียนมีปัญหาของตนเองโดยแสดงออกผ่านกระบวนการมีปัญหาของตนเอง คือ การแสดงแทนโลกจริง สื่อถึงรูปธรรม และการแสดงแทนโลกคณิตศาสตร์ ซึ่งพบว่านักเรียนมีอิสระในการคิด การสังเกต การสอบถามในสิ่งที่ตนเองสงสัย พร้อมทั้งวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาในขณะที่เผชิญทันที ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เนื่องจากนักเรียนได้เผชิญสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน และได้แสดงความคิดเห็นของตนเองจากสิ่งที่สังเกตได้ ซึ่งสอดคล้องกับไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2563) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้เริ่มจากสิ่งที่มีความหมายในชีวิตจริงของนักเรียนเพื่อเคลื่อนย้ายเข้าสู่โลกทางคณิตศาสตร์ด้วยการแก้ปัญหาและการคิดของนักเรียน อีกทั้ง Brown & Walter (2005) ก็กล่าวว่า การมีปัญหาของตนเองมีความจำเป็นเพื่อที่จะเริ่มต้นแก้ปัญหา นักเรียนสามารถมีปัญหาของตนเองได้อย่างอิสระ นอกจากนี้ Stoyanova & Ellerton (1996) กล่าวว่า การมีปัญหาของตนเองเป็นกระบวนการที่อยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์ทางคณิตศาสตร์ นักเรียนตีความ

สถานการณ์ที่เป็นรูปธรรมและค่อยๆ กำหนดสถานการณ์เหล่านั้นเป็นปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่มีความหมาย และยังสามารถคล้องกับภสสร บุญเสนา (2563) ที่ได้ทำการวิจัยพบว่าการมีปัญหาของตนเองของนักเรียนคือพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกในชั้นเรียนว่าเกิดความสนใจ เกิดความยุ่งยาก

การสังเกตการสอนร่วมกันในช่วงที่ 2 การแก้ปัญหาพบว่าในชั้นการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน นักเรียนพูดคุยกับเพื่อนถึงวิธีการในการแก้ปัญหา ซึ่งในบางกิจกรรมการเรียนรู้เกิดแนวคิดมากกว่า 1 แนวคิด การที่พบผลการวิจัยเช่นนี้เนื่องจากนักเรียนได้เผชิญสถานการณ์ปัญหาที่มาจากโลกจริง และได้้นำการมีปัญหาของตนเองมาร่วมกันแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับ Becker & Shimada (1997) ที่กล่าวว่าปัญหาปลายเปิด มีหลายคำตอบ เมื่อนักเรียนเผชิญกับปัญหาปลายเปิดและหาวิธีแก้ปัญหา นักเรียนจะพบวิธีในการหาคำตอบที่ถูกต้องมากมาย จากนั้นในชั้นการอภิปรายทั้งชั้นเรียนและการเปรียบเทียบ นักเรียนนำเสนอแนวคิดกลุ่มของตนเองหน้าชั้นเรียน พร้อมกับบอกถึงความเหมือนหรือความต่างกลุ่มตนเองและกลุ่มของเพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับ Nohda (2000) ครูที่สอนโดยวิธีการแบบเปิดต้องทำความเข้าใจแนวคิดของนักเรียนให้มากที่สุด เพื่อให้นักเรียนเปิดใจกับวิชาคณิตศาสตร์มากขึ้น และจากนั้นในชั้นการสรุปโดยการเชื่อมโยงแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน นักเรียนและครูร่วมกันสรุปแนวคิดที่เกิดขึ้นจากที่นักเรียนได้ออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2563) ที่เสนอว่าการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นั้นเน้นที่

นักเรียนเป็นศูนย์กลาง นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น เรียนรู้จากแนวคิดของตนเองและเพื่อน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนมีปัญหาของตนเอง

3. การสะท้อนบทเรียนหลังการสอนร่วมกัน ทีมการศึกษาชั้นเรียนสะท้อนผลในประเด็นกระบวนการมีปัญหาของตนเอง ซึ่งนักเรียนแสดงแทนโลกจริงโดยการสังเกตสถานการณ์ปัญหาแล้วนำมาตอบคำถาม จากนั้นแสดงแทนสื่อถึงรูปธรรม โดยแสดงออกว่าพยายามทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหา หลังจากนั้นแสดงแทนโลกคณิตศาสตร์ โดยนักเรียนแสดงออกถึงการคิดหาวิธีในการแก้ปัญหา ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เนื่องจากทีมการศึกษาชั้นเรียนได้ร่วมกันวางแผนการจัดการเรียนรู้ไว้แล้ว และออกแบบสถานการณ์ปัญหาที่จะเข้าสู่กระบวนการมีปัญหาของตนเองของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2557) ที่กล่าวว่าหัวใจของวิธีการแบบเปิดอยู่ที่การให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเฉพาะด้านการคิด ซึ่งครูต้องออกแบบกิจกรรมที่ใช้ปัญหาปลายเปิดเพื่อสร้างสถานการณ์ปัญหาที่เปิดกว้างพอที่จะรองรับแนวคิดของนักเรียน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรนำการสอนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดไปใช้ในหลักสูตรของสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีปัญหาของตนเองในชั้นเรียนคณิตศาสตร์

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

เป็นแนวทางในการนำการสอนที่ใช้ การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดไปปรับใช้ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์กระบวนการ มีปัญหาของตนเอง เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิด ความอยากรู้ และเกิดความสนใจในการแก้โจทย์ ปัญหาในการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์เพิ่มมากขึ้น

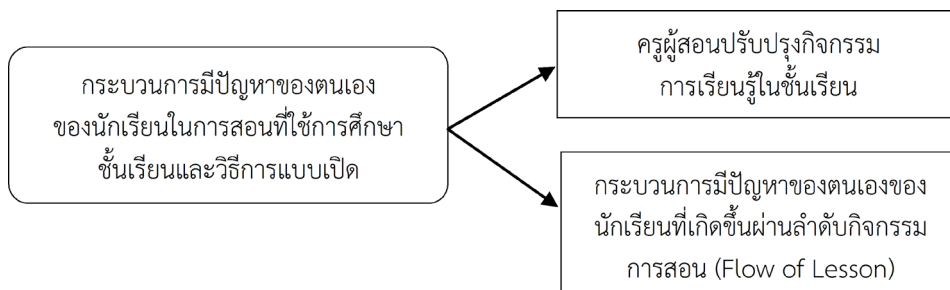
3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาการสร้างสถานการณ์ ปัญหาที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีปัญหาของตนเอง เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใน ชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและ

วิธีการแบบเปิด

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยนี้จะทำให้ได้ความรู้เกี่ยวกับ กระบวนการมีปัญหาของตนเองของนักเรียนที่เกิด ขึ้นผ่านลำดับกิจกรรมการสอน (Flow of Lesson) ซึ่งประกอบด้วยการแสดงแทนโลกจริง สื่อ กิ่ง รูปธรรม และการแสดงแทนโลกคณิตศาสตร์และ เกิดประโยชน์ต่อครูผู้สอนเพื่อปรับปรุงกิจกรรมการ เรียนรู้ในชั้นเรียน และเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมี ปัญหาของตนเอง

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- นภสร บุญเสนา. (2563). การมีปัญหาของตนเองของนักเรียนในชั้นเรียนที่ใช้วัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน และวิธีการแบบเปิด. *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 21, (หน้า 709-718)*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2557). *กระบวนการแก้ปัญหาในคณิตศาสตร์ระดับโรงเรียน*. ขอนแก่น: เพ็ญพินดิง.
- _____. (2559). การวิจัยและพัฒนาการสอนคณิตศาสตร์แนวใหม่. *KKU Research*, 2, 2-9.
- _____. (2563). *สถานการณ์ในการศึกษา ณ ปัจจุบัน และนวัตกรรมศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด [เทปบันทึกเสียง]*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ส.เจริญการพิมพ์.

- สัมพันธ์ ถิ่นเวียงทอง และไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2561). รูปแบบการสอนแนวใหม่สำหรับการวัดในรายวิชาคณิตศาสตร์ระดับโรงเรียน. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 8(3), 118-127.
- Becker, J. P., & Shimada, S. (1997). *The Open-Ended Approach: A New Proposal for Teaching Mathematics*. USA: The National Council of Teachers of Mathematics, INC.
- Brown, S. I., & Walter, M. I. (2005). *The Art of Problem Posing*. (3rd ed). London: Lawrence Erlbaum Associates.
- Lewis, C. (2000). Lesson study: The core of Japanese professional development. *Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association*, (pp. 1-48). Washington, National Science Foundation.
- Makinae, N. (2010). The Origin of Lesson Study in Japan. *Proceedings in the Japan Society of Mathematical Education Conference*, (pp. 1-8), *Graduate School of Comprehensive Human Science, University of Tsukuba*. Japan: University of Tsukuba.
- Nohda, N. (2000). Teaching by Open-approach method in Japanese mathematics classroom. *Proceedings of the Conference of the International Group for the Psychology of Mathematics Education*, 1, (pp. 1-16). Hiroshima: Hiroshima University.
- Schoenfeld, A. H. (1985). *Mathematical problem solving*. New York: Academic Press.
- Silver, E. A. (1994). On mathematical problem posing. *For the Learning of Mathematics*, 14(1), 19-28.
- Stoyanova, E., & Ellerton, N. F. (1996). A framework for research into students' problem posing in school mathematics. In P. Clarkson (Ed.), *Technology in mathematics education*, (pp. 518-525). Melbourne, Australia: Mathematics Education Research Group of Australasia.
- Tall, D. (2004). Introducing Three Worlds of Mathematics. *For the Learning of Mathematics*, 24(1), 29-32.

การพัฒนานโยบายและกฎหมายว่าด้วยการจัดการทรัพย์สินผู้สูงอายุ*

The Development of Policy and Law Concerning Elder's Asset Management

ภูมิ มูลศิลป์

Poom Moolsilpa

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: poom@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อเท็จจริงปัญหาและนโยบายเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินผู้สูงอายุของประเทศไทย 2) ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินผู้สูงอายุตามกฎหมายต่างประเทศ 3) เสนอรูปแบบการจัดการทรัพย์สินผู้สูงอายุที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงเอกสาร การรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล โดยนำเสนอในรูปแบบการเขียนเชิงพรรณนา (Descriptive)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ที่ผ่านมา นโยบายของรัฐเน้นการสนับสนุนรายได้หรือสวัสดิการให้กับประชากรผู้สูงอายุที่ขาดแคลน ในขณะที่การจัดการทรัพย์สินของผู้สูงอายุก็น่าสนใจเช่นกัน
2. เมื่อศึกษาถึงรูปแบบการจัดการทรัพย์สินของต่างประเทศพบว่า มีรูปแบบที่น่าสนใจ ได้แก่ การตั้งผู้ปกครองทรัพย์สินผู้สูงอายุ (Guardian) การจัดตั้งทรัสต์ (Trust) และสินเชื่อจำนองย้อนกลับ (Reverse Mortgage)
3. รัฐสมควรกำหนดนโยบายต่อการจัดการทรัพย์สินของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องในระยะยาวที่เหมาะสมและเป็นรูปธรรม กำหนดมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการตั้งผู้ปกครองทรัพย์สินผู้สูงอายุภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผลักดันให้เกิดพระราชบัญญัติทรัสต์เพื่อการจัดการทรัพย์สินส่วนบุคคล และปรับปรุงรูปแบบสินเชื่อจำนองย้อนกลับให้ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุต่อไป

คำสำคัญ: ผู้ปกครอง; ทรัสต์; สินเชื่อจำนองย้อนกลับ

*ได้รับบทความ: 22 กรกฎาคม 2564; แก้ไขบทความ: 29 พฤศจิกายน 2564; ตอรับตีพิมพ์: 29 ธันวาคม 2564

Received: July 22, 2021; Revised: November 29, 2021; Accepted: December 29, 2021

Abstract

This study has purposes as follow: 1) to study facts, problems and policies related to elderly property management in Thailand, 2) to study and analyze the pattern of elderly property management according to foreign laws and 3) to propose a model of elderly property management that suitable for Thailand. It is a qualitative research and documentary research conducted by collecting and analyze data presented in a descriptive writing format.

The research result finds that:

1. In the past, government policies have focused on supporting income or welfare for the elderly in need. While managing the assets of the elderly is also important.
2. When studying the pattern of asset management in foreign countries, it was found that there are interesting patterns: setting up a guardian to manage the elderly's property, establishing a trust, and a reverse mortgage loan.
3. The government should formulate a policy towards the management of the elderly's assets continuously in the long term that is appropriate and concrete, establish legal measures on the governing of elderly property under the Civil and Commercial Code, promoting the Private Asset Management Trust Act, and improve the reverse mortgage loan model to meet the needs of the elderly.

Keywords: Guardian; Trust; Reverse Mortgage

1. บทนำ

ในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยได้ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุเต็มรูปแบบ (Aged Society) อย่างสมบูรณ์ โดยกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ประมาณการว่ามีสัดส่วนผู้สูงอายุในช่วง 60 ปีขึ้นไปถึงร้อยละ 20 ของจำนวนประชากรทั้งหมดหรือไม่ต่ำกว่า 13 ล้านคน และคาดการณ์ว่าในอีก 20 ปีข้างหน้าหรือ

พ.ศ. 2583 ประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุจำนวน 20 ล้านคนหรือ 1 ใน 3 ของคนไทยจะเป็นผู้สูงอายุและผู้สูงอายุ 80 ปีขึ้นไปจะมีมากถึง 3.5 ล้านคน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564)

ท่ามกลางสังคมสูงอายุแบบสมบูรณ์และแบบสุดยอดประกอบกับภายใต้สมมติฐานเศรษฐกิจไทยฟื้นตัวหลังโควิด-19 ในกรอบร้อยละ 2.5-4.0 ต่อเนื่อง ศูนย์วิจัยกสิกรไทยได้ประเมินว่า จำนวน

ประชากรสูงอายุไทยที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีในระดับปานกลางขึ้นบนน่าจะมีส่วนไม่ถึงร้อยละ 20 ของจำนวนประชากรสูงอายุทั้งหมด ส่วนประชากรสูงอายุอีกกว่าร้อยละ 80 อาจมีรายได้เฉลี่ยต่อปีในระดับปานกลางลงล่าง ในขณะที่เดียวกันการใช้จ่ายของกลุ่มผู้สูงอายุ มีแนวโน้มขยายตัวเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 5 ต่อปี หรืออาจมียอดไม่ต่ำกว่า 350,000 บาท ต่อคนต่อปี โดยค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพมีส่วนเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน จากสาเหตุการเสื่อมสมรรถภาพของร่างกายและความเจ็บป่วยจากโรค (แบรนดอินไซด์ แอดมิน, 2564)

ที่ผ่านมารัฐบาลได้กำหนดให้สังคมสูงอายุเป็นวาระแห่งชาติ กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดเตรียมแผนรองรับภายใต้สังคมสูงวัยคนไทยอายุยืนใน 4 มิติ ได้แก่ 1) มิติเศรษฐกิจ มุ่งเน้นเรื่องการออม 2) มิติการส่งเสริมอาชีพ การจ้างงานผู้สูงอายุ พร้อมตั้งเป้าหมายในอนาคตจะมีแนวทางดูแลแรงงานด้านผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพ 3) มิติด้านสภาพแวดล้อม จัดสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุในพื้นที่สาธารณะในทุกระดับพื้นที่ เพื่อผู้สูงอายุเข้าถึงการรับบริการอย่างถ้วนหน้า และ 4) มิติด้านสุขภาพโดยการบูรณาการในระดับพื้นที่หรือท้องถิ่นให้มีศูนย์บริการและการดูแลผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ รวมจัดตั้งให้มีการจัดตั้งศูนย์บริการ เพื่อเป็นศูนย์กลางดูแลผู้สูงอายุและคนทุกช่วงวัยครบวงจร และนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมสิ่งใหม่มาประกอบใช้ในการพัฒนามิติสุขภาพและมิติตสังคมเช่นกัน (ธนพิชฌน์ แก้วกา, 2564)

ทั้งนี้ การจัดการทรัพย์สินของผู้สูงอายุเป็นเรื่องที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าเรื่องสุขภาพการรักษาพยาบาลหรือการถูกละเมิดสิทธิและความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ โดยกระบวนการในการจัดการทรัพย์สินผู้สูงอายุไม่ได้มีเพียงแค่การหารายได้การออมให้เพียงพอ ซึ่งถือเป็นขั้นตอนของการสะสมทรัพย์สินเท่านั้น แต่ยังมีขั้นตอนของการใช้ทรัพย์สิน ซึ่งหมายรวมถึงการพิทักษ์รักษาและบริหารจัดการทรัพย์สินที่สะสมมาให้สามารถได้รับประโยชน์สูงสุดจากทรัพย์สินเหล่านั้นและขั้นตอนการส่งต่อทรัพย์สินบางส่วนตามความประสงค์ของเจ้าของทรัพย์สินอย่างเหมาะสม รวมถึงการมอบเป็นมรดกแก่ทายาทและการบริจาคเพื่อการกุศลต่างๆ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ, 2564)

ดังนั้น การพัฒนานโยบายและกฎหมายว่าด้วยการจัดการทรัพย์สินผู้สูงอายุ จึงมีความจำเป็นเพื่อการเตรียมพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและเพื่อเป็นการป้องกันการกระทำอันผิดกฎหมายต่อทรัพย์สินของผู้สูงอายุ ดังเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วในอดีต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงปัญหาและนโยบายเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินผู้สูงอายุของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินผู้สูงอายุตามกฎหมายต่างประเทศ
3. เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการทรัพย์สินผู้สูงอายุที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ งานวิจัย บทความ วารสาร ที่เกี่ยวข้องความคิดเห็นของนักวิชาการ เอกสารจากหน่วยงานราชการ และการค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต (Internet) การทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรผู้สูงอายุ ร่วมกับการศึกษากฎหมายรูปแบบและกลไกที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้สูงอายุ นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญเพื่อทำการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอในรูปแบบการเขียนเชิงพรรณนา (Descriptive)

4. สรุปผลการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้สูงอายุในทางสากลนั้น เริ่มต้นจากแนวคิดเรื่องการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าสิทธิของผู้สูงอายุนั้นมีความสำคัญและได้รับการรับรองในระดับสากลดังที่ปรากฏอยู่ในเอกสารขององค์การสหประชาชาติและกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศหลายฉบับ อย่างไรก็ตามสิทธิของผู้สูงอายุที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองในเอกสารและกฎหมายดังกล่าวมักมีลักษณะเป็นการรับรู้ถึงสิทธิของผู้สูงอายุเป็นการทั่วไปมากกว่าการคุ้มครองสิทธิที่เฉพาะเจาะจงสำหรับผู้สูงอายุ (Clapham, 2015)

ในกรณีของประเทศไทย แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้สูงอายุปรากฏเป็นรูปธรรมครั้งแรก

ในนโยบายสำหรับผู้สูงอายุเมื่อปี พ.ศ. 2525 สมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี เนื่องด้วยได้รับอิทธิพลจากผลการประชุมสมัชชาโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรเลีย ในปีเดียวกัน และได้มีมติรองรับแผนปฏิบัติการระหว่างประเทศเกี่ยวกับผู้สูงอายุ มีการวางแผนระดับชาติเกี่ยวกับผู้สูงอายุ เรียกว่า แผนระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ. 2525-2544 ประกอบด้วย นโยบายและมาตรการ 5 ด้าน คือ สุขภาพอนามัย การศึกษา สังคมวัฒนธรรม ความมั่นคงทางรายได้ และการทำงาน และสวัสดิการสังคม ซึ่งในเวลาต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 ถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่มีบทบัญญัติกล่าวถึงผู้สูงอายุโดยบัญญัติให้รัฐพึงช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้สูงอายุให้มีสุขภาพกำลังใจและความหวังในชีวิตอันถือเป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิดและการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในประเทศไทยเป็นต้นมา (สมนึก แสงเขียว, 2544)

สำหรับนโยบายของรัฐที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุในแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552 (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2552) เกิดขึ้นสืบเนื่องจากในปัจจุบันจำนวนผู้สูงอายุและสัดส่วนผู้สูงอายุของประเทศไทยเพิ่มขึ้นในอัตราที่รวดเร็วทำให้โครงสร้างประชากรของประเทศไทยกำลังเคลื่อนเข้าสู่ระยะที่เรียกว่า “ภาวะประชากรผู้สูงอายุ” (Population Ageing) อันจะส่งผลกระทบต่อสภาพทางสังคมสถานะเศรษฐกิจและการจ้างงาน ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรทางสุขภาพและสังคมของประเทศอย่างต่อเนื่องในระยะยาว ดังนั้น

การกำหนดแผนระยะยาวที่เหมาะสมและเป็นรูปธรรมสำหรับความเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา จึงเป็นที่ตระหนักทั้งของรัฐและประชาคมต่างๆ ว่ามีความสำคัญในลำดับต้น

ในส่วนมาตรการทางกฎหมายเพื่อแก้ไข ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินผู้สูงอายุของไทยพบว่า ในปัจจุบันมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุโดยตรงเพียงหนึ่งฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 โดยกฎหมายฉบับดังกล่าว เป็นการบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุให้มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ได้รับความคุ้มครองการส่งเสริมและการสนับสนุนต่อสิทธิและประโยชน์ของผู้สูงอายุให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ไม่ได้กล่าวถึงมาตรการหรือการคุ้มครองการจัดการทรัพย์สินผู้สูงอายุแต่อย่างใด ในขณะที่บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ไม่สามารถนำมาปรับใช้ในการคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุที่ยังมีความสามารถในการตัดสินใจ หากแต่ความสามารถนั้นอาจด้อยลงตามสภาพร่างกายที่เสื่อมถอยพร้อมอายุที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นผู้สูงอายุกลุ่มนี้จึงมีความเสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิจากช่องว่างทางกฎหมายที่ไม่ได้ให้การรับรองลักษณะของผู้สูงอายุ ตลอดจนความสามารถของผู้สูงอายุในช่วงระยะเวลาที่ความสามารถในด้านต่างๆ เริ่มด้อยลง (ไพศาล ลิ้มสถิตย์, 2560)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาในการจัดการทรัพย์สินของผู้สูงอายุ โดยมากเกิดจากสภาพร่างกายและสุขภาพของผู้สูงอายุ มีความเสื่อมถอยลง

ส่งผลให้กระบวนการในการตัดสินใจด้านการจัดการทรัพย์สินถดถอยลงกว่าบุคคลในช่วงวัยทำงาน นอกจากนี้ นวัตกรรมด้านการจัดการทรัพย์สินมีความเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ยากต่อการทำความเข้าใจของผู้สูงอายุ เช่น การขอสินเชื่อจากธนาคาร การทำเอกสารนิติกรรมสัญญาต่างๆ มีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งหลายครั้งจำเป็นต้องอาศัยคนใกล้ชิดครอบครัว ตลอดจนเพื่อนบ้านให้ความช่วยเหลือในการจัดการธุรกรรมดังกล่าว ส่งผลให้เกิดการเอาเปรียบผู้สูงอายุในหลายกรณี จึงสมควรเปิดทางเลือกในการจัดการทรัพย์สินที่เหมาะสมให้แก่ผู้สูงอายุเหล่านี้

เมื่อมองย้อนมาในมิติเชิงนโยบายนั้น จะเห็นว่ารัฐบาลมีนโยบายขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการผู้สูงอายุ โดยกำหนดให้ครอบคลุมทั้งกลุ่มก่อนวัยสูงอายุ (25-59 ปี) และผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) ทั้งนี้ ในส่วนกลุ่มก่อนวัยสูงอายุ รัฐบาลให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการออม การสร้างทัศนคติไม่มองผู้สูงอายุเป็นภาระ การให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการดูแลผู้สูงอายุ และการปรับสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับสภาพผู้สูงอายุ

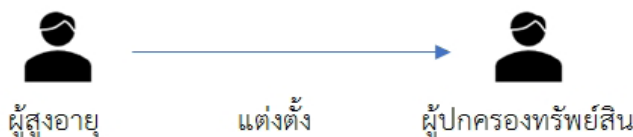
สำหรับการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้สูงอายุ จะเน้นการเสริมทักษะการทำงานใหม่ การสร้างแรงจูงใจให้นายจ้างที่จ้างผู้สูงอายุ การสร้างงานผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบ สนับสนุนเงินทุนกู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพผู้สูงอายุ ในด้านสุขภาพ โดยรัฐบาลดำเนินการพัฒนาระบบการให้บริการสาธารณสุขให้ผู้สูงอายุได้รับการตรวจ ป้องกัน และดูแลสุขภาพในระยะยาวที่บ้าน และในชุมชนตามระดับความจำเป็น (รัชดา ธนาดิเรก,

2564)

ในส่วนการศึกษารูปแบบตามกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของผู้สูงอายุของต่างประเทศจะพบรูปแบบที่มีความน่าสนใจ ได้แก่

การแต่งตั้งผู้ปกครองทรัพย์สินของผู้สูงอายุ (Guardian) การตั้งทรัสต์ (Trust) และรูปแบบสินเชื่อที่อยู่อาศัยแบบย้อนกลับ (Reverse Mortgage) โดยแต่ละรูปแบบจะมีข้อดีข้อเสียแตกต่างกัน ดังนี้

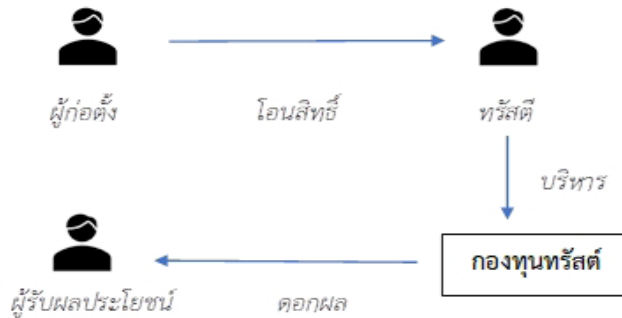
ภาพที่ 1 การตั้งผู้ปกครองทรัพย์สินผู้สูงอายุ

สืบเนื่องจากกฎหมายไทยไม่ได้มองว่าการชราภาพถือเป็นความเจ็บป่วย การจัดตั้งผู้ปกครองจึงเน้นการพิจารณาว่าผู้สูงอายุเป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถหรือไม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ 965/2530) ในขณะที่หลักการของการแต่งตั้งผู้ปกครองทรัพย์สินผู้สูงอายุคือการให้สิทธิผู้สูงอายุในการตั้งผู้ดูแลทรัพย์สินของตนเองได้ก่อนที่ผู้สูงอายุจะอยู่ในสถานะที่ไม่สามารถจัดการทรัพย์สินของตนเองได้ เป็นการตั้งโดยอิสระตามความพอใจและความไว้วางใจ อันมีลักษณะใกล้เคียงกับการให้ลูกหลานช่วยดูแลทรัพย์สินต่อในช่วงที่ผู้สูงอายุไร้ความสามารถ อย่างไรก็ตาม อาจมีข้อคำถามต่อการปฏิบัติหน้าที่ว่าผู้ที่จะดูแลทรัพย์สินต่อจากผู้สูงอายุเป็นผู้เชี่ยวชาญที่จะสามารถดูแลทรัพย์สินได้ดีหรือไม่

ทั้งนี้ ในประเทศที่ใช้รูปแบบการแต่งตั้งผู้ปกครองทรัพย์สินของผู้สูงอายุ อาทิ ประเทศ

สวิตเซอร์แลนด์ ให้สิทธิแก่ผู้สูงอายุสามารถกำหนดหรือมอบหมายล่วงหน้าให้บุคคลอื่นเป็นผู้ดูแลทรัพย์สินแทนตนได้ แม้ว่าจะไม่มีการกำหนดล่วงหน้า ผู้มีส่วนได้เสียก็สามารถจัดการทรัพย์สินของผู้สูงอายุได้ตามความเหมาะสมเพื่อคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุ อันรวมถึงการคุ้มครองด้านสุขภาพ อาการเจ็บป่วย (Fedlex, 1907)

รูปแบบการตั้งผู้ปกครองทรัพย์สินของผู้สูงอายุมีข้อดี ได้แก่ ผู้สูงอายุสามารถเลือกบุคคลที่ตนเองไว้วางใจ ซึ่งอาจจะไม่ใช่เครือญาติก็ได้ในการที่จะมาเป็นผู้ดูแลทรัพย์สินของตนเองต่อไปในยามที่ตนเองเจ็บป่วย และไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ส่วนข้อเสีย คือ มีการตรวจพบการโกงผู้สูงอายุมากพอสมควร มิได้มีการควบคุมดูแลจากรัฐอย่างทั่วถึง มิได้มีการนำทรัพย์สินไปใช้ในทางที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ และอาจทำให้ผู้สูงอายุสูญเสียทรัพย์สินที่มี

ภาพที่ 2 การจัดตั้งทรัสต์

ทรัสต์เป็นการจัดตั้งโดยการนำผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีความรู้มาดูแลและจัดการทรัพย์สินต่อจากผู้สูงอายุ ซึ่งมีการจัดตั้งหลักเกณฑ์ เงื่อนไข การแบ่งแยกทรัพย์สินอย่างชัดเจน และให้ผลประโยชน์ย้อนกลับ (Garner, 2019) จึงอาจมีประสิทธิภาพมากกว่าแบบการจัดตั้งผู้ปกครองทรัพย์สินของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ผู้สูงอายุไม่สามารถจัดการเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ตนได้ และมีข้อต้องคำนึงในเรื่องของความไว้วางใจของผู้สูงอายุต่อผู้ดูแลทรัพย์สินในการที่จะให้ผู้ดูแลทรัพย์สินของตนต่อ เนื่องจากทรัสต์อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลจากรัฐจึงมีแนวโน้มที่ผู้สูงอายุจะไว้วางใจให้บริหารทรัพย์สินมากกว่าญาติหรือบุคคลอื่น นอกจากนี้ ทรัสต์เป็นการจัดการ

ไปในแนวทางที่จะทำให้ทรัพย์สินสามารถสร้างรายได้และเกิดประโยชน์ต่อผู้สูงอายุได้มากที่สุด

รูปแบบการจัดตั้งทรัสต์มีข้อดี คือ มีผู้เชี่ยวชาญคอยดูแลทรัพย์สินทำให้ทรัพย์สินเกิดผลประโยชน์ย้อนกลับและมีการควบคุมดูแลจากรัฐ อีกทั้งสามารถระบุได้ว่า ต้องการให้ผู้ดูแลทรัพย์สินจัดการทรัพย์สินในรูปแบบใด และมีหลักเกณฑ์เงื่อนไขชัดเจนส่วนข้อเสีย คือ ไม่มีหลักประกันว่าการนำทรัพย์สินไปใช้จะได้ผลประโยชน์กลับคืนมาเพียงพอหรือไม่ รวมถึงทรัสต์นั้นไม่ครอบคลุมถึงนิติการดูแลรักษาสุขภาพ เป็นการดูแลทรัพย์สินเพียงอย่างเดียว และไม่ครอบคลุมในความรับผิดชอบบุคคล

ภาพที่ 3 สินเชื่อที่อยู่อาศัยแบบย้อนกลับ

การจัดตั้งแบบสินเชื่อที่อยู่อาศัยแบบย้อนกลับ เป็นการจำนองที่อยู่อาศัยแบบสินเชื่อโดยประเทศญี่ปุ่นประยุกต์ใช้ มีลักษณะเป็นการจำนองแบบย้อนกลับ โดยใช้ที่อยู่อาศัยเป็นหลักประกัน เพื่อให้ผู้สูงอายุมีเงินใช้จ่ายหลังเกษียณ (Green & Zhu, 2017)

รูปแบบสินเชื่อที่อยู่อาศัยแบบย้อนกลับมีข้อดี คือทำให้ผู้สูงอายุสามารถนำทรัพย์สินของตนเปลี่ยนเป็นผลประโยชน์ของตนเองได้ โดยมีการประเมินมูลค่าการเฉลี่ยการกู้ที่ค่อนข้างเป็นธรรม ซึ่งในกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่าทายาทของเจ้าของที่อยู่อาศัยดังกล่าวไม่มีหน้าที่รับผิดชอบในการชำระหนี้คืนจนกว่าเจ้าของบ้านจะออกจากบ้านหลังนี้หรือเสียชีวิต ส่วนข้อเสียคือสินเชื่อที่อยู่อาศัยแบบย้อนกลับ เป็นนโยบายสินเชื่อเพื่อผู้สูงอายุ จึงไม่ค่อยมีธนาคารรับทำนอกจากรธนาคารของรัฐ ซึ่งในรูปแบบนี้ ธนาคารจำเป็นต้องรับความเสี่ยงหากไม่มีใครมาไถ่คืน จึงทำให้เกิดการต่อราคา อันส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความเสียเปรียบตั้งแต่ต้น

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

เมื่อได้พิจารณาถึงปัญหา นโยบาย และรูปแบบตามกฎหมายในการจัดการทรัพย์สินของผู้สูงอายุ จึงนำมาสู่ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.1 จัดทำนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ให้มีความต่อเนื่องในระยะยาวที่เหมาะสมและเป็นรูปธรรม โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมสถานะเศรษฐกิจและการจ้างงาน ตลอดจน

การจัดสรรทรัพยากรทางสุขภาพและสังคมของผู้สูงอายุ สืบเนื่องจากที่ผ่านมานโยบายของรัฐเน้นที่การสนับสนุนรายได้หรือสวัสดิการให้กับประชากรผู้สูงอายุที่ขาดแคลนเป็นหลัก ดังนั้นการกำหนดนโยบายต่อการจัดการทรัพย์สินของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องในระยะยาวที่เหมาะสมและเป็นรูปธรรมจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น

1.2 กำหนดมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการปกครองทรัพย์สินของผู้สูงอายุภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยมีหลักการเกี่ยวกับ 1) ผู้ที่ได้รับการคุ้มครองและผู้มีสิทธิร้องขอ 2) ลักษณะการคุ้มครอง 3) คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ปกครองทรัพย์สิน 4) อำนาจหน้าที่ของผู้ปกครองทรัพย์สิน 5) การพ้นจากความเป็นผู้ปกครองทรัพย์สิน และ 6) ความรับผิดชอบของทนายของผู้ปกครองทรัพย์สิน

1.3 ผลักดันให้เกิดพระราชบัญญัติทรัสต์เพื่อการจัดการทรัพย์สินส่วนบุคคลที่มีสาระสำคัญ กำหนดให้มีกฎหมายว่าด้วยทรัสต์เพื่อการจัดการทรัพย์สินส่วนบุคคล อันรวมถึงการจัดการทรัพย์สินในกองทรัสต์ภายหลังผู้ก่อตั้งทรัสต์ถึงแก่ความตาย

1.4 ปรับปรุงรูปแบบสินเชื่อจำนองย้อนกลับเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุไทยให้มากขึ้น โดยภาครัฐและธนาคารที่ให้บริการต้องพิจารณาเรื่องการเพิ่มทางเลือกการจ่ายเงินให้แก่ผู้สูงอายุ การลดอัตราดอกเบี้ย การเพิ่มอัตราวงเงินกู้ต่อมูลค่าหลักประกัน และการจัดให้มีการประกันสินเชื่อจำนองย้อนกลับ (Reverse Mortgage Insurance) รวมถึงการปรับทัศนคติในเรื่องของ

ความไม่ต้องการการก่อกวนในยามชราของผู้สูงอายุ

ทั้งนี้ การกำหนดนโยบายและรูปแบบการจัดการทรัพย์สินดังกล่าวจะเป็นการเปิดทางเลือกให้แก่ผู้สูงอายุในการพิจารณาแนวทางการจัดการทรัพย์สินตามความเหมาะสมสำหรับแต่ละปัจเจกบุคคลต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

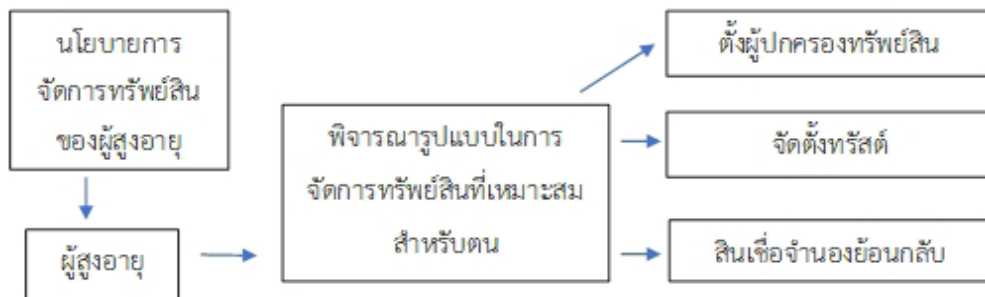
2.1 ควรศึกษาผลกระทบจากนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุของประเทศไทยภายหลัง ปี พ.ศ. 2564 ว่านโยบายเหล่านั้น ส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุอย่างไร

2.2 หากมีการประกาศใช้กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของผู้สูงในอนาคต

ควรศึกษาผลกระทบจากกฎหมายดังกล่าวว่า ส่งผลต่อการจัดการทรัพย์สินของผู้สูงอายุประการใดบ้าง

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

หากรัฐสามารถกำหนดนโยบายการจัดการทรัพย์สินของผู้สูงอายุได้อย่างต่อเนื่องในระยะยาวที่เหมาะสมและเป็นรูปธรรม รวมถึงกำหนดมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของผู้สูงอายุ ได้แก่ การตั้งผู้ปกครองทรัพย์สินผู้สูงอายุ การจัดตั้งทรัสต์หรือสินเชื่อจำนองย้อนกลับ จะทำให้ผู้สูงอายุมีทางเลือกในการจัดการทรัพย์สินที่ตอบสนองความต้องการของตนเองได้ โดยนำเสนอองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 4 ทางเลือกในการจัดการทรัพย์สินผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2552). แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564). เข้าถึงได้จาก <https://www.dop.go.th/th/laws/1/28/766>

_____. (2564). สถิติผู้สูงอายุ. เข้าถึงได้จาก <http://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/340>

ธนพิชฌน์ แก้วกา. (2564). กรมกิจการผู้สูงอายุ เดินหน้าขับเคลื่อนงานเน้น 4 มิตรองรับสังคมสูงวัยสมบูรณ์ในปี 2564. เข้าถึงได้จาก <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG210121103836645>

- แบรนด์อินไซด์ แอดมิน. (2564). ไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยแบบสมบูรณ์ แต่ปัญหาใหญ่รายได้ก็น้อย เงินออมไม่พอ ยืดเวลาเกษียณ. เข้าถึงได้จาก <https://brandinside.asia/aging-society-challenge-for-thailand/>
- ไพศาล ลิ้มสถิตย์. (2560). เปิดผลวิจัยสถานการณ์ผู้สูงอายุถูกละเมิด. เข้าถึงได้จาก <https://www.thaihealth.or.th/>
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ. (2564). เปิดงานวิจัยผู้สูงอายุเกือบครึ่งพบปัญหาการออมทรัพย์สินไม่พอใช้ยังชีพหลังเกษียณ. เข้าถึงได้จาก <https://thaitgri.org/?p=39733>
- รัชดา ธนาดิเรก. (2564). รัฐบาลเดินหน้านโยบายการยอมรับสังคมสูงวัย. เข้าถึงได้จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/932259>
- สมนึก แสงเขียว. (2544). การจัดสวัสดิการของรัฐเกี่ยวกับผู้สูงอายุ. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Clapham, A. (2015). *Human Rights: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Fedlex. (1907). *Swiss Civil Code*. Retrieved from https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/24/233_245_233/en
- Garner, B. A. (2019). *Black's Law Dictionary*. (11th ed). Minnesota: Thompson West.
- Green, R. K., & Zhu, L. (2017). *The Feasibility of Reverse Mortgages in Japan*. Retrieved from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3334208

**การพัฒนาการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะ
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4***
**The Development of Enhancing Public Mind Characteristic
Activities for Fourth Grade Students**

พิมพ์ชนก หงษ์เหาะ และอุไรวรรณ หานวงศ์
Pimchanok Hongho and Uraiwan Hanwong
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Pimchanok.tink@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 2) เปรียบเทียบคุณลักษณะจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะ ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนบ้านป่าแดง (วันรัตติวิทยา) อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 15 คน ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้คือ กิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาและแบบประเมินคุณลักษณะจิตสาธารณะ 2 ลักษณะ คือ แบบประเมินพฤติกรรม และแบบวัดเชิงสถานการณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที และร้อยละของการพัฒนาการ

ผลการวิจัยพบว่า

1. กิจกรรมเสริมคุณลักษณะสร้างจิตสาธารณะที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วยกิจกรรม 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ 1 ห้องเรียนในฝัน กิจกรรมที่ 2 โรงเรียนสีขาว กิจกรรมที่ 3 ชุมชนสามัคคี และกิจกรรมที่ 4 แก้ปัญหาขยะในโรงเรียน ทุกกิจกรรมเน้นการปฏิบัติ 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการรับรู้ 2) ขั้นตอบสนอง 3) ขั้นเห็นคุณค่า 4) ขั้นจัดระบบ 5) ขั้นเกิดจินตภาพ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.67-1.00

*ได้รับบทความ: 22 กรกฎาคม 2564; แก้ไขบทความ: 31 สิงหาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 18 ธันวาคม 2564

Received: July 22, 2021; Revised: August 31, 2021; Accepted: December 18, 2021

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมมีคุณลักษณะจิตสาธารณะหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีร้อยละของพัฒนาการอยู่ในระดับสูง

คำสำคัญ: กิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะ; คุณลักษณะจิตสาธารณะ

Abstract

The objectives of this research were: 1) to develop activities to enhance public mind characteristics for grade 4 students, 2) to compare public mind characteristics of grade 4 students between pre-implementation and post-implementation of public mind promoting activities. The samples used in this research were 15 grade 4 students who enrolled in the second semester of the academic year 2020 at Ban Pa Daeng School (Wan Rattawittaya), Mueang Phrae District, Phrae Province, The tools used for data collection were public mind promoting activities for elementary school students and two evaluation forms of public mind characteristics: a behavioral assessment form and situational measure. Results were analyzed using statistics including t-test for Dependent Sample, mean and percentage of growth.

The results was found:

1. The activities to enhance the public mind that the researcher developed consisted of 4 activities, were Activity 1: Dreaming Classroom, Activity 2: White School, Activity 3: Community Unity, and Activity 4 the Solving of Garbage Problems in Schools. All activities focused on 5 stages: 1 stage of perception, 2 stages of response, 3 stages of appreciation, 4 stages of organization, 5 stages of habitual behavior. The average of index of item objective congruence (IOC) is between 0.67 to 1.00.

2. The students in grade 4 were organized activities with public mind attributes. After the activity was significantly higher than before the activity was statistically.

Keywords: Enhancing Public Mind Characteristic Activities; public mind characteristic

1. บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเห็นอกเห็นใจกัน มีความสัมพันธ์ในรูปแบบการพึ่งพากัน รวมถึงการมีน้ำใจต่อผู้อื่น เป็นสิ่งแรกเริ่มของการมีจิตสำนึกจิตสาธารณะ ดังนั้น จิตสาธารณะจึงเป็นเรื่องความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับทุกคนทั้งในระดับโลก ระดับประเทศ และระดับบุคคล ชัยวัฒน์ สุธิรัตน์ (2553, หน้า 4) ได้กล่าวถึงการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมว่า ควรปลูกฝังให้แก่เด็กช่วงแรกเกิดจนถึงก่อน 10 ขวบ เพราะเป็นช่วงที่เด็กมีความไวต่อการรับการปลูกฝังและส่งเสริมจริยธรรมและวัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่งเพราะเด็กยังเป็น “ไม้อ่อนที่ดัดง่าย” สมบอง ช่วยพรม และวาริรัตน์ แก้วอุไร (2559, หน้า 133-146) กล่าวว่า การจัดการศึกษาควรส่งเสริมคุณลักษณะสำคัญของผู้เรียนในด้านต่างๆ เช่น สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รักการอ่าน และมีนิสัยใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ รวมทั้งการมีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมที่มีสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้คุณลักษณะการมีจิตสาธารณะเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้นักเรียนได้เกิดจิตสาธารณะ และความรับผิดชอบต่อสังคม อีกทั้งทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ทักษะสำคัญและจำเป็นสำหรับการเป็นพลเมือง คือ การมี Change Agent Skills ในความเป็นพลเมือง มีทักษะและจิตใจที่รับผิดชอบต่อสังคมนอกเหนือจากการดำรงชีวิตของ

ตนเองได้อย่างดีแล้ว ยังต้องทำเพื่อประโยชน์ของสังคมและเพื่อผู้อื่นได้อีกด้วย ดังที่ วิจารย์ พาณิช (2555) ได้เสนอคุณลักษณะของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่จะช่วยให้นักเรียนมีความสำคัญและรับผิดชอบต่อสังคมได้นั้นสิ่งที่สำคัญคือจิตสำนึกที่มีต่อสาธารณะหรือ “จิตสาธารณะ” ในตัวของนักเรียน ซึ่งถูกหล่อหลอมตั้งแต่เด็กจนโต โดยครอบครัว และสถาบันการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญฤทธา ตามัน (2559) กล่าวว่า นอกจากจะอบรมสั่งสอนด้านวิชาการแล้วยังต้องอบรมคุณธรรม จริยธรรม ปลูกฝังให้รู้จักการเสียสละช่วยเหลือผู้อื่นพัฒนาตนเองให้มีจิตสาธารณะนำไปสู่การเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมต่อไป

จากหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรคือ ให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและมุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้แก่สังคม นอกจากนี้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 คุณลักษณะ ได้แก่ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะที่สถานศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก

กลุ่มโรงเรียนช่อแฮ ศูนย์การศึกษาตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 1 จำนวน

4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านป่าแดง (วันรัตวิทยายา) โรงเรียนบ้านหนองแขม (หนองแขมประชาสรรค์) โรงเรียนวัดต้นไคร้ และโรงเรียนบ้านพันเชิง ได้เห็นความสำคัญของนักเรียนในพื้นที่ที่จะเป็นกำลังสำคัญของจังหวัดแพร่ในอนาคต จึงเน้นการปลูกฝังการมีจิตสำนึกคุณลักษณะจิตสาธารณะให้แก่เด็กช่วงที่เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยจึงได้จัดทำแผนกิจกรรมการส่งเสริมจิตสาธารณะโดยการใช้รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนโรงเรียนกลุ่มขอแะ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ให้มีพฤติกรรมจิตสาธารณะที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาอยู่ในกลุ่มศูนย์การศึกษาตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 1 ภาคเรียนที่ 2

ปีการศึกษา 2563 จำนวน 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านป่าแดง (วันรัตวิทยายา) โรงเรียนบ้านหนองแขม (หนองแขมประชาสรรค์) โรงเรียนวัดต้นไคร้ และโรงเรียนบ้านพันเชิง จำนวน 58 คน ซึ่งเป็นกลุ่มนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านป่าแดง (วันรัตวิทยายา) อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 15 คน ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. กิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะ กิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 4 กิจกรรม รวม 19 ชั่วโมง แบ่งเป็นกิจกรรมที่ 1 ห้องเรียนในฝัน จำนวน 5 ชั่วโมง กิจกรรมที่ 2 โรงเรียนสีขาว จำนวน 5 ชั่วโมง กิจกรรมที่ 3 ชุมชนสามัคคี จำนวน 4 ชั่วโมง และกิจกรรมที่ 4 แก้ปัญหาขยะในโรงเรียน จำนวน 5 ชั่วโมง

2. แบบประเมินคุณลักษณะจิตสาธารณะ 2 ลักษณะ คือ 1) แบบประเมินพฤติกรรมคุณลักษณะจิตสาธารณะของนักเรียน มีลักษณะเป็นแบบวัดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 อันดับ มี 3 ฉบับๆ ละ 30 ข้อ จำนวน 3 ฉบับ โดยฉบับที่ 1 เป็นแบบประเมินที่นักเรียนได้ใช้ประเมินตนเอง ฉบับที่ 2 เป็นแบบประเมินโดยครู และฉบับที่ 3 เป็นแบบประเมินโดยเพื่อน

2) แบบวัดเชิงสถานการณ์ เป็นแบบเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 12 ข้อ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ทดสอบก่อนการจัดกิจกรรม (Pre-test) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมคุณลักษณะจิตสาธารณะและแบบวัดเชิงสถานการณ์

2.2 ดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 4 กิจกรรม เป็นเวลา 19 ชั่วโมง

2.3 ทดสอบหลังการจัดกิจกรรม (Post-test) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมคุณลักษณะจิตสาธารณะ และแบบวัดเชิงสถานการณ์ชุดเดิม

การวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการวิเคราะห์หาคุณภาพของกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนโดยนำคะแนนที่ได้จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาหาค่าเฉลี่ยและนำมาเทียบกับเกณฑ์เปรียบเทียบคะแนนคุณลักษณะจิตสาธารณะก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้ t-test for Dependent Sample และเปรียบเทียบร้อยละของพัฒนาการ (Gain Scores) คุณลักษณะจิตสาธารณะก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

4. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะแบบประเมินพฤติกรรมคุณลักษณะจิตสาธารณะและแบบวัดเชิงสถานการณ์ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขหลังจากนำไปใช้กับกลุ่มทดลอง (Try Out) จากนั้นนำมาปรับปรุงและจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ นำไปใช้จริงกับตัวอย่าง การนำเสนอผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้พัฒนาจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อพัฒนาคุณลักษณะจิตสาธารณะ 4 องค์ประกอบได้แก่ 1) ด้านการใช้ 2) ด้านการถือเป็นหน้าที่ 3) ด้านการเคารพสิทธิ และ 4) ด้านการปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ได้พัฒนากิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะจำนวน 4 กิจกรรม รวมจำนวน 19 ชั่วโมง ดังนี้ กิจกรรมที่ 1 ห้องเรียนในฝัน จำนวน 5 ชั่วโมง กิจกรรมที่ 2 โรงเรียนสีขาว จำนวน 5 ชั่วโมง กิจกรรมที่ 3 ชุมชนสามัคคี จำนวน 4 ชั่วโมง กิจกรรมที่ 4 แก้ปัญหาขยะในโรงเรียน จำนวน 5 ชั่วโมง ในแต่ละกิจกรรมมีการเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะที่เน้นการปฏิบัติ 5 ขั้นคือ 1) ขั้นที่ 1 ขั้นการรับรู้ 2) ขั้นที่ 2 ขั้นตอบสนอง 3) ขั้นที่ 3 ขั้นเห็นคุณค่า 4) ขั้นที่ 4 ขั้นจัดระบบ และ 5) ขั้นที่ 5 ขั้นเกิดกิจนิสัย

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะ จิตสาธารณะ

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะ (n = 15)

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	t-	P
ก่อนจัดกิจกรรม	48	26.67	4.82	35.70	0.00
หลังจัดกิจกรรม	48	39.40	7.54		

จากตารางที่ 1 ผลการทดสอบคุณลักษณะจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า คะแนนเฉลี่ยการทดสอบหลังจัดกิจกรรม ($\bar{x}$ = 39.40, S.D. = 7.54) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยการทดสอบก่อนจัดกิจกรรม ($\bar{x}$ = 26.67, S.D. = 4.82) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะส่งผลให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีคุณลักษณะจิตสาธารณะเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 2 ผลการประเมินพฤติกรรมคุณลักษณะจิตสาธารณะของนักเรียนที่ประเมินตนเอง ประเมินโดยครู และประเมินโดยเพื่อน

ผู้ประเมินพฤติกรรม	ก่อนการจัดกิจกรรม	หลังการจัดกิจกรรม	ร้อยละของพัฒนาการ
	$\bar{x}$ (แปลผล)	$\bar{x}$ (แปลผล)	ร้อยละ (แปลผล)
ประเมินตนเอง	3.14 (ปานกลาง)	4.39 (ดี)	68.20 (ระดับสูง)
ประเมินโดยครู	3.30 (ปานกลาง)	4.32 (ดี)	60.80 (ระดับสูง)
ประเมินโดยเพื่อน	3.34 (ปานกลาง)	4.40 (ดี)	63.88 (ระดับสูง)
รวม	3.26 (ปานกลาง)	4.37 (ดี)	64.29 (ระดับสูง)

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินพฤติกรรม คุณลักษณะจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แบบประเมินตนเอง แบบประเมินโดยครู และแบบประเมินโดยเพื่อน พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดกิจกรรม ($\bar{x} = 3.26$) ต่ำ

กว่าหลังการจัดกิจกรรม ($\bar{x} = 4.37$) และมีร้อยละ ของพัฒนาการ อยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 64.29) แสดงว่าการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิต สาธารณะส่งผลให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีพฤติกรรมคุณลักษณะจิตสาธารณะเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 3 ผลการประเมินพัฒนาการคุณลักษณะจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อน และหลังการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะ

คุณลักษณะจิต สาธารณะ	ก่อนการจัดกิจกรรม	หลังการจัดกิจกรรม	ร้อยละของพัฒนาการ
	$\bar{x}$ (แปลผล)	$\bar{x}$ (แปลผล)	ร้อยละ (แปลผล)
ด้านการใช้	4.49 (ดี)	4.92 (ดีมาก)	75.51 (ระดับสูง)
ด้านการถือเป็นหน้าที่	4.50 (ดี)	4.88 (ดีมาก)	66.03 (ระดับสูง)
ด้านการเคารพสิทธิ	4.49 (ดี)	4.94 (ดีมาก)	79.54 (ระดับสูง)
ด้านการปฏิบัติกิจกรรม ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม	4.49 (ดี)	4.95 (ดีมาก)	80.56 (ระดับสูง)
รวม	4.50 (ดี)	4.92 (ดีมาก)	75.41 (ระดับสูง)

จากตารางที่ 3 ผลการประเมินพัฒนาการ คุณลักษณะจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 พบว่า คะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะจิต สาธารณะในภาพรวมหลังการจัดกิจกรรมเสริม สร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.92$) สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมเสริมสร้าง

คุณลักษณะจิตสาธารณะที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.50$) และมีร้อยละของพัฒนาการ อยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 75.41) แสดงว่าการจัดกิจกรรมเสริมสร้าง คุณลักษณะจิตสาธารณะเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีคุณลักษณะจิต สาธารณะเพิ่มขึ้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาการจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า กิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 มีจำนวน 4 กิจกรรม รวม 19 ชั่วโมง ทั้ง 4 กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 1 ห้องเรียนในฝัน กิจกรรมที่ 2 โรงเรียนสีขาว กิจกรรมที่ 3 ชุมชนสามัคคี และกิจกรรมที่ 4 แก้ปัญหาขยะในโรงเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถนำมาใช้ในการเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะได้ด้วย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะอย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอนที่ชัดเจน โดยเริ่มจากการศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตรข้อที่ 8 การมีจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาศึกษาและวิเคราะห์กิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาและนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาพัฒนากิจกรรมการเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะ จึงทำให้กิจกรรมที่สร้างขึ้น สอดคล้องกับบริบทและสอดคล้องกับแนวคิดของทศานา แชมมณี (2550, หน้า 3-4) ที่กล่าวว่า กิจกรรมหรือรูปแบบที่ดีจะ

ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยมีทฤษฎีหลักการ และแนวคิดเป็นพื้นฐาน จะต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน รวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนเป็นไปตามทฤษฎี หลักการ หรือแนวคิดที่ยึดถือและได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะของรูปแบบนั้นๆ โดยการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะทั้ง 4 กิจกรรม ที่ผู้วิจัยได้ออกแบบและพัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการรับรู้ เป็นการฝึกให้นักเรียนได้รับรู้ ตระหนักถึงความสำคัญของ ห้องเรียนโรงเรียน ชุมชน

ขั้นที่ 2 ขั้นตอบสนอง เป็นขั้นที่นักเรียนคิดค้น วางแผนด้วยตนเองในการจัดกิจกรรมแก้ปัญหา โดยการวิเคราะห์สาเหตุ แนวทางแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นกำหนดกิจกรรมที่จะดำเนินการตามแนวทางแก้ไขปัญหาที่ได้วิเคราะห์

ขั้นที่ 3 ขั้นเห็นคุณค่า เป็นขั้นที่นักเรียนสรุปเลือกกิจกรรมของกลุ่มตนเอง และลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนที่ได้คิด ค้น และวางแผนไว้ด้วยตนเอง ในลักษณะการดำเนินการรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ โดยครูคอยให้คำปรึกษาแนะนำ

ขั้นที่ 4 ขั้นจัดระบบ เป็นขั้นที่นักเรียนแต่ละกลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูล สรุปผลการทำกิจกรรม ปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขประเมินผลการจัดกิจกรรมของกลุ่มตนเอง วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย และแนวทางการ

พัฒนางานให้มีคุณภาพ และจัดเตรียมผลงานนำไป
ร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ขั้นที่ 5 ขั้นเกิดกิจนิสัยเป็นขั้นที่นักเรียน
สรุปแนวทางในการรักษาสาธารณะสมบัติและ
สิ่งแวดล้อมของห้องเรียน โรงเรียน ชุมชน ที่สะท้อน
ถึงการมีจิตสาธารณะในการดูแลรักษาสาธารณะ
สมบัติของส่วนรวม ตระหนักและช่วยกันดูแลรักษา
สาธารณะสมบัติของส่วนรวมอย่างยั่งยืน

2. ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะจิต
สาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อน
และหลัง การจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิต
สาธารณะ พบว่า ผลการทดสอบคุณลักษณะจิต
สาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลัง
จัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05 พฤติกรรมคุณลักษณะ
จิตสาธารณะเพิ่มขึ้นและคุณลักษณะจิตสาธารณะ
ระดับสูง ซึ่งอาจเป็นผลมาจากผู้วิจัยได้ออกแบบ
กิจกรรมที่หลากหลาย มีกิจกรรมที่ปฏิบัติใน
โรงเรียน และกิจกรรมที่ต้องออกไปทำในชุมชน
และนำมาแลกเปลี่ยนกัน จึงส่งผลให้นักเรียนรู้สึก
สนุกสนาน มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม
สอดคล้องกับแนวคิดของ Friere (อ้างถึงใน
ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2552) ที่กล่าวว่า บทบาทหน้าที่
ของผู้สอนเพื่อที่จะให้ผู้เรียนเกิดจิตสาธารณะใน
การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองและกระตุ้นให้
ผู้เรียนเข้าใจตนเองในทางที่สัมพันธ์กับสภาพ
แวดล้อมและสังคม ในสถานการณ์ที่เป็นจริงให้แก่
ผู้เรียนและให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิด แสดงความคิด
เห็นด้วยตนเอง มีการนำปัญหาสังคมมาขบคิด
แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์ใน

ปัญหาต่างๆ ได้ จนเกิดความตระหนักและเห็น
ปัญหาในสังคมที่ดำรงชีวิตอยู่มีเสรีภาพอย่าง
แท้จริง จะช่วยพัฒนาจิตสาธารณะของเด็กให้
ค่อยๆ ดีขึ้น

นอกจากนี้ การดำเนินกิจกรรมยังมุ่งเน้น
การสร้างวินัย แรงจูงใจ ให้นักเรียนเป็นผู้ออกแบบ
กิจกรรมทุกกิจกรรมที่จัดขึ้นเปิดโอกาสให้นักเรียน
มีส่วนร่วมในกิจกรรม ได้อภิปรายแลกเปลี่ยนความ
คิดเห็นและประสบการณ์ ร่วมกันวางแผนและ
ลงมือปฏิบัติจริงร่วมกันเป็นกลุ่ม จึงทำให้นักเรียน
เกิดความตระหนักถึงประโยชน์และความสำคัญ
ของการมีจิตสาธารณะ สอดคล้องกับแนวคิดของ
ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2552, หน้า 17) ที่ได้ให้แนวคิด
ว่าจิตสาธารณะว่าเป็นการกระทำด้วยจิตวิญญาณ
ที่มีความรักความห่วงใย ความเอื้ออาทรต่อคนอื่น
และสังคมโดยรวม และมุ่งทำกรรมดีที่เป็นประโยชน์
ต่อส่วนรวม คิดในทางที่ดีไม่ทำลาย เบียดเบียน
บุคคล สังคม วัฒนธรรม ประเทศชาติและ
สิ่งแวดล้อม การกระทำและคำพูดที่มาจากความ
คิดที่ดีการลดความขัดแย้งและการให้ขวัญและ
กำลังใจต่อกันเพื่อให้สังคมโดยรวมมีความสุข
สอดคล้องกับแนวคิดของจิตรลดา ทองอั้งตั้ง
และคณะ (2559, หน้า 26-56) ที่ได้ให้แนวคิดว่า
การเรียนรู้จากการกระทำ (Learning by Doing)
เป็นกลยุทธ์การปลูกจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมจึงต้อง
สร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดความซาบซึ้งและ
ความตระหนักรู้เพื่อก่อให้เกิดความคำนึงถึงส่วน
รวม สอดคล้องกับกับแนวคิดของจุฑาพร นาครอด
(2554) องค์ประกอบของตัวแปรสาเหตุทุกตัวมี
ความสัมพันธ์ทางบวกกับจิตสาธารณะการมีจิต

สาธารณะได้รับอิทธิพลทางตรงจากการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม รองลงมา ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูการรับรู้ความสามารถของตนเองเกี่ยวกับจิตสาธารณะ การปลูกฝังจากโรงเรียน และสัมพันธ์ภาพระหว่างเพื่อน สอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชลิกา ผิวเพชร (2555) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจิตสาธารณะ ได้แก่ คุณธรรมจริยธรรม ความฉลาด ทางอารมณ์ การอบรม เลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยและพฤติกรรม การสอนของครู ดังนั้น การที่จะพัฒนาพฤติกรรมให้นักเรียนมีจิตสาธารณะ ต้องได้รับความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียนช่วยดูแลป้องกันและแนะนำแนวทาง สอดคล้องกับงานวิจัยของนิรมล มาลัย (2554) ที่พบว่า พฤติกรรมการมีจิตสาธารณะ การได้รับรู้เหตุการณ์หรือสถานการณ์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของสิ่งแวดล้อม รวมทั้งพิจารณาถึงข้อดี ข้อเสีย ตลอดจนผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ที่อาจเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ อันเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบ และเลือกตัดสินใจปฏิบัติตนต่อสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง ทำให้นักเรียนเห็นคุณค่า มีความตระหนักและเกิดจิตสาธารณะต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับที่สูงขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดของธิดาชนก วงศ์พิทักษ์ (2556) ความสามารถของตนและแรงจูงใจอาสา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมจิตอาสา และปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การมีตัวแบบด้านจิตอาสาและการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมจิตอาสา การรับรู้ความสามารถของตน แรงจูงใจอาสาการสนับสนุนทางสังคม และการเห็นคุณค่าในตนเอง

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

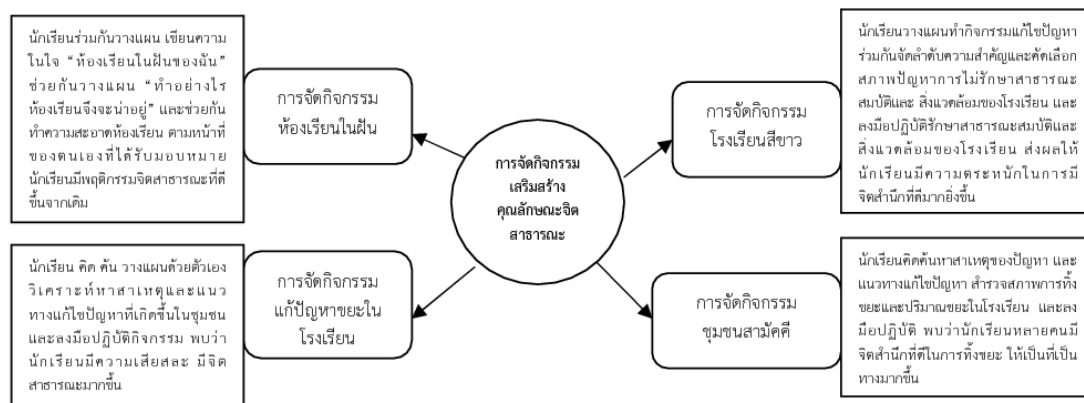
1.1 การจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะบางขั้นตอน นักเรียนอาจใช้เวลาในการทำกิจกรรมนานเกินกว่าที่ได้กำหนดไว้ ดังนั้น ครูผู้สอนอาจยืดหยุ่นเวลาในการทำกิจกรรมได้ตามความเหมาะสม เพื่อให้กระบวนการแผนการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนได้ทำกิจกรรมอย่างเต็มที่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการนำจุดเน้นของการศึกษาในแต่ละพื้นที่มาออกแบบกิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะ เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ของนักเรียนในรูปแบบการบูรณาการรายวิชาต่างๆ เช่น วิชาคณิตศาสตร์ คอมพิวเตอร์ วิทยาการคำนวณ การงานอาชีพ เป็นต้น เนื่องจากเป็นกระบวนการที่มีวิธีการที่เน้นกระบวนการทำงาน การวางแผนเป็นขั้นเป็นตอน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยครั้งนี้ ชี้ให้เห็นว่า สถานศึกษาได้ส่งเสริมให้มีการเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะให้กับนักเรียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน แต่ยังคงพบว่านักเรียนบางคนยังมีความต้องการในการเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะให้มีความต่อเนื่องขึ้นไป และนักเรียนส่วนมากมีคุณลักษณะจิตสาธารณะที่ดีขึ้นกว่าเดิมอย่างที่ได้สังเกตได้ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตใจเมตตา ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ตระหนักถึงความสำคัญและผลเสียที่เกิดจากการที่มีพฤติกรรมที่เห็นแก่ตัว

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- จิตรลดา ทองอั้งตั้ง และคณะ. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตาม แนวคิดการเรียนรู้โดยการใช้สังคมร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงสถานการณ์เพื่อ เสริมสร้างจิตสาธารณะ ความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 12(2), 26-56.
- จุฑาพร นาครอด. (2554). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการมีจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2552). ความหมายของจิตสาธารณะ. เข้าถึงได้จาก <http://www.theses.rbru.ac.th/pdf-uploads/thesis-228-file06-2017-02-17-10-31-27.pdf>
- _____. (2553). สอนเด็กให้มีจิตสาธารณะ. กรุงเทพฯ: วิพริทธิ์ (1991) จำกัด.
- ทิตนา แหมมณี. (2550). การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม: ทัศนคติสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: เมธีทิปส์.
- ธิดาชนก วงศ์พิทักษ์. (2556). ปัจจัยจิตสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- นิรมล มาลัย. (2554). จิตสาธารณะและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่องสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่สอนโดยการเสริมสร้างกิจกรรมพัฒนาจิตสาธารณะ. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- เพ็ญภูระการ ตามัน. (2559). ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมที่มีต่อ จิตสาธารณะและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิจารณ์ พาณิช. (2555). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์. สมปอง ช่วยพรม และวาริรัตน์ แก้วอุไร. (2559). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะตาม หลักการเรียนรู้แบบปรับใช้สังคมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ ลำปาง, 5(2), 133-146.
- อัญชลิกา ผิวเพชร. (2555). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

**วิเคราะห์การบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลภูผาม่าน
อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น ตามหลักสังกัดหมวด 4***
**An Analysis of Administration of Phuphaman Sub-District
Administrative Organization, Phuphaman District,
Khon Kaen Province**

ชนกานต์ กุลด้วง, พระมหามิตร จิตปัญโญ และพระโสภณพัฒน์บัณฑิต
Chanakan Kulduang, Phramaha Mit Thitpanyo and Phra Sophonphattanabundit
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: soco2499@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักสังกัดหมวด 4 ในคัมภีร์ทางพุทธศาสนา 2) ศึกษาการบริหารด้วยหลักสังกัดหมวด 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลภูผาม่าน อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น 3) วิเคราะห์การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลภูผาม่าน อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น ตามหลักสังกัดหมวด 4 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยมีผู้ให้ข้อมูล 25 รูป/คน วิเคราะห์เรียบเรียงข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักสังกัดหมวด 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา พบว่า 1) ทาน การให้ การเสียสละ 2) ปิยวาจา เจรจา ไพเราะ มีความซาบซึ้งใจ 3) อตถจริยา ประพฤติสิ่งที่ประเสริฐ และส่งเสริมจริยธรรม 4) สมานัตตตา ความเป็นผู้วางตนเหมาะสมแก่ฐานะที่เป็นอยู่ คุณธรรมทั้ง 4 นี้ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจกันไว้ในโลก

2. การบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลภูผาม่าน อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น ตามหลักสังกัดหมวด 4 พบว่า มีความเข้มแข็งในการบริหารงาน ได้มีใช้หลักทานคือการให้ การเสียสละ แก้ปัญหาการขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้หลักปิยวาจา แก้ปัญหาการขาดความอ่อนน้อมถ่อมตน โดยการพูดจาด้วย

*ได้รับบทความ: 31 พฤษภาคม 2564; แก้ไขบทความ: 15 กรกฎาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 5 ธันวาคม 2564

Received: May 31, 2021; Revised: July 15, 2021; Accepted: June 15, 2021

ถ้อยคำที่ไพเราะ ใช้หลักอรรถจริยา แก้ปัญหาการขาดความเสียสละ โดยการสงเคราะห์เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ใช้หลักสมานัตตตา แก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยการวางตนเหมาะสม

3. วิเคราะห์การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลภูผาม่าน อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น ตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า การบริหารคน บริหารเงิน บริหารวัสดุ บริหารการจัดการ เป็นการบริหารอยู่บนพื้นฐานหลักสังคหวัตถุ 4 ที่ใช้ในการบริหารจะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ต้องอาศัยบุคลากรที่มีคุณภาพมีปริมาณเพียงพอ ต้องได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการเพียงพอ ต้องมีวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับความต้องการของแผนงาน และต้องมีระบบการจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพเพื่อใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

คำสำคัญ: สังคหวัตถุ; องค์การบริหารส่วนตำบลภูผาม่าน; วิเคราะห์การบริหาร

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the Four Saṅgahavatthu Dhammas (Bases of Social Solidarity) in Buddhist scriptures; 2) to study the administration based on the Four Saṅgahavatthu Dhammas in Phu Pha Man Sub district Administrative Organization, Phu Pha Man District, Khon Kaen Province; 3) to analyze the administration based on the Four Saṅgahavatthu Dhammas in Phu Pha Man Sub district Administrative Organization. The study was carried out by means qualitative research with 25 person. The data collection was conducted from studying documents and in-depth interviews.

The results of the research were as follows:

1. The Four Saṅgahavatthu Dhammas in Buddhist scriptures includes Dāna (giving, sacrifice, generosity, sharing), Piyavācā (sweet, soft, beautiful, kindly speech), Atthacariyā (useful conduct) and Samānattatā (equality consisting in impartiality). These four virtues are a means of holding each other in the world.

2. The administration based on the Four Saṅgahavatthu Dhammas in Phu Pha Man Sub district Administrative Organization: the strength of management has been integrated with Dāna, the use of the principle of Piyavācā to solve the problem of lack of humility by speaking with beautiful words, the use of the principle of Atthacariyā to solve the problem of lack of self-sacrifice by helping for the benefit of others and the use of Samānattatā to solve problems of punctuality and conflict by being appropriate.

3. The analysis of the administration based on the Four Saṅgahavatthu Dhammas in Phu Pha Man Sub district Administrative Organization: The management of people, money, materials and general management are conducted based on the Four Saṅgahavatthu Dhammas. The management which will achieve the goals requires qualified personnel with sufficient quantity. There must be sufficient funds to support the operations and materials suitable for the needs of the plan and a good management system efficient to use limited resources for maximum benefit.

Keywords: Saṅgahavatthu; Phu Pha Man Sub district Administrative Organization; analysis of the administration

1. บทนำ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยในยุคปัจจุบัน รัฐบาลมีแนวคิดส่งเสริมให้ชุมชนได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญอย่างยิ่ง ในการกระจายอำนาจสู่การปกครองท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างทั่วถึง ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในชุมชนเกิดความสนใจเข้าใจสภาพแวดล้อมของสังคมชุมชนรอบด้าน เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างรัฐบาลกับประชาชนในการแก้ไขปัญหาและกำหนดนโยบาย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็งต่อไป

แนวคิดนี้เองที่ทำให้เกิดองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีการตราไว้ในพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลพุทธศักราช 2537 ได้บัญญัติไว้ในหมวด 2 ด้วยเรื่องอำนาจหน้าที่ ของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มาตรา 22 ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล ถึงความสำคัญของ

การกระจายอำนาจการปกครองให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น โดยมีหลักสำคัญอยู่ที่การเป็นอิสระขององค์กรการปกครองในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านนโยบาย การวางแผน การบริหารงานการเงินหรืองานบุคคล หลักในการจัดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรของรัฐและหลักประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้องค์กรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (โกวิทย์ พวงงาม, 2552, หน้า 254)

ในการให้บริหารองค์กรจำเป็นต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ในการให้บริการอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากโลกในยุคปัจจุบันเป็นระบบทุนนิยมหรือบริโภคนิยมที่มีการแสวงหากำไร และมีการแข่งขันกันสูงเพื่อให้เหนือกว่าคู่แข่ง ทั้งในเชิงบริหารงานและการพัฒนาองค์กร ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุผลตามนโยบายและเป้าหมายขององค์กร จึงมีหลักการบริหารสมัยใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้กับหลักการบริหารแบบเดิม เพื่อเป็นกลยุทธ์ในการบริหารจัดการทำให้สามารถแข่งขันกับองค์กรอื่นได้ ปัจจุบันมีนักวิชาการทางตะวันตกกำลังให้ความสนใจ

สนใจการประยุกต์ใช้หลักการทางพุทธศาสนากับการบริหารจัดการสมัยใหม่ โดยมีความเชื่อว่าการที่จะใช้หลักการ วิธีการหรือเทคนิคการบริหารทางตะวันตกเพียงอย่างเดียว นั้น เป็นหลักการที่ยึดถือกับวัตถุมากกว่าจิตใจคน รวมทั้งมีผู้แพ้ ผู้ชนะ มีการแข่งขันสูงและมุ่งหวังผลกำไรมากเกินไป ปัจจุบันมีองค์กรใหม่เกิดขึ้นมากมาย แต่ก็ล้มสลายในเวลาอันรวดเร็วเช่นเดียวกัน ขณะที่องค์กรของพุทธศาสนาซึ่งเกิดมานานกว่า 2,000 ปี เหตุใดจึงสามารถยืนหยัดมาได้จนถึงปัจจุบันนี้ ทำให้เกิดประเด็นที่น่าสนใจเข้าไปศึกษาว่า องค์กรพุทธศาสนามีการบริหารจัดการอย่างไร การใช้ธรรมะสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารองค์กรได้จริงหรือไม่ และในปี 2533 องค์กร MF และ UNDP ได้เริ่มต้นนำหลักธรรมาภิบาลมาช่วยในการบริหารองค์กร แสดงให้เห็นว่านักวิชาการด้านบริหารเริ่มตระหนักถึงการนำหลักคุณธรรม จริยธรรมเข้ามาช่วยในการบริหารนั่นเอง (ไชยวัฒน์ คำชู, 2545, หน้า 25)

ในส่วนของประเทศไทยเริ่มนโยบายการใช้หลักธรรมาภิบาลมาช่วยในการบริหารงานส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 (สำนักฝึกอบรมเผยแพร่และประชาสัมพันธ์สถาบันพระปกเกล้า, 2541, หน้า 44) จะเห็นว่ารัฐบาลได้เริ่มตระหนัก และเห็นถึงความสำคัญในการนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารงานแล้ว และหลักสังคหวัตถุ 4 ก็เป็น หลักธรรมอันหนึ่ง ที่ช่วยให้การบริหารงานในองค์กรเป็นไปด้วยความราบรื่น เพราะหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักการสงเคราะห์หรือเป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคน

และประสานหมู่ชนไว้ในความสามัคคี (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2543, หน้า 11) ในการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 (องจตุกก. (ไทย) 21/32/50) อันประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการผูกมิตรไมตรีต่อกัน ผู้บริหารและบุคลากรในองค์กรกับประชาชนที่เข้ามาติดต่อใช้บริการ ควรยึดเอาเป็นแนวทางที่จะช่วยให้องค์กรมีการบริหารงานที่ดีและมีประสิทธิภาพ

เทศบาลตำบลภูผาม่าน เป็นเทศบาลขนาดเล็ก พื้นที่ครึ่งหนึ่งเป็นภูเขา และพื้นที่อยู่อาศัยก็มีภูมิทัศน์ โดยรอบที่สวยงามมีอากาศเย็นตลอดทั้งปี รวมทั้งมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติหลายแห่งเป็นแหล่งรายได้ของชุมชน ประชากรในชุมชนรักความสงบและมีสิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นชุมชนที่มีเสน่ห์ ด้วยความเรียบง่าย ภูมิประเทศงดงาม และมีชาวชุมชนดั้งเดิมที่เรียกว่า ชาว “ไทภู” มีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่ดึงดูดโดยเฉพาะประเพณีตรุษไทภูผาม่าน ทั้งยังมีภาษาท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทำให้ “ภูผาม่าน” เหมาะสมสำหรับคนที่สนใจเดินทางไปสัมผัสประสบการณ์ใหม่ๆ สไตล์ท่องเที่ยวชุมชน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการทำวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขต อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น และเพื่อศึกษาแนวทางในการบริหารงานตาม หลักสังคหวัตถุ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น สำหรับนำไปวางแผน กำหนดนโยบายการบริหารในด้านต่างๆ ภายในองค์การให้มีความ

สอดคล้องกับหลักสังคหวัตถุ 4 และแนวทางการพัฒนาตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ตำบลภูผาม่าน สามารถเป็นตัวอย่งที่ดีแก่องค์การบริหารส่วนตำบลอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี อันเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักสังคหวัตถุ 4 ในคัมภีร์ทางพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาการบริหารด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลภูผาม่าน อำเภอภูผาม่าน จังหวัด ขอนแก่น
3. วิเคราะห์การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลภูผาม่าน อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น ตามหลักสังคหวัตถุ 4

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) มุ่งวิจัยเรื่องวิเคราะห์การบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลภูผาม่าน อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น ตามหลักสังคหวัตถุ 4

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่การวิจัยภาคสนาม ณ ตำบลภูผาม่าน อำเภอภูผาม่าน จังหวัด ขอนแก่น และสัมภาษณ์เชิงลึก ประชากรผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลภูผาม่านเท่านั้น โดยแบ่งประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้ 1) นายก

องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน 2) รองนายก จำนวน 2 คน 3) เลขาคณะการบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน 4) พนักงานส่วนตำบล จำนวน 9 คน 5) ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 10 คน 6) นักวิชาการศาสนา จำนวน 2 คน รวมทั้งหมดจำนวน 25 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และหลักฐานที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยโดยแบ่งแหล่งข้อมูลการศึกษาเป็น 2 ส่วนคือ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทั้งฉบับภาษาไทย รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ บทความ เว็บไซต์ และงานวิจัย 3) รวบรวมข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 6 กลุ่ม 4) รวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการเก็บแบบสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์ข้อมูล 5) รวบรวมเรียบเรียงข้อมูลทั้งที่ได้จากภาคทฤษฎีและภาคสนามมาจัดหมวดหมู่ นำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ข้อมูลแยกแยะข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุป อภิปรายผล นำเสนอข้อมูลโดยใช้วิธีพรรณนาโวหาร

4. สรุปผลการวิจัย

1. หลักสังคหวัตถุ 4 ในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาเป็นหลักการสงเคราะห์หรือเป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นที่รักเป็นที่ชอบใจของคนทั่วไป ทำให้สังคมเป็นสุขสังคหวัตถุ 4 คือ 1) ทาน การให้ การเสียสละหรือ

การเอื้อเพื่อแบ่งปันของๆ ตน เพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น 2) ปิยวาจา เจริญ วาจาที่อ่อนหวาน มีความซาบซึ้งใจ ไพเราะ อ่อนหวาน สมานสามัคคี เป็นวาจาสุภาพ 3) อตถจริยา ประพฤติสิ่งที่ เป็นประโยชน์ คือ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และช่วยแก้ไขปรับปรุง ส่งเสริมจริยธรรม 4) สมานัตตตา คือ ความเป็นผู้วางตนเหมาะสม ประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย วางตนเหมาะสมแก่ฐานะที่เป็นอยู่

2. การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลภูพาน อำเภอภูพาน จังหวัดขอนแก่น ตามหลักสังคหวัตถุ 4

2.1 ด้านทาน พบว่า การให้มี 2 อย่าง คือ 1) การให้สิ่งของที่เป็นประโยชน์ สวัสดิการ รางวัล โบนัส 2) การให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ เช่น การสอนงาน การฝึกอบรมให้กำลังใจ ให้ความรู้ในเรื่องวิชาชีพ หรือเรื่องธรรมะ เป็นต้น มีการจัดสรรงบให้พอเพียง มีสวัสดิการช่วยเหลือตามโครงการของรัฐบาล เบี้ยสำหรับผู้สูงอายุ สมทบกองทุนวันละบาท ผู้พิการ และผู้มีรายได้น้อย มีสวัสดิการ มีการให้ยืมสิ่งของ จัดหาวัสดุมาช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน บริการจัดสรรวัสดุตามที่ประชาชนร้องขอ นำวัสดุมาใช้ให้เกิดความคุ้มค่ากับทุกส่วน บริหารอย่างประหยัด มีคุณภาพ ให้ประชาชนสามารถยืมวัสดุต่างๆ มาใช้ได้ เช่น โต๊ะเก้าอี้ เตา มีการแบ่งหน้าที่ให้เหมาะสมในการทำงาน อบรมเสริมความรู้ให้เจ้าหน้าที่เป็นประจำ เพื่อพัฒนาศักยภาพของพนักงาน องค์กร และชุมชน ตำแหน่งสำหรับผู้พิการ

2.2 ด้านปิยวาจา พบว่า ประสานงานกันด้วยวาจาที่น่าฟัง ปรีक्षा พุดคุยกันใน

องค์กร ให้พนักงานออกพื้นที่ให้ความรู้ชาวบ้านในเรื่องต่างๆ ด้วยวาจาสุภาพ ถ้อยทีถ้อยอาศัย พุดจา ไพเราะ สุภาพ ไม่พุดจาเสียดสีกัน ประสานงานกัน ด้วยวาจาที่น่าฟัง ไม่กระทบกระทั่งกัน คุยกันเหมือนเป็นพี่น้อง ปรีक्षा พุดคุยกันในองค์กร เมื่อพนักงานมีปัญหาเรื่องงาน พุดกันแบบตรงไปตรงมา ตามประเด็นข้อสงสัยและจริงใจ ต่อเพื่อนร่วมงานคนในองค์กร พุดจากันด้วยไมตรี ยกย่องชมเชยเวลาบุคลากรที่ประสบความสำเร็จในการทำงานพร้อมใช้ถ้อยคำสุภาพเป็นกันเอง ตามโอกาสที่เหมาะสม จัดให้พนักงานออกให้ความรู้กับชาวบ้านโดยใช้ถ้อยคำที่สุภาพ พุดจากันด้วยความสุภาพ ใช้ถ้อยคำที่สุภาพไม่กล่าววาจา ล่วงเกินและพุดคำหยาบต่อบุคลากร ไม่พุดส่อเสียด พุดแต่คำที่สร้างความสามัคคีให้บุคลากรในหน่วยงานอยู่เสมอๆ พบปะประชาชนและให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร พนักงานพุดจาสุภาพเป็นกันเองต่อกัน

2.3 ด้านอตถจริยา พบว่า ผู้บริหารปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น ความตรงต่อเวลาสำคัญมาก เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้บริหารและพนักงานทุกคนประพฤติตัว เป็นคนดีช่วยเหลือผู้อื่น ทำงานเป็นทีม สอนงานกัน ดูแลกันเยี่ยงพี่น้อง รับผิดชอบหน้าที่ตนเอง ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานตามสมควร มีความสามัคคี พนักงานทำกิจกรรมร่วมกันเป็นประจำ ออกเยี่ยมประชาชนเพื่อรับฟังปัญหา จัดอบรมเพื่อพัฒนาชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร การรับผิดชอบหน้าที่ และปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น ดูแลและบรรเทา

ความเดือดร้อนของคนในองค์กรและชุมชน สนับสนุนการมีส่วนร่วม ของคนในองค์กรกับชุมชน รักการให้บริการ อำนวยความสะดวกแก่ประชาชน เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องทำ

2.4 ด้านสมานัตตตา พบว่า มีการวางตัวให้เหมาะสมเป็นกันเอง ให้บริการประชาชนอย่างเสมอภาค ไม่เลือกที่รักมักที่ชังและมีคุณธรรม จัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง จัดสรรเงินช่วยเหลืออย่างทั่วถึงแก่ผู้เดือดร้อน ใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด มีมาตรฐานในการดูแลเรื่องเงินงบประมาณอย่างเปิดเผย ตรวจสอบได้ มีจิตหัวสุดให้ทั่วถึงในชุมชน ทุกคนมีส่วนได้ใช้สิ่งของส่วนรวม จัดระบบระเบียบในการใช้วัสดุทั้งในองค์กรและชุมชน การเบิกจ่ายเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จัดหาวัสดุให้ทั่วถึงในชุมชน มีความรับผิดชอบหน้าที่และตรงต่อเวลา มีสิทธิเสรีภาพในการรับผิดชอบให้ความเป็นกันเองกับประชาชน อยู่เสมอไม่ว่าเวลาราชการ หรือนอกราชการ สร้างประโยชน์ต่อประชาชนอย่างเท่าเทียม

3. วิเคราะห์การบริหารงานขององค์กร บริหารส่วนตำบลภูผาม่าน อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น ตามหลักสังคหวัตถุ 4 การบริหารงานขององค์กรบริหาร ส่วนตำบลภูผาม่าน อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น ตามหลักสังคหวัตถุ 4 มาบริหารปัจจัย 4 ด้าน คือ บริหารคน บริหารเงิน บริหารวัสดุ บริหารการจัดการ สำหรับผู้บริหาร พนักงานและผู้นำชุมชนนำไปปฏิบัติ ให้มีความเจริญก้าวหน้าในการบริหาร โดยภาพรวมคือ

3.1 ด้านทาน การที่องค์กรบริหาร ส่วนตำบลภูผาม่าน ได้ใช้หลักทานในการบริหาร

กำลังคน พบว่า การบริหารคนมี 2 อย่างคือ การให้สิ่งของที่เป็นประโยชน์ สวัสดิการ รางวัล โบนัส และการให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ เช่น การสอนงาน การฝึกอบรม ให้กำลังใจ ให้ความรู้ในเรื่องวิชาชีพ หรือเรื่องธรรมะ เป็นต้น ได้ใช้หลักทานในการบริหารเงิน พบว่า มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อช่วยเหลือตามโครงการของรัฐบาล เบี้ยสำหรับผู้สูงอายุ สมทบกองทุนวันละบาท ผู้พิการและผู้ที่มีรายได้น้อย มีสวัสดิการ ได้ใช้หลักทานในการบริหารวัสดุพบว่า มีการให้ยืมสิ่งของ จัดหาวัสดุมาช่วยเหลือผู้เดือดร้อน บริหารจัดสรรวัสดุตามที่ประชาชนร้องขอ นำวัสดุมาใช้ให้เกิดความคุ้มค่ากับทุกส่วน บริหารอย่างประหยัด มีคุณภาพ ให้ประชาชนสามารถยืมวัสดุต่างๆ มาใช้ได้ เช่น โต๊ะเก้าอี้ เป็นต้น ใช้หลักทานในการบริหารการจัดการ พบว่า มีการแบ่งหน้าที่ให้เหมาะสมในการทำงาน อบรมเสริมความรู้ให้เจ้าหน้าที่เป็นประจำ เพื่อพัฒนาศักยภาพของพนักงาน องค์กรและชุมชน ตำแหน่งสำหรับผู้พิการ การที่สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้ก็เพราะองค์กรบริหารส่วนตำบลภูผาม่าน ได้นำหลักสังคหวัตถุ 4 คือ ด้านทาน มาบริหารปัจจัย 4 ด้าน คือ บริหารคน บริหารเงิน บริหารวัสดุ บริหารการจัดการ ภายในองค์กร

3.2 ด้านปิยวาจา การที่องค์กรบริหาร ส่วนตำบลภูผาม่าน ได้ใช้หลักปิยวาจาในการบริหารกำลังคน พบว่า มีการใช้คำพูดที่สร้างความสามัคคี ทักทายเมื่อพบเจอ ให้บริการด้วยไมตรี ยกย่องและชมเชยบุคลากรที่ประสบความสำเร็จในการทำงาน เป็นที่ประทับใจของผู้มาติดต่องาน

ได้ใช้หลักปิยวาจาในการบริหารเงิน พบว่า มีความโปร่งใสชี้แจงได้ให้ข้อมูลตรงไปตรงมา ใช้คำสุภาพ พูดคุยประชุมเพื่อทำการอนุมัติงบประมาณ ชัดเจน เรื่องการเงิน มีการเปิดเผยด้านการเงินในที่ประชุม พูดคุยเรื่องงบประมาณอย่างเปิดเผย ใช้หลักปิยวาจาในการบริหารวัสดุ พบว่า มีการจัดหาสิ่งของให้ด้วยวาจาสุภาพ ยิ้มแย้มเป็นกันเอง ให้คำแนะนำในระเบียบขั้นตอนต่างๆ ในการยืมด้วยวาจาที่สุภาพ แจกจ่ายสิ่งของให้ประชาชนด้วยความเท่าเทียม ได้ใช้หลักปิยวาจาในการบริหารการจัดการ พบว่า มีการประสานงานด้วยวาจาน่าฟัง คุยกันเหมือนพี่น้อง ประสานงานกันด้วยวาจาที่น่าฟัง ปรีกษา พูดคุยกันในองค์กร ใช้วาจาสร้างความสามัคคี การที่สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้ก็เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลภูผาม่าน ได้นำหลักสังคหวัตถุ 4 คือ ด้านปิยวาจา มาบริหารปัจจัย 4 ด้าน คือ บริหารคน บริหารเงิน บริหารวัสดุ บริหารการจัดการภายในองค์กร

3.3 ด้านอรรถจริยา การที่องค์การบริหารส่วนตำบลภูผาม่าน ได้ใช้หลักอรรถจริยาในการบริหารคน พบว่า เป็นแบบอย่างที่ดี จัดคนให้เหมาะกับงาน มีความเคารพซึ่งกันและกันทั้งในองค์กรและประชาชนในชุมชน พนักงานทุกคนรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง ปฏิบัติหน้าที่อย่างดีเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ได้ใช้หลักอรรถจริยาในการบริหารเงิน พบว่า บริหารจัดการเงินงบประมาณ ใช้จ่ายงบประมาณ เพื่อให้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด จัดสรรงบประมาณตามวัตถุประสงค์ที่แท้จริง ได้ใช้หลักอรรถจริยาในการบริหารวัสดุ พบว่า ใช้ให้คุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด จัดหาวัสดุใหม่มาทดแทน

ของเก่าที่ชำรุด จัดซื้อวัสดุที่มีราคาเหมาะสมกับคุณภาพ เตรียมอุปกรณ์ในการจัดทำแต่ละโครงการให้เพียงพอ ได้ใช้หลักอรรถจริยาในการบริหารการจัดการ พบว่า ทำงานเป็นทีม ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น ออกเยี่ยมประชาชนเพื่อรับฟังปัญหา และจัดอบรมเพื่อพัฒนาชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร การที่สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้ก็เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลภูผาม่าน ได้นำหลักสังคหวัตถุ 4 คือ ด้านอรรถจริยา มาบริหารปัจจัย 4 ด้าน คือ บริหารคน บริหารเงิน บริหารวัสดุ บริหารการจัดการภายในองค์กร

3.4 สมานัตตตา การที่องค์การบริหารส่วนตำบลภูผาม่าน ได้ใช้หลักสมานัตตตาในการบริหารกำลังคน พบว่า มีการวางตัวให้เหมาะสมเป็นกันเอง ให้บริการประชาชนอย่างเสมอภาค ไม่เลือกที่รักมักที่ชังและมีคุณธรรม ได้ใช้หลักสมานัตตตาในการบริหารเงิน พบว่า ได้จัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง จัดสรรเงินช่วยเหลืออย่างทั่วถึงแก่ผู้เดือดร้อน ใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด มีมาตรฐานในการดูแลเรื่องเงินงบประมาณอย่างเปิดเผย และตรวจสอบได้ ได้ใช้หลักสมานัตตตาในการบริหารวัสดุ ภายในองค์กร พบว่า มีจัดหาวัสดุให้ทั่วถึงในชุมชน ทุกคนมีส่วนได้ใช้สิ่งของส่วนรวม จัดระบบระเบียบในการใช้วัสดุทั้งในองค์กรและชุมชน การเบิกจ่ายเป็นไปด้วย ความเรียบร้อยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง และมีคุณธรรมจัดหาวัสดุให้ทั่วถึงในชุมชน ได้ใช้หลักสมานัตตตา ในการบริหารการจัดการ ภายในองค์กร พบว่า มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และ

ความจริงต่อเวลา มีสิทธิเสรีภาพในการรับผิดชอบ ให้ความเป็นกันเอง กับประชาชนอยู่เสมอไม่ว่า เวลาราชการหรือนอกราชการ สร้างประโยชน์ต่อ ประชาชนอย่างเท่าเทียม การที่สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้ ก็เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลภูพาน ได้นำ หลักสังคหวัตถุ 4 คือด้านสมนัตตตา มาบริหาร ปัจจัย 4 ด้าน คือ บริหารคน บริหารเงิน บริหารวัสดุ บริหารการจัดการภายในองค์กร

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ภูพาน อำเภอภูพาน จังหวัด ขอนแก่น ตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีประเด็นอภิปรายผล ดังนี้

1. หลักสังคหวัตถุ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์ ทางพระพุทธศาสนา หลักสังคหวัตถุ 4 มีอยู่ 4 ประการ ได้แก่ 1) ทาน การให้ การเสียสละหรือ การเอื้อเพื่อแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น 2) ปิยวาจา มีวาจานุ่มนวล น่ารัก มีความซาบซึ้งใจ ไพเราะ สมานสามัคคี 3) อุตถจริยา ประพฤติสิ่งที่ เป็นประโยชน์ คือ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และช่วยส่งเสริมจริยธรรม 4) สมานัตตตา คือ ความเป็นผู้วางตนเหมาะสม วางตนเหมาะสม แก่ฐานะที่เป็นอยู่ คุณธรรมทั้งสี่นี้เป็นเครื่อง ยึดเหนี่ยวใจกันไว้ในโลก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาชัยณรงค์ ญาณกิตติ (2553) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหาร โรงเรียน มัธยมศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า ด้านทาน การให้ความเสียสละ บุคลากรมีความคิดเห็นว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา มีภาวะ

ผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ข้อ คือ ทาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านปิยวาจา การพูดจาไพเราะ บุคลากรมีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษามีภาวะผู้นำด้าน มนุษย์สัมพันธ์ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยวาจา ในข้อการไม่แสดงออกอาการไม่พอใจ หรือพูดจา ไม่สุภาพ และวาทศิลป์ดึงดูดใจผู้ฟัง อยู่ในระดับ ปานกลาง ส่วนข้ออื่นๆ บุคลากรมีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษามีภาวะผู้นำด้าน มนุษย์สัมพันธ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยวาจา อยู่ในระดับมากทุกข้อ ด้านอุตถจริยา การสังเคราะห์ บุคลากรมีความคิดเห็นว่า ผู้บริหาร โรงเรียน มัธยมศึกษามีภาวะผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์ตามหลัก สังคหวัตถุ 4 ด้านอุตถจริยา โดยรวมอยู่ในระดับ มากทุกข้อ ด้านสมานัตตตา การวางตัวสม่ำเสมอ เสมอต้นเสมอปลาย บุคลากรมีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษามีภาวะผู้นำด้านมนุษย สัมพันธ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ด้านสมานัตตตา โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ

2. การบริหารงานขององค์การบริหาร ส่วนตำบลภูพาน อำเภอภูพาน จังหวัดขอนแก่น ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน การให้มี 2 อย่าง คือ การให้สิ่งของที่เป็นประโยชน์ สวัสดิการ รางวัล โบนัส การให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ เช่น การสอนงาน การฝึกอบรม ให้กำลังใจ ให้ความรู้ในเรื่องวิชาชีพ มีการจัดสรรงบประมาณให้พอเพียง มีสวัสดิการช่วยเหลือ ตามโครงการของรัฐบาล เบี้ยสำหรับผู้สูงอายุ สมทบกองทุนวันละบาท ผู้พิการและผู้ที่มีรายได้น้อย มีสวัสดิการ มีการให้ยืมสิ่งของ จัดหาวัสดุมา ช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน บริการจัดสรรวัสดุตามพื้นที่

ประชาชนร้องขอ นำวัสดุมาใช้ให้เกิดความคุ้มค่ากับทุกส่วน บริหารอย่างประหยัด มีคุณภาพให้ประชาชนสามารถยืมวัสดุต่างๆ มาใช้ได้ มีการแบ่งหน้าที่ให้เหมาะสมในการทำงาน อบรมเสริมความรู้ให้เจ้าหน้าที่เป็นประจำ เพื่อพัฒนาศักยภาพของพนักงาน องค์กรและชุมชน ด้านปิยวาจา มีการประสานงานกันด้วยวาจาที่น่าฟัง ปรีक्षा พุดคุยกันในองค์กร ให้พนักงานออกพื้นที่ให้ความรู้ชาวบ้านในเรื่องต่างๆ ด้วยวาจาสุภาพ ถ้อยทีถ้อยอาศัย พุดจาไพเราะ สุภาพ ไม่พุดจาเสียดสีกัน ใช้วาจาสุภาพ ประสานงานกันด้วยวาจาที่น่าฟัง ไม่กระทบกระทั่งกัน คุยกันเหมือนเป็นพี่น้อง ปรีक्षा พุดคุยกันในองค์กร เมื่อพนักงานมีปัญหาเรื่องงาน พุดกันแบบตรงไปตรงมา ตามประเด็นข้อสงสัยและจริงใจ ต่อเพื่อนร่วมงานคนในองค์กร พุดจាកันด้วยไมตรี ยกย่องชมเชยเวลาบุคลากรที่ประสบความสำเร็จในการทำงานพร้อมใช้ถ้อยคำสุภาพเป็นกันเองตามโอกาสที่เหมาะสม จัดให้พนักงานออกให้ความรู้กับชาวบ้านโดยใช้ถ้อยคำที่สุภาพ พุดจាកันด้วยความสุภาพ ใช้ถ้อยคำที่สุภาพไม่กล่าววาจา ล้วงเกินและพุดคำหยาบต่อบุคลากร ไม่พุดส่อเสียด พุดแต่คำที่สร้างความสามัคคีให้บุคลากรในหน่วยงานอยู่เสมอๆ พบปะประชาชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร พนักงานพุดจาสุภาพเป็นกันเองต่อกันสอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกาศราวุฒิ มหาลาโภ (หงส์คำ) (2552, หน้า 125) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า พนักงานส่วนตำบลมีการบริหารงาน

ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สามารถสรุปผลและอภิปรายเป็นรายด้านดังนี้ ด้านทาน พบว่า พนักงานส่วนตำบลมีการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอคอนสวรรค์ ด้านทาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านอถตถจริยา ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นความตรงต่อเวลาสำคัญมาก เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้บริหารและพนักงานทุกคนประพฤติตัว เป็นคนดีช่วยเหลือผู้อื่น ทำงานเป็นทีม สอนงานกัน ดูแลกันเยี่ยงพี่น้อง รับผิดชอบหน้าที่ตนเอง ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานตามสมควร มีความสามัคคี พนักงานทำกิจกรรมร่วมกันเป็นประจำ ทำกิจกรรมส่วนรวมเป็นประจำ ออกเยี่ยมประชาชนเพื่อรับฟังปัญหา จัดอบรมเพื่อพัฒนาชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร การรับผิดชอบต่อหน้าที่ และปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ ดูแลและบรรเทาความเดือดร้อนของคนในองค์กรและชุมชนสนับสนุนการมีส่วนร่วมของคนในองค์กรกับชุมชน รักการให้บริการและอำนวยความสะดวก แก่ประชาชนเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องทำ ด้านสมานัตตตา มีการวางตัวให้เหมาะสมเป็นกันเอง ให้บริการประชาชนอย่างเสมอภาค ไม่เลือกที่รักมักที่ชังและมีคุณธรรม ได้จัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง จัดสรรเงินช่วยเหลืออย่างทั่วถึงแก่ผู้เดือดร้อน ใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด มีมาตรฐานในการดูแลเรื่องเงินงบประมาณอย่างเปิดเผย และตรวจสอบได้มีจิตหาวัสดุให้ทั่วถึงในชุมชน ทุกคนมีส่วนได้ใช้สิ่งของส่วนรวม จัดระบบระเบียบในการใช้วัสดุทั้งในองค์กรและชุมชน การเบิกจ่ายเป็นไปด้วยความ

เรียบง่าย มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่และความตรงต่อเวลา มีสิทธิเสรีภาพในการรับผิดชอบให้ความเป็นกันเอง กับประชาชนอยู่เสมอไม่ว่าเวลาราชการหรือนอกราชการ สร้างประโยชน์ต่อประชาชนอย่างเท่าเทียม สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวินัยธรยิ่งยง ธมมวโร (โหมดศิริ) (2552, หน้า 130) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางกะไห อำเภอมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 54.5 มีอายุ ระหว่าง 40-44 ปี ร้อยละ 31.3 มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 31.1 มีอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 31.8 มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,000-10,000 บาท ร้อยละ 56.3 และมีระยะเวลาที่อาศัย อยู่ในตำบลบางกะไหมากกว่า 20 ปี ร้อยละ 63.7 การให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางกะไหอำเภอมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.91 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอรรถจริยา ด้านสมานัตตตา อยู่ในระดับมาก

3. วิเคราะห์การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลภูพาน อำเภอภูพาน จังหวัดขอนแก่น ตามหลักสังคหวัตถุ 4 มาบริหารปัจจัย 4 ด้าน คือ บริหารคน บริหารเงิน บริหารวัสดุ บริหารการจัดการ สำหรับผู้บริหารพนักงานและผู้นำชุมชนนำไปปฏิบัติให้มีความเจริญก้าวหน้าในการบริหาร โดยภาพรวมคือ

3.1 ด้านทาน ในการบริหารคนมี 2 อย่างคือ การให้สิ่งของที่เป็นประโยชน์ สวัสดิการ

รางวัล โบนัส และการให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ ในการบริหารเงิน มีการจัดสรรงบให้พอเพียง มีสวัสดิการช่วยเหลือตามโครงการของรัฐบาล ในการบริหารวัสดุ มีการจัดหาวัสดุมาช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน บริการจัดสรรวัสดุตามที่ประชาชนร้องขอ สามารถยืมวัสดุต่างๆ มาใช้ได้ในการบริหารการจัดการ มีการแบ่งหน้าที่ให้เหมาะสมในการทำงาน อบรมเสริมความรู้ให้เจ้าหน้าที่เป็นประจำ มีตำแหน่งสำหรับผู้พิการ การที่สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้ก็เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลภูพาน ได้นำหลักสังคหวัตถุ 4 คือด้านทาน มาบริหารปัจจัย 4 ด้าน คือ บริหารคน บริหารเงิน บริหารวัสดุ บริหารการจัดการภายในองค์กร

3.2 ด้านปิยวาจา ในการบริหารคนมีการใช้คำพูดที่สร้างความสามัคคี ทักทายเมื่อพบเจอ ให้บริการด้วยไมตรี ยกย่องและชมเชยบุคลากรที่ประสบความสำเร็จในการทำงาน เป็นที่ประทับใจของผู้มาติดต่องาน ในการบริหารเงินมีความโปร่งใสชี้แจงได้ ให้ข้อมูลตรงไปตรงมาใช้คำสุภาพ ชัดเจนเรื่องการเงิน มีการเปิดเผยด้านการเงินในที่ประชุม ในการบริหารวัสดุ มีการจัดหาสิ่งของให้ด้วยวาจาสุภาพ ให้คำแนะนำในระเบียบขั้นตอนต่างๆ ในการยืมด้วยวาจาที่สุภาพ ในการบริหารการจัดการ มีการประสานงานด้วยวาจน่าฟัง คุยกันเหมือนพี่น้อง ปรึกษาพูดคุยกัน ในองค์กร ให้พนักงานออกพื้นที่ให้ความรู้ชาวบ้านในเรื่องต่างๆ ด้วยวาจาสุภาพ ใช้วาจาสร้างความสามัคคี การที่สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้ก็เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลภูพาน ได้นำหลักสังคหวัตถุ 4 คือด้านปิยวาจา มาบริหารปัจจัย 4 ด้าน คือ

บริหารคน บริหารเงิน บริหารวัสดุ บริหารการ
จัดการภายใน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระ
ยุทธภูมิ ธรรมโร (สังชาติ) (2553, หน้า 48) ได้วิจัย
เรื่อง การบริหารงานขององค์การบริหาร ส่วนตำบล
ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ตามความคิดเห็นของ
ประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วน
ตำบลในอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม พบว่า
โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็น
รายด้าน พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีการ
บริหารตามหลักสังคหวัตถุ 4 อยู่ในระดับมากทุกด้าน

3.3 ด้านอัตถจริยา ในการบริหารคน
เป็นแบบอย่างที่ดี จัดคนให้เหมาะกับงาน มีความ
เคารพซึ่งกันและกันทั้งในองค์กรและประชาชนใน
ชุมชน พนักงานทุกคนรับผิดชอบ ในการบริหารเงิน
บริหารจัดการเงินงบประมาณ ใช้จ่ายงบประมาณ
เพื่อให้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด จัดสรรงบประมาณ
ตามวัตถุประสงค์ที่แท้จริง ในการบริหารวัสดุใช้ให้
คุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด จัดซื้อวัสดุที่มีราคา
เหมาะสมกับคุณภาพ ในการบริหารจัดการ ทำงาน
เป็นทีม ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น
และจัดอบรมเพื่อพัฒนาชุมชน การที่สิ่งเหล่านี้เกิด
ขึ้นได้ก็เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลภูผาม่าน
ได้นำหลักสังคหวัตถุ 4 คือด้านอัตถจริยา มาบริหาร
ปัจจัย 4 ด้าน คือ บริหารคน บริหารเงิน บริหาร
วัสดุ บริหารการจัดการภายในองค์กร

3.4 ด้านสมานัตตตา ในการบริหาร
กำลังคน มีการวางตัวให้เหมาะสม เป็นกันเองให้
บริการประชาชนอย่างเสมอภาคในการบริหารเงิน
จัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง
จัดสรรเงินช่วยเหลืออย่างทั่วถึงแก่ผู้เดือดร้อนใน

การบริหารวัสดุ มีจัดหาวัสดุให้ทั่วถึงในชุมชน
ทุกคนมีส่วนได้ใช้สิ่งของส่วนรวม ไม่เลือกที่รัก
มักที่ชัง ในการบริหารจัดการ มีความรับผิดชอบต่อ
หน้าที่และความตรงต่อเวลา การที่สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้น
ได้ก็เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลภูผาม่าน หลัก
สังคหวัตถุ 4 คือ ด้านสมานัตตตา มาบริหารปัจจัย
4 ด้าน คือ บริหารคน บริหารเงิน บริหารวัสดุ
บริหารจัดการภายในองค์กร สอดคล้องกับงาน
วิจัยของธิดารัตน์ ศิลสุวรรณโณ (2555) ได้วิจัยเรื่อง
ความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหาร
งานขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามหลักสังคห
วัตถุ 4 กรณีศึกษาอำเภอมะนังสะเรียง จังหวัด
แม่ฮ่องสอน พบว่า พนักงานส่วนบุคคลมีความคิด
เห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบล มีการบริหารงาน
ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก
(ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน
พบว่า พนักงานส่วนตำบลมีความคิดเห็นต่อการ
บริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในด้านทาน
ด้านปิยวาจา ด้านอัตถจริยา และด้านสมานัตตตา
อยู่ในระดับมากทุกด้าน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ผู้บริหารองค์กรควรให้ ความสำคัญ
และพิจารณานำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการ
บริหารงานขององค์กร โดยคำนึงถึงลักษณะของ
องค์กรตามความเหมาะสมต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้ สามารถแสดงถึง
กลุ่มเป้าหมายในบริบทขององค์การบริหารส่วน

ตำบลภูพาน อำเภอภูพาน จังหวัด ขอนแก่น เท่านั้น หากนำประเด็นศึกษาเดียวกันไปศึกษาในบริบทของตำบลอื่นๆ หรือภูมิภาคอื่นๆ

2.2 ควรมีการศึกษาหลักธรรมด้านอื่นๆ เช่น ทศพิธราชธรรม สัปปุริสธรรม 7 เพื่อนำมาส่งเสริมการพัฒนางค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอหรือจังหวัดอื่นๆ

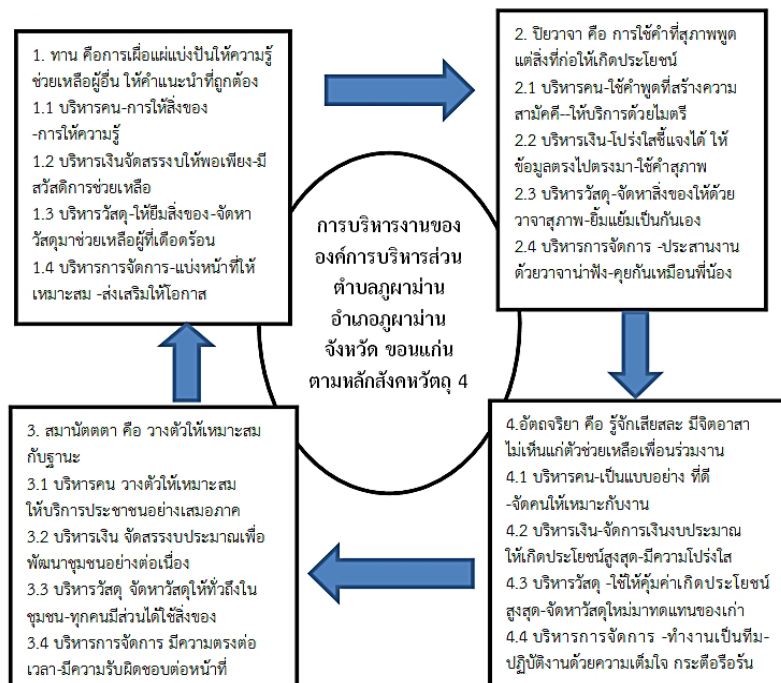
2.3 ศึกษาระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพที่มีประสิทธิภาพและให้มีสถิติของการรวบรวมและวิเคราะห์เชิงลึก เช่น การวิจัยแบบเน้นการมีส่วนร่วม การเฝ้าสังเกตพฤติกรรม เป็นต้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

หลักสังคหวัตถุ 4 ธรรมะอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคน ประสานความสัมพันธ์อันดีทำให้เกิดขึ้นในชนหมู่มาก เป็นหลักแห่งการเอื้อเพื่อ

เผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน เพื่อให้ประชาชนอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข เป็นหลักธรรมที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีกันในหมู่คณะ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรที่มีขนาดเล็กหรือองค์กรที่มีขนาดใหญ่ มาบริหารปัจจัย 4 ด้าน คือ บริหารคน บริหารเงิน บริหารวัสดุ บริหารการจัดการ สำหรับผู้บริหารพนักงานและผู้นำชุมชนนำไปปฏิบัติให้มีความเจริญก้าวหน้าในการบริหาร

การนำหลักสังคหวัตถุ 4 บริหารปัจจัยพื้นฐานที่ใช้ในการบริหาร การบริหารจะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ต้องอาศัยบุคลากรที่มีคุณภาพมีปริมาณเพียงพอ ต้องได้รับงบประมาณสนับสนุน การดำเนินการเพียงพอ ต้องมีวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับความต้องการของแผนงานและโครงการและต้องมีระบบการจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพเพื่อให้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- โกวิทย์ พวงงาม. (2552). *การปกครองท้องถิ่นไทยหลักการและมติใหม่ในอนาคต*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ไชยวัฒน์ คำชู. (2545). *ธรรมาภิบาลการบริหารการปกครองที่โปร่งใสด้วยจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: น้ำฝน.
- ธิดารัตน์ ศิละวรรณโณ. (2555). *ความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคหวัตถุ 4 กรณีศึกษาอำเภอมะละเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวินัยธรยิ่งยง ธมมวโร (โหมตศิริ). (2552). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางกะไห อำเภอมะเือง จังหวัดฉะเชิงเทรา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). *ธรรมานุญชีวิต*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาบรรณาการ.
- พระใบฎีกาสรวิชัย มหาลาภ (หงส์คำ). (2552). *การบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาชัยณรงค์ ญาณกิตติ. (2553). *ภาวะผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักฝึกอบรมเผยแพร่และประชาสัมพันธ์สถาบันพระปกเกล้า. (2541). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย*

Life Skills Development Model for High School Students

สุทธยาณ์ จำปาทอง, จำเนียน พลาหาญ และอุรสา พรหมทา
Sutthaya Jumpatong, Chumnian Pollaharn and Urasa Promta
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: sutthaya@ses26.go.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และ 2) ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนโนนราชีวิทยา จำนวน 30 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คู่มือรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิต แบบประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปลความหมายตามเกณฑ์ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ผลการวิจัยพบว่า

1. การสร้างรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่สร้างขึ้น ประกอบด้วย 6 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการและแนวคิด 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา ประกอบด้วย 4 Module 4) กระบวนการพัฒนา ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ สร้างการตระหนักรู้ (A: Awareness) การลงมือทำ (D: Doing) การสะท้อนผล (R: Reflection) การเชื่อมโยง (C: Connection) การประยุกต์ใช้ (A: Application) และการประเมินผล (E: Evaluation) 5) สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล

*ได้รับบทความ: 11 ตุลาคม 2564; แก้ไขบทความ: 14 ธันวาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 20 ธันวาคม 2564

Received: October 11, 2021; Revised: December 14, 2021; Accepted: December 20, 2021

2. การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม พบว่า นักเรียนมีผลการพัฒนาทักษะชีวิตหลังพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาและผ่านเกณฑ์การประเมินระดับมาก โดยนักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิต โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิต; นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

Abstract

The purposes of this research were 1) to create a life skills development model for high school students, and 2) to apply life skills development model to the high school students of The Secondary Education Service Area Office Mahasarakham. This research is a mix method research. The target group were 30 high school students in Non Rasee Wittaya School of The Mahasarakham Secondary Education Service Area Office, were selected by purposive sampling. The research instrument were the model manual for life skills development of high school students, the assessment form of life skills development activity, the assessment form of student life skills and the assessment form of student satisfaction. The statistics used to analyze the data were mean, standard deviation, and then interpret the meaning according to 5 levels of criteria, namely, the highest, the high, the medium, the low, and the minimal.

The results found as follows:

1. The creation of a life skills development model for high school students found that consists of 6 parts: 1) Principles and Concepts 2) Objectives 3) Content consists of 4 modules 4) Development process consists of 6 steps: A: Awareness, D: Doing, R: Reflection, C: Connection, A: Application and E: Evaluation, 5) media, equipment and learning resources, and 6) measurement and evaluation.

2. The trial of the life skills development model for high school students under the Mahasarakham Secondary Education Service Area Office found that the students had higher results for life skills development after development than before and passed the high level assessment criteria. The students were satisfied with life skills development activities, overall at the highest level.

Keywords: Model of Life Skills Development; High School Student

1. บทนำ

สภาพสังคมในทศวรรษใหม่ เป็นยุคของความเร็วและความล้ำสมัยของเทคโนโลยี การสื่อสาร ความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรมการหล่อหลอม รวมความคิดและความเชื่อของกลุ่มคน ซึ่งจากสภาพสังคม ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ส่งผลกระทบต่อเด็กวัยเรียน การเผชิญสิ่งยั่วยุหรือตัวแบบที่ไม่เหมาะสมต่างๆ รอบตัว ก่อให้เกิดปัญหาเด็กและเยาวชนอย่างมาก ทั้งปัญหาด้านการปรับตัว ปัญหาด้านอารมณ์และจิตใจ ปัญหาสุขภาพ ปัญหาความรุนแรง ปัญหาเด็กติดเกม ปัญหายาเสพติด ปัญหาทางเพศ ฯลฯ โดยเฉพาะในเด็กและเยาวชนที่มีทักษะชีวิตต่ำ ขาดภูมิคุ้มกันทางสังคมที่ดี เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานไปแล้ว อาจเป็นคนที่ไม่ประสบความสำเร็จ ในชีวิต มีปัญหาทางอารมณ์ จิตใจ และมีความขัดแย้งในชีวิตได้ง่าย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้สถานศึกษาเสริมสร้างทักษะชีวิตให้ผู้เรียนตระหนักรู้ และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น คิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียด รู้จักสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น ด้วยการจัดการเรียนการสอนทักษะชีวิตบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันจะนำไปสู่การมีทักษะชีวิตตามความคาดหวังของหลักสูตรตามช่วงวัยในแต่ละชั้นปี แบ่งทักษะชีวิตเป็น 4 องค์ประกอบ คือ การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหา

อย่างสร้างสรรค์การจัดการกับอารมณ์ ความเครียด และการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

ทักษะชีวิต (Life Skills) เป็นความสามารถขั้นพื้นฐานของบุคคลในการปรับตัว และเลือกทางเดินชีวิตที่เหมาะสม สามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่อยู่รอบตัวในสภาพปัจจุบัน ช่วยเสริมสร้างการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว ด้านสังคม และกลุ่มเพื่อนให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ตลอดจนเตรียมความพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ (ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน, 2558, หน้า 87-98) ดังนั้น ทักษะชีวิตจึงเป็นกระบวนการหนึ่งที่ช่วยให้มนุษย์สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้อย่างเหมาะสมตามสภาพแวดล้อมที่ตนเองอาศัยอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะชีวิต ได้ถูกนำมาใช้ในการเตรียมการสำหรับวัยรุ่นให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ โดยมีหลักการว่า ทักษะชีวิตจะช่วยให้เยาวชนได้ค้นพบความต้องการขั้นพื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของตนเอง ซึ่งมีความสำคัญที่สุดต่อการทำหน้าที่ทางสังคมของตนเองในอนาคตได้ จากความสำคัญดังกล่าว ทักษะชีวิต จึงได้ถูกนำมาใช้แก้ไขปัญหาด้านต่างๆ โดยเฉพาะปัญหาที่มีผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตเยาวชน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2564)

ปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมปลายที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) พบว่า มีนักเรียนชั้นมัธยมปลายที่ขาดทักษะชีวิต

ประพัตติตนไม่เหมาะสม ขาดความรับผิดชอบต่องานตัวเองและสังคมซึ่งมีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหากับนักเรียนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ นับวันจะเป็นปัญหาที่แก้ไขได้ยากยิ่ง เนื่องจากนักเรียนส่วนมากยังอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้นที่ยังคิดไม่เป็น ขาดการไตร่ตรอง ขาดความมีเหตุผล ไม่มีการควบคุมอารมณ์ ไม่คำนึงถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นกับชีวิตตามมา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2558) และจากการศึกษาการเข้าถึงบริการด้านจิตเวชในปี 2560 พบผู้ป่วยซึมเศร้าที่มารับการรักษาในสถานบริการสาธารณสุขทั่วประเทศ ร้อยละ 61 แนวทางในการลดปัญหาเหล่านี้คือการพัฒนาส่งเสริม การมีทักษะชีวิตให้กับวัยรุ่น (สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์, 2561) แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ที่เป็นปัญหาของเด็กและเยาวชนที่เข้าชั้นวิกฤติ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม พร้อมส่งเสริมการมีทักษะชีวิตนักเรียนให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกปัจจุบัน ผลการประเมินทักษะชีวิตนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม, 2564) จากปัญหาด้านทักษะชีวิตของนักเรียนข้างต้น สิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้เด็กและเยาวชนอยู่ในสังคมได้อย่างปลอดภัยและมีความสุข นั่นคือ การศึกษา มีภูมิคุ้มกันกับสิ่งที่เขามายั่วยุ มีทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจ ฯลฯ ซึ่งทักษะเหล่านี้เรียกว่า ทักษะชีวิต เพราะทักษะชีวิต หมายถึงความสามารถของบุคคลในการปรับตัวให้มีพฤติกรรม

ไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสม เพื่อเผชิญกับสิ่งท้าทายต่างๆ และเผชิญกับแรงกดดันที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (World Health Organization, 2020)

แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนมีทักษะชีวิตสามารถสรุปได้เป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การส่งเสริมให้ทักษะชีวิตเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติเป็นการเรียนรู้ที่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และการมีแบบอย่างที่ดี แต่การเรียนรู้ตามธรรมชาติจะไม่มีทิศทางและเวลาที่แน่นอน และ 2) การสร้างและพัฒนาโดยกระบวนการเรียนการสอน เป็นการสร้างให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มผ่านการจัดกิจกรรม ได้ลงมือปฏิบัติ อภิปราย แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ สะท้อนความรู้สึก มุมมอง เชื่อมโยงสู่วิถีชีวิตของตนเองเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และปรับใช้ในชีวิต (UNICEF, 2012) โดยแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้นักเรียนในหนังสือเทคนิค วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อขับเคลื่อนจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านทักษะชีวิต ได้แก่ 1 กิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา 2) กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดโดยใช้กระบวนการ GPAS 3) กิจกรรมการเรียนรู้แบบ KW-L 4) กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกม 5) กิจกรรมการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา 6) กิจกรรมการเรียนรู้แบบเผชิญสถานการณ์ 7) กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ 8) กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ 9) กิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของเดวิส 10) กิจกรรมการเรียนรู้แบบอุปนัย 11) กิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ และ 12)

การพัฒนาทักษะชีวิตด้วยเทคนิคคำถามแบบ R-C-A (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูผู้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตระหนักเห็นความสำคัญของการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เนื่องจากเป็นนักเรียนวัยรุ่นที่มีความเสี่ยงต่อการเป็นโรคซึมเศร้า และมีการคิดฆ่าตัวตายมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 13 (World Health Organization, 2017) อีกทั้งสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม มีจุดเน้น ต้องการให้นักเรียนเป็นคนดี เก่ง กล้า มีทักษะชีวิต มีจิตสาธารณะ อยู่อย่างพอเพียง และมีความสุข พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัย จึงได้จัดทำรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มหาสารคาม

2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มหาสารคาม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยผสมผสานวิธี โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม จำนวน 30 คน โดยได้มาจาก การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. คู่มือรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีขั้นตอนการสร้าง ได้แก่ 1) การนำข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ มากำหนดรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนแล้วจัดทำเป็นคู่มือ ประกอบด้วย บทนำ หลักการ และแนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหา การวัดและประเมินผล และเครื่องมือ/สื่อ 2) การนำร่างรูปแบบ และคู่มือเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำ และข้อเสนอแนะ และ 3) การแก้ไขร่างรูปแบบและคู่มือตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอแนะ

2. แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีขั้นตอนการสร้าง ได้แก่ 1) ศึกษาเอกสาร แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียน 2) นำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน 3) นำร่างแบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหา นำข้อเสนอ

แนะที่ได้มาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแบบประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น 4) ตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ทำการวิเคราะห์ความสอดคล้องด้วยวิธีการหาค่า IOC รายข้อ จะต้องมากกว่า 0.50 ขึ้นไป โดยแบบประเมินมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.80-1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) และ 5) ปรับปรุงแบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จัดพิมพ์แบบประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมฉบับสมบูรณ์

3. แบบประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต และรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียน 2) นำข้อมูลที่ได้มาสร้างเป็นแบบประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน 3) นำร่างแบบประเมินทักษะชีวิตที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหา นำข้อเสนอแนะที่ได้มาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแบบทดสอบให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และ 4) ตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ทำการวิเคราะห์ความสอดคล้องด้วยวิธีการหาค่า IOC รายข้อซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ต้องมากกว่า 0.50 ขึ้นไป โดยแบบประเมินมีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC เท่ากับ 0.80-1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

4. แบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีขั้นตอนการสร้างดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความพึงพอใจ 2) นำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบประเมินความพึงพอใจรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน 3) นำร่างแบบประเมินความพึงพอใจรูปแบบที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหา และนำข้อเสนอแนะที่ได้มาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแบบประเมินความพึงพอใจให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น 4) ตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ทำการวิเคราะห์ความสอดคล้องรายข้อ ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ต้องมากกว่า 0.50 ขึ้นไป โดยแบบประเมินมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80-1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) และ 5) ปรับปรุงแบบประเมินความพึงพอใจรูปแบบตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จัดพิมพ์แบบประเมินฉบับสมบูรณ์

5. แบบสังเกต ใช้สำหรับการศึกษาพฤติกรรมด้านทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม

6. แบบสัมภาษณ์ ใช้สำหรับการศึกษาแนวปฏิบัติในการพัฒนาทักษะชีวิตของบุคคลที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice)

7. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ใช้สำหรับการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

การเก็บรวบรวมข้อมูลเก็บข้อมูลเพื่อการประเมินก่อนการเข้าร่วมพัฒนาทักษะชีวิตตามรูปแบบ โดยใช้แบบประเมินทักษะชีวิตฯ ก่อนและหลังการเข้าร่วมการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เก็บข้อมูลการประเมิน ระหว่างการเข้าร่วมพัฒนาตามรูปแบบ โดยใช้แบบ ประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิต นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ร่วมกับการ สังเกตพฤติกรรมด้านทักษะชีวิตของนักเรียนและ เก็บข้อมูลการประเมินหลังการเข้าร่วมพัฒนา ตามรูปแบบ โดยใช้แบบประเมินทักษะชีวิตก่อน และหลังการเข้าร่วมพัฒนาและแบบประเมินความ พึงพอใจต่อรูปแบบและกิจกรรม การพัฒนาทักษะ ชีวิตของนักเรียน

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ ข้อมูลคะแนนประเมินทักษะชีวิตนักเรียนก่อนและ หลังการเข้าร่วมพัฒนาตามรูปแบบการพัฒนา ทักษะชีวิตของนักเรียนนำมาหาค่าเฉลี่ย แล้วแปล ความหมาย 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด คะแนนประเมินผลการ จัดกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตตามรูปแบบการ พัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนดำเนินการหาค่า เฉลี่ย แล้วแปลความหมาย 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดคะแนนความ พึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตของ นักเรียนนำมาหาค่าเฉลี่ยแล้วแปลความหมาย 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และ น้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

4. สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ที่ผู้วิจัยพัฒนา มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม มีผลการ ประเมินด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนา ทักษะชีวิตนักเรียน โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ใน ระดับมากที่สุดทุกด้าน ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย 1) หลักการ และแนวคิด 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา โดยเนื้อหา ประกอบด้วย Module 1 การมีความรู้และตระหนักรู้ เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น Module 2 การคิด วิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ ตัดสินใจ แก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ Module 3 การจัดการอารมณ์ และความเครียด Module 4 การสร้างสัมพันธภาพ และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ 4) กระบวนการ พัฒนาโดยการฝึกปฏิบัติตามขั้นตอน 1) สร้างการ ตระหนักรู้ (A: Awareness) 2) การลงมือทำ (D: Doing) 3) การสะท้อนผล (R: Reflection) 4) การ เชื่อมโยง (C: Connection) 5) การประยุกต์ใช้ (A: Application) 6) การประเมินผล (E: Evaluation) 5) สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ และ 6) การวัด และประเมินผล ส่วนที่ 2 คู่มือพัฒนาทักษะชีวิต นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย หลักการและแนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม การพัฒนาตามแนวทาง สื่อ อุปกรณ์ และแหล่ง เรียนรู้ และการวัดและประเมินผล โครงสร้างการ จัดกิจกรรมพัฒนา วิธีการดำเนินการจัดกิจกรรม
2. ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาทักษะ ชีวิตนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร
มีดังนี้

2.1 การประเมินทักษะชีวิตนักเรียน
ก่อนเข้าร่วมการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียน มีผลการ
ประเมินก่อนเข้าร่วมพัฒนา อยู่ในระดับปานกลาง
ระหว่างเข้าร่วมการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนมีระดับผลการ
ประเมินการเข้าร่วมกิจกรรม โดยรวมอยู่ในระดับ
มาก และเมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า
การมีความรู้และตระหนักรู้เห็นคุณค่าของตนเอง
และผู้อื่น การจัดการอารมณ์ ความเครียด อยู่ใน
ระดับมากที่สุด โดยการสร้างสัมพันธภาพ และการ
สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และการคิดวิเคราะห์
คิดอย่างมีวิจารณญาณ ตัดสินใจและแก้ปัญหา
อย่างสร้างสรรค์มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก
และหลังเข้าร่วมพัฒนานักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลาย มีผลการประเมินทักษะชีวิตหลัง
เข้าร่วมพัฒนา อยู่ในระดับมาก และทักษะชีวิตหลัง
เข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

2.2 การประเมินกิจกรรมการพัฒนา
ทักษะชีวิตนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า
ผู้เข้าร่วมมีความพึงพอใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก
ที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านมีความพึงพอใจอยู่ใน
ระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยสามารถเรียงลำดับ
ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ทักษะการสร้าง
สัมพันธภาพ และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ
ทักษะด้านการมีความรู้และตระหนักรู้ เห็นคุณค่า
ของตนเองและผู้อื่น ทักษะการมีความรู้ทักษะด้าน
การคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ ตัดสินใจ
และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และทักษะการ

จัดการอารมณ์และความเครียด ตามลำดับ

2.3 การประเมินความพึงพอใจต่อ
รูปแบบประเมินความพึงพอใจรูปแบบการพัฒนา
ทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
สกลนคร ครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอน
ปลายมีความพึงพอใจ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความพึงพอใจในระดับ
มากที่สุดทุกด้าน สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจาก
มากไปน้อย ได้แก่ เอกสารและเนื้อหา กิจกรรม
การพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลาย และผลที่ได้จากการใช้รูปแบบการ
พัฒนาทักษะชีวิตนักเรียน ตามลำดับ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการพัฒนาและศึกษาผลการใช้รูปแบบ
การพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอน
ปลายสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
สกลนคร ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนา
ทักษะชีวิตนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
ประกอบด้วย หลักการ และแนวคิด วัตถุประสงค์
เนื้อหา กระบวนการพัฒนา สื่อ อุปกรณ์ และแหล่ง
เรียนรู้ และการประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัย
ของงานวิจัยของภุรินทร์ ขนิษฐกุล และคณะ (2563,
หน้า 159-171) ได้พัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะ
ชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนเขตพื้นที่สูง
จังหวัดตาก พบว่า รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิต
ประกอบด้วย (1) หลักการของรูปแบบ (2)
วัตถุประสงค์ของรูปแบบ (3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการ

พัฒนาทักษะชีวิต (4) กระบวนการพัฒนาทักษะชีวิต (5) ผลผลิต (6) ผลลัพธ์ (7) แนวทางการนำรูปแบบไปสู่การปฏิบัติ ผลการประเมินรูปแบบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ อยู่ระดับมากและมากที่สุด นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสกวเนตร ไทรแจ่มจันทร์ (2558) ที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนพยาบาลทหารอากาศ หลักสูตรฝึกอบรม 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรม (2) ประสบการณ์/เนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรม (3) การจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ และ (4) การวัดและการประเมินผลการฝึกอบรม นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาโปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูเพื่อสอนทักษะชีวิตให้แก่นักเรียน งานวิจัยของสุภาพร วาปีโส (2559) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาระบบการส่งเสริมทักษะชีวิตนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนเอกชนการกุศล โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยได้พัฒนาการส่งเสริมทักษะชีวิตโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จำนวน 2 วงรอบ โดยแต่ละวงรอบประกอบด้วย คือ การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการจดบันทึกภาคสนาม การสัมภาษณ์ผู้ร่วมวิจัยและตัวแทนนักเรียน และตรวจสอบเอกสารรายงานผลความก้าวหน้าของการดำเนินการหรือรายงานผลการดำเนินงานเมื่อสิ้นสุดการดำเนินการจัดกิจกรรม และงานวิจัยของบุญล้อม ด้วงวิเศษ (2560, หน้า 67-84) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบ

การสอนแบบเน้นประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นประสบการณ์ แบบ ARTR Model 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ตระหนักประสบการณ์ ขั้นที่ 2 ขั้นร่วมสะท้อนคิด ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างความคิดรวบยอด ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิบัติเรียนรู้ และข้อมูลพื้นฐานแนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิต และรูปแบบการสอนที่เก็บรวบรวมข้อมูลได้มาดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด แนวทางในการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาครู

2. ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม พบว่า นักเรียนมีผลการประเมินทักษะชีวิตหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา สอดคล้องกับผลการวิจัยของบุญล้อม ด้วงวิเศษ (2560, หน้า 67-84) ได้พัฒนารูปแบบการสอนแบบเน้นประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า นักศึกษาครูที่ได้รับการพัฒนาตามรูปแบบการสอนหลังการสอนทักษะชีวิตสูงกว่าก่อนการสอนทักษะชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ เนื่องจากรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ดำเนินการภายใต้แนวคิดการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมค้นพบความรู้หรือสร้างความรู้ด้วยตนเอง ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยนักเรียนรับรู้สาเหตุของปัญหา เลือกวิธีการแก้ไขปัญหาอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์ วิเคราะห์ แยกแยะปัญหาจากสถานการณ์ต่างๆ ได้ วางแผนแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ

เข้าใจและยอมรับการกระทำที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต และเลือกรับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ได้ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีทักษะชีวิตสูงขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ UNICEF (2012) ได้อธิบายถึงลักษณะของกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพในการสร้างและพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน ได้แก่ กิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมค้นพบความรู้หรือสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะชีวิตในด้านการคิดวิเคราะห์การตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เช่น กิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้โอกาสผู้เรียนแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ข่าวสาร เหตุการณ์ สถานการณ์หรือประสบการณ์ของผู้เรียน และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้สืบค้นหรือศึกษาค้นคว้าคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลจากสื่อต่างๆ และแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาได้สะท้อนตนเองเชื่อมโยงกับชีวิตและการดำเนินชีวิตในอนาคต กิจกรรมที่ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้ลงมือกระทำกิจกรรมลักษณะต่างๆ ได้ประยุกต์ใช้ความรู้ เช่น กิจกรรมทัศนศึกษา กิจกรรมค่าย กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมชมรม/ชุมนุม กิจกรรมโครงการ/โครงการ กิจกรรมจิตอาสา เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ เป็นกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะชีวิต กิจกรรมการบูรณาการการเรียนรู้ทักษะชีวิตในวิถีการเรียนรู้ปกติในรายวิชาด้วยคำถามที่กระตุ้นกระบวนการคิดอย่างมีประสิทธิภาพ และอาจใช้ชุดคำถาม “R-C-A” หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนรู้รายครั้งหรือรายกิจกรรม ประกอบด้วย R: Reflect (สะท้อน) เป็นคำถามเพื่อให้ผู้เรียนสะท้อนความรู้สึกหรือ

มุมมองของตน C: Connect (เชื่อมโยง) เป็นคำถามเพื่อให้ผู้เรียนได้คิดเชื่อมโยง และ A: Apply (ปรับใช้) เป็นคำถามเพื่อการปรับใช้หรือประยุกต์ใช้จากแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยได้ถ่ายทอดแนวคิดของ UNICEF มาสู่การปฏิบัติและการฝึกฝนของผู้เรียนผ่านกระบวนการพัฒนาทักษะชีวิต 6 ขั้นตอน ได้แก่ (1) สร้างการตระหนักรู้ (2) การลงมือปฏิบัติ (3) การสะท้อนผล (4) การเชื่อมโยง (5) การประยุกต์ใช้ และ (6) การประเมินผล ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะชีวิตได้จริง

3. ผลการประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน และครูผู้สอนมีความพึงพอใจ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนมีความพึงพอใจ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญล้อม ดวงวิเศษ (2560, หน้า 67-84) ได้พัฒนารูปแบบการสอนแบบเน้นประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาครูที่มีต่อรูปแบบการสอน หลังจากดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการสอนมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของภุรินทร์ ชนินกุล และคณะ (2563, หน้า 159-171) ได้พัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา ในโรงเรียนเขตพื้นที่สูงจังหวัดตาก พบว่า ผลการประเมินรูปแบบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อยู่ระดับมากและมากที่สุด และงานวิจัยของสุธนวงศ์แดง, ภาณุมาศ เศรษฐจันทร์ และวีระพงศ์

สิงห์ครุฑ (2561, หน้า 75-90) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ พบว่า นักศึกษาครูมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักศึกษาครูมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับดีมาก และหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้จะเป็นข้อมูลให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียน คือ ผู้บริหาร ครู และผู้ปฏิบัติงานกับเด็กและเยาวชน ดังนั้น จึงควรตระหนักถึงความสำคัญในการนำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้มาเป็นเป็นแนวทางในการกำหนดตัวชี้วัดในการพัฒนาและประเมินนักเรียนต่อไป
 - 1.2 องค์ประกอบที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ การจัดการอารมณ์และความเครียด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ครู หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงควรให้ความสนใจในการพัฒนาการจัดการอารมณ์และความเครียดกับนักเรียน โดยอาจจัดกิจกรรมพัฒนาการจัดการอารมณ์และความเครียดของตนเอง เช่น การใช้ดนตรีบำบัด การพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พร้อมทั้ง

โรงเรียนต้องตระหนักถึงการพัฒนาจัดกิจกรรมให้กับนักเรียน เช่น การจัดกิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมให้ความรู้ ทักษะการจัดการตนเองเพื่อไม่ให้เกิดภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น และควรจะได้รับ การส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

- 1.3 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนมีความเหมาะสมความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด สามารถนำไปพัฒนานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้ ดังนั้น ผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถนำรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ไปปรับใช้พัฒนานักเรียนในสถานศึกษา ตามบริบทเชิงพื้นที่ได้ และนำไปเป็นสารสนเทศเพื่อพัฒนานักเรียนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น หรือสร้างเป็นโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตผู้ใหญ่

- 2.2 ควรศึกษาการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนโดยใช้การวิจัยรูปแบบอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก เช่น การวิจัยเชิงทดลอง การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAOR)

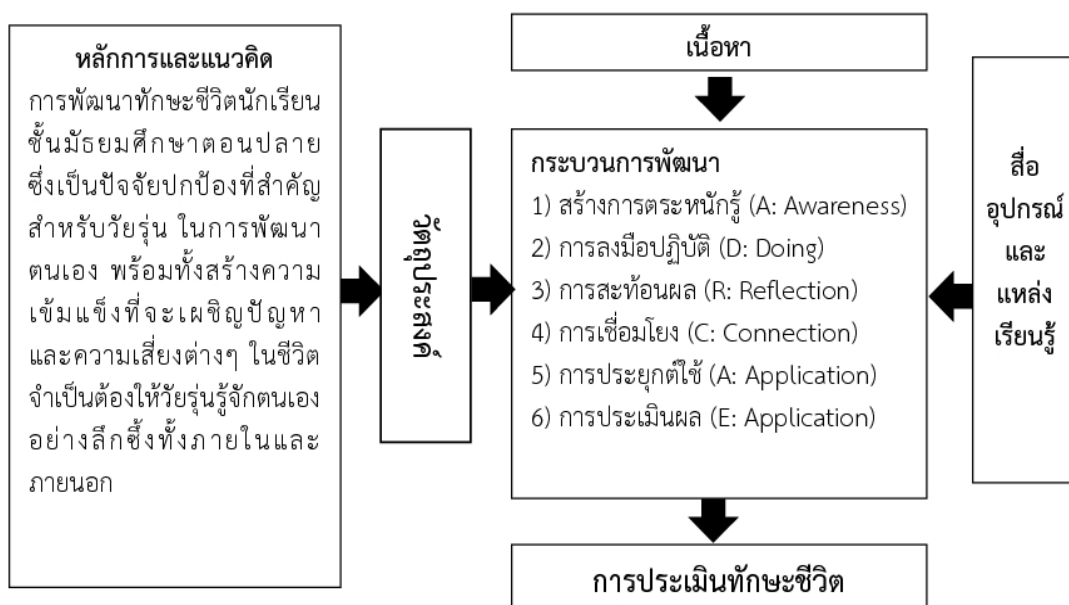
- 2.3 ควรศึกษาวิธีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนนำไปใช้จัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุด

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้องค์ความรู้สำคัญคือได้รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่สร้างขึ้นมีกระบวนการ

พัฒนา ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ สร้างการตระหนักรู้ การลงมือทำ การสะท้อนผล การเชื่อมโยง การประยุกต์ใช้ และการประเมินผล สามารถสรุปเป็นแผนภาพสรุปองค์ความรู้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน. (2558). ความฉลาดทางสังคมและพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมของนิสิตคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 20(3), 87-98.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญล้อม ดัวงวิเศษ. (2560). การพัฒนารูปแบบการสอนแบบเน้นประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต สำหรับนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 23(1), 67-84.
- ภูรินทร์ ขนิลกุล และคณะ. (2563). รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา ในโรงเรียนเขตพื้นที่สูง จังหวัดตาก. *วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 14(4), 159-171.
- สกวเนตร ไทรแจ่มจันทร์. (2558). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักเรียน พยาบาลทหารอากาศ*. (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุขภูบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.

- สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์. (2561). การศึกษาความเป็นไปได้ของการใช้แนวปฏิบัติทางคลินิกในการดูแลวัยรุ่นที่มีภาวะซึมเศร้าในชุมชน: การศึกษานำร่อง. กรุงเทพฯ: ปิยอนด์พับลิชชิง จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). คู่มือการเสริมสร้างทักษะชีวิตตามจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียน ระดับประถมศึกษา-มัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2564). คู่มือ รู้คิด รู้ทันป้องกันยาเสพติด. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ออเน้า จำกัด.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม. (2564). แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ 2564. มหาสารคาม: หยคศึกษาภัณฑ์.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2558). ผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม (พ.ศ. 2554-2558). กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). คู่มือการเสริมสร้างทักษะชีวิตตามจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียน ระดับประถมศึกษา-มัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุนวงศ์แดง, ภาณุมาศ เศรษฐจันทร์ และวีระพงศ์ สิงห์ครุฑ. (2561). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 13(37), 75-90.
- สุภาพร วาปีโส. (2559). การพัฒนาระบบการส่งเสริมทักษะชีวิตนักเรียนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนเอกชนการกุศล. (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- UNICEF. (2012). *Global Evaluation of Life Skills Education Programmes* Evaluation Office. New York: United Nations Children's Fund.
- World Health Organization. (2017). *Depression and other common mental disorders: global health estimates*. Geneva: World Health Organization.
- World Health Organization. (2020). *Life skills education school handbook*. Geneva: Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO.

การพัฒนาบัตรอิเล็กทรอนิกส์แสดงตัวบุคคลเพื่อลดความซ้ำซ้อน ในการติดต่อราชการไทยยุคใหม่*

Development of Electronic Identification Cards and Reducing Redundancies in Modern Thai Government Relations

วัฒนชัย สืบศิริบุญย์ และสืบพงษ์ สุขสม

Wattanachai Suebsiribut and Suebpong Suksom

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: 6181010002@western.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา วิเคราะห์ และหาแนวทางการพัฒนาบัตรอิเล็กทรอนิกส์แสดงตัวบุคคล เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา โดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเลือกผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารหรือผู้แทนของหน่วยงานส่วนกลาง 5 หน่วยงาน 5 ท่าน กลุ่มที่ 2 ผู้บริหาร หรือผู้แทนส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นของจังหวัดนครราชสีมา 5 หน่วยงาน 10 ท่าน และกลุ่มที่ 3 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา โดยการสนทนากลุ่มด้วยวิธีไลน์กลุ่ม จำนวน 5 กลุ่ม จำนวน 20 คน รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด 35 คน สำหรับเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและวิเคราะห์ข้อมูล โดยการตีความสร้างข้อสรุป

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาด้านนิติกฎหมาย ด้านมิติเศรษฐกิจ และด้านมิติสังคม โดยภาพรวมทุกมิติพบว่า ระบบเทคโนโลยีในการจัดเก็บข้อมูลมีความล้าหลังและต้นทุนของบัตรมีราคาสูง
2. การวิเคราะห์พบว่าเป้าหมายหลักที่จะนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการออกบัตรประจำตัวประชาชนอย่างสมบูรณ์แบบ ทั้งระบบเปลี่ยนแปลงรูปแบบของบัตรให้ทันสมัย และเพื่อเป็นการปรับปรุงระบบการให้บริการประชาชน

*ได้รับบทความ: 17 สิงหาคม 2564; แก้ไขบทความ: 17 ธันวาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 22 ธันวาคม 2564

Received: August 17, 2021; Revised: December 17, 2021; Accepted: December 22, 2021

3. แนวทางและข้อเสนอแนะ โดยการควบคุมกำเพ้อออกบัตรของแต่ละหน่วยงานราชการใช้แถบแม่เหล็กบันทึกข้อมูลผู้ถือบัตร และควบคุมรหัสการออกบัตร ผลิตด้วยระบบคอมพิวเตอร์ทั้งระบบ ประชาชนที่มาทำบัตรรอรับการบริการได้ทันที

คำสำคัญ: การพัฒนา; การลดความซ้ำซ้อน; บัตรอิเล็กทรอนิกส์; ราชการไทยยุคใหม่

Abstract

The objectives of this research were to study the problem, analyze and find a way to develop electronic identification cards. It is a descriptive study. By qualitative research method. By using an in-depth interview question form by selecting people with knowledge and understanding divided into 3 groups namely. Group 1 Executives or representatives of central agencies, 5 agencies, 5 persons. Group 2, executives or representatives from the provincial and local governments of Nakhon Ratchasima Province, 5 agencies, 10 persons, and Group 3 Stakeholders of the provincial and local governments in Nakhon Ratchasima Province by group chatting by means of a line group of 5 groups of 20 people. Includes a total of 35 key informants. The tools used for data collection were interview form, semi-structured form. and analyze the data by interpreting it, creating a conclusion.

The results showed that:

1. The problem of legal dimensions, economic dimension, and social dimensions Overall, every aspect of data storage technology is lagging and the cost of the card is high.
2. The analysis found that the main goal to bring A computer system is used to issue ID cards perfectly. The whole system changes the appearance of the card to be modern. and to improve the public service system.
3. Guidelines and recommendations by controlling the card issuance of each government agency Use magnetic strips to record cardholder data. and control card issuing code Produced by the whole computer system People who come to make a card can wait to receive the service immediately.

Keywords: Development; Redundancy Reduction; Electronic Identification Card; Modern Thai Government

1. บทนำ

ประเทศไทยมีบัตรแสดงตัวบุคคลหรือที่เรารู้จักกันดีในนาม “บัตรประชาชน” หรือ “บัตรประชาชนอิเล็กทรอนิกส์” เป็นบัตรที่หน่วยงานภาครัฐไทยเป็นผู้ออกให้ โดยบัตรอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แสดงตัวบุคคล เป็นรูปแบบสมาร์ทการ์ดที่ให้เฉพาะคนไทย เป็นบัตรประจำตัวประชาชนมีตราครุฑนอกเหนือจากบัตรประจำตัวประชาชนที่คนไทยต้องถือประจำตัวแล้ว ยังมีบัตรประจำตัวผู้มีสิทธิประกันสังคมกรณีที่เป็นผู้มีรายได้จากการทำงานประจำและเข้ารับสิทธิประกันสังคมรวมไปถึงบัตรประจำตัวผู้มีสิทธิประกันสุขภาพ บัตรประจำตัวผู้ได้รับการยกเว้นค่ารักษาพยาบาล บัตรประจำตัวผู้เสียภาษี บัตรประจำครอบครัวเกษตรกรบัตรข้าราชการภาครัฐไทย (บางหน่วยงานมีตราครุฑ) ใบอนุญาตขับรถ หรือใบขับขี่ที่มีการกำหนดวันหมดอายุและต้องสอบทุก 3 ปี สำหรับบรรดาธารณะหรือ 5 ปี สำหรับรถยนต์ส่วนตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทที่ขับแต่จะใช้บัตรใบอนุญาตขับรถรูปแบบเดียวกันกับสมาร์ทการ์ดที่ออกให้ภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ (อำพล จินดาวัฒนา, 2557)

การจัดการข้อมูลในอดีตประชาชนหนึ่งคนมีข้อมูลพื้นฐานข้อมูลเหมือนกันทุกคน ส่วนข้อมูลอื่นๆ ที่เพิ่มขึ้นมา ขึ้นอยู่กับสภาพชีวิตของแต่ละคน สถานภาพ อาชีพ การศึกษา การรักษาพยาบาลหรืออื่นๆ โดยข้อมูลดังกล่าวอาจถูกจัดเก็บอยู่ในรูปแบบข้อมูลที่จัดเก็บเป็นเอกสารหรือการจัดเก็บด้วยระบบฐานข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลที่ใช้ภาษาคอมพิวเตอร์ในการเขียนชุดคำสั่ง โดยต่อมาเริ่มมีการเขียนด้วยภาษาในยุคที่ 3 เช่น ภาษาฟอร์แทรน

ภาษาโคบอล ภาษาซี เป็นต้น ความยุ่งยากจากการประมวลผลกับระบบแฟ้มข้อมูล แฟ้มข้อมูลไม่มีความอิสระ มีความซ้ำซ้อนกันมาก มีความผิดพลาด มีความปลอดภัยน้อย และไม่มีการควบคุมข้อมูลจากศูนย์กลาง เป็นต้น (นิภาพรรณ เจนสันติกุล, 2556, หน้า 49-62)

ดังนั้น การจัดเก็บข้อมูลรูปแบบระบบฐานข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ หากทุกคนสามารถเรียกดูและเปลี่ยนแปลงข้อมูลในฐานข้อมูลทั้งหมดได้ อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อข้อมูล รวมทั้งอนุญาตให้ผู้ใช้สามารถเรียกดูป้อนข้อมูลเพิ่มเติมลบและแก้ไขข้อมูลได้ ผู้บริหารฐานข้อมูลสามารถใช้คำสั่งวิ เพื่อประโยชน์ในการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลได้เป็นอย่างดี (บุญทัน ดอกไธสง, 2563) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าหน่วยงานใดต้องรับผิดชอบเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการใช้งานบัตรให้เกิดความคุ้มค่าและสมประโยชน์มากขึ้น เมื่อเริ่มนำเอาปัญหาความต้องการของประชาชนมาสู่ระบบการลงทะเบียน เพื่อแยกแยะวิเคราะห์ และกำหนดยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาให้ตรงจุด และตรงความต้องการของประชาชน ทำให้รัฐบาลรู้ข้อมูลประชาชนและมีระบบฐานข้อมูลบุคคลของประเทศทุกปัญหาของประชาชนที่รัฐบาลต้องการอยากรู้ เป็น people profiles ที่จำเป็นเพื่อการบริหารงานและแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาบัตรอิเล็กทรอนิกส์แสดงตัวบุคคลในมิติกฎหมาย

มิติเศรษฐกิจ และมิติสังคม

2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาบัตริอิเล็กทรอนิกส์แสดงตัวบุคคลเพื่อลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล ความยุ่งยากจากการประมวลผลกับระบบแฟ้มข้อมูล และแฟ้มข้อมูลไม่มีความเป็นอิสระ

3. เพื่อศึกษาหาแนวทางและข้อเสนอแนะการพัฒนาบัตริอิเล็กทรอนิกส์แสดงตัวบุคคลเพื่อลดความซ้ำซ้อนในการติดต่อราชการไทยยุคใหม่ไปสู่การปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพเป็นประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยวิธีสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์มือถือ และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้ กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ผู้บริหาร หรือผู้แทน กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงคมนาคม กระทรวงการคลัง 5 หน่วยงาน จำนวน 5 ท่าน กลุ่มที่ 2 ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าจังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีประชากรอาศัยหนาแน่นเป็นอันดับสอง รองจากจังหวัดกรุงเทพมหานคร (ข้อมูลจากกระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง ปี 2563) ด้วยความหนาแน่นของประชากรที่มากพอจะนำมาซึ่งความแม่นยำของข้อมูลได้อย่างแท้จริง โดยกลุ่มที่ 2 ได้แก่ ผู้บริหารหรือผู้แทนส่วน

ภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นของจังหวัดนครราชสีมา 5 หน่วยงาน 10 ท่าน และกลุ่มที่ 3 ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา โดยการสนทนากลุ่มด้วยวิธีไลน์กลุ่ม จำนวน 5 กลุ่ม จำนวน 20 คน รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด 35 คน

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเพื่อนำมาวิเคราะห์ และตอบปัญหาการวิจัย ด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งมีสาระสำคัญในการเก็บข้อมูลตามประเด็นคำถามโดยสังเขป ได้แก่ การพัฒนาบัตริอิเล็กทรอนิกส์แสดงตัวบุคคลเพื่อลดความซ้ำซ้อนในการติดต่อราชการไทยยุคใหม่ ควรมีอะไรที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนและเป็นประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย มีขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับประเด็นที่จะศึกษา ทั้งกรอบแนวคิดในการวิจัยที่เหมาะสมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ศึกษาการวิพากษ์และการตีความข้อมูล พิจารณาเนื้อหาประเมินความน่าเชื่อถือโดยเน้นความถูกต้องและคุณค่าของข้อมูล เพื่อให้ทราบถึงความหมายที่แท้จริง 3) กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ภายใต้กรอบแนวคิดการประดิษฐ์สร้างและแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ 4) กำหนดแนวทางการสัมภาษณ์ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยตั้งเป็นคำถามเพื่อแสดงความคิดเห็นและเปิดเผยข้อมูลอย่างเต็มที่ 5) สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยวิธีสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์มือถือ 6) การ

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลหาความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล และ 7) เขียนรายงานนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการเรียบเรียงด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย (เอกพร รักความสุข, 2559)

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาบัตรอิเล็กทรอนิกส์แสดงตัวบุคคลเพื่อลดความซ้ำซ้อนในการติดต่อราชการไทยยุคใหม่ สรุปผลการวิจัยเพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาบัตรอิเล็กทรอนิกส์แสดงตัวบุคคลในมติกฎหมายนิติเศรษฐกิจ และมติสังคมพบว่ามติด้านกฎหมายเกิดจากการรองรับการใช้งานบัตรอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานราชการ การแก้ไขระเบียบ ข้อบังคับที่เปลี่ยนผ่านจากการขอเอกสารหลักฐาน โดยการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดูแลเรื่องการบูรณาการฐานข้อมูลประชาชนและการบริการภาครัฐ ภายใต้จุดประสงค์สำคัญคือ ให้หน่วยงานแต่ละส่วนราชการ ไปปรับปรุงระบบฐานข้อมูลของตัวเองให้มีความถูกต้อง ครบถ้วนและทันสมัย (สำนักบริหารการทะเบียน, กรมการปกครอง, 2563)

มิติด้านเศรษฐกิจ โดยพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562 ซึ่งมีการเพิ่มนิยามและรองรับการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลรวมถึงกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์สำหรับผู้ให้บริการไว้เรียบร้อยแล้ว โดยทางสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน)

หรือ ETDA ได้มีการกำหนดและจัดทำมาตรฐานเกี่ยวกับแนวทางการใช้ Digital ID สำหรับประเทศไทย ซึ่งจะมีการกำหนดพระราชกฤษฎีกาในรายละเอียดตามมาเรื่อยๆ นี้ ดังนั้น ในทางกฎหมายมีข้อกำหนดเรียบร้อยแล้ว Digital ID จะต้องประกอบด้วย 2 กระบวนการสำคัญคือ การลงทะเบียนและพิสูจน์ตัวตน (Enrolment and Identity Proofing) เพื่อมีวัตถุประสงค์ทำให้มั่นใจว่า ผู้สมัครใช้บริการเป็นบุคคลตามที่กล่าวอ้างจริง ซึ่งได้มีการแบ่งตามระดับความน่าเชื่อถือของ ID ที่กำหนด (Identity Assurance level: IAL) ซึ่งแต่ละระดับจะมีความเข้มข้นของการพิสูจน์ตัวตนต่างกัน (กระทรวงการคลัง ฝ่ายจัดการข้อมูลข่าวสาร, 2563)

มิติด้านด้านสังคม รูปแบบจะคล้ายกับบัตรประชาชน คือมีชื่อ มีรูปเป็นบัตรมีชิปการ์ด บัตรจะมีอายุ 5 ปี สามารถนำมาใช้กับเครื่องรับบัตรอัตโนมัติ (EDC) ที่กำลังติดตั้งในโครงการอีเพย์เมนต์ (e-Payment) และสามารถเป็นบัตรเอทีเอ็ม (ATM) หรือบัตรเดบิต (Debit) ได้ในอนาคต เบื้องต้น บัตรดังกล่าวจะนำมาใช้เป็นส่วนลดหรือนำไปใช้กับสวัสดิการที่รัฐจะให้ เช่น ส่วนลดค่าน้ำ ค่าไฟ ใช้บริการรถเมล์ รถไฟฟ้าฟรี โดยสามารถเพิ่มหรือลดสวัสดิการด้วยการใช้วิธีการใส่โปรแกรมเข้าไปในระบบอีเพย์เมนต์ และใส่โปรแกรมเข้าไปในหน่วยงานที่จะรับบัตร เช่น ไฟฟ้า ประปา ส่วนเบี้ยยังชีพคนชราจะเป็นระยะต่อไปที่จ่ายให้ผ่านบัตร โดยในระยะแรกกรมบัญชีกลางจะทดลองนำเบี้ยยังชีพคนชราที่จ่ายโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาจ่ายโดยกรมบัญชีกลาง แบบเงินสดหรือโอนเข้าบัญชีก่อน (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนา

ประเทศไทย, 2563)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยวิธีสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์มือถือของผู้ให้ข้อมูลหลัก กลุ่มที่ 1 และวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องประกอบ พบว่า สภาพปัญหาของบัตรประชาชนแบบอิเล็กทรอนิกส์หรือบัตรสมาร์ทการ์ดที่คุ้นเคยกันมีติดทางด้านกฎหมาย หากมองในภาพรวมจะรู้สึกได้ว่าเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น หากไปเข้ารับการรักษา ณ สถานพยาบาล สมัยก่อนต้องพกบัตรโรงพยาบาล 1 ใบ บัตรประชาชนควบคู่แต่เดี๋ยวนี้ไม่ต้องแล้ว โรงพยาบาลขอแต่บัตรประชาชนแค่อำนาจเดียว แล้วโรงพยาบาลก็ไปทำข้อมูลให้ในระบบได้ทันที หรือหากจะไปธนาคารเพื่อทำธุรกรรมอะไรสักอย่าง สมัยก่อน แต่ทำแล้วปัญหาสำคัญที่พบเจอ คือการเชื่อมโยงกันของข้อมูลแต่ละภาคส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอด อีกทั้งเครื่องอ่านข้อมูล ที่กระจายไปยังหน่วยงานท้องถิ่นมีการชำรุด หรืออุปกรณ์ต่อพ่วงอย่างเครื่องคอมพิวเตอร์ รวมไปถึงระบบปัญหาจากการเชื่อมต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ต หากหน่วยงานผู้ให้บริการไม่พร้อมให้บริการ (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1, 2563)

ดังนั้น ปัญหาของบัตรประชาชนแบบอิเล็กทรอนิกส์หรือบัตรสมาร์ทการ์ดกำลังอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนผ่านของการแก้ไขระเบียบตัวเจ้าหน้าที่เองก็จำเป็นต้องขอเอกสารอย่างหลักฐานสำเนาบัตรไว้ก่อนเพื่อที่จะทำให้สามารถดำเนินงานต่อไปให้เสร็จสิ้นกระบวนการได้ทั้งนี้ระบบการยืนยันตัวตน แบบ Digital มีผลดีเพียงแต่อาจจะไม่ทั่วถึง และไม่สามารถครอบคลุมไปยัง

สังคมชนบทของประเทศไทยที่เป็นประชากรหลักของคนในประเทศได้ ดังจะเห็นได้จากข่าวการเข้าร่วมโครงการตามมาตรการของภาครัฐต่างๆ ที่ต้องมีการยืนยันตัวตนโดยใช้บัตรประชาชน รวมถึงการสแกนใบหน้า

2. ศึกษาวิเคราะห์ การพัฒนาบัตรอิเล็กทรอนิกส์แสดงตัวบุคคลเพื่อลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล ความยุ่งยากจากการประมวลผลกับระบบเพิ่มข้อมูล และเพิ่มข้อมูลไม่มีความเป็นอิสระพบว่าการปรับปรุงการบริการของหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานราชการที่มีความพร้อมนั้นมีประมาณราว 10 กว่าหน่วยงานที่มีฐานข้อมูลที่ต้องครบถ้วน โดยจะมีสำนักทะเบียนกลางในฐานะที่มีข้อมูลของประชาชนทั้งประเทศเป็นหน่วยงานกลางในการเชื่อมโยงข้อมูลทั้งหมดจากหน่วยงานต่างๆ และให้บริการข้อมูลกับหน่วยราชการเอง รวมถึงการระบายรายได้และอาชีพลงไปบนบัตรประชาชนนั้น คงเป็นไปได้ยาก หากจะแสดงข้อมูลทั้งสองอย่างนั้นลงในหน้าบัตรอย่างเปิดเผย (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง, 2563)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยวิธีสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์มือถือของผู้ให้ข้อมูลหลัก กลุ่มที่ 2 และวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องประกอบ พบว่า “การยืนยันตัวตนบุคคลโดยใช้บัตร Pin code หรือลายนิ้วมือ การใช้บัตรเพื่อเป็นบัตรแทนเงินสด บัตรเครดิต หรือบัตรเดบิต หรือแม้กระทั่งการใช้บัตรแทนบัตรเอทีเอ็ม นอกจากตัวบัตรจะต้องมีความจุ หรือหน่วยความจำที่สามารถรองรับได้เพียงพอ ภาครัฐจะต้องมี

ศูนย์กลางการจัดการข้อมูลหรือ Host ข้อมูลหลักเพียงหน่วยงานเดียว ตลอดจนระบบของ Host จะต้องพร้อมสำหรับการอัปเดตแฟ้มข้อมูล การปรับปรุงข้อมูลให้พร้อมอยู่เสมอ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2, 2563)

ดังนั้น ข้อมูลพื้นฐานด้านบุคคลทุกประเภทเริ่มตั้งแต่เกิด จนถึงปัจจุบันของแต่ละตัวบุคคล อาทิเช่น ข้อมูลที่จะสามารถใช้แทนพาสปอร์ต ใบขับขี่รถยนต์และจักรยานยนต์ ข้อมูลผู้เสียภาษี กรมสรรพากร ข้อมูลระบบประกันสุขภาพ ข้อมูลระบบประกันสังคม ข้อมูลการรักษาพยาบาลสิทธิราชการ รวมถึงการใช้บัตรประชาชนเพื่อการใช้งาน เช่น การยืนยันตัวตนบุคคลโดยใช้บัตรพินโค้ด (Pin code) หรือลายนิ้วมือ การใช้บัตรเพื่อเป็นบัตรแทนเงินสด บัตรเครดิต หรือบัตรเดบิต หรือแม้กระทั่งการใช้บัตรแทนบัตรเอทีเอ็ม ตลอดจนด้านหน่วยงานราชการ อย่างการใช้ข้อมูลจากข้อมูลสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) เช่น การเริ่มรับราชการ การเกษียณอายุ โดยการได้มาซึ่งข้อมูลเหล่านี้ ข้อมูลจะต้องมีความเป็นปัจจุบันนั้นหมายความว่าความรวมถึง ข้อมูลถูกต้อง ครบถ้วนและทันสมัย นั่นคือหน่วยงานที่ให้บริการแก่ประชาชนนั่นเอง

3. ศึกษาหาแนวทางและข้อเสนอแนะ การพัฒนาบัตรอิเล็กทรอนิกส์แสดงตัวบุคคลเพื่อลดความซ้ำซ้อนในการติดต่อราชการไทยยุคใหม่ไปสู่การปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพเป็นประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนพบว่า การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อพัฒนาระบบการทำงานและการให้บริการภาครัฐที่สามารถเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูล

ระหว่างหน่วยงานของรัฐ รวมถึงการตราพระราชบัญญัติ การบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 เพื่อกำหนดแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารราชการแผ่นดิน การพัฒนาและเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินโครงการ การดำเนินงานของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดจะเป็นไปตามธรรมาภิบาลข้อมูล (Data Governance) โดยแต่ละหน่วยงานเจ้าของข้อมูลยังคงจัดเก็บและดูแลข้อมูล เอกสารทะเบียนดิจิทัลเหมือนเดิม และ GDX จะเป็นฐานของการต่อยอดไปสู่การพัฒนาบริการดิจิทัลภาครัฐแบบเบ็ดเสร็จ หรือ One Stop Service (OSS) ที่สมบูรณ์ได้ GDX จึงนับเป็นภารกิจหลักนำไปสู่การยกระดับทุกหน่วยงานภาครัฐในการก้าวเข้าสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลที่มีธรรมาภิบาลข้อมูล และมีความมั่นคงปลอดภัย (บุรฉัตร จันทร์แดง และคณะ, 2561)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยวิธีสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์มือถือของผู้ให้ข้อมูลหลัก กลุ่มที่ 2,3 และวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องประกอบ พบว่า “แนวทางการพัฒนาบัตรอิเล็กทรอนิกส์แสดงตัวบุคคลเพื่อลดความซ้ำซ้อนในการติดต่อราชการไทยยุคใหม่ไปสู่การปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้เป็นประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน ทุกหน่วยงานหรือส่วนภาครัฐซึ่งโดยพื้นฐานข้อมูลประชากรจะได้จากกระทรวงมหาดไทยด้านรายได้จากกระทรวงการคลัง นอกเหนือจากนี้แล้ว ควรได้ข้อมูลส่วนอื่นให้ครอบคลุมทุกกระทรวงสามารถเข้าถึงข้อมูลประชาชนได้ โดยภาครัฐเมื่อมีข้อมูลแล้วก็ต้องหาระบบรักษาความปลอดภัย

ของข้อมูลให้มีประสิทธิภาพเช่นกัน ป้องกันการโจรกรรมข้อมูล ไม่ให้ข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนรั่วไหล สุดท้ายคือการรองรับการบริการประชาชน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3, 2563)

ดังนั้น ภาครัฐควรควบคุมฐานข้อมูลส่วนกลางซึ่งมีข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้ในประเทศฐานข้อมูลกลาง ระบบฐานข้อมูลควรเป็นระบบที่เก็บข้อมูลส่วนบุคคลของพลเมืองทุกคนในประเทศ หรือผู้ใช้บัตรประจำตัวที่ได้รับอนุญาตที่อาศัยอยู่ในประเทศ โดยภาครัฐเท่านั้นที่สามารถเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐผ่านแพลตฟอร์มของระบบการรับส่งข้อมูล เอกสารและทะเบียนดิจิทัลภาครัฐที่จะมีรูปแบบการทำงานที่แตกต่างจากการเชื่อมโยงข้อมูลภาครัฐที่ผ่านมา มีการออกแบบโดยคำนึงถึงมาตรฐาน ความมั่นคงปลอดภัย ใช้ระบบ Intelligent Transportation Systems (ITS) ในการประมวลผล เพื่อวางแผนการสร้างช่องทางในการสัญจรที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาบัตรอิเล็กทรอนิกส์แสดงตัวบุคคลในมิติกฎหมาย มิติเศรษฐกิจ และมิติสังคมผู้วิจัยมองว่าประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนผ่านยุคเอกสาร สำเนาไปสู่ยุคดิจิทัลการยืนยันตัวตนโดยใช้บัตรประชาชน รวมถึงการสแกนใบหน้า นอกจากนี้ประชาชนกลุ่มเหล่านี้ไม่สามารถมีโทรศัพท์ที่เป็นสมาร์ทโฟนได้แล้ว การเดินทางเข้าไปยังธนาคารเพื่อทำธุรกรรมยังพบว่าบัตรประชาชนของบุคคล

นั้นๆ ยังมีข้อมูลไม่ครบถ้วน หรือข้อมูลของกรมการปกครองไม่เชื่อมต่อกัน หรือข้อมูลขั้นพื้นฐานไม่เป็นปัจจุบัน และรวมไปถึงการให้บริการของภาครัฐเองที่ยังมีขีดจำกัดอยู่อย่างเห็นได้ชัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Valentina Bali (2009, pp. 267-282) ที่ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง Tinkering Toward a National Identification System: An Experiment on Policy Attitude ด้านการแก้ไขไปสู่ระบบการระบุตัวตนของประเทศ: การทดลองเกี่ยวกับทัศนคติเชิงนโยบาย ผลการวิจัยพบว่า ร่างพระราชบัญญัติ REAL ID ได้รับการอนุมัติในปี 2548 โดยสภาองเกรสเพื่อแก้ไขปัญหาความหมกมุ่นเพื่อละเมิดความมั่นคงแห่งมาตุภูมิหลังการโจมตี 9/11 พระราชบัญญัติกำหนดให้รัฐต้องออกใบอนุญาตขับรถของรัฐที่เป็นมาตรฐานมากขึ้นผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความสะดวกสบายสำหรับการปฏิรูปเกี่ยวเพื่อระบุตัวบุคคลหากการตีความเพื่อปกป้องสาธารณะสามารถรองรับได้

จากการศึกษาวิเคราะห์และการพัฒนาบัตรอิเล็กทรอนิกส์แสดงตัวบุคคลเพื่อลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล ความยุ่งยากจากการประมวลผลกับระบบแฟ้มข้อมูล และแฟ้มข้อมูลไม่มีความเป็นอิสระผู้วิจัยมองว่า บัตรอิเล็กทรอนิกส์เพื่อแสดงตัวบุคคลควรมีฐานข้อมูลที่ได้รับการจัดการจากภาครัฐด้วยระบบด้านการรักษาความปลอดภัยในระดับสูงสุด และมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นศูนย์การกระจายข้อมูลไปยังหน่วยงานบริการที่รองรับการบริการให้แก่ประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Praveen Kumar Singh (2018, pp. 167-

179) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง Smart Card ID: An Evolving and Viable Technology รหัสสมาร์ทการ์ด: เทคโนโลยีที่พัฒนาและทำงานได้ พบว่า ในโลกปัจจุบันที่มีสมาร์ทการ์ดพลาสติกจำนวนมากเพื่อสร้างตัวตนของทีมนักวิจัยได้กลายเป็นส่วนสำคัญของชีวิตประจำวันของทีมนักวิจัย การอัปเดตด้วยเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นทำให้เป็นที่ยอมรับสากลในการระบุตัวตน ความสามารถในการจัดเก็บข้อมูลจำนวนมากที่ต้องการโดยผู้ดูแลระบบในการคำนวณการดำเนินการหลายอย่างเพื่อรับรองความถูกต้องของพลเมืองเป็นตัวกำหนดความสามารถในการยอมรับที่กว้างขึ้นและความพยายามในเอกสารนี้เพื่ออธิบายผ่านผังงานระบบที่เสนอ

จากการศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะ ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่แพลตฟอร์มของโลกออนไลน์ ยุคสังคมไร้เงินสด ภาครัฐจะเป็นผู้ดูแลการจัดการความซับซ้อนโดยการยกเลิกบัตรสวัสดิการแห่งรัฐหรือบัตรคนจน จากนั้น ปูพรมให้บริการประชาชนด้วยการตั้งโต๊ะเปิดรับการอัปเดตข้อมูลประจำหมู่บ้านหรือประจำตำบล อัปเดต ข้อมูลของผู้ถือบัตรประชาชนเพิ่มไปยังตัวบัตรประจำตัวประชาชนของแต่ละคน เพื่อให้ภาครัฐให้บริการประชาชนใช้บัตรประชาชนสมาร์ทการ์ดเพียงใบเดียวได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mia Harbitz, Bettina Boekle-Giuffrida (2009) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง Democratic Governance, Citizenship and Legal Identity Linking Theoretical Discussion and Operational Reality หากรัฐบาลขาดข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับพลเมืองของตนพวกเขาจะเผชิญกับความยาก

ลำบากมากขึ้นในการวางแผนนโยบาย ความท้าทายเหล่านี้แสดงให้เห็นด้วยตัวอย่างจากการวิจัยภาคสนามที่ดำเนินการในประเทศละตินอเมริกาและแคริบเบียนและเอกสารนี้ระบุว่า การพิสูจน์เอกสารประจำตัวที่เพียงพอและปลอดภัยไม่เพียงพอ แต่เป็นฐานของสังคมประชาธิปไตยและภาระหน้าที่ของรัฐบาลทั้งหมดเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเป็นพลเมืองขั้นพื้นฐานด้วย

6. ข้อเสนอแนะ

ปัญหาสภาพสังคมในมิติด้านต่างๆ ตลอดจนได้ทราบถึงกระบวนการการเข้าถึงข้อมูลในโลกอนาคต ภาครัฐควรปูพรมให้บริการประชาชนด้วยการตั้งโต๊ะเปิดรับการอัปเดตข้อมูล ประจำหมู่บ้านหรือประจำตำบล อัปเดต ข้อมูลของผู้ถือบัตรประชาชนแต่ละคน โดยจะต้องจัดเก็บให้ได้ครอบคลุมทุกคน จากนั้นภาครัฐจะนำข้อมูลที่ได้ไปจัดเก็บด้วยระบบแฟ้มข้อมูลที่มีความปลอดภัยซึ่งอาจจะต้องแลกด้วยการเพิ่มขึ้นของงบประมาณหรือเพิ่มขึ้นของหน่วยงานที่ต้องดูแลรับผิดชอบ จากนั้นหน่วยงานผู้ให้บริการของภาครัฐ หรือภาคเอกชนต่างๆ ที่มีส่วนจำเป็นต้องใช้ข้อมูลและนำไปให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเป็นการตอบโต้ภัยที่ว่า ภาครัฐให้บริการประชาชนได้ โดยใช้บัตรประชาชนสมาร์ทการ์ดเพียงใบเดียว

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านข้อมูลส่วนบุคคล สังคมไทยยังคงมีความละเอียดอ่อนในด้านการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพราะเกิดจากความไม่เชื่อมั่นในระบบของหน่วยงานภาครัฐว่าจะสามารถมีการบริหารจัดการ

ข้อมูลไม่ให้รู้ไหลได้มากนักน้อยเพียงใด ดังนั้น ภาครัฐจะต้องมีการจัดการการรักษาความปลอดภัยด้านข้อมูลให้กับประชาชนจนเป็นที่ยอมรับได้

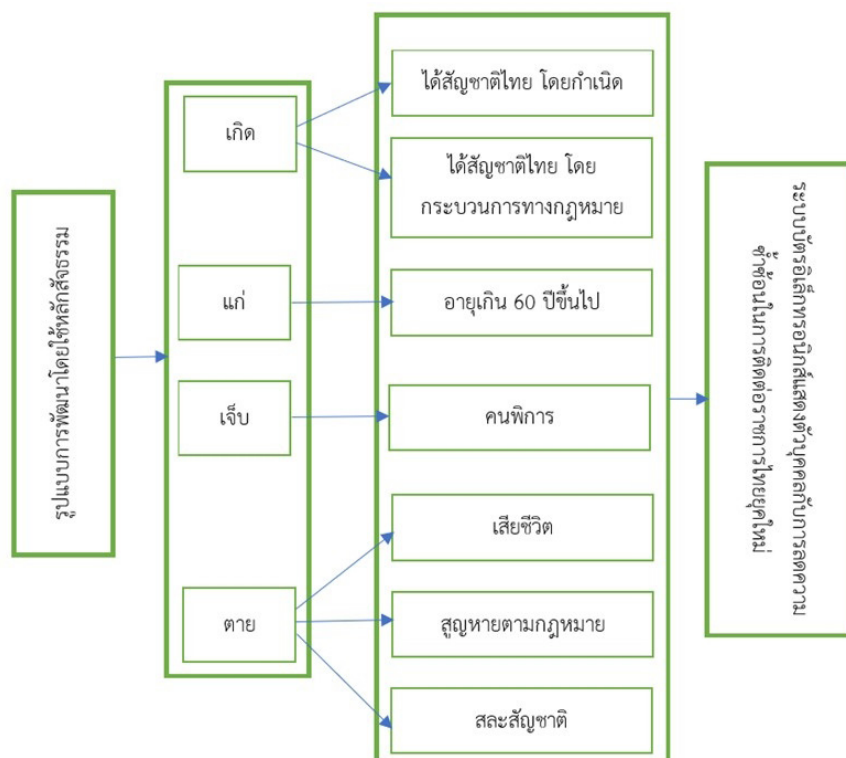
2. ในด้านงบประมาณของหน่วยงานภาครัฐที่พบว่ายังเป็นข้อจำกัดที่เป็นปัญหาหลัก เพราะไม่ว่าจะเปลี่ยนผ่านรัฐบาลมาหลายยุคหลายสมัยปัญหาด้านการจัดซื้อจัดจ้างที่มีราคาสูงเกินกว่าท้องตลาด หรือการจัดซื้อจัดจ้างที่ผิดสเปกก็ยังคงพบเห็นได้จากอดีตที่ผ่านมา

3. ภาครัฐควรบริหารจัดการด้านงบประมาณด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ เป็นการสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนได้สำหรับข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไปควรให้ศึกษาวิจัยด้านการเชื่อมโยงข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐว่ามีประสิทธิภาพเพียงพอรองรับการให้บริการประชาชนครอบคลุมแล้วหรือไม่ เพื่อนำผลวิจัยที่ได้มาเป็นข้อมูลเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐได้ปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นพบระบบบัตรอิเล็กทรอนิกส์แสดงตัวบุคคลเพื่อลดความซ้ำซ้อนในการติดต่อราชการไทยยุคใหม่ ตามสัจธรรมแห่งชีวิต ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงปรัชญาทางศาสนาที่เหนี่ยวนำหลักสัจธรรมชีวิตของเรา อันได้แก่ เกิด แก่ เจ็บ และตาย ซึ่งทั้ง 4 หลักนี้ โดยลำดับแรกคือ การเกิด การเกิดขึ้นของบุคคลคือการระบุอัตลักษณ์ของตัวตนแต่ละคน การเกิดมี 2 ประเภท

1) ผู้ที่เกิดมาในประเทศไทย ถือสัญชาติไทยโดยกำเนิด และ 2) เกิดเป็นคนไทยได้โดยการได้รับสัญชาติไทยตามกระบวนการทางกฎหมาย ต่อมาข้อมูลเกี่ยวกับความแก่ หมายถึง บุคคลผู้ซึ่งอายุเกิน 60 ปีขึ้นไป ระบบข้อมูลจะตัดอายุของบุคคลที่มีอายุเกินเข้าไปยังระบบผู้สูงอายุโดยทันทีเพื่อให้ได้รับสิทธิสวัสดิการตามที่ภาครัฐจัดสรร ต่อมาข้อมูลของการเจ็บ ข้อมูลที่ได้จึงจะอยู่ในรูปแบบของการรักษาพยาบาล ตลอดจนถึงสิทธิที่ใช้เข้ารับการรักษา เมื่อเข้ารับการรักษาแล้ว หากหายเป็นปกติระบบข้อมูลก็จะตัดข้อมูลไว้เก็บเพียงข้อมูลประวัติการเข้ารับการรักษาเพียงเท่านั้น แต่หากเข้ารับการรักษาแล้วตัวบุคคลดังกล่าวอาจเกิดการบาดเจ็บจนเกิดการทุพพลภาพทางร่างกายอย่างสิ้นเชิง หรือเกิดความพิการทางร่างกายอย่างถาวร ระบบก็จะตัดข้อมูลบุคคลดังกล่าวย้ายไปยังอีกฐานข้อมูลหนึ่งเพิ่มเติม เพื่อให้บุคคลดังกล่าวได้รับสิทธิสวัสดิการของรัฐในรูปแบบการช่วยเหลือผู้พิการด้านต่างๆ ต่อไป และท้ายสุดข้อมูลของการตาย โดยการตายที่ว่านี้ ตามหลักกฎหมายจะประกอบด้วย การเสียชีวิต การสูญหายตามกฎหมาย และการสละสัญชาติ นั้นหมายความว่า ระบบข้อมูลก็จะตัดจำหน่ายตาม 3 ลักษณะและเก็บข้อมูลเพื่อแจ้งสถานะเป็นมรณะ สูญหาย หรือสละสัญชาติ จึงได้ว่า หลักสัจธรรม การเกิด แก่ เจ็บ ตาย ที่กล่าวมาข้างต้นล้วนแล้วแต่มีขั้นตอนกระบวนการด้านข้อมูลอยู่ ซึ่งทำให้ง่ายต่อการบริหารจัดการข้อมูลได้ดีและเข้าใจง่ายมากยิ่งขึ้นตามภาพที่ 2

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการคลัง ฝ่ายจัดการข้อมูลข่าวสาร. (2563). ระบบการจัดการการเงินและการเงินของรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์. เข้าถึงได้จาก http://www1.gfmis.go.th/gfmis_news.html
- นิภาพรณ เจนสันติกุล. (2556). โครงสร้างทางสังคม บทบาทและนโยบายสาธารณะกับความเป็นพลเมือง. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หาดใหญ่, 5(1), 49-62.
- บุญทัน ดอกโธสง. (2563). AI for executive leader สำหรับนักบริหารมืออาชีพ. พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุรฉัตร จันทรแดง และคณะ. (2561). นโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐกับมาตรการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ. วารสารรัชต์ภาคย์, 31(13), 1-13.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง. (2563). ระบบบริหารการเงินการคลังภาครัฐแบบอิเล็กทรอนิกส์. เข้าถึงได้จาก http://www.gfmis.go.th/gfmis_news.html

- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2563). *เมนูคอร์รัปชันและการแสวงหาผลประโยชน์*. เข้าถึงได้จาก <http://tdri.or.th/wp-content/uploads/2014/10/corruptionmenu-mix-final.pdf>
- สำนักบริหารการทะเบียน, กรมการปกครอง. (2563). *บัตรประจำตัวประชาชน*. เข้าถึงได้จาก <https://stat.bora.dopa.go.th/card/smartcard1>
- อำพล จินดาวัฒนะ. (2557). *การอภิบาลร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- เอกพร รักความสุข. (2559). *การวิจัยเชิงคุณภาพ: หลักการและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.
- Mia Harbitz, Bettina Boekle-Giuffrida. (2009). *Democratic Governance, Citizenship and Legal Identity Linking Theoretical Discussion and Operational Reality*. Inter-American Development Bank. New York: NW, Washington D.C., U.S.A.
- Praveen Kumar Singh. (2018). Smart Card ID: An Evolving and Viable Technology. *International Journal of Advanced Computer Science and Applications*, 9(3), 167-179.
- Valentina Bali. (2009). Tinkering Toward a National Identification System: An Experiment on Policy Attitudes. *The Policy Studies Journal*, 37(2), 267-282.

**รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยทางการบริหาร
ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร***
**The Structural Equation Model of Administrative Factors
Affecting Schools Effectiveness of the Secondary Educational
Service Area Office in Kamphaeng Phet**

วรกรณ์ จารุมริชช, สุวัฒน์ วรรณสาสน์ และชูชีพ พุทฺทประเสริฐ
Waraporn Jarumetheechon, Suwat Waranusat and Choocheep Phutthaprasert
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
Kamphaengphet Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: waraporn5987@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา 2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา และ 3) จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในการพัฒนาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา เป็นการวิจัยผสมผสานวิธี ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 96 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ในการศึกษาปัจจัยทางการบริหารและประสิทธิผลของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง 640 คน โดยการสุ่มแบบชั้นภูมิ ในการศึกษาปัจจัยทางการบริหาร ประสิทธิภาพของสถานศึกษา และการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 คน ในการจัดทำและการประเมินข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบวิเคราะห์เนื้อหา แบบสอบถาม แบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติไคสแควร์ ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ และค่าดัชนีความสอดคล้อง SRMR, RMSEA, TLI, CFI

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การปฏิบัติที่สูงที่สุด คือ ด้านพฤติกรรมกรรมการบริหาร รองลงมาคือ ด้านคุณลักษณะ

*ได้รับบทความ: 17 พฤศจิกายน 2564; แก้ไขบทความ: 14 ธันวาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 20 ธันวาคม 2564

Received: November 17, 2021; Revised: December 14, 2021 ; Accepted: December 20, 2021

ผู้นำของผู้บริหาร และด้านบรรยากาศของสถานศึกษา

2. รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา พบว่า ค่าไคสแควร์มีค่า 229.989 องศาอิสระเท่ากับ 109 ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์มีค่า 2.110 ค่าดัชนี SRMR มีค่า 0.043 ค่าดัชนี RMSEA มีค่า 0.050 ค่าดัชนี TLI มีค่า 0.946 ค่าดัชนี CFI มีค่า 0.957 แสดงว่า โมเดลที่ได้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในการพัฒนาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ประกอบด้วย วัตถุประสงค์นโยบาย ข้อเสนอเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ 3 ด้าน ได้แก่ คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร พฤติกรรมการบริหาร และบรรยากาศของสถานศึกษา ผลการประเมินข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ พบว่า มีความเหมาะสม ความสอดคล้องความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ระดับมากขึ้นไปทุกด้าน

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น; ปัจจัยทางการบริหาร; ประสิทธิผลของสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study administrative factors and schools' effectiveness, 2) to develop and verify the structural equation model of administrative factors affecting the schools' effectiveness, and 3) to prepare policy and practical recommendations in order to develop the administrative factors affecting the schools' effectiveness. The research is a mixed method research were 96 informants attended of administrative factors and effectiveness, 640 informants attended level of administrative factors the effectiveness and verified the structural equation model and 12 experts attended the policy and practical recommendations in order to develop the administrative factors affecting the schools' effectiveness. Research instrument were questionnaires form, content analysis form, evaluated form. Analyze data using means, standard deviation, Chi-square test (χ^2), relative Chi-square (χ^2/df), SRMR, RMSEA, TLI, CFI.

The findings were as follows:

1. According to the administrative factors affecting the schools' effectiveness under the Office of Secondary Educational Service Area in Kamphaeng Pet Province, the aspect with the highest performance was the management behaviors, followed by the leadership characteristics of the schools' administrators and the schools' atmosphere.

2. According to the structural equation model of administrative factors affecting the schools' effectiveness of the Secondary Educational Service Area Office in Kamphaeng Phet, the findings revealed as follows: Chi-square calculation of 229.989, degree of freedom of 109, relative Chi-square (χ^2/df) of 2.110, SRMR index of 0.043, RMSEA index of 0.050, TLI index of 0.946, and CFI index of 0.957. The results indicated that the model was consistent with the empirical data.

3. Regarding policy and practical recommendations in using the structural equation of administrative factors affecting the schools' effectiveness, they consisted of policy objectives, policy proposal, and implementation of the policy in 3 aspects such as the schools' atmosphere, the leadership characteristics, and the administrative behaviors of the schools' administrators. The results of consideration revealed that the appropriateness, consistency, possibility and usefulness were all at a high level.

Keywords: Structural Equation Model; Administrative Factors; Schools' Effectiveness

1. บทนำ

กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกมีความสลับซับซ้อนและเชื่อมโยงกันมากขึ้น มีการปรับระเบียบเศรษฐกิจที่นำไปสู่การกำหนดกติกาการค้าการลงทุนและการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจทั้งในระดับภูมิภาคและพหุภาคีที่มีอิทธิพลต่อกระแสการพัฒนา รวมทั้งแนวโน้มการพัฒนาสู่เศรษฐกิจยุคใหม่ที่มีเทคโนโลยีและการใช้ความรู้เป็นฐานการพัฒนา ทำให้ประเทศไทยต้องเร่งเตรียมพร้อมทั้งการสร้างระบบกลไกและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถปรับตัวสู่ระบบเศรษฐกิจยุคใหม่ได้อย่างเท่าทันและรวดเร็ว เพื่อเป็นรากฐานที่เข้มแข็งมั่นคงในการเสริมสร้างสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาบุคลากรของประเทศให้มีคุณภาพและปริมาณที่พอเพียง

เพื่อรองรับการเติบโตของเศรษฐกิจไทยในทศวรรษใหม่ที่มีความต้องการบุคลากรที่มีความชำนาญและเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมากขึ้น อย่างไรก็ตามด้วยกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการสื่อสาร พบว่า การจัดการศึกษาของประเทศไทยยังประสบปัญหาอยู่มาก โดยเฉพาะคุณภาพการศึกษาทั้งด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาและโดยเฉพาะด้านการคิดวิเคราะห์ การอ่านและการเขียนที่เป็นเครื่องมือของการศึกษาหาความรู้ยังต่ำกว่ามาตรฐาน และมีแนวโน้มต่ำลงเรื่อยๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่กำหนดวิสัยทัศน์ว่า คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลก ศตวรรษที่ 21 โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติ 3) เพื่อ พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และ คุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึก กำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) เพื่อนำ ประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศ ลดลง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ดังกล่าวสู่การ ปฏิบัติให้บรรลุตามเป้าหมาย สถานศึกษา ถือว่า มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นหน่วยงานที่รับ นโยบายสู่การปฏิบัติ เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ ยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนและผลิตกำลังคนให้มี ศักยภาพที่จะช่วยพัฒนาประเทศให้สามารถแข่งขัน ด้านเศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยีกับนานา ประเทศได้ และบุคคลที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการ ขับเคลื่อน สถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้นำองค์กร เป็นผู้กำหนดทิศทาง การดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายขององค์กร เป็นหัวใจของการบริหาร เป็นผู้ที่สามารถดำเนินงานให้สำเร็จได้จากความร่วมมือของผู้อื่น ผู้นำที่ดี มีหน้าที่ประสานเพื่อนำไปสู่จุดหมาย เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและสามารถทำให้ผู้อื่นยอมรับและ

ยินดีที่จะเป็นผู้ตาม ผู้นำที่ประสบความสำเร็จ จะต้อง มี “ภาวะผู้นำ” (Leadership) ซึ่งเป็นปัจจัย สำคัญที่มีผลอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความ ล้มเหลวขององค์กร หากองค์กรใดมีผู้บริหารที่มี ภาวะผู้นำ คือ มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ รวมทั้งมีคุณธรรม จริยธรรม องค์กรนั้นจะได้เปรียบ ในการแข่งขัน (Competitive Advantage) อันจะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (จินตนา แสนสุข, 2557, หน้า 34-46) ดังนั้น ผู้นำองค์กรทางการศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องมิตีในการบริหารงานที่หลากหลายต้อง อาศัยผู้บริหารที่มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ ประสิทธิภาพสูงในการบริหารงานและประสานคน ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ผู้บริหารจึงต้องอาศัยภาวะ ผู้นำและมีสมรรถนะที่ดี เข้ามาบริหารจัดการสถาน ศึกษา ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมาก ยิ่งขึ้น

ประสิทธิผล (Effectiveness) เป็นเครื่องมือ หรือตัวบ่งชี้ในการตัดสินว่าการบริหารของหน่วย งานหรือองค์ใดองค์กรหนึ่งสามารถดำเนินงานจน บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้มากน้อย เพียงใด เป็นเรื่องเกี่ยวกับผลที่ได้รับและผลสำเร็จ ของงานมีความเกี่ยวข้องกับผลงานที่องค์กร พึ่งประสงค์ ในขณะที่ ประสิทธิภาพของสถานศึกษา คือ สิ่งที่จะบอกระดับความสำเร็จ หรือการบรรลุ ผลตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโรงเรียน ที่กำหนด ทั้งด้านผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) โดยมีความหมายครอบคลุมถึงผลผลิต ที่เกิดกับนักเรียน และครู ดังที่ Hoy and Miskel (2008) กล่าวถึงประสิทธิผลของสถานศึกษาว่า

สามารถพิจารณาจาก 1) การบรรลุเป้าหมายของโรงเรียน และ 2) ความพึงพอใจในการทำงานของผู้ร่วมงาน

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา อีกทั้งเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย วางแผนเพื่อการดำเนินงานส่งเสริมประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษาให้มากขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร

2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร

3. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ ในการพัฒนาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยผสมผสาน (Mixed) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร มีวิธีการดังนี้

ขั้นที่ 1.1 ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร โดย 1) สังเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของสถานศึกษา และปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา และ 2) ส่งแบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้บริหาร และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 96 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นที่ 1.2 ศึกษาระดับปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร ด้วยแบบสอบถามระดับการรับรู้ของครูผู้สอนเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษาและปัจจัยทางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู จำนวน 1,439 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 460 คน เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ที่วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติขั้นสูงและมีตัวแบบ (model) ที่ต้องการความมั่นใจในการทดสอบสูง จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง อัตราส่วน 20: 1 (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) ของค่าพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่าทั้งสิ้น 23 พารามิเตอร์ โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร มีวิธีการดังนี้

ขั้นที่ 2.1 ยกร่างรูปแบบรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร โดยการนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1.1 และการสังเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ เพื่อยกร่างรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร

ขั้นที่ 2.2 ตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร 1) ส่งแบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลกับครูโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 460 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ และ 2) ตรวจสอบรูปแบบ ค่าสถิติไคสแควร์ (χ^2), ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) และค่าดัชนีความสอดคล้อง SRMR, RMSEA, TLI, CFI

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ ในการพัฒนาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร มีวิธีการดังนี้

ขั้นที่ 3.1 จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ ในการพัฒนาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร โดย 1) นำข้อมูล ตอนที่ 2 มาร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ ในการพัฒนาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร และ 2) สทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

ขั้นที่ 3.2 ประเมินข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ ในการพัฒนาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร โดยการสอบถามความคิดเห็น ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 14 คน

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร

1.1 ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วย คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร บรรยาการของสถานศึกษา และพฤติกรรมการบริหาร

1.2 ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติสูงที่สุด คือ ด้านพฤติกรรมการบริหาร รองลงมาคือ ด้านคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร และด้านบรรยาการของสถานศึกษา ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร

2.1 รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่ คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร พฤติกรรมการบริหารและบรรยาการของสถานศึกษา มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยมี

ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.166 และ 0.182 ตามลำดับ พฤติกรรมการบริหาร มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.364 และ 0.060 ตามลำดับ และบรรยาการของสถานศึกษา มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.351

2.2 ผลการวิเคราะห์โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันของรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ค่าไคสแควร์มีค่าเท่ากับ 229.989 ค่าองศาอิสระเท่ากับ 109 ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ มีค่าเท่ากับ 2.110 แสดงว่า โมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับพอใช้ ค่า P-Value ที่ได้เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าโมเดลพัฒนาขึ้นมีความแตกต่างกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนค่าดัชนี SRMR มีค่าเท่ากับ 0.043 ค่าดัชนี RMSEA มีค่าเท่ากับ 0.050 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดี ค่าดัชนี TLI มีค่าเท่ากับ 0.946 และค่าดัชนี CFI มีค่าเท่ากับ 0.957 ซึ่งมากกว่า 0.90 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดี

3. ผลการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ ในการใช้รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร

3.1 ผลการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในการพัฒนาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร สรุปได้ดังนี้

3.1.1 วัตถุประสงค์นโยบาย เพื่อเป็นแนวทางการกำหนดนโยบายและการปฏิบัติในการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร ด้านคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร ด้านพฤติกรรมกรรมการบริหารและด้านบรรยากาศของสถานศึกษา

3.1.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้ 1) ด้านคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร ผู้บริหารสถานศึกษา ควรพัฒนาตนเอง ให้มีบุคลิก ความรู้ความสามารถรอบด้านอย่างต่อเนื่อง และสามารถนำความรู้นั้นไปพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ด้านพฤติกรรมกรรมการบริหาร (1) สถานศึกษาควรเสริมสร้างความเข้าใจ สร้างความตระหนัก และเห็นคุณค่าของการร่วมมือกัน ในการบริหารจัดการสถานศึกษา (2) สถานศึกษาควรพัฒนาการระบบข้อมูล สารสนเทศ และนำเทคโนโลยี เข้ามาช่วยเพื่อการสื่อสารที่รวดเร็วแม่นยำ (3) ส่งเสริมให้สถานศึกษานำผลการประกันคุณภาพการศึกษาใช้ในการวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบติดตาม เพื่อการปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา และ (4) ควรมีการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ตามความต้องการจะเป็น

และความสนใจ และ 3) นโยบายด้านบรรยากาศของสถานศึกษา ดังนี้ (1) สถานศึกษาควรกำหนดคุณภาพของผู้เรียนที่ทำทนายความสำเร็จและมุ่งพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ ทั้งในระดับบุคคล ระดับชั้นและระดับสถานศึกษา (2) สถานศึกษาควรส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วมในการวางแผน ปฏิบัติ ประเมิน และปรับปรุงงาน โดยมุ่งเน้นบรรยากาศแบบกัลยาณมิตร เพื่อการสร้างสรรค์ (3) สถานศึกษาควรส่งเสริมให้เกิดความรู้ ความเข้าใจระหว่าง ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา บุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ในการดำเนินงานของสถานศึกษาในการดำเนินงานของสถานศึกษาในการประชาสัมพันธ์ที่มีความหลากหลายทั้งรูปแบบและวิธีการ และ (4) สถานศึกษาควรสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งความสุขในการปฏิบัติงานในสถานศึกษา

3.1.3 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ดังนี้ 1) ด้านคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษาควรพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ตามความต้องการจำเป็น โดยมุ่งเน้นความสามารถรอบด้าน เช่น ด้านบุคลิกภาพ ด้านวิชาชีพ และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การทำงานร่วมกัน 2) ด้านพฤติกรรมกรรมการบริหาร ได้แก่ (1) สถานศึกษา ควรออกคำสั่งแต่งตั้ง และประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ตามโครงสร้างการบริหารสถานศึกษาโดยบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 เน้นความพอใจ (ฉันทะ) ความขยันหมั่นเพียร (วิริยะ) การตั้งใจในการทำงาน (วิริยะ) คิดทบทวน ใช้สติปัญญา คิดใคร่ครวญข้อดีข้อเสีย เพื่อปรับแก้งานอย่างมีเหตุผล (วิมังสา) (2)

สถานศึกษา ควรส่งเสริมการใช้นาเทคโนโลยีเพื่อ การสื่อสารที่รวดเร็ว แม่นยำ โดยมุ่งใช้งานอย่าง สร้างสรรค์ (3) สถานศึกษา ควรเร่งรัดนำผลการ ประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการวางแผนการ ปฏิบัติ การตรวจสอบติดตาม เพื่อการปรับปรุง พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพและเป็นไปตาม มาตรฐานการศึกษา และ (4) สถานศึกษา ควรจัด ทำแผนการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาเพื่อ สนับสนุนการใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้เป็นไปตาม ระเบียบวิธีของทางราชการ 3) ด้านบรรยากาศของ สถานศึกษา ได้แก่ (1) สถานศึกษาควรจัดทำแผน กลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ โครงการ กิจกรรม มีความ เสมอภาค และทั่วถึงในทุกระดับ เพื่อการพัฒนา คุณภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีการกำหนดเป้าหมายกิจกรรม ระยะเวลาในการ ดำเนินการที่ชัดเจน เช่น การส่งเสริมการติวโอเน็ต เพิ่มเติมแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีความสนใจ ในช่วงเวลา 07.30 ถึง 08.30 น. ของทุกวัน (2) สถานศึกษา ควรจัดส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วม อย่างเข้มแข็งของทุกภาคส่วน รับฟังความคิดเห็น เรียนรู้ร่วมกัน เพื่อสร้างสิ่งใหม่ที่ดีแก่สถานศึกษา (3) สถานศึกษาควรส่งเสริมระบบเครือข่ายให้มี ความเข้มแข็ง เช่น ระบบภาคีเครือข่ายทางการ ศึกษา ภาคีเครือข่ายผู้ปกครอง ประสานสัมพันธ์ ด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย ทั้งในและนอกสถาน ศึกษา ให้มีความเข้าใจและมีเป้าหมายร่วมกัน (4) สถานศึกษาควรนำนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด สู่การปฏิบัติในสถานศึกษา ด้วยความชัดเจนทุกๆ เรื่อง โดยดำเนินการตามบริบทของสถานศึกษา

ควรสร้างแนวปฏิบัติที่มีความชัดเจนให้ครู ด้วยการ กำหนดให้มีกรอบภาระงานและคู่มือการปฏิบัติงาน ร่วมครูทุกคน (5) สถานศึกษาควรจัดทำมาตรฐาน การปฏิบัติงานของสถานศึกษา ให้ตรงกรอบภาระ งาน และสามารถประเมินผลได้จริง และเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย และ (6) สถานศึกษาควรจัด ระบบสวัสดิการด้านต่างๆ ที่มีการตกลงร่วมกันของ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

3.2 ข้อเสนอเชิงนโยบายและ เชิงปฏิบัติที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเป็น ประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ในระดับมากที่สุดคือ รองลงมาคือ มีความสอดคล้อง และด้านความเป็น ไปได้น้อยที่สุด

3.2.1 วัตถุประสงค์นโยบายของ ข้อเสนอเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการ บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชรอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย สูงที่สุด ในระดับมากที่สุดคือ รองลงมาคือ มีความ สอดคล้อง และด้านความเป็นไปได้น้อยที่สุด

3.2.2 ข้อเสนอเชิงนโยบาย การบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเป็น ประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ในระดับมากที่สุดคือ

รองลงมาคือ มีความสอดคล้อง แต่ด้านความเป็นไปได้น้อยที่สุด ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร ด้านคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร ด้านความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ความสอดคล้อง ด้านความเหมาะสม และความเป็นไปได้ 2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร ด้านพฤติกรรมกรรมการบริหาร ด้านความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความสอดคล้อง 3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร ด้านบรรยากาศของสถานศึกษา ด้านความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ความสอดคล้อง ด้านความเป็นประโยชน์ความเป็นไปได้

3.2.3 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในระดับมากที่สุดคือ รองลงมา คือ มีความสอดคล้อง และด้านความเป็นไปได้น้อยที่สุด ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

จังหวัดกำแพงเพชร ด้านคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร ด้านความเหมาะสม ความสอดคล้องและความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ความมีประโยชน์ 2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร ด้านพฤติกรรมกรรมการบริหาร ด้านความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ความเป็นไปได้ ความสอดคล้อง ด้านความเหมาะสม 3) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร ด้านบรรยากาศของสถานศึกษา ด้านความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ความสอดคล้อง ด้านความเหมาะสม และความเป็นไปได้

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยนำข้อค้นพบและประเด็นที่น่าสนใจมาทำการอภิปรายผล ดังนี้

1. ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร ด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านพฤติกรรมกรรมการบริหาร รองลงมาคือ ด้านคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร และบรรยากาศของสถานศึกษา ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ด้านพฤติกรรมกรรมการบริหาร มีการปฏิบัติมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารคือบุคคลที่

มีส่วนสำคัญในการกำหนดนโยบาย ขับเคลื่อน กระบวนการ กำกับ ติดตาม การทำงานของบุคลากรทางการศึกษา ถ้าผู้นำมีพฤติกรรมเช่นไร ย่อมส่งผลถึงหน่วยงานนั้นๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งการสร้างแรงจูงใจ การติดต่อสื่อสาร รวมถึงการตัดสินใจ โดยเฉพาะการสร้างแรงจูงใจนั้นเป็นองค์ประกอบสำคัญของพฤติกรรมการบริหาร เนื่องจากผู้บริหารนั้นไม่สามารถทำงานทั้งหมดได้ด้วยตนเองจึงมีความจำเป็นจะต้องสร้างแรงจูงใจ ให้ผู้ร่วมงานมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน จึงจะสามารถขับเคลื่อนสถานศึกษาไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hoy And Miskel (2008) ที่กล่าวว่า “พฤติกรรมการบริหารนั้นส่งผลต่อการปฏิบัติงานของสมาชิกภายในองค์กร” กล่าวคือ เป็นกระบวนการทำงานของบุคคลที่ทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือโดยผู้อื่น เพื่อให้ผลการดำเนินงานนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับกฤษณ์ บัญอินทร์ (2559) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 พบว่า พฤติกรรมของผู้บริหารส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และองค์ประกอบที่ส่งผลสูงสุดต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา คือ พฤติกรรมการบริหาร ซึ่งส่งผลทั้ง

ทางตรงและทางอ้อม โดยส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านบรรยากาศของสถานศึกษาไปยังประสิทธิผลของสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญในสถานศึกษาที่ขับเคลื่อนองค์กร ถ้าหากผู้บริหารมีพฤติกรรมเชิงบวกสูง ก็ย่อมส่งผลดีต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ทั้งนี้ยังส่งผลให้บรรยากาศในสถานศึกษาดีตามไปด้วย สอดคล้องกับธนัญญพัฒน์ ฤาชา (2559) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบว่า พฤติกรรมการบริหารของผู้นำ ส่งผลทางบวกต่อค่าเฉลี่ยประสิทธิผลของโรงเรียน รายโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่ พัทธวิญญ์ และคุณวุฒิ คนฉลาด (2559, หน้า 107-119) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมผู้นำและบรรยากาศของโรงเรียนแบบเปิด ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมากที่สุด

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ ในการพัฒนาปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 วัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ทั้งนี้เนื่องจากนโยบาย คือ เป็นข้อความที่กำหนดไว้กว้าง เพื่อเป็นแนวในการตัดสินใจและดำเนินงานขององค์กร ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ ประการแรก นโยบายเป็นข้อความที่กำหนดกว้างๆ เป็นนัยโดยทั่วไป ประการ

ที่สอนนโยบายเป็นทิศทางและกรอบแนวคิดให้ฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติในการบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้เป็นนโยบายต่อไป ประการที่สามแนวปฏิบัติที่กำหนดขึ้นอาจจะออกมาในรูปแบบของกฎระเบียบ ข้อบังคับ พิธีการ ขั้นตอน หรือแผนงานโครงการต่างๆ สอดคล้องกับชรินทร์ จิตตสุโข (2560) ที่ได้ศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพบว่า องค์ประกอบของข้อเสนอเชิงนโยบายมีองค์ประกอบ 3 ส่วนคือ วัตถุประสงค์ แนวทางนโยบาย และการนำนโยบายไปปฏิบัติ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาระดับชั้นพื้นฐานทุกสังกัด รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาได้จากการวิจัยครั้งนี้ ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของตนเองรวมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายวางแผนพัฒนาผู้บริหาร และการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป

1.2 สำหรับผู้บริหารระดับเขตพื้นที่การศึกษา ควรใช้ตัวบ่งชี้ของปัจจัยทางการบริหาร

ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา กำหนดนโยบายตามตัวบ่งชี้ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร โดยความร่วมมือกับระดับสถานศึกษา

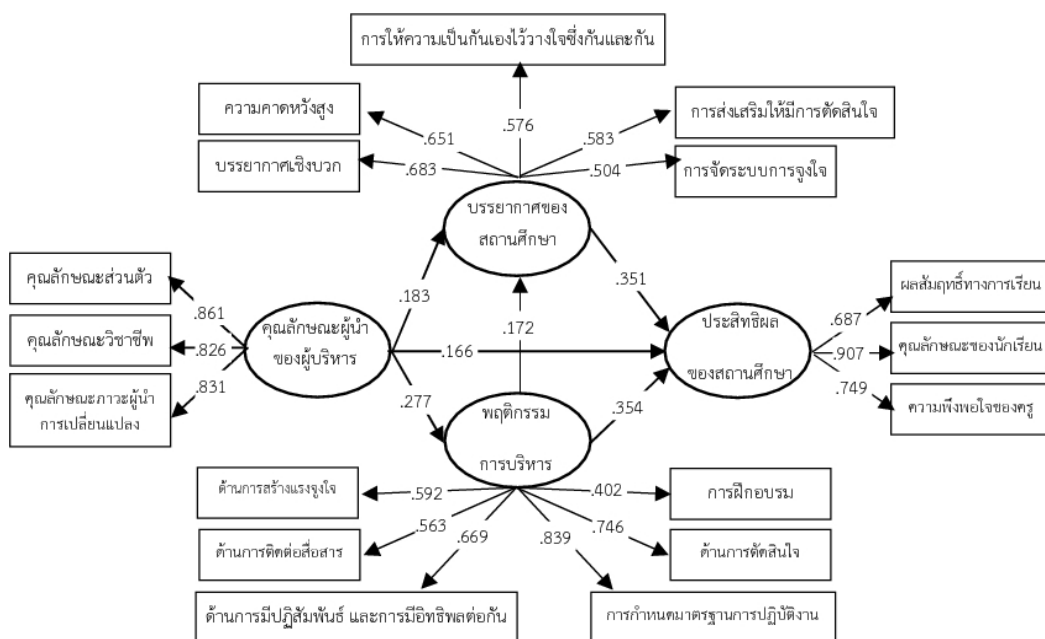
2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาของรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาในสังกัดอื่นๆ

2.2 ควรมีการจัดทำคู่มือในการนำเอารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร ปฏิบัติได้โดยสะดวก

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร ที่ได้จากการศึกษาช่วยให้มองเห็นภาพรวมของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาได้ชัดเจนขึ้น และนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติ มีรูปแบบดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- จันทนา แสนสุข. (2557). ปัจจัยที่เป็นเหตุและผลของความสามารถภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 19(1), 34-46.
- ชรินทร์ จิตตสุโก. (2560). ข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์จิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธัญญพัฒน์ ฤาชา. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ. (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุชนิพนธ์จิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

- นางลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *โมเดลลิสเรล สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชระ ภูติวณิชย์ และคุณวุฒิ คนฉลาด. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา*, 10(1), 107-119.
- ฤทัยรัตน์ บุญอินทร์. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Hoy, W. K. and Miskel, C. G. (2008). *Educational administration theory-research practice*. (8th ed.). Singapore: McGraw-Hill.

ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
บนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษาโรงเรียน
ในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่*

Factors Affecting the Effectiveness of Education
Management by Highland Schools which is Consistent
with Geo-culture: A Case Study of Highland School
in Chiang Mai Province

พระเอกพิทักษ์ จันทรโลहित, เฉลิมชัย ปัญญาดี, สมคิด แก้วทิพย์, รสสมพร ตันตรา
และสุริยจรัส เตชะต้นมีนสกุล

Phra Therdphitak Janlohit, Chalermchai Punyadee, Somkid Keawtip, Thammaporn Tantar
and Suriyajaras Techatunminasakul

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
School of Administrative Studies, Maejo University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: terdpitak.j2021@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาสถานศึกษาบนพื้นที่สูง ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยใช้หลักการวิจัยผสมผสาน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณเป็นวิธีหลักเพื่อให้เกิดความชัดเจนของข้อมูล ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นวิธีเสริมประชากรคือ ผู้บริหารโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 171 คน โดยเลือกสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า ระดับประสิทธิผลการจัดการศึกษาสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมเรียงจากมากไปหาน้อยคือ มีจิตสำนึกไม่ทิ้งถิ่นฐาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.08$) รองลงมาคือ มีบทบาทในการสืบสานและดำรงวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.00$) รองลงมาคือ สามารถพึ่งตัวเองได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.83$) รองลงมาคือ สร้างอาชีพในท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.76$)

*ได้รับบทความ: 3 สิงหาคม 2564; แก้ไขบทความ: 3 ธันวาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 29 ธันวาคม 2564

Received: August 3, 2021; Revised: December 3, 2021; Accepted: December 29, 2021

รองลงมาคือ มีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.76$) รองลงมาคือ มีทักษะเพียงพอในการประกอบอาชีพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.71$) รองลงมาคือ มีความรู้ทางวิชาการ ผลคะแนนเฉลี่ยย้อนหลัง O - Net พัฒนาสูงขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.44$) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาสถานศึกษาพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม เรียงลำดับจากค่าอิทธิพลเชิงสาเหตุมากไปหาน้อย คือ การบริหารและการจัดการ ภาวะเศรษฐกิจ คุณภาพครู ความสัมพันธ์กับชุมชน ความเหมาะสมของหลักสูตร โดยมีอิทธิพลเชิงสาเหตุเท่ากับ 0.289, 0.271, 0.237, 0.130 และ 0.135

คำสำคัญ: การจัดการศึกษา; พื้นที่สูง; ภูมิวัฒนธรรม

Abstract

This research is to study upon the factors that affecting the effectiveness of the highland school management related to the geo-culture of Chiang Mai's highland. The researchers employed the mixed-method research approach which the quantitative data was used for information clarification while the qualitative data was used to support. The population of this study were 171 highland schools' administrators in Chiang Mai area, and were purposively selected as this study's samples. The obtained data was analyzed using multiple regression technique to acquire the study results.

The study results suggested that: the effectiveness level of highland school management was in relevance to the geo-culture. Sorting from the highest to the lowest effectiveness level, these factors were considered as high including the consciousness in belonging to the local habitat ($\bar{x} = 4.08$), the role in cultural preservation and continuation ($\bar{x} = 4.00$), the self-dependency ability ($\bar{x} = 3.83$), the career creation in the local area ($\bar{x} = 3.76$), the role in local development ($\bar{x} = 3.76$), the occupational skills ($\bar{x} = 3.71$), and academic skills including the increasing O-Net scores ($\bar{x} = 3.44$). The factors that highly affected the management of the highland schools in Chiang Mai were the management, economic condition, teaching staff quality, relationship with the local community, the appropriateness of the curriculum with the causal influence equals to 0.289, 0.271, 0.237, 0.130 and 0.135.

Keywords: Education Management; Highland; Geo-cultural Management

1. บทนำ

การศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากร ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาส่วนอื่นๆ ด้วย การพัฒนาส่วนใดก็ตามต้องเริ่มจากการพัฒนาคนเสียก่อน การพัฒนาคนคือการให้การศึกษาเป็นสำคัญ การพัฒนาประเทศต้องพัฒนาคนควบคู่กันไป ดังนั้น ผู้มีความรู้ต้องมีคุณธรรม การศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมดุลทั้งร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และสังคม เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (ศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม, 2556, หน้า 1)

การศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสบนพื้นที่สูงฯ สนง.กพฐ. ได้ดำเนินการพัฒนากลุ่มเป้าหมาย คือสถานศึกษาในสังกัด สพท. ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่สูงตามแนวตะเข็บชายแดน หรือพื้นที่อื่นๆ ซึ่งมีความยากลำบากในการจัดการศึกษา เป็นพื้นที่ประกาศกระทรวงการคลังในเขตภาคเหนือและภาคตะวันตกของประเทศไทยใน 11 จังหวัด 25 เขตพื้นที่การศึกษา มีเป้าหมายเชิงคุณภาพให้เด็กและเยาวชนทุกคนบนพื้นที่สูงฯ ได้รับการพัฒนา ด้านร่างกาย สติปัญญา และจิตใจ มีคุณธรรม จริยธรรม มีทักษะในการแก้ปัญหา มีทักษะการประกอบสัมมาอาชีพ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสงบสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552, หน้า 5)

การจัดการศึกษาบนพื้นที่สูงคือ การจัดการเรียนการสอนสำหรับประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบนพื้นที่สูง มีประชากรหลายเผ่าพันธุ์ หลายเชื้อชาติ วิธีการศึกษาทั้ง 3 ระบบเช่นเดียวกับการศึกษา

ปกติทั่วไป แต่หลักการ เป้าหมาย และกระบวนการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ค่อนข้างจะแตกต่างกันบ้าง เพราะชุมชนบนพื้นที่สูงมีความแตกต่างกันหลายด้าน เช่น ด้านภูมิประเทศ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความพร้อมในการสื่อสาร และการคมนาคม ดังนั้น เป้าหมายการจัดการตามหลักการ กระบวนการเรียนรู้ที่ถูกกำหนดขึ้นโดยอาศัยความแตกต่างกัน โดยมีทั้งหลักการจัดการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม เพื่อปวงชน เพื่อการจัดการศึกษาตลอดชีวิต กำหนดไว้ 3 ประการ คือ 1) การจัดการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม ซึ่งหมายถึงการศึกษาที่ผู้เรียนสามารถได้เรียนรู้จากวิถีการ ดำรงชีวิตที่เป็นปกติประจำวันในทุกเรื่อง ตั้งแต่เรื่องการกิน การอยู่ การหลับนอน การเจ็บป่วย การทำงาน การพักผ่อน การสร้างความรื่นเริงบันเทิงใจ ฯลฯ 2) การจัดการศึกษาเพื่อปวงชน หมายถึง การศึกษาที่สนองความต้องการของทุกคนในชุมชน สามารถแสวงหาทางเลือกและโอกาสที่จะเรียนรู้เท่าที่เวลาและโอกาสที่แต่ละคนจะสามารถเรียนรู้ 3) การจัดการศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง การศึกษาที่อาศัยวิธีการทั้ง 3 ระบบ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2553, หน้า 1) แรงจูงใจที่จะเรียนรู้ตลอดช่วงอายุของคนหนึ่ง ต้องเรียนรู้ทุกอย่างที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาเพื่อที่จะสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม เป้าหมายคือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน การพัฒนาทักษะพื้นฐานเพื่อการมองเห็นช่องทางที่จะเรียนรู้ต่อไปได้ จัดการสภาพแวดล้อมและทรัพยากรได้อย่างเหมาะสมอยู่ในสภาพสังคมแห่งการเรียนรู้

เป็นพลเมืองดีของชาติ สามารถดำรงไว้ซึ่งวิถีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชนเผ่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ เป็นภารกิจโดยตรงของครูที่จะทำให้การเรียนรู้ไปสู่เป้าหมายได้

ปัญหาการจัดการศึกษานานพื้นที่สูงฯ สอดคล้องกับรายงานสำนักงานบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการศึกษาที่ 1 กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน พบว่า 1) ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่ลดลง 2) ครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่เพียงพอ 3) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศไม่พร้อมและไม่ทันสมัย 4) อาคารสถานที่ห้องปฏิบัติการไม่พร้อม ครุภัณฑ์มีอายุการใช้งานมาก 5) บุคลากรครูมีวุฒิไม่ตรงกับภาระงานที่สอน และงานที่รับผิดชอบ การโยกย้ายบ่อยและขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 6) การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสถานศึกษาบ่อยทำให้นโยบายไม่ต่อเนื่อง 7) จำนวนโรงเรียนขนาดเล็กมีมากส่งผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 8) ผู้ปกครองและชุมชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจนต้องหาเลี้ยงชีพ จึงมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาน้อย (สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการ, 2555, หน้า 12)

ดังนั้น การดำเนินงานสถานศึกษาในพื้นที่สูงให้มีประสิทธิผลนั้นต้องคิดรูปแบบและวิธีการเพื่อค้นหาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาสถานศึกษานานพื้นที่สูงฯ จึงเป็นเรื่องสำคัญเนื่องจากปัจจัยด้านตัวป้อน (Input) คือ ผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร งบประมาณ และสิ่งอำนวยความสะดวก จะต้องสอดคล้องและเข้าใจถึงบริบทสังคม วิถีวัฒนธรรมในพื้นที่สูง ครูคือผู้ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้เด็กเป็นกำลัง

สำคัญของท้องถิ่นและประเทศชาติ การค้นหาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม การพัฒนาปัจจัยตัวป้อนดังกล่าวให้สอดคล้องกับบริบทสังคม วิถีวัฒนธรรม การฝึกอบรมทักษะพื้นฐานก่อนจะเข้าสู่ตำแหน่ง ผู้บริหาร ครู ในพื้นที่สูง การพัฒนาตนเองต้องสอดคล้องกับการจัดการศึกษาในพื้นที่สูง เพราะว่า ผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร งบประมาณ และสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานสถานศึกษาในพื้นที่สูง บุคลากรในวิชาชีพของตนให้มีสมรรถนะสอดคล้องกับการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาประสิทธิภาพสถานศึกษาในพื้นที่สูงให้มีความก้าวหน้า ด้วยเหตุผลข้างต้น จะเห็นว่าการค้นหาปัจจัย ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้เกิดการค้นพบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานของสถานศึกษาในพื้นที่สูง เพื่อนำผลที่ค้นพบไปแก้ไขปัญหสถานศึกษาในพื้นที่สูงได้ตรงจุด และเป็นแนวทางการพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายอย่างเป็นมรรคเป็นผลต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของสถานศึกษานานพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้หลักการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณกับการวิจัยเชิง

คุณภาพ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยแบบ สอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยค่าสถิติ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ จัดเก็บข้อมูล ด้วยเทคนิคและเครื่องมือเชิงคุณภาพคือ แบบสอบถามปลายเปิด จากนั้นนำมาวิเคราะห์ด้วยการพรรณนาความ และการวิเคราะห์เนื้อหา จำแนกขั้นตอนการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัย กำหนดกรอบตัวชี้วัดเพื่อประเมินระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาสถานศึกษาในพื้นที่สูงๆ โดยการสังเคราะห์ตัวชี้วัด ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาบนพื้นที่สูงร่วมกับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 171 คน การกำหนดขนาดตัวอย่าง คำนวณแยกตามภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย เนื่องจากผู้วิจัยต้องให้เกิดความน่าเชื่อถือ โดยใช้สูตรของ Yamane (1973, p. 285) ผลการคำนวณ จำนวนตัวอย่างผู้บริหารในเขตพื้นที่สูง จำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษาดังนี้ สังกัด 1) สพป.ชม. เขต 1 จำนวน 5 คน 2) สังกัด สพป.ชม. เขต 2 จำนวน 27 คน 3) สังกัด สพป.ชม. เขต 3 จำนวน 55 คน 4) สังกัด สพป.ชม. เขต 4 จำนวน 5 คน 5) สังกัด สพป.ชม. เขต 5 จำนวน 30 คน 6) สังกัด สพป.ชม. เขต 6 จำนวน 42 คน และ 6) สังกัด สพป.ชม. จำนวน 7 คน รวมทั้งหมด 171 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม ทั้งเป็นแบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด ซึ่งคำถามปลายปิด ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป โรงเรียน ตัวชี้วัดปัจจัยที่คาดว่าจะส่งผลต่อ

ประสิทธิผลการจัดการศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูง และคำถามปลายเปิดเพื่อสนับสนุนข้อมูลข้อค้นพบ ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาสถานศึกษาในพื้นที่สูง ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมไทย เครื่องมือมีความเชื่อมั่นแบบแอลฟา ครอนบาค (Cronbach's alpha) เท่ากับ 0.973 ในการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารโรงเรียนที่ให้มูล ทั้งนี้ผู้วิจัยออกเก็บข้อมูลด้วยตนเองเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติพรรณนา ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการประมาณค่าค่าอิทธิพลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่คาดว่าจะส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้สถิติอนุมาน (Inference Statistic) เทคนิคกำลังสองน้อยที่สุดบางส่วน (Partial Least Square: PLS) หรือเทคนิคสมการถดถอยเชิงเส้นพหุ (Multiple Regression Analysis: MRA) ในการประมาณค่าอิทธิพลเชิงสาเหตุหรือค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระที่มีผลต่อตัวแปรตาม

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูง ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัจจัย ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา บนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม เรียงลำดับ ตามคะแนนเฉลี่ย คือ มีจิตสำนึกรักถิ่นฐาน ไม่มีความคิดทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิด อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.08$) รองลงมาคือ มีบทบาทในการสืบสานและ ดำรงวัฒนธรรมให้คงอยู่อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.00$) รองลงมาคือ มีความสามารถพึ่งตัวเองได้ อยู่ใน ระดับมาก ($\bar{x} = 3.83$) รองลงมาคือ มีการสร้างอาชีพ ในท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.76$) รองลงมา

คือ มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น อยู่ใน ระดับมาก ($\bar{x} = 3.76$) รองลงมาคือ มีทักษะเพียงพอ ในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.71$) รองลงมาคือ มีความรู้ ทางวิชาการ ได้แก่ มีผลคะแนนเฉลี่ยย้อนหลัง O - Net พัฒนาสูงขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.44$)

2. ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาสถาน ศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ใช้เทคนิค สมการถดถอยเชิงเส้นพหุ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าสถิติในการทดสอบสมมติฐานโดยเทคนิคสมการถดถอยเชิงเส้นพหุ

ตัวแปร	ค่าสถิติทดสอบ			
	B	Beta	t	Sig.T
ค่าคงที่ (Constant)	-.168	-	-.647	.519
บุคลากรทางการศึกษา	.238	.237	3.534	.001
การบริหารและการจัดการ	.309	.271	5.073	.000
ภาวะเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน	.226	.289	4.308	.000
ความสัมพันธ์กับชุมชน	.146	.130	2.211	.028
ความเหมาะสมของหลักสูตรและการจัดการศึกษา	.127	.135	2.003	.047
$R = 0.804$, $R^2 = 0.647$, $F = < 0.05$				

p-value < 0.05

จากตารางสามารถอธิบายผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1. เมื่อพิจารณาค่าสถิติ R เท่ากับ 0.804 แปลว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม ร้อยละ 80.4 และค่าสถิติ $R^2 = 0.647$ หมายถึง ตัวแปรอธิบายตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับ

ตัวแปรตามได้ร้อยละ 64.7 ส่วน Sig F เท่ากับ 0.000 แสดงว่าตัวแปรอิสระมีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

2. เมื่อพิจารณาค่าของตัวแปรอิสระ ทุกตัว พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.00 ถึง 0.047 กล่าวคือ 0.000, 0.000, 0.001, 0.028 และ 0.047

ตามลำดับ ซึ่งน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า ตัวแปรอิสระ ทุกตัวส่งผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 93 ถึง 99

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการ ดำเนินงานการจัดการศึกษาสถานศึกษาที่สอดคล้อง กับภูมิวัฒนธรรม เรียงลำดับจากค่าอิทธิพลเชิงสาเหตุ มากไปหาน้อยคือ การบริหารและการจัดการ ภาวะ เศรษฐกิจและสังคมของชุมชน บุคลากรทางการ ศึกษา ความสัมพันธ์กับชุมชน และความเหมาะสม ของหลักสูตรและการจัดการศึกษา โดยมีอิทธิพล เชิงสาเหตุเท่ากับ 0.289, 0.271, 0.237, 0.130 และ 0.135 ตามลำดับสามารถอธิบายได้ ดังนี้

3.1 ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพของ การบริหารและการจัดการ “นำสู่การปฏิบัติจริง” มีโครงการที่ชัดเจนเพื่อแก้ไขปัญหา ความต้องการ พัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทตนเอง มีแผนงานที่ และนโยบายที่ชัดเจนเพื่อจัดการศึกษาที่สอดคล้อง กับภูมิวัฒนธรรม มีการติดตามประเมินผลชัดเจน และต่อเนื่อง มีความต้องการอิสระ เป็นนิติบุคคล การกระจายอำนาจ เพื่อการจัดการศึกษาที่สอดคล้อง ภูมิวัฒนธรรม คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.07$)

3.2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชน ชุมชนมีความสมบูรณ์ด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สังคมของ ชุมชนสงบสุขไม่มีภัยที่เป็นผลกระทบด้านลบต่อ เยียวชน ชุมชนมีการสื่อสารและการคมนาคม สะดวก ชุมชนมีเศรษฐกิจดี ผู้ปกครองส่วนใหญ่ มีเศรษฐกิจที่ดี คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.37$)

3.3 ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพครู/ อาจารย์ “ตามสภาพความเป็นจริง” ครูมีเจตคติ

ที่ดีต่อการจัดการศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูง ครูมี คุณวุฒิตรงสาขา ครูมีความเต็มใจในการประจำอยู่ ในพื้นที่ ครูมีทักษะในวิชาชีพ ครูมีจำนวนเพียงพอ ครูเป็นคนที่ในพื้นที่และเข้าใจในภูมิวัฒนธรรม ครูมี ทักษะการสื่อสารภาษาถิ่นได้ ครูมีค่าตอบแทน พิเศษในการทำงานในพื้นที่สูงได้ คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.74$)

3.4 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ กับชุมชน ทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน เปิดโอกาสให้ ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา นำข้อเสนอแนะจากชุมชนสู่การปฏิบัติ ผู้นำชุมชน มีส่วนร่วมเอาใจใส่สนับสนุนการจัดการศึกษาของ โรงเรียน มีการจัดทำหลักสูตรร่วมกับชุมชน คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.02$)

3.5 ผลการวิจัยพบว่า ความเหมาะสม ของหลักสูตรและการจัดการศึกษา มีการจัดทำ หลักสูตรที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน ด้านวิชาการ ทั่วไป วิชาชีพอย่างเหมาะสม สามารถประยุกต์ใช้ กับการดำเนินชีวิตได้ดี มีการสอนทักษะวิชาชีพ เพียงพอ เพื่อสร้างอาชีพในท้องถิ่น มีเนื้อหา หลักสูตรที่สอนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มีหลักสูตรท้องถิ่นที่สอนการ สืบสานภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น มีสื่อ สารสนเทศ มีสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็นและ เพียงพอ ในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน วิชาชีพ คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.71$)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและ ปรัชญาการณที่ผู้วิจัยค้นพบในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัย

สามารถประมวลแก่นสาระสำคัญ แล้วอภิปราย
ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพการบริหาร
และการจัดการ ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการ
ศึกษาสถานศึกษาบนพื้นที่สูงๆ คือมีโครงการที่
ชัดเจนเพื่อแก้ไขปัญหา มีความต้องการพัฒนา
ที่สอดคล้องกับบริบทตนเอง เหมาะกับพื้นที่และ
เหมาะสมกับผู้เรียน มีแผนงานและนโยบายชัดเจน
เพื่อการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม
เพราะว่าจะส่งผลต่อประสิทธิผลของการดำเนิน
งานของโรงเรียน มีการติดตามประเมินผลชัดเจน
และต่อเนื่อง มีความต้องการอิสระ เป็นนิติบุคคล
การกระจายอำนาจ เพื่อการจัดการศึกษาที่สอดคล้อง
ภูมิวัฒนธรรม ดังนั้น ต้นสังกัดต้องกระจายอำนาจ
ให้โรงเรียนเป็นนิติบุคคล เพื่อสามารถจัดการศึกษา
ให้สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมบรรลุตามเป้าหมาย
สอดคล้องกับการศึกษาของทิวาวรรณ เลขาฯคณะ
(2551) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการประกัน
คุณภาพภายในสถานศึกษา ด้วยวิธีการเทียบเคียง
สมรรถนะ พบว่า วิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ
มีแผนภูมิโครงสร้างกระบวนการดำเนินงานประกัน
คุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 2 ส่วน
คือ โครงสร้างหลักและเสริม เป็นขั้นตอนการ
ดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
6 ขั้น 1) สร้างเป้าหมายร่วมกัน 2) เตรียมการ
เทียบเคียง 3) ดำเนินการเทียบเคียง 4) ปรับปรุง
เปลี่ยนแปลงการทำงาน 5) ทบทวนและตรวจสอบ
การทำงานและ 6) ประเมินภายในและจัดทำ
รายงานการประเมินตนเอง ในแต่ละขั้นใช้การ
ดำเนินการตามวงจรคุณภาพ PDCA ส่วนโครงการ

เสริมเป็นส่วนสนับสนุนให้การดำเนินงานโครงสร้าง
หลักเป็นไปได้อย่างราบรื่น ครบวงจร ประกอบด้วย
2 ฝ่าย คือ 1) ฝ่ายสนับสนุนคือ ผู้อำนวยการ
คณะทำงาน ชุมชนและหน่วยงานต้นสังกัด 2)
ฝ่ายติดตามและประเมินคุณภาพ คือ กลุ่มติดตาม
คุณภาพ และกลุ่มประเมินคุณภาพ

2. ผลการวิจัยพบว่า ภาวะเศรษฐกิจและ
สังคมของชุมชน ที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการ
ศึกษาสถานศึกษาบนพื้นที่สูงๆ ชุมชนมีความ
สมบูรณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ซึ่งเป็นโอกาสโรงเรียนจะใช้ชุมชนและสภาพ
แวดล้อมเป็นฐานในการจัดการศึกษาให้เหมาะสม
ความต้องการ สังคม ชุมชน สงบสุขไม่มีภัยทาง
สังคมที่เป็นผลกระทบด้านลบต่อเยาวชน เพราะ
ว่าบริบทพื้นที่สูงเป็นจุดเด่น สังคมสงบสุขปลอดภัย
สามารถจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทชุมชน
บรรลุได้ ชุมชนมีการสื่อสารและการคมนาคม
ไม่สะดวก ซึ่งเหล่านี้เป็นจุดด้อยของชุมชนพื้นที่สูง
ซึ่งส่งผลต่อแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูและ
บุคลากรฯ ชุมชนมีเศรษฐกิจดี ผู้ปกครองส่วนใหญ่
มีเศรษฐกิจที่ดี พื้นที่เป็นชนบททุรกันดารเป็น
จุดด้อยของพื้นที่สูง การขนส่ง โอกาส การตลาด
การแข่งขัน เศรษฐกิจพื้นที่สูงต้องอาศัยเศรษฐกิจ
ระดับมหภาคด้วยพื้นที่ปกติ เช่น หากเศรษฐกิจ
ของชุมชนและผู้ปกครองดี ก็จะทำให้ลูกหลาน
เยาวชนสามารถทุ่มเทเวลาให้กับการเรียนอย่าง
เต็มที่ หลายครอบครัวที่ภาวะเศรษฐกิจไม่ดี
ก็จะทำให้ลูกหลานหลายครอบครัวไม่สามารถ
ทุ่มเทเวลาให้กับการเรียนอย่างเต็มที่ หลายกรณี
ต้องหยุดเรียนเพื่อไปช่วยผู้ปกครองทำงาน เป็นต้น

ดังนั้น โรงเรียนเป็นความหวังของชุมชนที่จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อยกระดับเศรษฐกิจในครอบครัวให้ดีขึ้น การแก้ปัญหาเร่งด่วน ในประเด็นนี้รัฐควรจัดสวัสดิการแก่ครอบครัวหรือผู้ปกครองเพื่อแบ่งเบาภาระทางเศรษฐกิจ สอดคล้องกับการวิจัยของอำนาจ มีศรี (2555) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง พบว่า ด้านนโยบายบริหารและการปฏิบัติลักษณะบุคคลในองค์กร ลักษณะสภาพแวดล้อมภายในองค์กร ลักษณะองค์การมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์หาคู่เท่ากับ .828 องค์ประกอบที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีของประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยภาพรวมมี 2 องค์ประกอบ เรียงตามลำดับคือ นโยบายการบริหารการปฏิบัติ และลักษณะบุคคลในองค์กร

3. ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพครูที่มีต่อผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาสถานศึกษาบนพื้นที่สูงๆ คือ ครูมีเจตคติที่ดีในการจัดการศึกษาการอุทิศตนเพื่องานคุณธรรม ปลูกฝังจรรยาบรรณความเป็นครูในพื้นที่สูง มีคุณวุฒิตรงสาขาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการเรียนการสอน มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ครูมีความเต็มใจในการประจำอยู่ในพื้นที่สูงมีจำนวนน้อย การรวมศูนย์อำนาจในการตัดสินใจ สวัสดิการย้ายของครูโรงเรียนพื้นที่สูงมีการย้ายบ่อยส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษา ศักยภาพของครูที่จะทำให้

ประสิทธิผลการดำเนินงานบรรลุเป้า ครูต้องมีทักษะด้านวิชาชีพด้วย ครูมีจำนวนเพียงพอ การที่มีครูครบชั้นเรียนจะส่งผลต่อการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมาย ครูเป็นคนในพื้นที่และเข้าใจในภูมิวัฒนธรรมการเข้าใจ การเข้าถึงจะส่งผลต่อประสิทธิผลของผู้เรียน ครูมีทักษะการสื่อสารภาษาถิ่นได้ จะได้เข้าใจ วิถีวัฒนธรรม ปฏิบัติของนักเรียน ทำให้การสื่อสารเข้าใจ การถ่ายทอดความรู้จะเกิดสัมฤทธิ์ผลได้รวดเร็วมากขึ้น ครูพื้นที่สูงควรมีค่าตอบแทนพิเศษเนื่องจากเป็นพื้นที่ลักษณะเฉพาะ ดังนั้น ต้นสังกัดควรกระจายอำนาจให้โรงเรียนพื้นที่สูงบริหารจัดการตนเอง เพราะว่า จะได้เป็นแรงจูงใจให้บุคลากรอยู่พื้นที่สูงต่อไป สอดคล้องกับการศึกษาของมนตรี พงษ์กิตติพิศาล (2552) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาในภาคใต้ในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลได้แก่ การสนับสนุนส่งเสริมระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การประกันคุณภาพและพฤติกรรม การสอนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทุกปัจจัยสามารถอธิบายร่วมกันได้ร้อยละ 63.80 ผู้วิจัยได้สร้างโมเดลพระดบปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้ได้แก่ ปัจจัยระดับสพท. ได้แก่ การสนับสนุนของเขตพื้นที่ ปัจจัยระดับสถานศึกษา ได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การประกันคุณภาพการศึกษา ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ ปัจจัยระดับครู ได้แก่ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน พฤติกรรมการสอนของครู ตำแหน่งหน้าที่ของครู

นอกจากนี้ผลการนำปัจจัยที่ส่งผลไปพัฒนาใช้กับโรงเรียนกันตังรัชฎาศึกษา พบว่า ประสิทธิผลหลังการได้รับการพัฒนาสูงกว่าก่อนได้รับการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

4. ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์กับชุมชน ทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษา กำหนดเป้าหมายความต้องการ นำข้อเสนอแนะจากชุมชนสู่การปฏิบัติ มาแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการชุมชนได้ ผู้นำชุมชนเอาใจใส่สนับสนุน มีบทบาทการขับเคลื่อนและสนับสนุนการศึกษาที่ชุมชนต้องการ จัดทำหลักสูตรร่วมกันกับชุมชนได้ หลักสูตรที่ร่วมกันกำหนดเนื้อหาจัดการเรียนการสอนเหมาะกับบริบทและผู้เรียน ดังนั้น ชุมชนจึงเป็นฐานในการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับการศึกษาของพระมหาสุรพงษ์ การุณ (2551) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้า พบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการผู้บริหารมอบงานตามถนัด ตรวจสอบงาน ประชุมแนะนำครู จัดหางบประมาณ อาคารสถานที่ อุปกรณ์เพียงพอแก้ปัญหารวดเร็ว ครูเตรียมเนื้อหาเหมาะสม ใช้สื่อในการเรียนการสอนดี มีรายงานผลให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม การนิเทศครูเป็นการภายใน โดยเยี่ยมชั้นเรียน และแนะนำรายบุคคล ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา คือ บริจาคทรัพย์สินของมาช่วยงานและเป็นลูกจ้างรายเดือน กลุ่มคนที่มีส่วนร่วมในชุมชน ได้แก่ ประชาชนทุกหน่วยงานในอำเภอตากฟ้า กลุ่มบุคคลนอกชุมชน ได้แก่ ประชาชนนอกอำเภอตากฟ้า และวิธี

การเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ มีส่วนร่วมโดยสมัครใจ และถูกชักชวน

5. ผลการวิจัยพบว่า ความเหมาะสมของหลักสูตรและการจัดการศึกษา มีการจัดทำหลักสูตรที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน นำความรู้ที่ได้เรียนรู้มาใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทั้งวิชาการทั่วไป และด้านวิชาชีพ อย่างเหมาะสม มีหลักสูตรการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มีหลักสูตรการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีและวัฒนธรรม เป็นการปลูกจิตสำนึกเห็นคุณค่าทรัพยากรธรรมชาติฯ เป็นบ้านหลอมให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ ทำให้เห็นความมุ่งหมายการจัดการศึกษาชัดเจน คือความองงามที่เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้ เชื่อมโยงการดำรงวิถีชีวิตด้วยการนำเอาต้นทุนพื้นที่สูงที่มีอยู่มาหล่อเลี้ยงชีวิตตัวเอง กระบวนการเรียนการสอน การถ่ายทอดจะเรียนรู้ได้ไวขึ้นกว่าเดิม ต้องมีสื่อสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ที่เพียงพอในการสนับสนุนการเรียนการสอนวิชาชีพ เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุผลงายขึ้น ดังนั้น กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อนำมาปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมสำคัญยิ่งกว่า สอดคล้องกับการศึกษาของไมตรี บุญทศ (2554) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารเพื่อการประกันคุณภาพภายในที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า รูปแบบการบริหารเพื่อการประกันคุณภาพภายในมีองค์ประกอบดังนี้ 1) วัตถุประสงค์รูปแบบ 2) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้

3) กลไกการดำเนินงานของรูปแบบ 4) สรุปสาระสำคัญของรูปแบบ เรียกว่า PDR Model มาจากสาระสำคัญ 3 ขั้นตอนๆ ที่ 1 ขั้น P คือ 1) เตรียมการประชุม 2) เตรียมตัวแต่งตั้ง 3) เตรียมใจกำหนดเป้าหมาย ขั้นตอนที่ 2 ขั้น D คือ 1) หลักการ 2) หลักเกณฑ์ 3) หลักฐาน ซึ่งต้องใช้ในการดำเนินงานตามวงจร PDCA ทั้ง 4 ตอน คือ P (วางแผน) D (ปฏิบัติตามแผน) C (ตรวจสอบ) A (ปรับปรุง) ขั้นตอนที่ 3 ขั้น R คือ 1) รวบรวมข้อมูล 2) ร้อยรัดสังเคราะห์ข้อมูลให้ทันกำหนด 3) เขียนรายงานให้ถูกต้องเรียบร้อย

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การบริหารและการจัดการสถานศึกษา มีความอิสระเป็นนิติบุคคลบริหารจัดการตนเองได้ มีคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมในการบริหารกำหนด วิสัยทัศน์การศึกษาในอนาคตที่หลากหลายทั้ง 3 ระบบ และการศึกษาทางเลือก สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมผู้เรียน มีหลักสูตรและประเมินผล สอดคล้องภูมิวัฒนธรรม โดยมีชุมชน และภาคีเครือข่าย มีส่วนร่วมพัฒนาทั้งวิชาการ วิชาชีพ และวิชาชีพชีวิต ควบคู่กันไป

1.2 การคัดเลือกบุคลากรครูต้นสังกัดกระจายอำนาจให้โรงเรียนบริหารจัดการตนเอง การสรรหาครูเองที่เหมาะสมกับโรงเรียน และผู้เรียน เป็นคนในพื้นที่ มีความรู้ มีความเข้าใจในภูมิวัฒนธรรมชุมชนพื้นที่สูงเป็นอย่างดี มีกลไก ผลิตรูเพื่อปฏิบัติหน้าที่พื้นที่สูงโดยเฉพาะ

1.3 ความสัมพันธ์กับชุมชนและเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมให้รู้สึกว่าเป็นเจ้าของโรงเรียน ปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบท ยึดความต้องการชุมชนเป็นฐาน โดยสะท้อนความต้องการ ร่วมรับผิดชอบในผลการดำเนินการต่างๆ

1.4 การออกแบบหลักสูตรโดยการเอาโจทย์ปัญหาในชุมชน มาเป็นประเด็นหลัก ในการออกแบบ หน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กเรียน ในสิ่งที่ป็นรูปธรรม มีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับ ภูมิวัฒนธรรม และความต้องการชุมชน

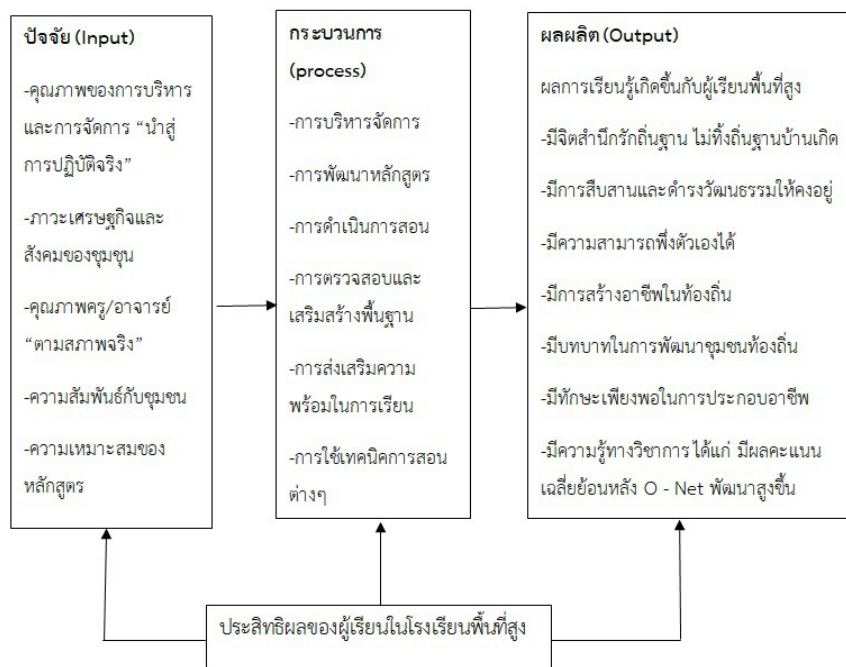
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษานวัตกรรมใหม่ที่เกิดจากการปฏิบัติงานของระบบประกันคุณภาพ โรงเรียนในพื้นที่สูง เพื่อยกระดับการพัฒนาที่ เหมาะสมกับบริบทโรงเรียนและผู้เรียน

2.2 ควรศึกษาบทบาท รูปแบบและ เทคนิค นวัตกรรมใหม่จากการคิดการสร้างขึ้นโดย ผู้บริหารโรงเรียน ที่มีผลต่อการจัดการศึกษาและ บริบทโรงเรียนในพื้นที่สูง

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย คือระดับ ปัจจัยที่มีต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาสถาน ศึกษาพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาปลูกจิตสำนึกให้เกิดขึ้นใน ตัวผู้เรียน โดยผ่านการปฏิบัติให้เป็นวิถีวัฒนธรรม และการเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีระบบ ด้วยวิธีการนำมาเอาวิธีระบบ มาเป็นกรอบแนวทาง องค์ความรู้ที่ได้รับ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ทิภาวรรณ เลขวัฒน์. (2551). การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พระมหาสรพงษ์ การ์ญ. (2551). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ตรีศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอดงพิกุล จังหวัด นครสวรรค์. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนครศรีอยุธยา.
- มนทิพย์ ทรงกิตติพิศาล. (2552). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับ มัธยมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไมตรี บุญทศ. (2554). การพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อการประกันคุณภาพภายในที่ส่งผลต่อคุณภาพ โรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

- ศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม. (2556). *กระบวนการเรียนรู้ตามอัธยาศัย เพื่อความเข้มแข็งของชุมชน*. กรุงเทพฯ: กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2553). *คู่มือการปฏิบัติงานครูประจำ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน*. เชียงใหม่: ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภออมก๋อย.
- สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการ. (2555). *เอกสารประกอบการประชุมโครงการพัฒนาศักยภาพองค์กร สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ 1-13 และกรุงเทพฯ*. เชียงใหม่: สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการ.
- อำนวย มีศรี. (2555). *ศึกษาองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed). New York: Harper and Row Publications.

**ความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ***

**The Necessity of an Operation of Students Care and
Support System for Primary Schools under the Office of
the Basic Education Commission in the Northeast**

แดนไพร สีมาคาม, วสันิกา ฉลากบาง และเอกลักษณ์ เพียสา
Danprai Seemakam, Wannika Chalakbang and Akkaluck Pheasa
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: danprai1976@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 2) ศึกษาความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 400 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเปิดตารางของยามานะ และใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80-1.00 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.42-0.94 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนี

PNI
modified

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่คาดหวัง โดยรวมอยู่ในระดับมาก

*ได้รับบทความ: 30 สิงหาคม 2564; แก้ไขบทความ: 13 ตุลาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 23 ธันวาคม 2564

Received: August 30, 2021; Revised: October 13, 2021; Accepted: December 23, 2021

2. ความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียน ($PNI_{\text{modified}} = 0.318$) รองลงมาคือ ด้านการส่งต่อ ($PNI_{\text{modified}} = 0.310$) ด้านการคัดกรองนักเรียน ($PNI_{\text{modified}} = 0.296$) ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ($PNI_{\text{modified}} = 0.295$) และด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($PNI_{\text{modified}} = 0.293$) ตามลำดับ

คำสำคัญ: ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน; ความต้องการจำเป็น; โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to, 1) study the current and desirable states of students care and support system and 2) study the necessity of an operation of students care and support system for primary schools under the Office of the Basic Education Commission in the Northeast. It is a quantitative research. The sample consisted of school directors and teachers in charge of the students care system totally 400 which was determined by using Taro Yamane's sample size table and multi-stage sampling. The instrument used was 5-level rating scale questionnaire with the Index of item objective congruence (IOC) between 0.80-1.00, discrimination power between 0.42-0.94, and the overall reliability value at 0.98. The data was analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation and PNI_{modified} .

The research results were as follows:

1. The overall current of students care and support system for Primary schools under the Office of the Basic Education Commission in the Northeast was at a moderate level and the desirable states was at the high level.

2. The PNI_{modified} index values of the necessity of an operation of students care and support system for Primary schools under the Office of the Basic Education Commission in the Northeast in an overall was at moderate level. The PNI_{modified} index values in order of priority were as follows: preventing and solving problems ($PNI_{\text{modified}} = 0.318$), referring students ($PNI_{\text{modified}} = 0.310$), screening students ($PNI_{\text{modified}} = 0.296$), promoting and developing students ($PNI_{\text{modified}} = 0.295$), and knowing individual students ($PNI_{\text{modified}} = 0.293$), respectively.

Keywords: Students care and support system; Necessity; Primary school

1. บทนำ

อนาคตประเทศไทยปี 2579 ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีได้กำหนดกรอบที่จะบรรลุไว้ว่า เศรษฐกิจและสังคมไทยมีการพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืนบนฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน สังคมไทยเป็นสังคมที่เป็นธรรม มีความเหลื่อมล้ำน้อย คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นพลเมืองที่มีวินัย ตื่นรู้ และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดชีวิต มีความรู้ มีทักษะ และทัศนคติที่ดี มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ มีความเจริญเติบโตทางจิตวิญญาณ มีจิตสาธารณะ และทำประโยชน์ต่อส่วนรวมมีความเป็นพลเมืองไทย พลเมืองอาเซียน และพลเมืองโลก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560, หน้า 5)

สภาพสังคมในปัจจุบันมีความเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ ความคิด ตลอดจนค่านิยมของคนในสังคม ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันที่เคยมีมาในอดีต เปลี่ยนเป็นต่างคนต่างอยู่ เห็นแก่ตัว แข่งขันแย่งชิงและเอาเปรียบกันเพื่อความอยู่รอด นิยมวัตถุ สังคมว่าเหว่ การไปมาหาสู่กันน้อยลง ครอบครัวมีขนาดเล็กลงและการหย่าร้างเพิ่มมากขึ้น สภาพดังกล่าวทำให้คนในสังคมเกิดความคับข้องใจ ขัดแย้งในใจ วิตกกังวลเห็นเดี๋ยวนี้ว่าวุ่น เครียดและเป็นทุกข์กับชีวิตมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) ส่งผลให้เด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบันจำนวนไม่น้อยได้รับผลกระทบจากปัญหาและสภาพแวดล้อมที่ไม่สร้างสรรค์ในสังคม และจาก

การประมวลสถิติข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนของหน่วยงานต่างๆ พบว่า เด็กและเยาวชนทั้งที่เป็นนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอื่นๆ ส่วนหนึ่งมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ดังนี้ 1) ตกเป็นทาสของเกมคอมพิวเตอร์ จนถึงขั้นหมกมุ่น และเรียนรู้พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากเกม 2) นิยมประลองความเร็ว โดยมีพฤติกรรมการใช้รถจักรยานยนต์ที่ผิดกฎหมาย เป็นนักซิ่งวัยใส และเป็นสก็อย (สาวน้อยซ้อนท้ายหนุ่มนักซิ่ง) 3) ใช้ความรุนแรงในการตัดสินปัญหา และข้อขัดแย้ง ทะเลาะวิวาท 4) มีเพศสัมพันธ์เร็วขึ้น เป็นพ่อแม่ตั้งแต่อายุน้อย มีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกันตนเอง ขาดความรับผิดชอบ 5) เข้าถึงสารเสพติดได้ง่าย เริ่มจากการใช้บุหรี่ เหล้า ยาบ้า ยาไอซ์ ยาเลิฟ และสารอันตรายที่แพร่ระบาดในกลุ่มเด็กและเยาวชน 6) ขาดหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ไม่เห็นความสำคัญของหลักศาสนา ค่านิยมความเป็นไทย ความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวค่อนข้างเปราะบาง ติดเพื่อน ติดสื่อ และให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าความมีคุณธรรมน้ำใจ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559, หน้า 1-2)

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการหนึ่งในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน มีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าวโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา อาทิ คณะกรรมการสถาน

ศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร ครูทุกคน ฯลฯ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562, หน้า 1) จึงกำหนดนโยบายสำคัญให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่งจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและดำเนินการอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนซึ่งนักเรียนทุกคนจะต้องได้รับการดูแล ช่วยเหลือ พิทักษ์ ปกป้อง ค้ำครองอย่างรอบด้านด้วยกระบวนการที่ถูกต้อง เหมาะสม และทันสมัย ได้รับการพัฒนาในทุกมิติเพื่อให้เป็น คนดี มีความสุขและปลอดภัยในสภาพสังคมปัจจุบัน

ปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั่วทั้งประเทศประสบปัญหา และมีข้อจำกัดในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่หลาย ประการ อาทิ ครูแนะแนวไม่เพียงพอหรือไม่มีเลย ในบางโรงเรียน ส่วนครูที่ทำหน้าที่แนะแนวส่วนใหญ่ ไม่ได้มีความรู้หรือประสบการณ์ด้านการแนะแนว ครูแนะแนวมีคาบสอนมีภาระที่จะต้องให้บริการ ด้านการแนะแนวทั้งในเรื่องการศึกษาต่อการแนะแนวอาชีพ การจัดการบริการด้านทุนการศึกษา ซึ่งเป็นไปได้ยากมากที่การดูแลช่วยเหลือนักเรียน จะอยู่ในความรับผิดชอบของครูแนะแนวเพียง คนเดียว เพราะการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในปัจจุบันครอบคลุมไปในหลายมิติทั้งทางด้าน สุขภาพกาย ใจ ด้านการเรียนรู้ด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัย ด้านการปกป้องและคุ้มครอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562, หน้า 7) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อวยชัย ศรีตระกูล (2556, หน้า 64) ที่พบว่า ปัญหา อุปสรรคการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนคือ

ครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นว่าการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นหน้าที่ของครูแนะแนวและมีข้อคิดเห็นว่าครูมีภาระงานมากทำให้ไม่มีเวลาจัดกิจกรรมดูแลช่วยเหลือนักเรียน ขาดการนำผลจากการคัดกรองมาจัดกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือนักเรียนหรือแก้ไขปัญหานักเรียน ขาดความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมและ ผู้ปกครองนักเรียนไม่เข้าใจระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

จากการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (มยุรี สาริบุตรและ อุทัย ภิรมย์รัตน์, 2560, หน้า 289-303) พบว่า ผลการดำเนินงานที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอเนื่องจากขาดการสนับสนุนปัจจัยความสำเร็จที่เอื้อต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและปัจจัยที่มียังไม่สอดคล้องกับความต้องการ เช่น การบริหารจัดการเชิงนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขาดข้อมูลสารสนเทศความร่วมมือ สื่อทรัพยากรสนับสนุน และมีข้อเสนอแนะในการจัดการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เกิดประสิทธิภาพและ ประสิทธิผลจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจาก คณะครูและผู้ที่เกี่ยวข้องมีการทำงานเป็นทีม ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ สรุปสะท้อนผลการดำเนินงาน ตลอดจนมีการพัฒนาทีมงานอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงมีคุณค่าและความจำเป็นที่สถานศึกษา ต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับนักเรียนอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและยั่งยืน เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียน

ได้รู้จักตนเองและสามารถพึ่งพาตนเองได้ เป็นคนดีของครอบครัว ชุมชน และสังคม ซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับประถมศึกษาเพื่อเป็นข้อมูลสำคัญที่จะนำไปสู่การวางแผน และการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ขั้นตอนที่ 3 พหุกรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ จำนวน 3 แห่งและขั้นตอนที่ 4 ศึกษาความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ประชากรที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 24,480 คน (สำนักงานคณะกรรมการการ

ศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 400 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (อ้างถึงใน วาโร เฟิงส์วอร์ต, 2551, หน้า 192) และใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 47) ซึ่งมีขั้นตอนการสุ่ม ดังนี้ 1) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยเปิดตารางของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้จำนวน 394 คน 2) ใช้จังหวัดเป็นหน่วยในการสุ่ม โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลากใช้เกณฑ์ร้อยละ 50 ของจังหวัดที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีทั้งหมด 20 จังหวัด ดังนั้นจะได้ 10 จังหวัด 3) ใช้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยในการสุ่ม โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลากใช้เกณฑ์ร้อยละ 30 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ตั้งอยู่ใน 10 จังหวัด ได้จำนวน 11 สำนักงานเขต 4) ใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลากใช้เกณฑ์ร้อยละ 10 ของโรงเรียนประถมศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้ง 11 แห่ง ได้จำนวน 200 แห่ง และ 5) เลือกแบบเจาะจงโดยเลือกผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในข้อ 4) ซึ่งจะได้อ้างอิงตัวอย่างผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 200 คน และครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 200 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ได้แก่ เพศ ตำแหน่งปัจจุบัน ประสบการณ์ในการทำงาน และวุฒิการศึกษาสูงสุด ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามแบบของ ลิเคิร์ท (Likert) เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาความตรงด้านเนื้อหา (Content validity) นำข้อมูลมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าระหว่าง 0.80-1.00 จากนั้นนำไปทดลองใช้กับผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.42-0.94 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนี PNI โดยมีเนื้อหาประกอบด้วย 5 ด้าน

modified

ได้แก่ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาการเรียน 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน และ 5) ด้านการส่งต่อ

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสรุปได้ดังนี้

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 54.00 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 46.00 ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างละเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 50.00 มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.50 ระหว่าง 5-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.75 ระหว่าง 11-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.00 และมากกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.75 มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 59.25 ปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 30.25 และปริญญาเอกคิดเป็นร้อยละ 10.50 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	184	46.00
1.2 หญิง	216	54.00
รวม	400	100

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
2. ตำแหน่งปัจจุบัน		
2.1 ผู้บริหาร	200	50.00
2.2 ครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแล	200	50.00
รวม	400	100
3. ประสบการณ์ในการทำงาน		
3.1 ต่ำกว่า 5 ปี	70	17.50
3.2 5-10 ปี	87	21.75
3.3 11-15 ปี	120	30.00
3.4 มากกว่า 15 ปี	123	30.75
รวม	400	100
4. วุฒิการศึกษาสูงสุด		
4.1 ปริญญาตรี	237	59.25
4.2 ปริญญาโท	121	30.25
4.3 ปริญญาเอก	42	10.50
รวม	400	100

2. สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.37$) และต่ำกว่าสภาพที่คาดหวังทุกด้าน เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.42$) รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน ($\bar{x} = 3.41$) ด้านการคัดกรองนักเรียน ($\bar{x} = 3.39$) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ($\bar{x} = 3.33$) และด้านการส่งต่อ

($\bar{x} = 3.32$) ตามลำดับ สภาพที่คาดหวังของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.39$) เมื่อพิจารณา รายด้านพบว่า ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.42$) รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน ($\bar{x} = 4.41$) ด้านการคัดกรองนักเรียน ($\bar{x} = 4.39$) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ($\bar{x} = 4.38$) และด้านการส่งต่อ ($\bar{x} = 4.34$) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สภาพปัจจุบัน และสภาพที่คาดหวัง ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา	สภาพปัจจุบัน				สภาพที่คาดหวัง			
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	3.42	0.48	ปานกลาง	1	4.42	0.48	มาก	1
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	3.39	0.55	ปานกลาง	3	4.39	0.47	มาก	3
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน	3.41	0.47	ปานกลาง	2	4.41	0.47	มาก	2
4. ด้านการป้องกันและแก้ไข ปัญหานักเรียน	3.33	0.50	ปานกลาง	4	4.38	0.47	มาก	4
5. ด้านการส่งต่อ	3.32	0.44	ปานกลาง	5	4.34	0.45	มาก	5
รวมเฉลี่ย	3.37	0.49	ปานกลาง		4.39	0.47	มาก	

3. ความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมเท่ากับ 0.302 ($PNI_{\text{modified}} = 0.302$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับความต้องการจำเป็นได้ดังนี้ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนมีค่าความ

ต้องการจำเป็นสูงสุด ($PNI_{\text{modified}} = 0.318$) รองลงมาคือ ด้านการส่งต่อ ($PNI_{\text{modified}} = 0.310$) ด้านการคัดกรองนักเรียน ($PNI_{\text{modified}} = 0.296$) ด้านการส่งเสริมและพัฒนา
นักเรียน ($PNI_{\text{modified}} = 0.295$) และด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($PNI_{\text{modified}} = 0.293$) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา	PNI_{modified}	ลำดับ
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	0.293	5
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	0.296	3
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน	0.295	4

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา	PNI _{modified}	ลำดับ
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน	0.318	1
5. ด้านการส่งต่อ	0.310	2
ค่าดัชนี PNI _{modified} เฉลี่ย	0.302	

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน และด้านการส่งต่อ ตามลำดับ ส่วนสภาพที่คาดหวังของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการป้องกัน

และแก้ไขปัญหา นักเรียน และด้านการส่งต่อตามลำดับ ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เพราะการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแต่ละด้านจะต้องมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบทุกด้านซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัญทิรา วาดี (2562, หน้า 194-208) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร พบว่าการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เพราะโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร มีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกๆ ด้านได้เป็นอย่างดี และยังสอดคล้องกับกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2554) ที่กล่าวว่า กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีขั้นตอนพร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจนโดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการดังกล่าว

2. ความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพ

รวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ด้านการส่งต่อ ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน และด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ตามลำดับ ทั้งนี้ในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนมีความต้องการจำเป็นสูงสุด ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เป็นเพราะว่าครูที่ปรึกษาขาดเทคนิคในการให้คำปรึกษา การดำเนินการด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนยังไม่ทั่วถึง และครูยังไม่เข้าใจปัญหาของนักเรียนอย่างแท้จริงจึงไม่สามารถดูแลช่วยเหลือป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียนได้ดีเท่าที่ควรรวมทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพรรณ แสงน้ำผึ้ง (2562, หน้า 108-110) ที่ได้ศึกษาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์เขต 2 พบว่าปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีปัญหามากที่สุดคือด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนซึ่งได้เสนอแนวทางการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ได้แก่ การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้เกี่ยวกับเทคนิควิธีการให้คำปรึกษาแก่ครูที่ปรึกษา ประชุมชี้แจงให้ผู้ปกครองรับทราบนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนร่วมกันกับคณะครูในโรงเรียน และร่วมกันปรึกษาหารือ หาวิธีการป้องกันและ

แก้ไขปัญหา มีการตั้งกลุ่มไลน์ระหว่างครูที่ปรึกษาและผู้ปกครองในการกำกับติดตามดูแลนักเรียน จัดโครงการ/กิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนกับหน่วยงานภายนอก เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมและดำเนินกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญห เช่น กิจกรรมเพื่อนที่ปรึกษา และมีการจัดทำแบบบันทึกผลการติดตาม ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559, หน้า 15) ที่กล่าวว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูควรให้ความสนใจใส่กับนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกันแต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความสนใจใส่อย่างใกล้ชิด และหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การสร้างภูมิคุ้มกันการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน จึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรียงลำดับความต้องการจำเป็นทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ด้านการ

ส่งต่อด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน และด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลตามลำดับ ดังนั้นโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือควรนำผลการวิจัยไปกำหนดเป็นแนวทาง และนโยบายระดับโรงเรียนในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพของนักเรียน

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรนำผลการวิจัยไปกำหนดเป็นนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนจากหน่วยงานต้นสังกัดไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

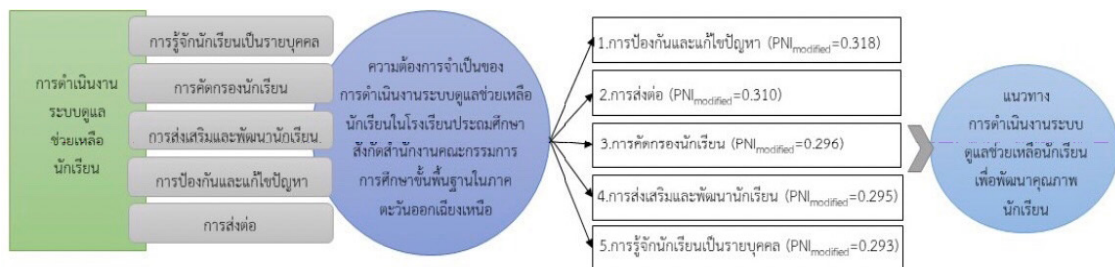
2.1 ควรมีการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของโรงเรียน เพื่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ควรทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา โดยแยกศึกษาตามขนาดโรงเรียน ทั้งโรงเรียนขนาดเล็ก

ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เพื่อให้ได้แนวทางในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่เหมาะสมยิ่งขึ้นในแต่ละขนาดโรงเรียน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับตามความต้องการจำเป็นทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้เรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน และด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลตามลำดับ ในขณะที่สภาพสังคมปัจจุบันมีสิ่งที่สามารถทำให้เด็กนักเรียนตัดสินใจและแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ ดังนั้นการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนจึงต้องทำอย่างจริงจัง ประสานทุกองค์ประกอบ มีทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาครูให้มีทัศนคติและความรู้ที่ถูกต้องเพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีภูมิคุ้มกันและเติบโตเป็นเยาวชนที่มีคุณภาพต่อไป ซึ่งแสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2554). *คู่มือครูที่ปรึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. กรุงเทพฯ: ยูเรนัสอิมเมจกรุ๊ป.
- ณัฐพรรณ แสงน้ำผึ้ง. (2562). *แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- มยุรี สาริบุตร และอุทัย ภิรมย์รัตน์. (2560). ปัจจัยความสำเร็จของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 9(2), 289-303.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2562). *นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ปีงบประมาณ 2563*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____. (2564). *ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา กลุ่มสารสนเทศ สำนักงานนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. เข้าถึงได้จาก <https://www.data.bopp-obec.info/emis>.
- อวยชัย ศรีตระกูล. (2556). *การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อัญธิรา วาดี. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 30(1), 194-208.

**รูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3***
**The Model of Teacher Development in Learning Management
for 21st Century for Educational Opportunity Schools under
Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 3**

ชาวรินทร์ แก้วพรม, จ๋ามันย พลาญ และชยากานต์ เรืองสุวรรณ
Chaowarin Kaewprom, Chumnian Pollaharn and Chayakan Ruangsuan
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: por_premeir@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 3) สร้างรูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และ 4) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบย่อยและตัวชี้วัดของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู 237 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .79 ระยะที่ 3 สร้างรูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ในการสนทนากลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญ 9 คน ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และระยะที่ 4 ศึกษาผลการใช้รูปแบบกลุ่มเป้าหมาย 16 คน

*ได้รับบทความ: 20 สิงหาคม 2564; แก้ไขบทความ: 20 กันยายน 2564; ตอรับตีพิมพ์: 19 ธันวาคม 2564

Received: August 20, 2021; Revised: September 20, 2021; Accepted: December 19, 2021

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก 15 องค์ประกอบย่อย และ 79 ตัวชี้วัด ซึ่งองค์ประกอบหลักประกอบด้วย การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การใช้เทคโนโลยีเป็นฐานการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ และการมุ่งเน้นการประเมินเพื่อการเรียนรู้
 2. สภาพปัจจุบันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด
 3. องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการพัฒนา และการวัดและประเมินผล โดยมีผลการประเมินความถูกต้องความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
 4. ผลการใช้รูปแบบโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
- คำสำคัญ:** รูปแบบการพัฒนาครู; การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21; โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study the components and indicators of learning for 21st century, 2) study the current and the desirable state of developing learning for 21st century for educational opportunity expansion schools under Khon Kaen primary educational service area office 3, 3) create the model of teacher development in learning management for 21st century and 4) study the results of the experimental model. The research was divided into four phases as follow; Phase 1; study the components and indicators of learning management for 21st century, with 9 experts. Phase 2; study the current and the desirable state of learning development for 21st century. This was done by working with 237 school administrators and teachers, the research instrument was questionnaire, confidence of the whole questionnaire .79. Phase 3; create the model of teacher development in learning for 21st century, this was done by a group of 9 experts for focus group discussion and 9 experts for Connoisseurship and Phase 4; study the results of using the model with target group of 16 people.

The results found that:

1. The components of learning management for 21st century consisted of 4 major components and 15 minor components and 79 indicators including child-centered

learning, Learning technology base learning, development of Management system and, formative evaluations.

2. The current state in overall was at high level and the desirable state in overall was at the highest level.

3. The model components comprised principles, objectives, content activities, development process and assessment. The result of evaluation for accuracy, propriety, feasibility and utility was at the highest level in overall.

4. The results of using the model of teacher development in learning for 21st century for educational opportunity expansion schools under Khon Kaen primary educational service area office 3 was at the highest level and satisfaction was at the highest level.

Keywords: Model of Teacher Development; Learning Management for 21st Century; Educational Opportunity Expansion Schools

1. บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนา กำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับ บุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในกระแสการ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 ประเทศต่างๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเท กับการพัฒนาการศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลง ของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) อีกทั้งปัจจุบันมนุษย์อยู่ในโลกที่ไม่มีความ แน่นนอน ทักษะเดิมๆ ที่มนุษย์มีและใช้ได้ในยุคก่อน จึงอาจจะไม่สามารถใช้ได้ผลในยุคปัจจุบัน จะต้อง เรียนรู้ทักษะใหม่ๆ เพื่อความอยู่รอดในสังคม ดังนั้น ครูจึงต้องมีความตื่นตัวและมีการเตรียม ความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนที่มี

ทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกศตวรรษ ที่ 21 ที่เปลี่ยนไปจากศตวรรษที่ 20 และ 19 โดยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ส่งผลให้มีการ เปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กในศตวรรษ ที่ 21 นี้ มีความรู้ความสามารถและทักษะจำเป็น ซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการ จัดการเรียนการสอน ตลอดจนการเตรียมความ พร้อมด้านต่างๆ ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ (อมรรัตน์ เตชะนอก, รัชณี จรุงศิริวัฒน์ และพระฮอนด้า วาฬสพโท, 2563, หน้า 1-14)

นอกจากนี้ ในปัจจุบันได้เกิดสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ทำให้เกิดการกระทบต่อการใช้ชีวิต ของผู้คนทั่วโลกในด้านต่างๆ เป็นอย่างมาก “ชีวิต วิถีใหม่” (New normal) เป็นแนวทางที่หลายคน จะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในช่วงไวรัสดังนี้ออก

มาระบาด ทำให้วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปและรูปแบบวิถีชีวิตก็จะเปลี่ยนไปด้วย ซึ่งย่อมทำให้รูปแบบการจัดการศึกษาต้องมีการปรับเปลี่ยนไปด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นโครงการที่ทำให้เด็กจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่มีโอกาสได้เข้ารับการศึกษาคือในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาคือทางรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการ จากผลการดำเนินงานบริหารงานของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่า นักเรียนมีผลการเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน O-NET ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยรวมต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3, 2563) ทั้งนี้ในการจัดการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 นอกจากผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคนในสถานศึกษานั้น บุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่ถือเป็นกลไกสำคัญที่สุดในการนำการจัดการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ที่ส่งผลให้นักเรียนมีความพร้อมที่จะก้าวสู่โลกแห่งการทำงานในอนาคต นักเรียนสามารถต่อยอดความรู้ได้ด้วยตนเอง พร้อมพัฒนาทักษะต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพและมีความสุขใน

ศตวรรษที่ 21 ก็คือ “ครู” (สำนักบริหารงานกรมมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2561) เนื่องจากบุคคลเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน นอกจากนี้ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษายังเป็นปัจจัยหลักสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและเตรียมความพร้อมให้พลเมืองไทยในอนาคต และครูในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคประเทศไทย 4.0 และยุคแห่งโลกศตวรรษที่ 21 คุณสมบัติที่พึงประสงค์ของครู คือ ครูต้องสามารถช่วยนักเรียนให้รู้จักแสวงหาความรู้และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง เพื่อประโยชน์ของตนเองและสังคม ครูจึงต้องปรับการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียนแต่ละคน ดูแลผู้เรียนเป็นรายคนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาเต็มศักยภาพ และการที่ช่วยให้ครูพัฒนาการเรียนการสอนได้ดีคือการส่งเสริมให้ครูมีโอกาสได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

จากที่มาความสำคัญและปัญหาการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาทราบ และตระหนักถึงความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน รวมทั้งการรองรับสถานการณ์ไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตทั้งในเรื่องของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสต่างๆ การเกิดเหตุทางธรรมชาติที่ไม่อาจหยุดยั้งได้ รวมถึงสภาพปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจและ

สังคมที่ไม่แน่นอน ทั้งครูและนักเรียนต้องพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะครูที่ถูกสังคมคาดหวังให้เปลี่ยนแปลงบทบาทเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้เป็นบุคคลแห่งศตวรรษที่ 21 ครูจึงจำเป็นต้องมีนวัตกรรมทางการศึกษา มีทักษะการสอนที่ทันสมัย มีเทคนิคการสอนสมัยใหม่ ตลอดจนทัศนคติของตนเองต่อการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล ที่สามารถตอบสนองผู้เรียนที่แตกต่างและหลากหลาย เพื่อให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดขั้นสูงและมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปตามความต้องการในศตวรรษที่ 21

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดประเด็นการศึกษาวิจัยรูปแบบการพัฒนาครูด้านการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 เพื่อที่จะได้รูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์อย่างแท้จริง และส่งผลให้ผู้เรียนที่ได้รับการพัฒนาเป็นผู้ที่มีทักษะการเรียนรู้ที่ดี มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมแห่งโลกยุคศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีความสุขต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ใน

ศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

3. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

4. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา Research and Devolvment (R&D) ดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 4 ระยะ ดังนี้ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์จัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 3) สร้างรูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 4) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

ในการดำเนินการตามระยะการวิจัยทั้ง 4 ระยะ ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดในแต่ละระยะการวิจัย ไว้ดังนี้

1. ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัด 2) กำหนดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อยืนยันและประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ขององค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 3) สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และแบบประเมิน โดยมีรายละเอียด ดังนี้ (1) แบบสัมภาษณ์ที่เป็นองค์ประกอบและตัวชี้วัดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีความสอดคล้องกับกับบริบทโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 (2) แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ แบบลิเคิร์ต (Likert, 1961) 4) ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อยืนยันและประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 5) วิเคราะห์ข้อมูล แบบสัมภาษณ์โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) สรุปเป็นความเรียงส่วนแบบประเมินกำหนดใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) โดยกำหนดรายละเอียดเกณฑ์การแปล

ความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) และ 6) สรุปผลการศึกษาค้นคว้าประกอบ

2. ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ดังนี้ 1) กำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 2) สร้างเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ แบบลิเคิร์ต (Likert, 1961) 3) เก็บรวบรวมข้อมูล 4) วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดการกับข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อหาค่าสถิติต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ โดยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) 5) นำข้อมูลจากการศึกษาความสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์มาวิเคราะห์หาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโดยใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index ($PNI_{Modified}$) จากนั้นนำผลการวิเคราะห์มาจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตามค่า Modified Priority Needs Index ($PNI_{Modified}$)

3. ระยะที่ 3 สร้างรูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ดังนี้ 1) ศึกษาฐานสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จำนวน 3 แห่ง จากนั้นนำองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัยในเบื้องต้นมาสังเคราะห์

ร่วมกับผลการศึกษาดูงาน 2) ประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน 3) สัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) โดยนำร่างรูปแบบที่เป็นจากผลการยกร่างรูปแบบในการประชุมเชิงปฏิบัติการ มาจัดทำเป็นเอกสารในการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญพร้อมเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน เพื่อยืนยันรูปแบบโดยตรวจสอบความถูกต้อง (Accuracy) ความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) และความเป็นประโยชน์ (Utility) ของรูปแบบ 4) วิเคราะห์ข้อมูลการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งปรับปรุงรูปแบบตามข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 5) สร้างคู่มือรูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

4. ระยะที่ 4 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ดังนี้ 1) กำหนดกลุ่มทดลองและประเมินผลการใช้รูปแบบ 2) แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินการใช้รูปแบบ 3) สร้างเครื่องมือประเมิน เป็นแบบประเมินรายการที่ปฏิบัติตามตัวชี้วัดขององค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามรูปแบบ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ แบบลิเคิร์ต (Likert) 4) ดำเนินการศึกษา

ผลการใช้รูปแบบ ช่วงระหว่างวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 ถึง วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2564 ระยะเวลา รวม (105 ชั่วโมง) 5) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากความคิดเห็นของผู้ประเมินทั้ง 5 คน และ 6) สรุปผลการศึกษาผลการใช้รูปแบบ

4. สรุปผลการวิจัย

การนำเสนอผลการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. สรุปผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในการวิจัยครั้งนี้ สรุปได้องค์ประกอบหลัก 4 ด้าน องค์ประกอบย่อย 15 ด้าน และตัวชี้วัดจำนวน 79 ตัวชี้วัด รายละเอียด ดังนี้ 1) ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มี 4 องค์ประกอบย่อย 29 ตัวชี้วัด 2) ด้านการใช้เทคโนโลยีเป็นฐานการจัดการเรียนรู้ มี 4 องค์ประกอบย่อย 26 ตัวชี้วัด 3) ด้านการพัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อการเรียนรู้มี 2 องค์ประกอบย่อย 9 ตัวชี้วัด 4) ด้านการมุ่งเน้นการประเมินเพื่อการเรียนรู้ มี 5 องค์ประกอบย่อย 15 ตัวชี้วัด และสรุปผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ขององค์ประกอบโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 2 ด้าน

2. สรุปผลการศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวม สภาพปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมมี

ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ในส่วนของสรุปผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เรียงลำดับตามค่า PNI สูงสุดไปถึงต่ำสุด ดังนี้ การใช้เทคโนโลยีเป็นฐานการจัดการเรียนรู้ การมุ่งเน้นการประเมินเพื่อการเรียนรู้ การพัฒนาระบบการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามลำดับ

3. สรุปผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล โดยมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมจากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ในส่วนการยืนยันรูปแบบ สรุปผลโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ 1) ความเป็นประโยชน์ 2) ความเป็นไปได้ 3) ความเหมาะสม และ 4) ความถูกต้องตามลำดับ และมีสรุปการนำรูปแบบไปใช้โดยวิธีการจัดการอบรมพัฒนาตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในกระบวนการพัฒนา ซึ่งแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบมีรายละเอียด สรุปดังนี้

3.1 หลักการ ประกอบด้วย 1) มุ่งให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะ และสร้างสรรค์วิธีการหรือกระบวนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม 2) มีวิธีการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่หลากหลายและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

3.2 วัตถุประสงค์ ประกอบด้วย

1) เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2) เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูด้านการใช้เทคโนโลยีเป็นฐานการจัดการเรียนรู้ 3) เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูด้านการพัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อการเรียนรู้ 4) เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูด้านการมุ่งเน้นการประเมินเพื่อการเรียนรู้

3.3 เนื้อหา ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ 4 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การใช้เทคโนโลยีเป็นฐานการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การมุ่งเน้นการประเมินเพื่อการเรียนรู้

3.4 กระบวนการพัฒนา ดำเนินการพัฒนา 4 ระยะ รวม 105 ชั่วโมง ดังนี้ระยะที่ 1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ ระยะเวลารวม 15 ชั่วโมง ระยะที่ 2 ศึกษาดูงานสถานศึกษาที่มีผลงานเชิงประจักษ์ด้านการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ระยะเวลารวม 6 ชั่วโมง ระยะที่ 3 การฝึกปฏิบัติการ ระยะเวลารวม 80 ชั่วโมง ระยะที่ 4 การวัดและประเมินผล ระยะเวลารวม 4 ชั่วโมง

3.5 การวัดและประเมินผล โดยการประเมินผลการดำเนินการพัฒนาตามรูปแบบและประเมินความพึงพอใจ

4. สรุปผลการศึกษาการใช้รูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ดังนี้

4.1 ผลการประเมินการปฏิบัติรายตัวชี้วัดการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้ทดลองใช้รูปแบบ ระยะที่ 1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) และระยะที่ 2 การศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยรายการปฏิบัติตามตัวชี้วัดอยู่ในระดับมากที่สุด โดยหน่วยการเรียนรู้ที่มีค่าเฉลี่ยรายการปฏิบัติตามตัวชี้วัดสูงสุด คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การมุ่งเน้นการประเมินเพื่อการเรียนรู้ รองลงมาได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การใช้เทคโนโลยีเป็นฐานการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ

4.2 ผลการเปรียบเทียบผลการประเมินการปฏิบัติรายตัวชี้วัดก่อนและหลังการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมและรายหน่วยการเรียนรู้พบว่า ค่าเฉลี่ยผลการปฏิบัติรายตัวชี้วัดก่อนการพัฒนาตามรูปแบบ อยู่ในระดับปานกลางและค่าเฉลี่ยผลการปฏิบัติรายตัวชี้วัดหลังการพัฒนาตามรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณาในแต่ละหน่วยการเรียนรู้พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติรายตัวชี้วัดหลังการพัฒนา สูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติรายตัวชี้วัดก่อนการพัฒนา

ทุกหน่วยการเรียนรู้

4.3 ผลการประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ระยะที่ 3 การฝึกปฏิบัติการในสถานศึกษา โดยรวมและรายหน่วยการเรียนรู้ พบว่า โดยรวมครูผู้เข้าร่วมพัฒนามีระดับการปฏิบัติตามรายการตัวชี้วัดการประเมิน อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งหากพิจารณารายหน่วยการเรียนรู้ พบว่า หน่วยการเรียนรู้ที่มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติสูงที่สุดไปต่ำสุดได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การมุ่งเน้นการประเมินเพื่อการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การใช้เทคโนโลยีเป็นฐานการจัดการเรียนรู้ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อการเรียนรู้ ตามลำดับ

4.4 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 สรุปโดยรวมครูผู้เข้าร่วมพัฒนามีความพึงพอใจการใช้รูปแบบในระดับมากที่สุด

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบ และตัวชี้วัดของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีสรุปผลว่า องค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2) การใช้เทคโนโลยีเป็นฐานการจัดการเรียนรู้ 3) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อการเรียนรู้ 4) การมุ่งเน้น

การประเมินเพื่อการเรียนรู้ มีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดนั้น เป็นไปตามที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการหลักของระบบการศึกษาทุกระดับ ซึ่งในทศวรรษที่ผ่านมาได้มีความสนใจที่จะเพิ่มการพัฒนาผู้เรียนเป็นศูนย์กลางขึ้น ซึ่งแนวทางนี้มีผลต่อความคิดและทฤษฎีสำหรับการปรับปรุงการเรียนการสอน การเรียนรู้ ซึ่งกำลังได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวางและมีการทดลองใช้ในขณะที่เรากำลังก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 วิธีการที่เกิดขึ้นใหม่โดยการเสริมสร้างการเรียนการสอน การเรียนรู้ในสถานการณ์ปัจจุบันที่มุ่งเน้นเทคโนโลยีที่จะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนรู้ และสอดคล้องกับ Kay (2018) ที่ได้สรุปไว้ว่า ปัจจุบันโลกกำลังเปลี่ยนแปลง อันเนื่องมาจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล ความรู้ และนวัตกรรม ดังนั้นทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมุ่งการสร้างความรู้ความสามารถและพัฒนาศักยภาพของคน ได้แก่ การศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเป็นการให้โอกาสแก่ผู้เรียนทุกคนได้มีโอกาสรับรู้เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ตลอดจนพัฒนาศักยภาพของแต่ละคนให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยปราศจากข้อจำกัด ทั้งระดับสติปัญญา ความสามารถในการรับรู้และอื่นๆ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิด ทั้งในการแก้ปัญหา วิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ในทุกระดับ

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ของไพฑูรย์ สินสารัตน์ (2560) ที่กล่าวว่า ครูจะต้องเป็นคนมีวิสัยทัศน์

เน้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้โดยการส่งเสริมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นสำคัญหรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กตกผลึกทางความคิดได้ด้วยตัวเอง ส่งเสริมการเรียนรู้ให้เด็กตามวัย และให้เด็กพัฒนาอย่างเต็มที่ตามศักยภาพของเด็ก และนอกจากนี้ในยุศตวรรษที่ 21 ครูต้องนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ดังนั้น ครูจึงต้องรู้และเข้าใจเทคโนโลยีใหม่มีทักษะใหม่ๆ พร้อมทั้งชี้แนะข้อดีข้อเสียให้ผู้เรียนได้ ครูจะต้องสามารถใช้เทคโนโลยีส่งเสริมการศึกษาได้หลากหลาย สามารถชี้ให้เด็กเห็นถึงข้อดีข้อเสีย การใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ด้านระบบบริหารจัดการที่สถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร หน่วยงานทางการจัดการศึกษา ครูอาจารย์ ผู้ปฏิบัติงาน ผู้ทรงคุณวุฒิ ประชาชน และองค์กรท้องถิ่น ต้องเน้นการทำงานแบบร่วมมือกันร่วมกัน ปฏิรูปสถานศึกษาในเขตพื้นที่ ให้สามารถบริหารอย่างมีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน การวัดผลแนวใหม่ ผลผลิตเมืองที่มีความรู้ และมีทักษะที่พร้อมใช้งานได้ในโลกศตวรรษที่ 21 (วิทยากร เชียงกูล, 2559) นอกจากนี้ ในด้านการมุ่งเน้นการประเมินเพื่อการเรียนรู้ ก็ถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เช่นเดียวกัน ดังที่ ศศิธร บัวทอง (2559, หน้า 1856-1867) ที่กล่าวสรุปการวัดและประเมินทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ว่า ต้องเป็นการวัดและประเมินผลสภาพที่แท้จริงของนักเรียนเป็นพื้นฐานของเหตุการณ์ในชีวิตจริง ยึดการปฏิบัติเป็นสำคัญและสัมพันธ์กับการเรียนการสอน เน้นพัฒนาการความก้าวหน้าปรากฏให้

เห็นผู้เกี่ยวข้องในการประเมินมีหลายฝ่ายและเกิดขึ้นในทุกบริบท จึงเป็นการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะเฉพาะด้าน ความชำนาญการและความรู้เท่าทันด้านต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้ประสบความสำเร็จทั้งในด้านการทำงานและการดำเนินชีวิต

ดังนั้น การวัดและประเมินทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จะต้องเป็นการประเมินผลเชิงคุณภาพ เน้นการปฏิบัติจริง บูรณาการวิธีการประเมินและใช้เครื่องมือวัดที่หลากหลายสร้างและพัฒนาระบบแฟ้มสะสมงาน (Portfolios) ของผู้เรียนนำเทคโนโลยีมาใช้ในการวัดและประเมินผลและนำประโยชน์ของผลสะท้อนจากการปฏิบัติของผู้เรียนมาปรับปรุงแก้ไขงาน สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2559) ที่เสนอแนะการปรับระบบการประเมิน โดยมุ่งเน้น 1) การประเมินพัฒนาการ ที่จะต้องประเมินอย่างสร้างสรรค์ สะท้อนให้เห็นพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และไม่ก่อให้เกิดภาระในการดำเนินการแก่ครูหรือโรงเรียนจนมากเกินไป ช่วยสร้างให้นักเรียนมีทักษะ “เรียนรู้ที่จะเรียน” (Learning to Learn) 2) การประเมินประสิทธิผลของครู โดยใช้ผลการเรียนรู้ของนักเรียน มีการส่งเสริมการออกแบบกิจกรรมในชั้นเรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายทางการศึกษา ส่งเสริมยุทธศาสตร์ในการเรียนของผู้เรียนที่ถูกต้อง และมีการจัดการที่ดีกับปัญหาการขาดเรียนของนักเรียน ซึ่งจากการอภิปรายผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นจึงกล่าวได้ว่า องค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2. ผลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ที่มีสรุปผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นการพัฒนาว่า การใช้เทคโนโลยีเป็นฐานการจัดการเรียนรู้ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุดนั้น อาจกล่าวได้ว่าทั้งในส่วนของผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำเทคโนโลยีมาเป็นฐานจึงมีความต้องการในการพัฒนาด้านนี้มากที่สุด ซึ่งสรุปผลดังกล่าวนี้เป็นไปตามที่ UNESCO (2015) ที่กล่าวถึงทักษะที่พลเมืองในศตวรรษที่ 21 ว่า ควรเรียนรู้ คือ ทักษะด้านเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารและสื่อ เช่น ความรู้เรื่องเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารสื่อที่ใช้งานได้เช่นเดียวกันกับฉัตรชัย หวังมีงมี และองอาจ นัยพัฒน์ (2560, หน้า 47-63) ที่กล่าวว่า ครูทุกคนจะต้องมีความสามารถเรื่องการใช้คอมพิวเตอร์ระดับพื้นฐาน และความสามารถด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีเป็นสมรรถนะจำเป็นขั้นพื้นฐานของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเนื่องจากเทคโนโลยีและสารสนเทศที่ก้าวหน้าและรูปแบบการสื่อสารที่ทันสมัยมากยิ่งขึ้นการแสวงหาความรู้เกิดขึ้นได้ไม่ยาก ทำให้นักเรียนสามารถที่จะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วสอดคล้องกับแนวคิดของไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2560) ที่เสนอว่า ครูต้องรู้และเข้าใจเทคโนโลยีใหม่ พร้อมทั้งชี้แนะข้อดีข้อเสียให้ผู้เรียนได้ ครูจะต้องสามารถใช้เทคโนโลยีส่งเสริมการศึกษาได้หลากหลาย และสามารถชี้ให้เห็นถึงข้อดีข้อเสีย

และการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

3. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สรุปผลองค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล องค์ประกอบทั้ง 5 ด้านของรูปแบบนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ชีรวัดน์ นิเจนตร (2560, หน้า 71-102) ที่ได้เสนอแนะไว้ว่ารูปแบบมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย 2) ตัวแปรหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ระบบหรือโครงสร้าง 3) กลไกหรือกระบวนการทำงาน 4) ข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีที่ใช้ในรูปแบบ 5) บริบทหรือสภาพแวดล้อมในการใช้รูปแบบนั้น และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของอวยชัย สุขขณะล้ำ (2559) ที่พบว่า รูปแบบประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ขั้นตอนการเสริมสร้างสมรรถนะ 4) การวัดและประเมินผล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของสิริกร ไชยราช (2562) ที่พบว่า รูปแบบประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เนื้อหาของรูปแบบ 4) กระบวนการรูปแบบ และ 5) การวัดและประเมินผล

ในส่วนผลการยืนยันรูปแบบที่สรุปโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Eisner (อ้างถึงใน พัฒนา พรหมมี, ศรีสุรางค์ เอี่ยมสะอาด และปณิธาน กระสังข์, 2560, หน้า 128-135) ที่ได้เสนอแนวคิดว่าการ

ประเมินรูปแบบโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่นำมาพิจารณา ไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไปแต่อาจจะผสมผสานปัจจัยในการพิจารณาเข้าด้วยกันตามวิจรรย์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพ ประสิทธิภาพหรือความเหมาะสมของสิ่งที่ทำการประเมิน และเนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนารูปแบบ การวัดคุณค่าไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใดๆ ได้ นอกจากการใช้วิจรรย์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิเท่านั้น บทหลักการที่เน้นความเชื่อถือว่าผู้ทรงคุณวุฒินั้นเที่ยงธรรมและมีวิจรรย์ญาณที่ดี ทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่างๆ นั้นจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒินั่นเอง ดังนั้นการดำเนินการยืนยันรูปแบบโดยวิธีอิงผู้ทรงคุณวุฒินี้ถือว่าเป็นการประเมินทางการศึกษาที่เรียกว่า การวิพากษ์วิจารณ์ทางการศึกษา ซึ่งการวิพากษ์วิจารณ์ต้องอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างดี จึงอาจเป็นส่วนสำคัญที่มีผลการยืนยันรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด

4. ผลการศึกษาการใช้รูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 สรุปผลโดยรวม ดังนี้

4.1 ผลการประเมินการปฏิบัติรายตัวชี้วัดการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูผู้ทดลองใช้รูปแบบ ระยะ

ที่ 1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ และระยะที่ 2 การศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบ สรุปผลโดยรวมมีค่าเฉลี่ยรายการปฏิบัติตามตัวชี้วัดอยู่ในระดับมากที่สุดนั้น อาจเนื่องจากการประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นการนำเทคนิค วิธีการสมัยใหม่ไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ จะเห็นว่าประชุมเชิงปฏิบัติการจะมุ่งเน้นไปที่ผู้เข้าร่วมการนำเสนอประสบการณ์ไปปฏิบัติมากกว่าการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือการบรรยาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของอุบล วรรณพาด (2561) ที่ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าวิธีการพัฒนา ประกอบด้วย วิธีการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การประชุมสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาต่อ การหมุนเวียนสับเปลี่ยนงาน และการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ส่วนผลการประเมินรูปแบบ พบว่า ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสมและความถูกต้อง ในภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และอาจเนื่องจากการดำเนินการพัฒนา มีการประชุมทำความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการพัฒนาที่เป็นไปเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งอยู่ในความสนใจและความต้องการพัฒนาของผู้เข้ารับการพัฒนาในเบื้องต้น

ในระยะที่ 1 ประชุมเชิงปฏิบัติการ และระยะที่ 2 การศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบ มีค่าเฉลี่ยรายการปฏิบัติตามตัวชี้วัดอยู่ในระดับมากที่สุด

4.2 ผลการประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ระยะที่ 3 การฝึกปฏิบัติในสถานศึกษา โดยรวม

และรายหน่วยการเรียนรู้ ครูผู้เข้าร่วมพัฒนามีระดับการปฏิบัติตามรายการตัวชี้วัดการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเนื่องจากการได้มาซึ่งรูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากอนแก่น เขต 3 ที่สร้างขึ้นมานั้น มีกระบวนการต่างๆ ที่เหมาะสม โดยเฉพาะการสร้างรูปแบบร่วมกันโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งล้วนแต่เป็นผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ จึงสามารถนำรูปแบบไปสู่การปฏิบัติได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีขั้นตอนการยืนยันรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน อีกครั้งหนึ่ง ในการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ดังนั้นเมื่อนำไปใช้จริงผู้วิจัยยังได้สร้างคู่มือการใช้รูปแบบที่มีความน่าสนใจเพื่อใช้ในการพัฒนาครูตามรูปแบบ และผู้ร่วมวิจัยยังได้ร่วมประชุม ชี้แจง ทำความเข้าใจในการนำรูปแบบไปใช้ โดยมีการระบุเป้าหมายที่ชัดเจน ทุกคนมีส่วนร่วมและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีการประเมินผลเป็นระยะ ทราบผลว่าบรรลุเป้าหมายอย่างน้อยแค่ไหน ถ้ายังไม่บรรลุเป้าหมายก็ระดมความคิดเห็น ช่วยดำเนินการให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ และในประการสุดท้ายมีการประเมินผลการใช้รูปแบบ โดยการประเมินรายการปฏิบัติตามตัวชี้วัด โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นคณะกรรมการประเมิน จำนวน 5 คน ซึ่งแต่งตั้งจากมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงส่งผลทำให้ผลการประเมินการใช้รูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียน

ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับอัษฎกร ต้นทกุล (2563) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประชารัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พบว่า โดยภาพรวมรูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก

4.3 ผลการเปรียบเทียบผลการประเมินการปฏิบัติรายตัวชี้วัดก่อนและหลังการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมและรายหน่วยการเรียนรู้ พบว่า ค่าเฉลี่ยผลการปฏิบัติรายตัวชี้วัดก่อนการพัฒนาตามรูปแบบ อยู่ในระดับปานกลาง และค่าเฉลี่ยผลการปฏิบัติรายตัวชี้วัดหลังการพัฒนาตามรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด อาจเนื่องจากรูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่สร้างขึ้นนี้ เป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมกับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เนื่องจากผู้วิจัยได้นำรูปแบบมาทดลองใช้ตามกระบวนการพัฒนารูปแบบ 4 ระยะ ประกอบด้วยระยะที่ 1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ ระยะที่ 2 การศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบ ระยะที่ 3 การฝึกปฏิบัติการในสถานศึกษา และระยะที่ 4 การวัดและประเมินผล ซึ่งพบว่า ครูผู้ร่วมพัฒนามีความรู้ความเข้าใจและมีระดับการปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ

วีระภัทร ไหมหว (2560) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรอบรมครูเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับประถมศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ผลการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร ครูผู้สอนที่ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจหลังการฝึกอบรมตามหลักสูตรสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของคุณาพร วรวัฒนศิลป์ (2559) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูด้วยรูปแบบผสมผสานเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งผลการทดลองใช้หลักสูตรพบว่า ครูมีความรู้ ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.4 ผลการประเมินความพึงพอใจการใช้รูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สรุปผลโดยรวมครูผู้เข้าร่วมพัฒนามีความพึงพอใจการใช้รูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเนื่องมาจากการที่กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้วิจัยได้มีการประชุมทำความเข้าใจ และชี้แจงถึงหลักการวัตถุประสงค์ในการใช้รูปแบบ และมีกระบวนการอบรมพัฒนาดำเนินการในช่วงเวลาที่เหมาะสม ไม่ใช้เวลานาน มีการกำหนดระยะเวลาการอบรม เวลาและรายละเอียดที่ชัดเจน จึงอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้ครูผู้เข้าร่วมการพัฒนา มีความพึงพอใจและมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของวีระภัทร ไหมหว (2560) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรอบรมครูเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับประถมศึกษาโรงเรียนสังกัด

กรุงเทพมหานคร พบว่า ครูผู้สอนที่รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรม มีความพึงพอใจระดับมากที่สุดต่อหลักสูตรการฝึกอบรม

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้รูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ดังนี้ 1) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2) การใช้เทคโนโลยีเป็นฐานการจัดการเรียนรู้ 3) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อการเรียนรู้ และ 4) การมุ่งเน้นการประเมินเพื่อการเรียนรู้ ดังนั้นจึงเป็นแนวทางให้หน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานอื่นและสถานศึกษา นำรูปแบบไปใช้ในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้เกิดคุณภาพและประสิทธิภาพโดยตรงต่อผู้เรียน

1.2 จากผลการวิจัยที่สรุปว่า การใช้เทคโนโลยีเป็นฐานการจัดการเรียนรู้มีความต้องการจำเป็นการพัฒนาสูงสุดหน่วยงานทางการศึกษา สถานศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษาควรนำไปกำหนดเป็นนโยบายหรือยุทธศาสตร์ในการพัฒนาครู รวมทั้งสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นหรือส่งเสริมให้ครูได้มีการพัฒนาตนเองด้านการใช้เทคโนโลยีเป็นฐานการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ การทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน รวมทั้งการพัฒนาผลิตภัณฑ์

และการสร้างนวัตกรรม

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาครูด้านการใช้เทคโนโลยีเป็นฐานการจัดการเรียนรู้

2.2 ควรมีการวิจัยการพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ด้านการใช้เทคโนโลยีเป็นฐานการจัดการเรียนรู้

2.3 ควรมีการทำวิจัยฐานราก (Grounded theory) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกกับสถานศึกษาที่มีผลงานที่เป็นเลิศใน (Best practices) การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จนประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับของคนทั้งประเทศ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยรูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลกำหนดเป็นตัวแปรในการวิจัยจากแนวคิดและผลการวิจัย ซึ่งผลจากการสังเคราะห์องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้องค์ประกอบ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child-centered learning) 2) การใช้เทคโนโลยีเป็นฐานการจัดการเรียนรู้ (Learning Technology base Learning) 3) การพัฒนาระบบการบริหาร

จัดการเพื่อการเรียนรู้ (Management System) และ 4) การมุ่งเน้นการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Formative Evaluations) ส่วนการสังเคราะห์ ส่วนประกอบของรูปแบบได้ส่วนประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เนื้อหา

4) กระบวนการพัฒนา และ 5) การวัดผลประเมินผล ในส่วนความสัมพันธ์องค์ประกอบทั้ง 5 ด้าน ของรูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 แสดงดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- คุณาพร วรรณศิลป์. (2559). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูด้วยรูปแบบผสมผสาน เรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ฉัตรชัย หวังมีจมี และองอาจ นัยพัฒน์. (2560). สมรรถนะของครูไทยในศตวรรษที่ 21: ปรับการเรียนรู้เปลี่ยนสมรรถนะ. วารสารสถาบันเสริมการศึกษาและทรัพยากรมนุษย์, 12(2), 47-63.
- ชีรวัดน์ นิเจนตร. (2560). การวิจัยพัฒนารูปแบบทางสังคมศาสตร์และการศึกษา. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 4(2), 71-102.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พัฒนา พรหมมี, ศรีสุรางค์ เอี่ยมสะอาด และปณิธาน กระสังข์. (2560). แนวคิดการสร้างและพัฒนารูปแบบเพื่อใช้ในการดำเนินงานด้านการสาธารณสุขสำหรับนักสาธารณสุข. *วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*, 6(2), 128-135.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2560). *การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทยากร เชียงกุล. (2559). *เรียนลึก รู้ไว้ใช้สมองอย่างมีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิทยาการการเรียนรู้.
- วีระภัทร ไหมไหว. (2560). *การพัฒนาหลักสูตรอบรมครูเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับประถมศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สิริกร ไชยราช. (2562). *การพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุสิตบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2561). *แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3. (2563). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2564*. ขอนแก่น: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). *ปฏิรูปการศึกษาเพื่ออนาคตประเทศไทย มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน นโยบายด้านการศึกษาของนายกรัฐมนตรี (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา)*. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี.
- _____. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- _____. (2562). *มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี.
- ศศิธร บัวทอง. (2559). การวัดและประเมินทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(2), 1856-1867.
- อัษกร ต้นทกุล. (2563). *รูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประชารัฐ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุสิตบัณฑิต). ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- อมรรัตน์ เตชะนอก, รัชนิ จรุงศิริวัฒน์ และพระฮอนด้า วาฬสทโท. (2563). การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมสาร*, 7(9), 1-14.

- อุบล วรรณพาด. (2561). *รูปแบบการพัฒนาครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- อวยชัย สุขณะล้ำ. (2559). *รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูตามแนวคิดกระบวนการชี้แนะ (coaching) เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Kay, K. (2018). *21st century skills: Why they matter, what they are, and how we get there*. In Bellanca, J., & Brandt, R. (Eds.), *21st century skills: Rethinking how students learn*. Bloomington, IN: Solution Tree Press.
- Likert, Rensis A. (1961). *New Patterns of Management*. New York: McGraw-Hill Book Company Inc.
- UNESCO. (2015). *Education Quality Frame Work*. Joint OECD-UNESCO Review of the Education in Thailand 2015.

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

Innovative Leadership of School Administrators under the Primary Education Service Area Office in the Northeast

เดชา ลุนาวงค์, วาโร เฟิงสวัสดิ์ และวันเพ็ญ นันทะศรี
Decha Lunawong, Waro Phengsawat and Wanpen Nantasri
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: decha.2276@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary research) โดยศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 19 แห่ง สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน และศึกษาโรงเรียนดีเด่น จำนวน 3 แห่ง เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบวิเคราะห์เอกสารและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามี 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม 2) การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม 3) การมีทักษะการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม และ 4) การมีบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purpose of this research are to study the components of innovative leadership of school administrators. Under the Primary Education Service Area Office in the northeast

*ได้รับบทความ: 26 สิงหาคม 2564; แก้ไขบทความ: 24 กันยายน 2564; ตอรับตีพิมพ์: 23 ธันวาคม 2564

Received: August 26, 2021; Revised: September 24, 2021; Accepted: December 23, 2021

This research is a documentary research by studying 19 research papers related to innovative leadership of educational institution administrators, interviewing 7 experts and studying 3 outstanding schools to synthesize the components of the situation. innovative leader the research instruments consisted of a document analysis form and a structured interview form. Analyze the data by content analysis.

The research result finds that: There are four main components of innovative leadership among school administrators: 1) having an innovative vision, 2) teamwork and innovative participation, 3) having creative thinking skills and 4) having innovative personality.

Keywords: innovative leadership; school administrators

1. บทนำ

ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับสถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการสร้างพัฒนาและเป็นแรงผลักดันสำคัญให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา ผู้นำจะใช้บทบาทหน้าที่ตามตำแหน่งของตนในการบริหารจัดการองค์กรและเป็นปัจจัยสำคัญในการนำพาองค์กรบรรลุเป้าหมายสำหรับองค์กรระดับสถานศึกษาหรือโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนการศึกษาให้พัฒนาไปตามแนวทางการพัฒนาประเทศ การศึกษาในยุคปัจจุบันเน้นในเรื่องของ “นวัตกรรม” ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรที่จะมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ซึ่งจะส่งผลให้สามารถสร้างนวัตกรรมหรือสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา สามารถพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพบนฐานของการเปลี่ยนแปลงของโลก ในปัจจุบันนวัตกรรมมีความสำคัญต่อการศึกษาหลายประการทั้งนี้เนื่องจากโลกยุคโลกาภิวัตน์มีการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านอย่างรวดเร็วโดย

เฉพาะอย่างยิ่งความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศเช่นเดียวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษาจำเป็นต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรม การศึกษาที่จะนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาทางด้านการศึกษาในบางเรื่องเช่นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับจำนวนผู้เรียนที่มากขึ้นการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย การผลิตและพัฒนาสื่อใหม่ๆ เพื่อตอบสนองการเรียนรู้ของมนุษย์ให้เพิ่มมากขึ้นในระยะเวลาที่สั้นลงการใช้นวัตกรรมมาประยุกต์ในระบบการบริหารจัดการด้านการศึกษาเพื่อช่วยให้การใช้ทรัพยากรการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (ศศิประภา ชัยประสิทธิ์, 2553, หน้า 60)

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษามุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างนวัตกรรมได้และนำนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องได้รับการพัฒนาให้มีคุณลักษณะและสมรรถนะความเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรม ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นหนึ่งในคุณลักษณะที่ผู้บริหารจะต้องมีผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเรียนรู้และปรับเปลี่ยนทัศนคติให้เป็น

ผู้นำเชิงนวัตกรรมโดยการนำวิธีการใหม่ๆ มาใช้เพื่อให้เกิดภาวะผู้นำและการเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรมที่มุ่งเน้นการสร้างบรรยากาศในการทำงานที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์และการเกิดนวัตกรรมต่างๆ ผู้นำเชิงนวัตกรรมมีหน้าที่ในการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์การไปสู่วัฒนธรรมนวัตกรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559, หน้า 63-64) นอกจากนี้ (ชลกร ตันประภัสร์, 2556, หน้า 42-55) ยังกล่าวว่า ผู้บริหารที่ให้ความสำคัญในการสร้างสรรค์ ส่งเสริม สนับสนุนนวัตกรรมในสถานศึกษา สามารถที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับปฏิทินันท์ นันทะศรี (2563, หน้า 5) ที่กล่าวว่า สถานศึกษาที่มีประสิทธิผลหรือที่ประสบความสำเร็จนั้น ต้องอาศัยหลักการ แนวคิดและทฤษฎีเป็นแนวทาง ต้องอาศัยความทุ่มเทพยายามในทุกด้านจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ต้องอาศัยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ต้องอาศัยเป้าหมายที่ชัดเจนและท้าทายมีทรัพยากรที่เพียงพอและมีคุณภาพ ต้องอาศัยภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญที่สุดในการสร้าง พัฒนาและเป็นแรงผลักดันสำคัญเพื่อให้การดำเนินงานต่างๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผลและประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

นักการศึกษาหลายท่านได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร เช่น ญัฐ ธาระสืบและคณะ (2562, หน้า 546-559) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำ

เชิงนวัตกรรม ประสิทธิภาพของผู้นำและความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในกรุงเทพมหานคร พบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม ความมีจริยธรรม และบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม นอกจากนี้ อนุสรณ์ นามประดิษฐ์ (2562, หน้า 98-120) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายศาสนา พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ประกอบด้วย วิสัยทัศน์และกลยุทธ์เชิงนวัตกรรม ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม การสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม การบริหารความเสี่ยง และการสร้างเครือข่ายนวัตกรรม ผู้นำต้องใช้ปัจจัยเหล่านี้เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาองค์การ จะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจึงมีความสนใจที่จะทำวิจัยเพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้เป็นกรอบในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและศึกษาโรงเรียนดีเด่น เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ประกอบด้วย 1) อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา อาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการสอนทางการบริหารไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกหรือมีตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่ารองศาสตราจารย์ จำนวน 1 คน 2) ผู้บริหารการศึกษา เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการบริหารไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษา จำนวน 1 คน 3) ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการบริหารไม่น้อยกว่า 10 ปี มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษาหรือมีวิทยฐานะ ผู้อำนวยการสถานศึกษาเชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน 4) ศึกษานิเทศก์เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการนิเทศก์ไม่น้อยกว่า 10 ปี มีวุฒิการศึกษา

ระดับปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษาหรือมีวิทยฐานะ ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ จำนวน 2 คน 5) ศึกษาโรงเรียนดีเด่น ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนดีเด่น คือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 3 แห่ง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบวิเคราะห์เอกสารและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยดำเนินการติดต่ออาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และโรงเรียนดีเด่น เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลและนัดหมายวันสัมภาษณ์ เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงทำหนังสือราชการจากมหาวิทยาลัยขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลการวิจัยและไปสัมภาษณ์ตามวันเวลาที่นัดหมาย

4. การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาและตรวจสอบความสมบูรณ์ด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีการ (Methodological triangulation) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และการศึกษาโรงเรียนดีเด่น จากนั้นจึงกำหนดข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่

และนำเสนอบทสรุปที่ได้จากการวิจัยโดยจัดกลุ่มประเด็นหลักเสนอรายงานแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (analytical description) เพื่ออธิบายองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

4. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามี 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม 2) การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม 3) การมีทักษะการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม และ 4) การมีบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม นอกจากนี้ องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม แสดงให้เห็นถึงผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่ต้องเป็นผู้นำในการพัฒनावิสัยทัศน์เพื่อจัดวางภาพในอนาคตของสถานศึกษาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจนและปฏิบัติได้สู่เป้าหมายของสถานศึกษาด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม ถ้าผู้บริหารสถานศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในสถานศึกษา นับว่าเป็นพฤติกรรมการทำงานที่มีความสำคัญและส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพ บุคลากรมีความพึงพอใจเชื่อมั่นศรัทธาต่อการบริการจัดการของผู้บริหาร

สถานศึกษา ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ทั้งนี้ผู้บริหารจะต้องมีทักษะการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมมาใช้ในการบริหารจัดการ การคิดค้นสิ่งใหม่ๆ รวมถึงการกระตุ้น ส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรได้คิดต่อยอดให้เกิดการพัฒนา งานในหน้าที่อันจะนำพาองค์กรให้ประสบความสำเร็จได้ และด้านการมีบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี ปรับตัวและเข้าใจบุคลากรในสถานศึกษา มีความยืดหยุ่น รู้จักการประนีประนอม ตรงไปตรงมา บุคลากรมีความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย ไว้วางใจ ใส่ใจ ความรู้สึกและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งจะส่งผลให้การทำงานประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้ องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งนี้ผลการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และศึกษาโรงเรียนดีเด่นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้องค์ประกอบหลักภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มี 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม 2) การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม 3) การมีทักษะการคิด

สร้างสรรค์นวัตกรรม และ 4) การมีบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม ซึ่งผลของการวิจัยครั้งนี้พบว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดของนักศึกษานักวิชาการ งานวิจัย ดังนี้ ญัฐ ธาระสืบ (2562, หน้า 546-559) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ประสิทธิภาพของผู้นำและความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในกรุงเทพมหานคร พบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมประกอบด้วย 1) การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง 2) ความคิดสร้างสรรค์ 3) การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม 4) ความมีจริยธรรม และ 5) บรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม นอกจากนี้ อนุสรณ์ นามประดิษฐ์ (2562, หน้า 98-120) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายศาสนา พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์และกลยุทธ์เชิงนวัตกรรม 2) ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม 3) การสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม 4) การบริหารความเสี่ยง และ 5) การสร้างเครือข่ายนวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับจิตตินันท์ นันทะศรี (2563, หน้า 324) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัย พบว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามี 5 องค์ประกอบ คือ 1) การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม 2) การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม 3) การมีทักษะการคิดสร้างสรรค์

นวัตกรรม 4) การแสดงบทบาทหน้าที่เชิงนวัตกรรม และ 5) การมีบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญกับผู้บริหารสถานศึกษาเพราะจะส่งผลให้สามารถปฏิบัติงานจนได้นวัตกรรมหรือสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา สามารถพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพบนฐานของการเปลี่ยนแปลงของโลก และถ้าผู้บริหารให้ความสำคัญในการสร้างสรรค์ ส่งเสริม สนับสนุนนวัตกรรมในสถานศึกษา สามารถที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การวิจัยนี้จะเป็นการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน ซึ่งสามารถนำไปเป็นตัวแบบตั้งต้นเพื่อขยายขอบเขตการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาให้กว้างขวางมากขึ้น

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองและเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตระหนักถึงองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและ

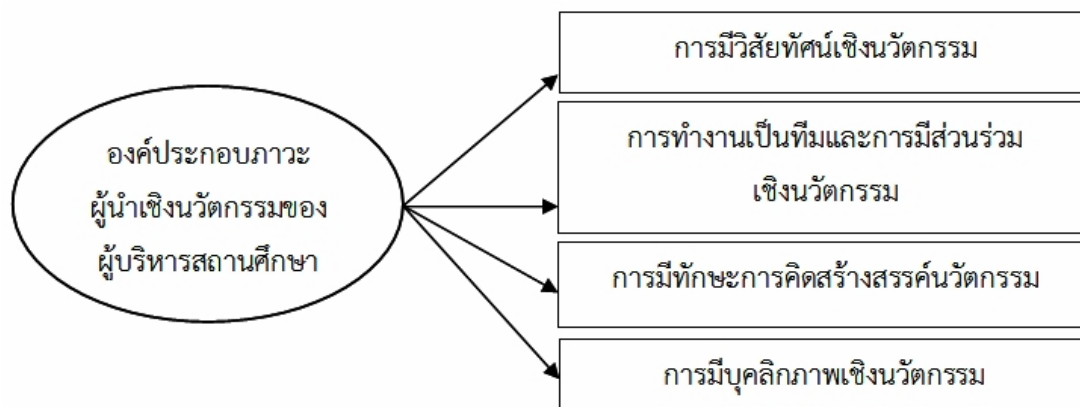
สามารถนำผลวิจัยไปกำหนดนโยบายหรือวางแผนพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความเป็นไปได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยนี้จะเป็นการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อเสริมสร้างผู้บริหารให้มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาองค์ประกอบหลักภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามี 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม 2) การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม 3) การมีทักษะการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม และ 4) การมีบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัย สามารถนำมาเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาเป็นสารสนเทศไปสู่การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพดังภาพประกอบที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *คู่มือการประชุมเชิงปฏิบัติการชี้แจงแนวทางการดำเนินงานโครงการโรงเรียนประชารัฐ โครงการสานพลังประชารัฐด้านการศึกษาพื้นฐานและการพัฒนาผู้นำ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนเวิร์คส์คอมมิวนิเคชั่นส์.
- ชลกร ตันประภัสร์. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสร้างสรรค์และนวัตกรรมของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา*, 7(2), 42-55.

- ฐิตินันท์ นันทะศรี. (2563). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ณัฐ ธาระสืบ และคณะ. (2562). ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ประสิทธิภาพของผู้นำและความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในกรุงเทพมหานคร. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 9(2), 546-559.
- ศศิประภา ชัยประสิทธิ์. (2553). *องค์กรแห่งนวัตกรรมทางเลือกของผู้ประกอบการยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- อนุสรณ์ นามประดิษฐ์. (2562). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสารสนเทศ. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, 59(1), 98-120.

อนาคตภาพการอาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565-2574)*

The Scenario of Thai Vocational Education in the Next Decade (2022-2031)

อรรถพล สังขวาสี, พา อักษรเสือ และชัยยุทธ ศิริสุทธิ์

Atthaphon Sangkawasee, Pha Agsornsua and Chaiyuth Sirisuthi

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Northeastern University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: atth_sang@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการอาชีวศึกษาไทยของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 2) ศึกษาอนาคตภาพการอาชีวศึกษาไทยที่เป็นไปได้ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565-2574) ด้วยการวิจัยอนาคตโดยใช้วิธีการแบบดีอีเอฟอาร์ (EDFR) โดยมีขั้นตอนการวิจัย 2 ระยะ คือ การวิจัยระยะที่ 1 เป็นการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน ซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กำหนด เพื่อสอบถามสภาพการจัดการอาชีวศึกษาไทย โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ระยะที่ 2 เป็นการสอบถามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับการวิจัยระยะที่ 1 เป็นการศึกษาแนวโน้มที่เป็นไปได้ของอนาคตภาพการอาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ และพิจารณาเลือกแนวโน้มที่มีคุณสมบัติครบ 3 ข้อ ได้แก่ 1) เป็นแนวโน้มที่มีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป 2) เป็นแนวโน้มที่มีความสอดคล้องกันของความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 และ 3) เป็นแนวโน้มที่พึงประสงค์ ซึ่งมีค่าร้อยละของผู้เชี่ยวชาญแสดงการสนับสนุน ตั้งแต่ร้อยละ 85 ขึ้นไป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ มัธยฐาน ฐานนิยม และพิสัยระหว่างควอไทล์

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการอาชีวศึกษาไทย ประสบปัญหาหลายประการทั้งในด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

*ได้รับบทความ: 20 พฤศจิกายน 2564; แก้ไขบทความ: 9 ธันวาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 20 ธันวาคม 2564

2. ผลการศึกษาอนาคตภาพการอาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า พบว่า ด้านปัจจัยนำเข้า มีแนวโน้มที่เป็นไปได้ จำนวน 39 แนวโน้ม ด้านกระบวนการ โดยมีแนวโน้มที่เป็นไปได้จำนวน 62 แนวโน้ม และด้านผลผลิตมีแนวโน้มที่เป็นไปได้ จำนวน 22 แนวโน้ม

คำสำคัญ: อนาคตภาพ; การอาชีวศึกษาไทย; ทศวรรษหน้า

Abstract

The purposes of this study were: 1) to study the vocational education conditions of the Office of the Commission of Thai Vocational Education by interviewing 21 qualified specialists using semi-structured questionnaires, and 2) to define the scenario of Thai vocational education in the next decade (2022-2031), using the same sample group through EDFR technique. The research tools were semi-structured interviews form and Likert's 5 scale questionnaires. In this regard, trends which had 3 qualification were selected. Firstly, median of the trend was more than 3.50. Secondly, interquartile range of the trend was not over 1.50. Thirdly, specialists' congruence percentage of the trend was equal to or over 85 percent. The statistics employed for analyses of data included the percentage, mean, median, mode and inter-quartile range.

The research findings revealed that:

1. There were various problems facing Thai Vocational Education not only in the input aspect, but also in the process and the output aspects.
2. The study on the scenario of Thai vocational education it was found that there were 39 possible trends for input aspect, 62 possible trends for process aspects, Lastly, and 22 possible trends for output aspect.

Keywords: Scenario; Thai Vocational Education; Next Decade

1. บทนำ

บทบาทของการอาชีวศึกษาคือการที่ต้องเตรียมคนเพื่อให้ได้ประกอบอาชีพเฉพาะทางและเป็นการทำงานเพื่อชีวิตตลอดชีวิต เป็นการเสริมพลังให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในสังคม

และเป็นพลเมืองที่ทรงพลังรับผิดชอบและกล้าเผชิญกับสิ่งที่ไม่ถูกต้องหรืออยู่ผิดธรรมดา ต้องเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพและสำเร็จได้ตามแรงปรารถนาอันสูงสุดในชีวิตการจัดการอาชีวศึกษาจะต้องจัดหาทางเลือกไว้ให้

ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจ ตามความสามารถ ตามฐานะภาพ การที่สามารถจัดหาทางเลือกไว้ได้มากพอ และเหมาะสมจะเป็นผลดีต่อผู้เรียน ต่ออุตสาหกรรม เศรษฐกิจและประเทศชาติโดยรวม (Foster, 2021) รวมทั้งต้องพัฒนาทักษะที่เกี่ยวกับความรู้ความสามารถของมนุษย์ที่สำคัญ ต้องมีสำหรับผู้ประกอบการอาชีพต่างๆ คือ การทำงานเป็นทีม ความเข้าใจเห็นใจ ความสามารถในการสื่อสาร การเข้าใจวัฒนธรรมและความแตกต่างของคนและสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะต้องเอาไปผูกติดไว้เป็นฐานหลักในการจัดการเรียนรู้และการศึกษาในทุกระดับ (Rampersaud, 2020)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีบทบาทและภารกิจหลักในการจัดการอาชีวศึกษา ให้สถานศึกษาในสังกัดจัดการอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 กล่าวคือ การจัดการอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพต้องเป็นการจัดการศึกษา ในด้านวิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติเพื่อผลิตและพัฒนาากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือระดับเทคนิคและระดับเทคโนโลยีรวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานโดยนำความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากลและภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในทางปฏิบัติ มีสมรรถนะสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือประกอบอาชีพโดยอิสระได้ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2552)

การจัดการอาชีวศึกษาของประเทศไทยที่ผ่านมามีประเด็นที่ควรพัฒนาหลายประการ อาจส่งผลทำให้ไม่สามารถสนองตอบภารกิจของสถานศึกษาและสถาบันการอาชีวศึกษาได้อย่างครบถ้วนทุกประเด็น สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2558) ได้ระบุถึงสภาพปัญหาในการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาในประเทศไทย มีดังนี้ 1) ด้านผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษา พบว่า ผู้เรียนมีสมรรถนะไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ รวมทั้งขาดทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็น 2) ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า ขาดแคลนครูผู้สอนทั้งในสาขาวิชาหลักและวิชาสามัญพื้นฐาน โดยครูที่มีอยู่ขาดประสบการณ์ในการปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการจึงไม่สามารถถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์วิชาชีพที่สอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการให้แก่ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 3) ด้านการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการศึกษา พบว่า ครูนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนน้อยเนื่องจากทรัพยากรในด้านดังกล่าวมีไม่เพียงพออีกทั้งยังขาดการเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อการศึกษาที่มีอยู่เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกัน 4) ด้านการสร้างความเข้มแข็งของสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาขาดอิสระและความคล่องตัวในการบริหารจัดการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะต้องบริหารจัดการให้เป็นไปตามกฎระเบียบของทางราชการ 5) ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม พบว่า การส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน และสถานประกอบการมี

ส่วนร่วมในการจัดการศึกษายังทำได้น้อยเนื่องจากขาดกลไกจูงใจในการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 6) ด้านการจัดระบบการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา พบว่า การจัดทำชีวิตศึกษาหลายสาขาวิชาไม่เน้นการฝึกปฏิบัติและสมรรถนะวิชาชีพ อีกทั้งในส่วนการจัดการเรียนการสอนยังขาดการเชื่อมโยงกับสถานประกอบการ

นอกจากนั้น ในการจัดการอาชีวศึกษา โดยความร่วมมือกับสถานประกอบการ ยังพบปัญหาหลายด้าน เช่น การจัดการความร่วมมือด้านอาชีวศึกษากับภาคประกอบการยังมีปัญหาในเรื่องของรูปแบบและแนวทางการ ยังขาดความยั่งยืน ขาดแรงจูงใจในการร่วมมือเพียงแต่ยังให้ความร่วมมือในด้านประเด็นการฝึกอาชีพ ไม่ได้ฉายภาพถึงการจ้างงานในอนาคตของผู้สำเร็จการศึกษา (สาโรจน์ ขอจ่วนเตี๋ย, 2562)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการอาชีวศึกษายังคงมีข้อบกพร่องอยู่หลายประการ อาจส่งผลให้ไม่สามารถสนองตอบภารกิจของสถานศึกษาและสถาบันการอาชีวศึกษาได้อย่างครบถ้วนทุกประเด็นในช่วงเวลาที่ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการผลิต และพัฒนากำลังคนในฐานะที่เป็น “ทุนมนุษย์” และเป็น “ทุนพลัง” ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างยั่งยืนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เป็นบุคคลที่ควรมีคุณลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ มีความรู้พื้นฐาน คิดเป็น ทำได้และ

มีจิตใจดีงาม (อดุลย์ วังศรีคุณ, 2557) เพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ของการอาชีวศึกษาให้สามารถสนองตอบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างแท้จริง กระบวนทัศน์ของการจัดการอาชีวศึกษา จึงมีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้ครอบคลุม ทุกปัจจัยที่เกี่ยวข้อง จึงจะสามารถผลิตและพัฒนาคุณภาพกำลังคนในทุกมิติอย่างสมดุล ทั้งในด้านสมรรถนะวิชาชีพ สมรรถนะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต สมรรถนะเพื่อการเรียนรู้ และสมรรถนะเพื่อการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาอนาคตภาพการอาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565-2574) เพื่อขับเคลื่อนระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการอาชีวศึกษาไทยของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

2. เพื่อศึกษาอนาคตภาพการอาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565-2574) ที่เป็นไปได้

3. วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยอนาคต แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษาสภาพการจัดการอาชีวศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามกรอบแนวคิดเชิงระบบของลูเนนเบิร์กและออร์นสไตน์ (Lunenborg & Ornstein, 2021) มาสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่ง

โครงสร้างเพื่อสัมภาษณ์สถานปัจจุบันการจัดการอาชีวศึกษาไทยของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านอาชีวศึกษา จำนวน 21 คน เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลตามแนวคิดกลุ่มตัวอย่างที่ลดความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุดของแมคมิลแลน (MacMillan, 1971, pp. 3-5) โดยเลือกแบบวิธีเจาะจง ตามเกณฑ์ที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการศึกษาอนาคตภาพการอาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565-2574) โดยใช้แนวคิดเชิงระบบของของลูเนนเบิร์กและออร์นสไตน์ และวิธีการวิจัยอนาคตแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) ของจุมพล พูลภัทรชีวิน (2552) เป็นกรอบกรอบแนวคิดการวิจัย โดยขั้นตอนย่อยที่ 2.1 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับแนวโน้มอนาคตภาพการอาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565-2574) ตามแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างตามวิธีการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านอาชีวศึกษาจำนวน 21 คน ที่เป็นกลุ่มเดียวกันกับในระยะแรก ขั้นตอนย่อยที่ 2.2 สอบถามความเป็นไปได้ ความสอดคล้องและความพึงประสงค์ของแนวโน้มอนาคตภาพการอาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565-2574) โดยนำผลการวิจัยจากขั้นตอนที่ 2.1 มาเป็นแนวทางในการจัดทำแบบสอบถามปลายปิดแบบมาตรฐานค่า และสอบถามความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน ที่เป็นกลุ่มเดียวกันกับการวิจัยระยะที่ 1

จากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและยืนยันความเป็นไปได้ ความสอดคล้อง ความต้องการของแนวโน้มสถานการณ์อาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565-2574) โดยใช้ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ จากนั้นจึงเลือกแนวโน้มที่เป็นไปได้ซึ่งมีคุณสมบัติครบ 3 ข้อ ได้แก่ 1) เป็นแนวโน้มที่มีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป 2) เป็นแนวโน้มที่มีความสอดคล้องกันของความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 และ 3) เป็นแนวโน้มที่พึงประสงค์ซึ่งมีค่าร้อยละของผู้เชี่ยวชาญแสดงการสนับสนุน ตั้งแต่ร้อยละ 85 ขึ้นไป ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำมาจัดทำแบบสอบถามปลายปิด ซึ่งใช้ข้อคำถามเดิมในขั้นที่ 2.2 แล้วเพิ่มตำแหน่งของค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของกลุ่ม และตำแหน่งที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านที่ตอบในขั้นที่ 2.2 ส่งกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเปรียบเทียบความคิดเห็นของตนกับของกลุ่ม และตัดสินใจว่าจะเปลี่ยนแปลงคำตอบหรือไม่ หากคำตอบของตนไม่สอดคล้องกับกลุ่ม ก็ดำเนินการต่อไปจนกว่าจะได้ฉันทามติและหากผู้เชี่ยวชาญยังยืนยันความคิดเดิมก็ให้แสดงเหตุผลประกอบ เมื่อได้ฉันทามติแล้ว ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้มาเขียนเป็นภาพอนาคตและจัดทำรายงานการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการจัดการอาชีวศึกษาไทยของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน

21 คน แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต เป็นผลการวิจัยเฉพาะส่วนที่เป็นประเด็นสำคัญที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกันมากในแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้

1.1 ด้านปัจจัยนำเข้า นโยบายด้านการศึกษาไม่ต่อเนื่องขาดการบูรณาการของทุกหน่วยงานที่จัดการศึกษาให้เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ ขาดการเชื่อมโยงกับหลักสูตรกับของสถาบันอุดมศึกษาอื่น ภารกิจของหน่วยงานที่จัดการศึกษาทับซ้อนกันเกินความจำเป็น ผู้บริหารสถานศึกษาขาดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ครูใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อการเรียนรู้ในการจัดการเรียนรู้อยู่ระดับต่ำ บุคลากรสายสนับสนุน ครูพิเศษสอนขาดความมั่นคงทางด้านอาชีพ สถานศึกษาขาดแคลนครูวิชาชีพ ในสาขาวิชาที่เป็นอาชีพใหม่ในปัจจุบัน และในอนาคต ครูต้องทำหน้าที่สอนและต้องปฏิบัติงานอื่นนอกเหนือการสอนจำนวนมาก หลักสูตรไม่พัฒนาให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ไม่ตอบสนองการผลิตและพัฒนากำลังคนตามยุทธศาสตร์ชาติ ไม่ยืดหยุ่น และไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ของคนวัยทำงาน ครอบครัวของผู้เรียนอาชีวศึกษาจำนวนมากมีฐานะยากจน ทำให้สนับสนุนผู้เรียนได้ไม่เต็มที่ งบประมาณ ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสภาวะการณ์ปัจจุบันความร่วมมือในการสนับสนุนด้านงบประมาณจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอยู่ในระดับน้อย

1.2 ด้านกระบวนการ อัตราส่วนของครูต่อผู้เรียนไม่เหมาะสม ครูไม่ได้จัดทำแผนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน ไม่สอดคล้องกับหลักสูตรและไม่

สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้น การสอนในสาขาวิชาช่างที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจทางด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ที่สำคัญไม่เพียงพอ การจัดการการศึกษาไม่เป็นไปตามความต้องการของตลาดแรงงานและไม่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกอาชีพปัจจุบัน ขาดความยืดหยุ่น ไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามศักยภาพของผู้เรียน กระบวนการสอนของครูไม่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี การวิจัยในชั้นเรียนของครูไม่สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ไม่เทียบโอนความรู้และประสบการณ์ และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จำนวนผู้เรียนที่ลดลงส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ไม่สะท้อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การจับคู่ระหว่างสถานประกอบการกับสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษายังต่ำ การสอนด้านอาชีวศึกษาในสภาวะปกติใหม่ประสบปัญหาในการฝึกทักษะวิชาชีพให้กับผู้เรียน ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อการเรียนรู้ของสถานศึกษาไม่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกอาชีพ คุณวุฒิอาชีวศึกษาที่จัดทำขึ้นไม่เชื่อมโยงกับระบบคุณวุฒิวิชาชีพ มาตรฐานอาชีพไม่มุ่งเน้นด้านทักษะในการปฏิบัติงานควบคู่กับจริยธรรมทางวิชาชีพ มีการเปลี่ยนแปลงผู้นำองค์กรทุกระดับบ่อยทำให้การจัดการศึกษาขาดความต่อเนื่อง ผู้บริหารทุกระดับขาดระบบฐานข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว การติดตามและประเมินผล เพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อย และขาดการมีส่วนร่วมในการประเมินผลโดยผู้มี

ส่วนได้ส่วนเสีย

1.3 ด้านผลผลิต คุณภาพการศึกษา แต่ละสถานศึกษาแตกต่างกัน ผู้เรียนขาดความรู้ และทักษะพื้นฐานด้านวิชาชีพ ผู้เรียนขาดทักษะในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ภาพลักษณ์ของผู้เรียน อาชีววะตามทัศนคติของสังคมเป็นเชิงลบ และจำนวน ผู้เรียนที่มีแฟ้มสะสมผลงานอยู่ในระดับต่ำ ไม่ต่อเนื่องไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ไม่บ่งชี้สมรรถนะ วิชาชีพของผู้เรียน และ ผู้สำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่มักศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นมากกว่ามุ่งทำงาน ในขณะที่ตลาดแรงงานมีความต้องการรับผู้สำเร็จ การศึกษา ปวช. และ ปวส. เข้าทำงาน และมี สมรรถนะไม่ตรงกับความต้องการของตลาด แรงงาน ทำงานไม่ตรงตามสาขาที่เรียน ระบบการ ติดตามผลการปฏิบัติงานและความพึงพอใจของ นายจ้างต่อผู้สำเร็จการศึกษาที่ปฏิบัติงานไม่ทันสมัย ส่งผลทำให้ได้ข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาการจัดการ ศึกษาน้อย บุคลากรฝ่ายสนับสนุนขาดความเข้าใจ และขาดทักษะในการปฏิบัติงานด้วยเทคโนโลยี สมัยใหม่ ผู้เรียนออกกลางคันเนื่องจากขาดความ เชื่อมั่นต่อสถานศึกษาในการดูแลผู้เรียนจากเหตุ ทะเลาะวิวาท และการสอนที่ไม่มีประสิทธิภาพ ปัญหาด้านการเงินของผู้เรียนและผู้ปกครองส่งผล ให้ผู้เรียนต้องออกกลางคัน สถานประกอบการขาด แรงจูงใจในการร่วมมือในจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา สมรรถนะของผู้สำเร็จการศึกษาเท่าที่ควร

2. ผลการศึกษานาถภาพการอาชีว ศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565-2574) ดังนี้

2.1 ด้านปัจจัยนำเข้า มีแนวโน้มหลัก จำนวน 6 องค์ประกอบ มีแนวโน้มย่อยที่เป็นไปได้

จำนวน 39 แนวโน้ม ผู้วิจัยได้เลือกแนวโน้มที่เป็นไปได้ซึ่งมีค่าร้อยละของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ สูงสุดไม่ต่ำกว่าร้อยละ 90 ของแต่ละประเด็นมา นำเสนอ ดังนี้ 1) ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการกำหนด เป้าหมายการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับแผน ยุทธศาสตร์ชาติ 2) หน่วยงานทางการศึกษาต้องนำ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีมาเป็นกรอบในการจัดการ ศึกษาอย่างต่อเนื่อง 3) ครูจัดการเรียนการสอน โดยเน้นการบูรณาการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะ ในศตวรรษที่ 21 ให้แก่ผู้เรียน 4) หน่วยงานต้น สังกัดเปิดโอกาสให้กับครูที่มีประสบการณ์การสอน มีความเชี่ยวชาญในการสอนได้บรรจุเข้ารับราชการ 5) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจัดสรร งบประมาณค่าใช้จ่ายตามสาขาที่เป็นความต้องการ เร่งด่วนและเป็นเลิศทางวิชาชีพ เพื่อเพิ่มขีดความ สามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยไม่ยึดโยง กับรายหัวของผู้เรียน 6) มีระเบียบกฎเกณฑ์ที่ ยืดหยุ่น โดยการเรียนรู้แบบสะสมหน่วยกิตหรือ หลักสูตรระยะสั้นที่สามารถนำมาเทียบโอนเป็น ผลการเรียนรู้ในหลักสูตรแต่ละระดับได้ เพื่อสร้าง โอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต 7) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามีระบบการคัดเลือก ผู้เรียนที่มีความสามารถและมีความสนใจทางด้าน วิชาชีพเข้าศึกษาต่อด้านอาชีวศึกษา 8) เพิ่มงบประมาณในการจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ตามสภาการณ์ ปัจจุบันเพื่อการฝึกทักษะผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะ วิชาชีพตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน

2.2 ด้านกระบวนการ มีแนวโน้มหลัก จำนวน 14 องค์ประกอบ มีแนวโน้มย่อยที่เป็นไปได้ จำนวน 63 แนวโน้ม ผู้วิจัยได้เลือกแนวโน้มที่เป็น

ไปได้ซึ่งมีค่าร้อยละของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ สูงสุดไม่ต่ำกว่าร้อยละ 90 มานำเสนอ ดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการพัฒนาความรู้ใหม่ให้เท่าทันกับสถานการณ์ปัจจุบันและมีทักษะต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 2) สถานศึกษาใช้เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโดยเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางและครูภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวิชาชีพมาถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อลดปัญหาความขาดแคลนครู 3) ครูต้องจัดทำแผนการเรียนรู้ส่วนบุคคลทุกรายวิชา 4) ครูจัดทำแผนพัฒนาผู้เรียนรายบุคคล (Individual Planning: ID PLAN) เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยผู้เรียนสามารถเลือกเรียนรายวิชาที่สนใจ 5) การประเมินคุณภาพการศึกษาต้องเน้นกระบวนการในการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและต่อเนื่อง 6) สถานศึกษาส่งเสริมสิทธิประโยชน์ให้กับสถานประกอบการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อสร้างแรงจูงใจการมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษา 7) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จัดตั้งกองทุนความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สถานศึกษา และสถานประกอบการ หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาทุกภาคส่วน เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สอดคล้องกับสถานการณ์และแนวโน้มการจัดการศึกษาอนาคต 8) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสถานศึกษาจัดทำดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อการแบ่งปันความรู้ โดยมีผู้เชี่ยวชาญจากภาคการศึกษาและสถานประกอบการ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ถ่ายทอด 9) สำนักงานคณะกรรมการ

การอาชีวศึกษาต้องเร่งพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัย และเท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีของโลกอาชีพ 10) สถานศึกษาต้องจัดการฝึกอบรมให้แก่ครูผู้สอนวิชาชีพให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีของแต่ละอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีทางอาชีพในการปฏิบัติงานได้ 11) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาระบบการเรียนการสอนออนไลน์ให้กับสถานศึกษา 12) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพบูรณาการการทำงานร่วมกันในการจัดทำคุณวุฒิอาชีวศึกษาแต่ละระดับให้เชื่อมโยงกับระบบคุณวุฒิวิชาชีพ 13) กระทรวงศึกษาธิการปฏิรูปโครงสร้างองค์กรที่เกี่ยวข้องและสถานศึกษาให้มีความคล่องตัวในการจัดการอาชีวศึกษา เพื่อให้สามารถผลิตกำลังคนได้เพียงพอทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ 14) กระทรวงศึกษาธิการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา 15) สถานศึกษาควรพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อสะท้อนคุณภาพในการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งนำผลการประเมินคุณภาพมาปรับปรุงพัฒนางาน

2.3 ด้านผลผลิต มีแนวโน้มหลักจำนวน 6 องค์ประกอบ มีแนวโน้มย่อยที่เป็นไปได้จำนวน 22 แนวโน้ม ผู้วิจัยได้เลือกแนวโน้มที่เป็นไปได้ซึ่งมีค่าร้อยละของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสูงสุดไม่ต่ำกว่าร้อยละ 90 มาเสนอ ดังนี้ 1) สถานศึกษาสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนจัดทำ

แฟ้มสะสมผลงาน เพื่อประโยชน์ในการสมัครงาน หรือศึกษาต่อ 2) สถานประกอบการสร้างแรงจูงใจ ในการเข้าสู่โลกอาชีพของผู้สำเร็จการศึกษา 3) สถานศึกษาใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศหรือ ดิจิทัลแพลตฟอร์มต่างๆ ในการติดตามผู้สำเร็จการ ศึกษา 4) สถานศึกษาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการติดตามและประเมินความพึงพอใจผู้สำเร็จ การศึกษา 5) สถานศึกษานำข้อมูลการติดตาม ผู้สำเร็จการศึกษามาวางแผนการจัดการเรียนการ สอนสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน 6) บุคลากรฝ่ายสนับสนุนควรมุ่งพัฒนาแสวงหา ความรอบรู้ในงาน 7) สถานศึกษากำหนดให้การ พัฒนาตนเองเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความดี ความชอบของบุคลากรฝ่ายสนับสนุน 8) สถาน ศึกษาพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ที่เข้าถึงผู้เรียนอย่างแท้จริงและครบกระบวนการ 9) สถานศึกษาเพิ่มแรงจูงใจให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการช่วยเหลือร่วมมือจัดการศึกษาอาชีวศึกษา 10) คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาควรครอบคลุม ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรมจริยธรรม

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง อนาคตภาพการอาชีว ศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565-2574) มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาไทยควร ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในสภาวะการณ์ ปัจจุบันที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นคนไทยที่สมบูรณ์ใน ศตวรรษที่ 21 มีสมรรถนะเป็นไปตามความ ต้องการของสถานประกอบการ สถานศึกษาสังกัด

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและผู้มี ส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการอาชีวศึกษา ต้องร่วมมือ กันอย่างแท้จริงภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ โดยมี เป้าหมายที่สำคัญคือ การสร้างผู้สำเร็จการศึกษา ให้มีสมรรถนะเป็นไปตามความต้องการของสถาน ประกอบการสู่มาตรฐานสากล ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2558) ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าการจัดการศึกษาจะ ต้องเน้นทุกภาคส่วนภาคีเครือข่ายร่วมกันจัดการ อาชีวศึกษา เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนให้ สอดคล้องกับสถานประกอบการที่ต้องการอย่าง แท้จริง

2. ปัจจัยนำเข้าที่สำคัญคือ นโยบายและ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่กำหนดในการผลิตและ พัฒนากำลังคนที่มีความสำคัญอย่างเร่งด่วนในการ ดำเนินการตามนโยบาย Thailand 4.0 โดยให้ภาค อุตสาหกรรมหรือสถานประกอบการร่วมจัดการ ศึกษา วัดและประเมินผลผู้เรียนให้ตรงกับ ความ ต้องการของสถานประกอบการ ผู้สำเร็จการศึกษา มีทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็น ผู้บริหารมืออาชีพในการจัดสรรงบประมาณ สนับสนุน ในส่วนของครู และบุคลากรทางการ ศึกษาให้จัดการเรียนการสอนโดยเน้นทักษะการ เรียนรู้ ทักษะการคิดวิเคราะห์ สร้างนวัตกรรม การ ดำเนินการดังกล่าวจะเป็นการสร้างโอกาสและ ความเสมอภาคทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของจงสภาพร ดาวเรือง (2560) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษาและ สถานประกอบการที่มีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้น

จะส่งผลถึงความสำเร็จในการผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะตามความต้องการของสถานประกอบการ และสอดคล้องกับฮอยและมิสเกล (Hoy & Miskel, 2013) ที่ได้เสนอรูปแบบระบบสังคมโรงเรียน (Social System Model for School) ว่าโรงเรียนเป็นระบบสังคมที่มีปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย แรงผลักดันจากสภาพแวดล้อมทรัพยากรมนุษย์และเงินทุน ภารกิจและนโยบายของคณะกรรมการสถานศึกษา วัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และวิธีการ ภายใต้การดำเนินงานการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษา

3. กระบวนการจัดการอาชีวศึกษาให้มีคุณลักษณะเป็นที่ต้องการของสถานประกอบการ ด้านทักษะและด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สถานศึกษาจะต้องมีการพัฒนากระบวนการต่างๆ ซึ่งประกอบไปด้วย ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา มีอัตราส่วนที่เหมาะสมของครูต่อผู้เรียน ภายใต้การจัดห้องเรียนขนาดเล็ก หลักสูตรมีความเชื่อมโยงกับมาตรฐานอาชีพระดับชาติหรือระดับสากล โดยความร่วมมือกับสถานประกอบการ มีผู้เชี่ยวชาญและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนตามแผนการเรียนรู้ กำกับติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องและยืดหยุ่น โดยนำผลการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาให้มีมาตรฐาน โดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจิราภรณ์ ปกรณ์ (2557) ที่ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า การดำเนินงานในยุคปัจจุบันต้องนำเทคโนโลยี

เสมือนจริง (Augmented Reality: AR) มาประยุกต์ใช้ในการทำงาน นอกจากนี้การสร้างแรงจูงใจของบุคลากรทั้งองค์กรในสถานศึกษายังเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับโอเวนส์ (Owens, 1998) ที่กล่าวว่า กระบวนการ (Process) ที่เกิดขึ้นภายในระบบสังคมที่เรียกว่าโรงเรียน (School) หรือสถานศึกษามีระบบย่อย 4 ระบบ คือ โครงสร้าง บุคลากร เทคโนโลยีและภารกิจขององค์กร

4. คุณภาพของผลผลิต คือ คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาที่มีงานทำ สามารถสำเร็จการศึกษาตามเกณฑ์ระยะเวลาที่สถานศึกษากำหนด และได้รับการรับรองสมรรถนะบุคคลตามมาตรฐานอาชีพ หรือผ่านการประเมินมาตรฐานสากล นอกจากนี้คุณภาพของผลผลิตอีกประการหนึ่งคือ สถานประกอบการมีความพึงพอใจต่อผู้สำเร็จการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับลูเนนเบิร์กและออร์นสไตน์ (Lunenburg & Ornstein, 2021) ที่ได้กล่าวถึงการบริหารโรงเรียนในเชิงระบบด้านผลผลิตว่า ผลผลิตที่มีคุณภาพประกอบด้วย ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ผลการปฏิบัติงานของครู การพัฒนาการของผู้เรียน อัตราการออกกลางคัน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยผ่านมาตรฐานการรับรองจากหน่วยงานที่มีมาตรฐาน เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษามีงานทำและมีสมรรถนะที่สอดคล้องกับหน่วยงานหรือสถานประกอบการกำหนด

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรกำหนดความต้องการกำลังคน (Demand) ในแต่ละสาขาวิชาชีพ เพื่อผลิตและ

พัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของ ตลาดแรงงานอย่างแท้จริงในระดับประเทศ

1.2 สำนักงานคณะกรรมการการ อาชีวศึกษาควรนำภาพอนาคตศึกษาไทยใน ทศวรรษหน้าไปใช้ในสถานศึกษาเพื่อผลิตและ พัฒนากำลังคนได้อย่างเหมาะสมและเกิดคุณภาพ ต่อการจัดการแบบใหม่ ให้มีความสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีตามเป้าหมายอนาคต ประเทศไทยปี 2579

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

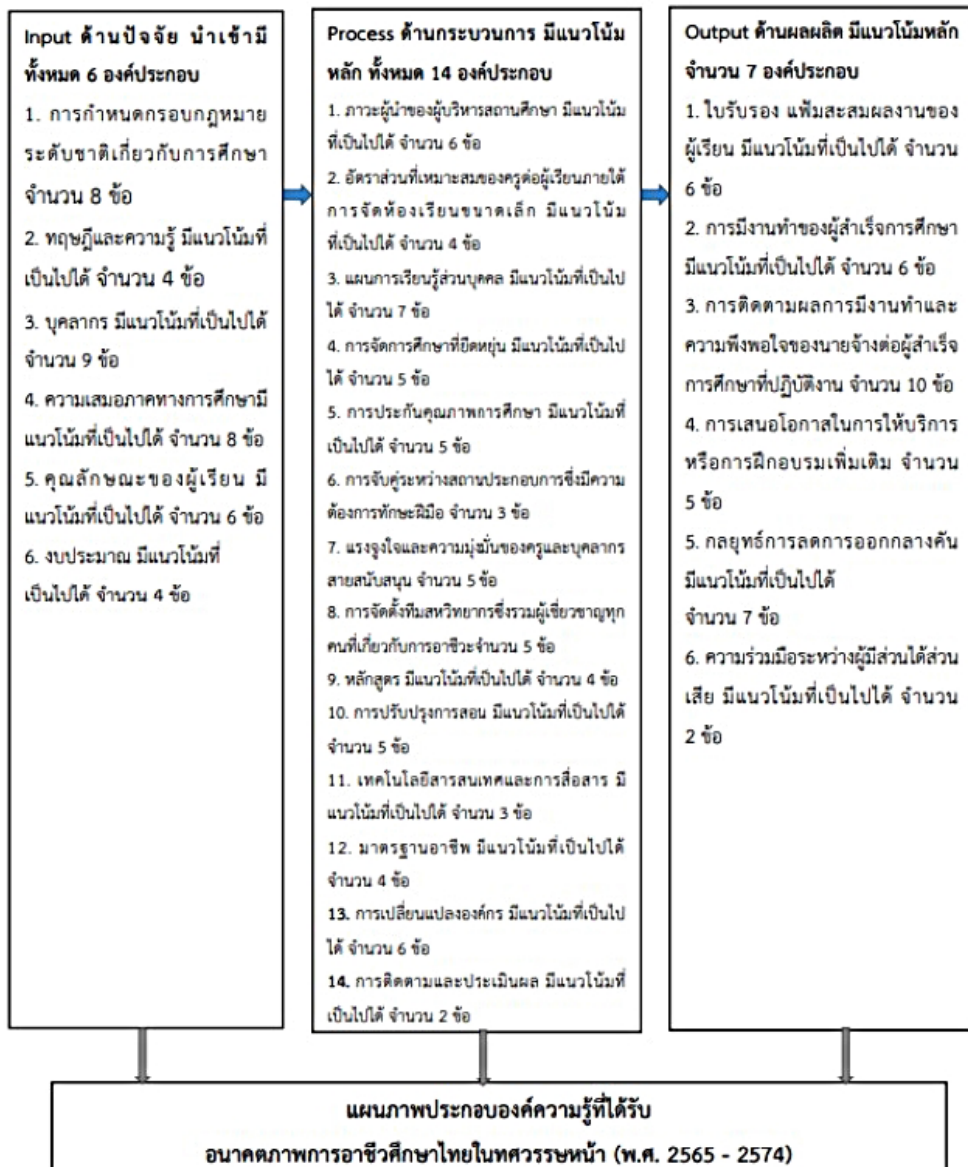
2.1 ควรศึกษาเน้นที่สภาพการจัดการ เรียนสอนอาชีวศึกษา ประเพณีวิชาอุตสาหกรรม ประเพณีวิชาเกษตรกรรม ประเพณีวิชาพาณิชยกรรม และสาขาที่มีความต้องการสูงคือดิจิทัล เช่น การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทักษะปัญญาประดิษฐ์ทาง เทคโนโลยีดิจิทัลและคอมพิวเตอร์

2.2 ควรวิจัยเพื่อยกระดับองค์ความ รู้ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของ

สถานศึกษา สถานประกอบการ แหล่งเรียนรู้ ศิษย์เก่าในการสร้างสถานศึกษาอาชีวศึกษา แนวใหม่เพิ่มมากขึ้นทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอกให้มากขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยเรื่องอนาคตภาพการอาชีวศึกษา ไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565-2574) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการ อาชีวศึกษาไทยของสำนักงานคณะกรรมการการ อาชีวศึกษา 2) เพื่อศึกษาอนาคตภาพการ อาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2565- 2574) ที่เป็นไปได้ ด้วยการวิจัยอนาคตโดยใช้วิธี การอีดีเอฟอาร์ (EDFR) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยรวมทั้งนโยบาย ของรัฐบาลกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ ทางการจัดการศึกษา สรุปองค์ความรู้ ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

จิราภรณ์ ปกรณ์. (2557). AR (Augmented Reality) เทคโนโลยีโลกเสมือนผสานโลกแห่งความจริง. เข้าถึงได้จาก [http://www.scimath.org/article-technology/augmented reality](http://www.scimath.org/article-technology/augmented%20reality)

- จงสภาพร ดาวเรือง. (2560). อนาคตภาพการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2559-2569). (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2552). ปฏิบัติการวิจัยอนาคตด้วย EDFR. เอกสารประกอบการอบรมสัมมนาวิชาการ เรื่อง การวิจัยอนาคต. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำโรจน์ ขจรจวนเตี้ย. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาประเภทช่างอุตสาหกรรม ภายใต้นโยบายประเทศไทย 4.0. เข้าถึงได้จาก <http://www.stc.ac.th/stc/data/research/thailand40.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2552). แนวการจัดการศึกษาตามมาตรา 8 พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2558). สภาพการจัดการศึกษาเฉพาะทางในประเทศไทยปี 2556: การผลิตบุคลากร สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา. กรุงเทพฯ: פרักหาวนกราฟฟิค.
- Foster, Gug. (2021). Foster, Gug. (2021). *The Future of Vocational Education: Flexibility and Choice*. Retrieved from <https://www.ocpathink.org/post/paycom-ceo-vowed-to-come-after-the-ocpa>
- Hoy, W. K. & Miskel, C. G. (2013). *Educational Administration: Theory, Research, and Practice*. (6th ed). Boston: McGraw - Hall.
- Lunenburg, F. C., & Ornstein, A. C. (2021). *Educational Administration: Concepts and Practices*. (7th edition). English: Wadsworth Publishing.
- Macmillan, Thomas T. (1971). The Delphi Technique, *Paper Presented at The Annual Meeting of the California Junior College Associate Committee on Research and Development, Monterey, California*. (May 1971), 3-5.
- Owens, R. G. (1998). *Organizational Behavior in Education*. (6th ed.). Boston, MA: Allynnd Bacon.
- Rampersaud, Cindy. (2020). *The future of skills and vocational education in the shifting employment and careers landscape*. Retrieved from <https://www.fenews.co.uk/exclusive/the-future-of-skills-and-vocational-education-in-the-shifting-employment-and-careers-landscape/>

**การเลื่อนชนชั้นและทุนทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ:
กรณีศึกษายูทูบเบอร์***

**Class Mobility, and Cultural and Economic Capital:
Case Studies of Youtubers**

จอมขวัญ แก้วล้วน, จุฑามาศ แฝงฤทธิ์ และบรรชิต จิรสัทธุม
Chomkwan Kaewluan, Chuthamat Faengrit and Norachit Jirasatthum
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Khon Kaen University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: norachitji@kku.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการต่อยอดและเพิ่มพูนทุนต่างๆ ของยูทูบเบอร์ที่มีทุนทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสูง และ 2) ศึกษาการเลื่อนระดับทางสังคมของยูทูบเบอร์ ที่ไม่ได้มีพื้นเพด้านทุนทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสูง การวิจัยนี้ใช้แนวคิดเรื่องทุนของปิแอร์ บูร์ดิเยอ และมุมมองด้านทุนสารสนเทศ วิเคราะห์การเลื่อนชนชั้น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการอภิปรายกรณีศึกษา ได้แก่ ช่องยูทูบ Mindset TV และบี เดอะสกา นอกจากนี้ได้รวบรวมข้อมูลจากผู้สมัครเพื่อติดตามและรายได้จากช่องยูทูบของช่องต่างๆ เพื่อหาความสัมพันธ์ทางสถิติ

ผลการวิจัยพบว่า

1. กรณีศึกษา Mindset TV (ตัวแทนของกลุ่มยูทูบเบอร์ที่มีพื้นเพทุนทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสูง) แสดงข้อได้เปรียบด้านเครือข่ายทางสังคม และการปลูกฝังทางวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการสร้างเนื้อหาในช่องยูทูบที่ช่วยรักษาและส่งเสริมทุนต่างๆ ได้
2. กรณีศึกษาของช่องบี เดอะสกา (ตัวแทนของกลุ่มยูทูบเบอร์ที่ไม่มีทุนทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสูง) แสดงการเลื่อนระดับของทุนที่รวดเร็วได้ ดังนั้นสื่อดิจิทัลต่างๆ จึงไม่ใช่เพียงเครื่องมือสื่อสารเท่านั้น แต่ทำหน้าที่เป็นทุนสารสนเทศที่อาจช่วยให้เกิดการเลื่อนระดับของทุนต่างๆ ได้รวดเร็วขึ้น ทั้งความสำเร็จของยูทูบเบอร์ต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นที่ส่งเสริมความสามารถในการสร้างเนื้อหาด้วย

คำสำคัญ: ทุนทางวัฒนธรรม; ยูทูบเบอร์; การเลื่อนชนชั้น

*ได้รับบทความ: 13 กันยายน 2564; แก้ไขบทความ: 9 พฤศจิกายน 2564; ตอรับตีพิมพ์: 17 ธันวาคม 2564

Received: September 13, 2021; Revised: November 9, 2021; Accepted: December 17, 2021

Abstract

The purposes of this research are: 1) study the extension and accumulation of various capitals of Youtuber with the background of high cultural and economic capital, and 2) study social mobility of Youtuber without the background of high capitals. This research employs the Pierre Bourdieu's concept of capital and additional perspective of information capital to analyze class mobility. This research uses qualitative approach by discussing case studies, including the channels of Mindset TV and Bie Tha Ska, furthermore, collecting the data of subscription number and Youtube channel revenue to verify statistical relationship.

The research result finds that:

1. The case study of Mindset TV channel (the representative of high cultural and economic capital background) shows advantages such as social networks and cultural cultivation which associates with the content creation that preserves and enhances the Youtuber's capitals.
2. The case of Bie The Ska channel (the representative of Youtuber without high cultural and economic capital) indicates the rapid mobility of capitals. Therefore, a social media is not only a means of communication, but also an information capital that, perhaps, assists the mobility of capitals more quickly. Nevertheless, a Youtuber's success also depends on other conditions that promotes the ability to create a content.

Keywords: Cultural Capital; Youtuber; Class Mobility

1. บทนำ

ในโลกปัจจุบัน ยูทูปถือเป็นสื่อโซเชียลมีเดีย โดยเฉพาะยูทูปได้มีบทบาทมาก เพราะมันไม่ใช่แค่งานอดิเรกอีกต่อไป การอัปโหลดวิดีโอลงในยูทูปกลายเป็นอาชีพที่สามารถสร้างรายได้จริงจัง อาชีพนี้พิจารณาได้ว่าอยู่ในขอบข่ายของชนชั้นกลาง และผู้ที่อยู่ในอาชีพนี้มีพื้นเพทางสังคมที่หลากหลาย ทำให้ยากที่จะพิจารณาความเป็น

ชนชั้นแบบชั่วคราวข้ามตามทฤษฎีมาร์กซิสต์ อย่างไรก็ตาม แนวคิดเรื่อง “ทุน” ของนักสังคมวิทยาปิแอร์ บูดีเยอร์ (Pierre Bourdieu) (1984) ได้ช่วยอธิบายตรงนี้ได้ โดยมองว่าความแตกต่างของชนชั้นเกิดจากองค์ประกอบและการสะสมของทุนประเภทต่างๆ ได้แก่ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสัญลักษณ์ ทุนทางสังคม และทุนทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ ในแวดวงของยูทูปเบอร์ประกอบด้วย

คนที่มีความรู้พื้นฐานต่างกัน ไม่เหมือนกัน ยูทูบเบอร์บางคน เขาอาจจะมาจากครอบครัวที่มีฐานะ และมีพื้นฐาน การศึกษาที่ดี ในขณะที่บางคนอาจมีพื้นเพจาก ครอบครัวฐานะปานกลาง แต่ก็สามารถใช้อาชีพ ยูทูบในการสร้างรายได้เป็นอย่างดี

ความแตกต่างของชนชั้นในแวดวงยูทูบเบอร์ เกิดจากทุนทางเศรษฐกิจหรือกำลังทรัพย์ ในเบื้องต้น ผู้ที่มาจากครอบครัวมีฐานะมักเข้าถึงการศึกษา ในสถาบันชั้นนำหรือในต่างประเทศ และสามารถ เข้าถึงกิจกรรมที่ทางวัฒนธรรมที่หลากหลายได้ มากกว่าคนทั่วไป (แต่บางกรณีอาจถูกบังคับก็ได้) เช่นการสะสมของแพงๆ การกินอาหารแบบหรูหรา และกิจกรรมสุนทรีย์อื่นๆ การสั่งสมทุนวัฒนธรรม ของคนกลุ่มนี้แตกต่างจากคนอีกกลุ่มที่มาจาก ครอบครัวแบบหาเช้ากินค่ำ ซึ่งพวกเขาอาจต้อง ช่วยครอบครัวทำงานแต่เล็ก ทำให้ไม่สามารถ เข้าถึงลักษณะวัฒนธรรมที่หลากหลายได้ เห็นได้ว่า ระบบการศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญที่ผลิตซ้ำ การสืบทอดโครงสร้างของชนชั้นในสังคม (รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข, 2550) เมื่อคนกลุ่มนี้มีทุนทาง เศรษฐกิจและวัฒนธรรมสูง ก็มักมีเครือข่ายทาง สังคมที่กว้างขวางหรืออีกนัยหนึ่งคือ พวกเขาก็จะมีระดับทุนทางสังคมสูงด้วย ทำให้ได้รับความสนใจ จากสังคมไม่ว่าทำอะไรก็ตาม เรื่องราวของพวกเขา ปรากฏในสื่อมวลชนประจำ และเป็นที่น่าสนใจต่อตา (หรือตกเป็นเป้าวิจารณ์) อย่างทั่วไป แน่นอนว่า ประโยชน์จากเครือข่ายทางสังคมนี้เป็นพลังให้

ตัวตนของพวกเขาได้รับการยอมรับ จนอาจมีการ ถูกขอให้ทำหน้าที่เป็นหน้าตาของแคมเปญ (campaign) กิจกรรมหรือสินค้าต่างๆ หรือในระบบของบูรีดิเอคือ มีทุนทางสัญลักษณ์นั่นเอง¹

บทความนี้ตั้งข้อสังเกตว่า ยูทูบเบอร์ที่มี ทุนทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจมาก ใช้ประโยชน์ จากทุนเหล่านี้ในการสะสมทุนต่างๆ ทั้งการสะสม ทุนทางเศรษฐกิจด้วยการขายสินทรัพย์หรือ กิจกรรม และทุนทางสัญลักษณ์ในการที่มีชื่อเสียง มากขึ้น นอกจากนี้ ยังมียูทูบเบอร์ที่ไม่ได้มีพื้นฐาน ทุนทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่สูง แต่พวกเขาก็สามารถขยับฐานะหรือมี “การเลื่อนชนชั้น” (class mobility) กลายเป็นคนมีชื่อเสียง และมีฐานะ ทางเศรษฐกิจสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ตรงนี้ได้เกิด ข้อถกเถียงที่น่าสนใจ เพราะเดิมทีบูดีเออร์มองว่า การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถ สะสมทุน เพื่อเลื่อนสถานะทางสังคมได้ (สุภาวงศ์ จิตทวานิชย์, 2557, หน้า 252-253) แต่ในปัจจุบัน เราตั้งข้อสังเกตได้ว่า ยูทูบน่าจะเป็นเครื่องมือหนึ่ง ในการเลื่อนชนชั้นได้ โดยทำหน้าที่เหมือนเป็น “เครื่องขยาย” (amplifier) ทำให้ทักษะเกี่ยวกับ ความคิดสร้างสรรค์เทคโนโลยีการจัดการ ฯลฯ ถูกนำเสนอแก่สังคมในวงกว้าง และถ้าหากถูกจุด ก็จะทำให้เกิดการยกระดับของทุนต่างๆ นั่นเอง

บทความนี้ จึงสนใจศึกษารูปแบบของ ยูทูบเบอร์ที่ใช้ประโยชน์จากพื้นฐานของการมีทุน ทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสูงในการรักษา

¹ ตรงนี้ไม่ตายตัวเสมอไป เพราะผู้ที่ทุนทางเศรษฐกิจไม่สูงก็อาจก้าวสู่เส้นทางที่ได้รับทุนทางสัญลักษณ์ได้ ดังที่ นรชิต จิรภัทรธรรม และปิยธิดา ขำขันมะลี (2564, หน้า 162-179) พบว่า ในแวดวงกล่องฟิล์มก็มีผู้ที่ได้รับทุนทาง สัญลักษณ์แม้ว่ามีทุนทางเศรษฐกิจต่ำก็ตามที่

สถานภาพทางชนชั้น และเพิ่มพูนทุนแบบต่างๆ รวมถึงการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับยูทูปเบอร์ที่แรกเริ่มไม่ได้มีทุนทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสูง แต่กลับมีความสามารถในการเลื่อนชนชั้น โดยใช้ 2 กรณีศึกษาหลักคือ (1) ช่อง Mindset TV ซึ่งช่องนี้มีคุณสมบัติเข้าเกณฑ์อย่างมาก เนื่องจากเจ้าของช่องคือ ป๊อภ ภัสสรกรณ์ จิราธิวัฒน์ มีพื้นเพจากครอบครัวธุรกิจใหญ่ระดับโลก (เครือเซ็นทรัล) ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ และชีวิตส่วนตัวก็ได้สมรสกับดาราดัง ดังนั้นจึงเป็นตัวแทนของยูทูปเบอร์ ที่มีทุนทางเศรษฐกิจสูงได้อย่างดีและ (2) ช่องยูทูปของบี้ เดอะสกา (Bie The Ska) เพื่อเป็นตัวแทนของยูทูปเบอร์ ที่ตั้งต้นไม่ได้มีทุนทางเศรษฐกิจสูง แต่สามารถใช้อาชีพนี้ในการเลื่อนระดับทุนต่างๆ ขึ้นได้ภายในช่วงอายุเดียว

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาารูปแบบของการต่อยอดและเพิ่มพูนทุนต่างๆ ของยูทูปเบอร์ที่มาจากกลุ่มชนชั้นที่มีทุนทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสูง
2. ศึกษาการเลื่อนระดับทางสังคมของยูทูปเบอร์ที่ไม่มีพื้นเพด้านทุนทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสูง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative approach) โดยนำกรณีศึกษา (case study) มาทำการพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive

analysis) ร่วมกับข้อมูลทางสถิติ 2 ส่วน ได้แก่

1. กรณีศึกษาวิเคราะห์ ซึ่งคัดเลือกช่อง Mindset TV เป็นตัวแทนของยูทูปเบอร์ ที่มีพื้นฐานทุนทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสูง และช่อง บี้ เดอะสกา เพื่อเป็นตัวแทนของยูทูปเบอร์ที่ไม่มีพื้นเพทุนต่างๆ สูง โดยติดตามดู content ต่างๆ ของแต่ละช่องเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับชีวิตส่วนตัวของ ยูทูปเบอร์ รวมถึงวิธีการนำเสนอและบอกเล่าเรื่องราวด้วย

2. การคำนวณสหสัมพันธ์ ระหว่างรายได้จากช่องยูทูปและยอดผู้ติดตาม โดยเก็บข้อมูลจากช่องยูทูปที่มีเจ้าของช่องที่มีทุนทางเศรษฐกิจในระดับสูง และจากช่องยูทูปที่มีเจ้าของช่องเป็นผู้ที่ไม่มีพื้นเพของทุนทางเศรษฐกิจสูง จำนวน 30 ช่อง ในปี 2563 ระหว่างเดือน กันยายน - ตุลาคม²

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาแบ่งเป็นสองกรณี คือ ช่อง Mindset TV ซึ่งเป็นตัวแทนของยูทูปเบอร์ที่มีพื้นเพทุนทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสูงเพื่อใช้วิเคราะห์การต่อยอดและเพิ่มพูนทุนต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ ช่อง บี้ เดอะสกา ซึ่งเป็นตัวแทนของยูทูปเบอร์ที่ไม่มีพื้นเพด้านทุนต่างๆ สูง เพื่อนำมาวิเคราะห์การเลื่อนระดับทางสังคมตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

1. กรณีศึกษา 1: Mindset TV ภัสสรกรณ์ จิราธิวัฒน์ เป็นลูกชายคนเล็กของสุทธิเกียรติ จิราธิวัฒน์ ประธานกรรมการบริษัทโรงแรม

² ที่มาของข้อมูล ได้แก่ ช่องยูทูป ยอดรับชมและรายได้ของแต่ละช่อง ดูรายละเอียดในภาคผนวกที่ถูกจัดเก็บไว้ใน <https://bit.ly/3FZ9Yen>

เซ็นทรัลพลาซา จำกัด (มหาชน) และอดีตนางงามจักรวาล อาภัสรา หงสกุล ซึ่งภัสสรกรรมเป็นรุ่นที่ 3 ของตระกูลจิราธิวัฒน์ ที่ร่ำรวยติดอันดับประเทศ เป็นสิ่งยืนยันว่าเขาอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีพื้นเพด้านทุนทางเศรษฐกิจสูงกว่าค่าเฉลี่ยแน่นอน³ ตรงนี้จึงเปิดโอกาสให้สามารถส่งสมทุนทางวัฒนธรรมในการศึกษาระดับต่างๆ โดยเขาได้รับการศึกษาที่โรงเรียนจิตรลดาถือเป็นโรงเรียนแบบ “วงใน” เพราะนักเรียนมักเป็นลูกหลานของข้าราชการบริวาร และ/หรือข้าราชการระดับสูง จากนั้นเข้าเรียนในโรงเรียนนานาชาติ จนสำเร็จการศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์จากประเทศอเมริกา ประวัติการศึกษานี้สะท้อนถึงการสะสมทุนทางวัฒนธรรมในระดับสูง เพราะไม่ใช่ทุกคนที่สามารถเรียนในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงแต่เด็ก และสามารถไปเรียนในมหาวิทยาลัยต่างประเทศได้ นอกจากนี้การไปศึกษาและใช้ชีวิตที่ต่างประเทศน่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เขาได้รับเอาทุนทางวัฒนธรรมแบบตะวันตกมาด้วย สังเกตได้จากการแสดงออกในรายการในหลายโอกาส เช่น ความตรงต่อเวลา ความมั่นใจในการแสดงออก และการที่รักความอิสระ

หลังจากเรียนจบภัสสรกรรมได้เข้าทำงานในบริษัทครอบครัวและทำงานในวงการบันเทิงด้วย อีกทั้งยังมีแบรนด์เสื้อผ้าของตนเองคือแบรนด์ mindset จนกระทั่งต้นปี 2559 จึงได้เปิดช่องยูทูป ชื่อช่องว่า Mindset TV โดยภัสสรกรรมมักจะถ่ายทอดแนวคิดในการดำเนินชีวิตและการทำธุรกิจผ่านคลิปวิดีโอของเขาเสมอ ในช่วงนั้นเขาคบหากับ

นางเอกดัง มาร์กี้ ราศรี พวกเขาถ่ายคลิปลงในช่องด้วยกัน คลิปลงในช่องที่สร้างชื่อเสียงให้ช่องอย่างมากคือ “ป๊อกกี้ on the run! ครั้งแรกเปิดบ้านเจ้าของเซ็นทรัล” โดยเนื้อหาของคลิปลงเกี่ยวกับการพาไปชมบ้านที่ภัสสรกรรมอาศัยอยู่ รวมถึงพาไปสำรวจบ้านของคุณสุทธิเกียรติ จิราธิวัฒน์ (บิดา) ประธานบริษัทเซ็นทรัลว่าเขาอยู่อาศัยเช่นไร รวมถึงชมของสะสม และการตกแต่งภายในบ้านด้วย โดยมีผู้ชมถึงกว่า 4 ล้านคน

สาเหตุที่คลิปลงนี้ได้รับยอดรับชมสูงสุดของช่อง ส่วนสำคัญน่าจะมาจากพื้นเพของระดับทุน กล่าวคือ ตระกูลจิราธิวัฒน์ถือเป็นตระกูลร่ำรวยและมีชื่อเสียงติดอันดับประเทศ ตรงนี้อาจสร้างความใคร่รู้ให้แก่คนทั่วไปว่า บุคคลที่อยู่ในสถานะสังคมและเศรษฐกิจเช่นนั้นจะใช้ชีวิตแบบไหน แตกต่างจากคนอื่นมากหรือไม่? ซึ่งเนื้อหาภายในคลิปลงได้ถูกนำเสนอออกมาได้อย่างน่าสนใจ เพราะบางส่วนเจ้าของเซ็นทรัลก็ใช้ชีวิตเหมือนปกติทั่วไป แต่ก็มียอดประกอบของความหรูหราอยู่ เช่น มีนาฬิกาโรเล็กซ์ (rolex) แต่ก็มีนาฬิกาที่ไม่แพงด้วย กล่าวได้ว่าเนื้อหาของตอนนี้น่าจะช่วยเปิดเผยสิ่งที่คนอยากรู้ โดยได้เห็นความหรูหราควบคู่ไปองค์ประกอบของไลฟ์สไตล์ (lifestyle) ที่ผู้คนทั่วไปสามารถเข้าใจได้อยู่

จากคลิปลงนี้ทำให้ช่อง Mindset TV ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนทำให้เขาเป็นที่รู้จักด้วยชื่อ ป๊อก Mindset ตรงนี้สะท้อนถึงการได้มาซึ่งทุนทางสัญลักษณ์ แน่หน่อนว่าการได้มานี้ย่อม

³ รายได้รวมของตระกูลจิราธิวัฒน์ประมาณการโดย Forbe คือ 11,600 ล้านเหรียญดอลลาร์ (N. Kamarli, 2021) ซึ่งมากกว่า GDP ในบางประเทศที่มีไม่ถึงหมื่นล้านเหรียญ เช่น รัสเซีย และโคโซโว

เกี่ยวข้องกับทุนทางวัฒนธรรมและสังคมที่มีอยู่ กล่าวคือ ลักษณะทางวัฒนธรรมที่แสดงออกด้วยความเป็นศิลปินและความคิดสร้างสรรค์ที่ได้ก่อตัวขึ้นมา ซึ่งสามารถมองได้ว่าอยู่ในแบบ embodied capital และ objectified capital ถูกสร้างขึ้นมาจากทุนสังคมและทุนวัฒนธรรมที่เขามี การได้รับความนิยมนี้นเองจึงทำให้ระยะเวลาไม่ถึงปีช่อง Mindset TV ก็มียอดซับสไคร์ (sub-scribe) ภายในช่องจำนวนกว่า 1 ล้านซับสไคร์ (ปัจจุบันมีผู้ติดตามภายในช่องจำนวนกว่า 2 ล้านคนและมียอดเข้าชมภายในช่อง 461,762,777 ครั้ง มีรายได้หมุนเวียนภายในช่องปี 2562 ถึง 26.6 ล้านบาท และมีรายได้ต่อคลิปประมาณ 95,000 บาทต่อคลิป)

2. กรณีศึกษา 2: ช่องบี เดอะสกา มีเจ้าของคือ กฤษณ์ บุญญะรัง (บี) ช่องนี้มีความน่าสนใจ เพราะเจ้าของช่องไม่ได้เป็นผู้มาจากกลุ่มชนชั้นที่มีทุนทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสูงแต่แรก โดยมีพื้นเพจากครอบครัวชนชั้นกลางทั่วไป ตัวเจ้าของช่องเองกล่าวได้ว่า ได้รับการสะสมทุนทางวัฒนธรรมผ่านระดับการศึกษาในแบบชนชั้นกลางทั่วไปคือ เรียนจบมหาวิทยาลัยในประเทศ แต่เขาสามารถใช้ช่องยูทูบ ในฐานะที่เป็นเครื่องมือทุนด้านทุนสารสนเทศเป็นตัวเร่งในการยกระดับสถานภาพของทุนด้านต่างๆ ได้ และเมื่อพิจารณา ยอดสมัครเพื่อติดตามช่อง (subscription) พบว่า ช่องนี้มีคนติดตามประมาณ 11 ล้านคน ซึ่งมากกว่าช่อง Mindset TV ที่มีผู้ติดตามประมาณ 2.2 ล้านคน

เนื้อหาของช่องบีเน้นความตลกและสนุกสนาน คุณบีได้ใช้พื้นฐานทุนทางวัฒนธรรมที่

มีอยู่เดิมคือ ทักษะการตัดต่อวิดีโอที่ได้เรียนมาจากสาขาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ ผสมกับความคิดสร้างสรรค์ ได้สร้างเนื้อหาเฉพาะขึ้นมา โดยเนื้อหาที่ทำให้เขาโด่งดังคือ คลิปเลียนแบบเพลงกลัวที่ไหนของบี เดอะสตาร์ ที่เป็นนักร้องชื่อดัง จากนั้นจึงนำชื่อของนักร้องดังมาตั้งชื่อช่องเป็น บี เดอะสกา (สกา มาจาก ชอบดนตรีสไตล์ สกา เร็กเก้ ที่มีความสนุกสนาน) ฉายานี้จึงกลายเป็นบุคลิกเฉพาะสำหรับช่องบี โดยบี เดอะสกา ไม่จำเป็นต้องมีหน้าตาสวยหล่อ เหมือนดารา แต่สามารถประสานไปกับเนื้อหาที่เน้นความตลกโปกฮา มีการล้อเลียนหรือเลียนแบบคนดังได้อย่างกลมกลืน หรือก็คือ ฉายาได้ถูกทำให้กลายเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่ฝังอยู่ในบุคลิกของเขา (embodied form) และสามารถแสดงออกจนกลายเป็นอัตลักษณ์สำคัญที่เอื้อให้ช่องประสบความสำเร็จ อีกปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จของช่องคือการแปรสภาพคนดูให้กลายเป็นทุนทางสังคม แม้ว่าช่องบีมีเนื้อหาหลากหลายเหมาะกับผู้ชมทุกกลุ่ม แต่ส่วนที่เป็นคลิปล้อเลียนหนังล้อเลียนเพลง หรือล้อเลียนโฆษณา มักเกาะกระแสสังคมขณะนั้น และเป็นที่ถูกใจกลุ่มวัยรุ่นที่มักนำคลิปวิดีโอไปแชร์ตามทีต่างๆ ซึ่งยิ่งช่วยเพิ่มยอดการรับชมของช่อง

ช่องบี เดอะสกา ยังมีความน่าสนใจอีก เพราะว่ามีแบ่งส่วนภาคการตลาด (market segments) ด้วยรายการที่หลากหลายไปตามกลุ่มผู้ชม เช่น รายการพีปี่สอนน้อง หรือ POPS KID ซึ่งทำมาเพื่อเด็กๆ (และผู้ปกครอง) โดยในรายการ คุณบีจะสอนน้องทำกิจกรรมต่างๆ (เช่น พับกระดาษ) และแทรกบุคลิกที่สดใสและสนุกสนาน

เข้าไป รายการเที่ยวมัธยมสำหรับคนที่ชอบท่องเที่ยวต่างประเทศ รายการถล่มร้าน ซึ่งพาผู้ชมไปรีวิวนาหารตามร้านต่างๆ หรือ รายการเพลงเพลงพลัง ที่ผสมผสานระหว่างเกมโชว์และดนตรี ฯลฯ กล่าวได้ว่า เป็นการทำให้ทุนทางวัฒนธรรมหลากหลาย (diversified cultural capital) และการต่อยอดยังรวมถึง การแตกเครือข่ายเป็นช่องเพิ่มเติมด้วย เช่น ช่องกอล์ฟพีเพิลินฟง ซึ่งเป็นหนึ่งในทีมงานของบี ได้แยกช่องเน้นการทำอาหาร หรือช่องจีโน่ the snack ที่เน้นการ pranking หรือแกล้งคนแบบแสบๆ โดยบี เดอะสกา มีการทำ content ร่วมกับช่องเหล่านี้ประจำ (หรือในภาษายูทูบเบอร์ คือ “คอลแลป”)⁴ ตรงนี้พิจารณาได้ว่า นอกจากการขยายทุนทางวัฒนธรรมแล้ว ช่องบี เดอะสกา ยังเพิ่มเครือข่ายทางสังคมหรือทุนทางสังคม โดยการแตกหน่อ “ผู้สร้างเนื้อหา” (content creator) เพื่อนำไปสู่การเพิ่มพูนทุนอื่นๆ ด้วย

นอกจากนี้ การขยายรายการหรือช่องต่างๆ อาจกำลังสะท้อนปรากฏการณ์ร่วมสมัยสำคัญ กล่าวคือ ก่อนหน้ายุคที่มียูทูบนั้น สื่อสารมวลชนขนาดใหญ่โดยเฉพาะช่องทีวีต่างๆ มีอำนาจผูกขาดเหนือตลาดในการกำหนดอัตราโฆษณาของรายการ (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, 2547) แต่การเกิดขึ้นของยูทูบทำให้เจ้าของช่องสามารถผลิตรายการได้หลากหลาย โดยไม่ต้องเสียค่าเวลาให้กับสถานีโทรทัศน์เหมือนในสมัยก่อน และยังสามารถมีช่องยูทูบของตัวเองได้หลายช่องโดยไม่ต้องผ่านการประมูลสัญญาเหมือนในสมัยก่อน แน่นอนว่าในการผลิตเนื้อหาหรือรายการยังคงอยู่ในตรรกของ

เศรษฐศาสตร์การเมืองเรื่องสื่อสารมวลชนแบบเดิม คือ เป็นกระบวนการทำให้วัฒนธรรมเป็นสินค้า (กนกศักดิ์ แก้วเทพ, 2546) แต่สิ่งที่เพิ่มเติมคือการคล้ายข้อจำกัดในการเป็น “เจ้าของ” ทุนสารสนเทศ โดยที่เจ้าของทุนเหล่านั้นก็ต้องเผชิญกับการแข่งขันในตลาดที่มากขึ้นด้วย และช่องบี เดอะสกา ถือว่าเป็นตัวแทนของผู้ที่สามารถใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการถือครองทุนสารสนเทศนี้ ในการเพิ่มโอกาสในการเลื่อนสถานะของทุนต่างๆ ได้

5. อภิปรายผลการวิจัย

เนื้อหาการอภิปรายแบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ ยูทูบเบอร์ ที่มีพื้นเพพื้นฐานของทุนต่างๆ สูง ได้ใช้ทุนเหล่านั้นในการรักษาและส่งเสริมทุนต่างๆ อย่างไร (กรณีศึกษาที่ 1) และการยกระดับสถานภาพทางสังคมของยูทูบเบอร์ ด้วยการเสริมสร้างทุนเพื่อชี้ให้เห็นว่าในสังคมปัจจุบันการเลื่อนสถานะทางสังคมสามารถทำได้รวดเร็วขึ้นด้วยบทบาทของทุนสารสนเทศ (กรณีศึกษาที่ 2)

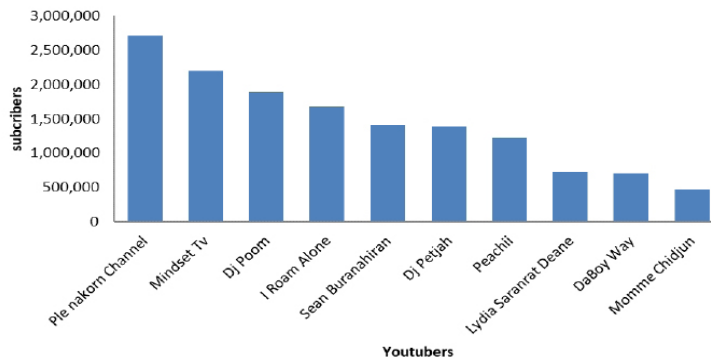
1. การรักษาสถานะทางชนชั้น อันที่จริงแล้วกรณีของ Mindset TV ถือเป็นหนึ่งนียูทูบเบอร์ที่มีพื้นเพทางเศรษฐกิจสูงที่มีอยู่มากมายและหลายช่องมียอดผู้ติดตามเกินกว่า 1 ล้านคน ภาพที่ 1 ด้านล่างแสดงจำนวนผู้ติดตามช่องยูทูบต่างๆ ของยูทูบเบอร์ที่มีพื้นเพทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรมสูง ช่อง Ple nakorn Channel ก็อำนวยความสะดวกให้คุณเปิ้ล นาคร พิธีกร และนักแสดงที่สั่งสมชื่อเสียงมานาน ช่องของดีเจภูมิ (Dj Poom) ก็เป็นที่ทราบกันดีถึงความมีฐานะของครอบครัว (และตัวดีเจภูมิ

⁴ มาจากคำภาษาอังกฤษว่า collaboration หรือร่วมมือกันนั่นเอง

ก็ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศตั้งแต่อายุน้อย)
อีกทั้งดีเจมียังมีการต่อยอดรายการไปยังการขาย

สินค้าต่างๆ เช่น คอร์สอาหารสุขภาพ และเสื้อยืด
พิมพ์ลายในโอกาสต่างๆ

ภาพที่ 1 แสดงจำนวนผู้ติดตามในช่องยูทูปของยูทูปเบอร์ ที่มีทุนทางเศรษฐกิจสูง

อย่างไรก็ตาม กรณีของ Mindset TV มีความโดดเด่นด้านทุนทางเศรษฐกิจเป็นพิเศษ เพราะเป็นครอบครัวที่รวยระดับต้นของประเทศ⁵ การสร้างตัวตนจนเป็นอัตลักษณ์ที่สามารถมีมูลค่าทางเศรษฐกิจในพื้นที่ยูทูปได้นั้น ส่วนสำคัญย่อมมากจากกระบวนการทางสังคมที่มีทุนทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบด้วย ทุกอย่างได้ผสมจนกลายเป็นส่วนประสมของทุนต่างๆ ที่อยู่ในตัวยูทูปเบอร์ ก่อเกิดเป็นศักยภาพในการสร้างสรรค์เนื้อหา บริหารจัดการช่อง รวมถึงการประสานงานกับเครือข่ายต่างๆ ซึ่งหากติดตามช่อง Mindset TV ก็จะเห็นถึงพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง จากเดิมที่เป็นการถ่ายทำแบบโฮมเมด

(home made) และมีการรับรีวิวลินค้าต่างๆ ทำให้เริ่มมีรายได้เข้ามา เมื่อผู้สนับสนุนรายการเพิ่มมากขึ้น ภัสสรกรณ์ ได้จ้างพนักงานเพิ่มเพื่อช่วยในการถ่ายทำและตัดต่อคลิปวิดีโอ จากตรงนี้ เนื้อหาและการถ่ายทำก็เริ่มมีความเป็นมืออาชีพมากขึ้น จนในปัจจุบันได้มีการเปิดบริษัท ป๊อปปี้ 9 เอ็นเทอร์เทนเมนต์ จำกัด เพื่อรับผลิตงานบันเทิงและสื่อโฆษณาทุกรูปแบบ ซึ่งตรงนี้อาจเป็นการต่อยอดจากแค่การรีวิวลินค้า ไปสู่การสร้างสินค้าทางวัฒนธรรมที่หลากหลายกว่าเดิม ที่สำคัญกว่านั้นคือ ระยะเวลาจากการเริ่มมีช่อง Mindset TV มาสู่การเป็นเจ้าของบริษัทรับทำสื่อเพียง 2 ปีเท่านั้น ซึ่งถือว่าไม่นาน ตรงนี้สะท้อนได้ถึงความสามารถ

⁵ ตรงนี้อาจมีข้อถกเถียงได้ว่า การที่ครอบครัวร่ำรวยทุนทางเศรษฐกิจก็ไม่ได้หมายความว่ายูทูปเบอร์ต้องรวยไปด้วย เพราะไม่ได้หมายความว่าได้ครอบครองทรัพย์สินของครอบครัวทั้งหมด หรืออาจทรัพย์สินยังไม่ได้ถูกถ่ายโอนมาให้แต่เฉพาะตัวคุณป๊อปปี้ก็มีทรัพย์สินในรูปแบบของหุ้นในบริษัทต่างๆ เช่น บริษัทบางกอกโพสต์ จำกัด (มหาชน) บริษัท โรงแรมเซ็นทรัลพลาซ่า จำกัด (มหาชน) บริษัทเซ็นทรัลพัฒนา จำกัด (มหาชน) และบริษัทเซ็นทรัล รีเทล คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ซึ่งรวมๆ แล้วมูลค่าประมาณเกือบสามพันล้านบาท

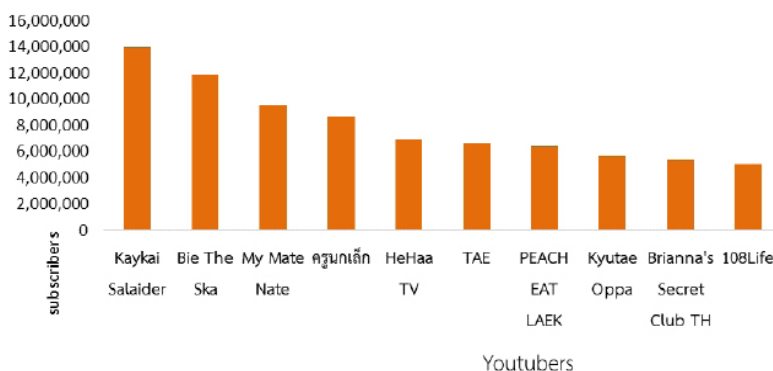

และโอกาสของการทำรายได้จากช่อง และแน่นอนว่าสะท้อนถึงพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่มั่นคงด้วย

จริงๆ แล้ว สำหรับผู้ที่มีทุนทางเศรษฐกิจสูงเช่นนี้ ย่อมได้ผลตอบแทนของทุนเป็นรายได้มหาศาลเป็นทุนเดิม ซึ่งคนที่ทำงานรับเงินเดือนหรือค่าแรงตามปกติไม่มีทางสะสมทรัพย์ตามทันแน่นอน (โรมัส พิกเตดี้, 2559) ปรากฏการณ์นี้จึงสะท้อนการที่ยูทูบเบอร์ ใช้ทุนต่างๆ ที่ถูกผนวกไว้ในอัตลักษณ์ของตน เพื่อการได้รับมรดกและการเพิ่มพูนทุนต่อไป แต่การสะสมทุนในพื้นที่ของยูทูบนี้อาจไม่ได้เดินตามรอยทฤษฎีมาร์กซิสต์ที่ไปสู่การรวมศูนย์ของทุน (capital concentration) จนเกิดวิกฤตการณ์แห่งชนชั้น หากแต่มันเป็นการรักษาไว้ซึ่งความต่างของชนชั้น (class distinction) ผ่านพื้นที่ในการผลิตสินค้าทางวัฒนธรรมนั่นเอง

2. การยกระดับระดับสถานภาพทางสังคมของยูทูบเบอร์ด้วยการเสริมสร้างทุน กรณี

ศึกษาที่ 2 ได้แสดงให้เห็นว่า ยูทูบเบอร์ที่มีชื่อเสียงไม่จำเป็นต้องมีพื้นเพทุนทางเศรษฐกิจที่สูงเสมอไป หากพิจารณาตามแนวคิดเรื่องทุนแล้ว การเลื่อนระดับชนชั้นทางสังคมจำเป็นต้องใช้เวลาในการบ่มเพาะทุนประเภทต่างๆ โดยเฉพาะบทบาทของการศึกษาและการปลูกฝังทางวัฒนธรรมถือเป็นกลไกสำคัญในการเลื่อนสถานะทางสังคม อย่างไรก็ตามโลกในปัจจุบันนี้เปลี่ยนแปลงอย่างมากด้วยบทบาทของสื่อดิจิทัล กลายเป็นสื่อสื่อดิจิทัลนี้เองที่มีส่วนในการช่วยให้บุคคลสามารถยับยั้งหรือปรับสถานภาพได้รวดเร็วในช่วงรุ่นอายุเดียว ซึ่งว่าไปแล้วจำนวนผู้ติดตามกลุ่มยูทูบเบอร์ที่ไม่ได้มีพื้นเพทุนทางเศรษฐกิจสูงถือว่ามากกว่ากลุ่มที่มีพื้นเพทุนทางเศรษฐกิจสูงอยู่พอควร รูปที่ 2 แสดงจำนวนผู้ติดตามของช่องต่างๆ เห็นได้ว่ายอดผู้ติดตาม 2 ล้านคนถือว่าไม่ได้อยู่ในอันดับต้นๆ ของกลุ่มนี้ยูทูบเบอร์ในกลุ่ม 3 อันดับแรกมียอดผู้ติดตามกว่า 10 ล้านคน และช่องของบี เดอะสกา ก็อยู่ในกลุ่มนี้ด้วย

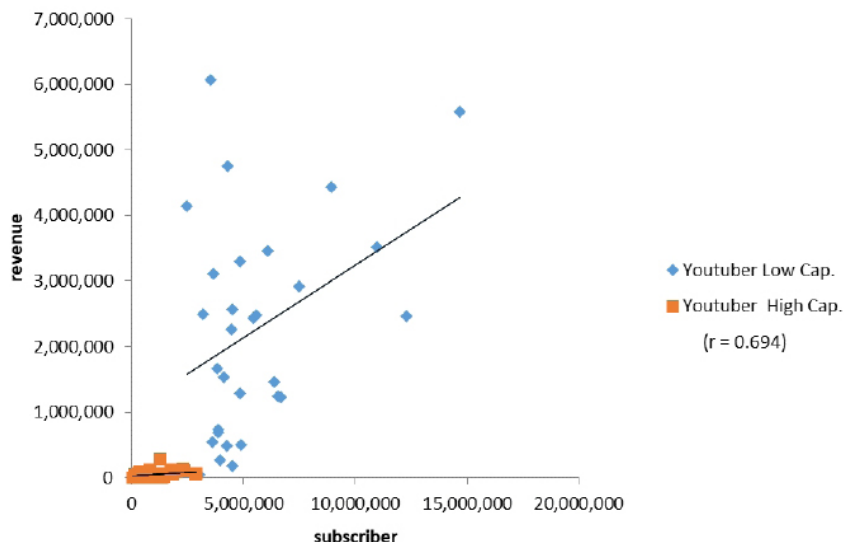

ภาพที่ 2 กราฟแสดงจำนวนผู้ติดตามในช่องยูทูบเบอร์ที่มีทุนทางเศรษฐกิจต่ำกว่า

รายได้ของยูทูบเบอร์มีความสัมพันธ์กับ ยอดผู้ติดตาม ภาพที่ 3 แสดงข้อมูลภาพตัดขวาง (cross sectional data) ของยอดผู้ติดตามและ รายได้ของยูทูบเบอร์สองกลุ่ม ณ เดือน มีนาคม 2564 เห็นได้ว่าค่าสหสัมพันธ์คือ 0.69 ซึ่งถือว่าสูง แต่ความน่าสนใจอยู่ที่จุดการกระจาย (scatter plot) โดยสีฟ้าแสดงกลุ่มยูทูบเบอร์ที่ไม่มีพื้นเพของ ทุนทางเศรษฐกิจที่สูง และสีส้มแสดงกลุ่มที่มีพื้นเพ ทุนทางเศรษฐกิจสูง เห็นได้ว่ากลุ่มสีส้มมีการ กระจุกอยู่ด้านล่าง แสดงถึงยอดผู้ติดตามและ รายได้จากช่องที่ต่ำกว่ากลุ่มสีฟ้า ตรงนี้อธิบาย ได้ว่า เนื้อหาวิดีโอของกลุ่มสีฟ้าอาจเข้าถึงกลุ่มผู้ชม

ได้ดีกว่าเพราะนำเสนอไลฟ์สไตล์ที่ต้องการระดับ ทุนต่างๆ ที่ไม่แตกต่างจากผู้ชมมากนัก เช่น รายการ ท่องเที่ยวของช่องบี๊ เดอะสกา ที่ในรายได้เสนอ ค่าใช้จ่ายต่างๆ ในการท่องเที่ยววันนั้น ซึ่งก็อยู่ในระดับ ที่ชนชั้นกลางสามารถจับจ่ายได้⁶ ซึ่งเมื่อเทียบกับ บางรายการของกลุ่มสีส้ม เช่น I Roam Alone ที่ทำเนื้อหาเที่ยวอเมริกาและมีการเช่าอพาร์ทเมนต์ อยู่ 1 เดือน แน่นอนว่าการตัดสินใจนี้มีความประหยัด ทางเศรษฐกิจ (การเช่าที่พักรายเดือนย่อมถูกกว่า การพักที่โรงแรมตลอด 1 เดือน) แต่ก็ไม่ได้แปลว่า ถูกสำหรับคนทั่วไป ยังไม่นับการลงงานไปเที่ยว เป็นเดือน ซึ่งคนทั่วไปทำได้ยาก

ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้และยอดผู้ติดตามของยูทูบเบอร์ที่มีทุนทางเศรษฐกิจระดับสูงและไม่สูง

ปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงสื่อถึงนัยแห่ง “โอกาส” ที่ยูทูบเบอร์สามารถนำเสนอเนื้อหาเพื่อ เพิ่มทุนทางเศรษฐกิจผ่านช่องทางยูทูบได้ ซึ่งเมื่อ ดูข้อมูลตามแกนเวลาตามของช่องบี๊ เดอะสกา

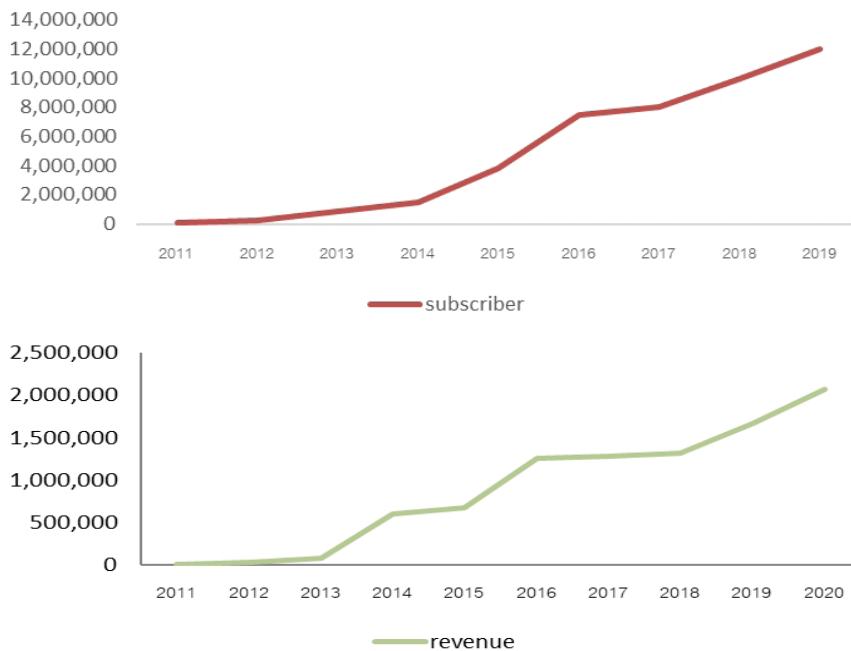
ในภาพที่ 4 พบว่า มีจำนวนยอดผู้ชมเพิ่มและ รายได้ของช่องก็เพิ่มขึ้นเป็นขั้นบันได จากหลักหมื่น กลายเป็นหลักล้าน ภายใน 9 ปี อย่างไรก็ตาม ข้อมูลนี้ไม่ได้สะท้อนรายได้ทั้งหมด เพราะยังมีการ

⁶ มีบางตอนที่ค่าใช้จ่ายสูง เช่น การไปเกาหลีเหนือ เพราะต้องผ่านบริษัทที่จัดการท่องเที่ยวให้โดยเฉพาะ

“คอลแลป” กับสินค้าอื่น ๆ และวางขายใน The Ska Shop รวบรวมได้จากการสปอนเซอร์ในแต่ละคลิป ตรงนี้บ่งชี้ถึงชื่อเสียง (บางที่เขาอาจมีแฟนคลับมากกว่าดาราดังบางคนด้วย) และการส่งสมทุนทางสัญลักษณ์ของช่อง นอกจากนี้ยังพิจารณาเพิ่มเติมถึงการแสดงออกของทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับรสนิยมแห่งความหรูหราด้วย เช่น คลิป “เซอร์ไพรส์พ่อแม่ ชื้อบ้านในฝันของปีเตอร์สกา” โดยเปิดเผยบ้านที่คุณบ๊อซื้อให้ครอบครัว ณ ใจกลาง

เมืองกรุงเทพฯ ย่านลาดพร้าว มูลค่า 32 ล้านบาท และมีรายละเอียดของภายในตัวบ้านที่ตกแต่งอย่างหรูหรา หรือคลิปที่มีการให้สัมภาษณ์ในช่องของฌอน บูรณะหิรัญ ที่คุณบ๊อแนะนำของที่ใช้ส่วนตัว ทั้งสร้อยจากอิตาลีราคา 9 หมื่นบาท หรือนาฬิกาโรเล็กซ์รุ่นเดโพน่า เรือนละกว่าล้านบาท สิ่งของต่างๆ นี้ ถือเป็นตัวบ่งชี้การเพิ่มระดับของทุนทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม โดยการที่มีชื่อเสียงหรือมีทุนทางสัญลักษณ์เพิ่มขึ้น

ภาพที่ 4 ยอดผู้ติดตาม (บน) และรายได้ (ล่าง) ตั้งแต่ปี 2011-2020 ของช่องปีเตอร์สกา

หากพิจารณาตามกรอบคิดเรื่องทุนแล้ว สังคมทุนนิยมย่อมเปิดโอกาสในการเลื่อนสถานะของทุนได้มากกว่าสังคมก่อนหน้า นั่นเพราะว่ามีพัฒนาการของระบบการศึกษาที่เข้าถึงกลุ่มชนชั้นต่างๆ มากขึ้น ซึ่งไม่เหมือนกับสังคมก่อนหน้าที่

ชนชั้นผูกติดกับฐานันดรและตระกูล แต่ในปัจจุบันที่เป็นยุคแห่งสื่อดิจิทัล เรากลับพบถึงโอกาสในการเลื่อนชนชั้นด้วยการเสริมสร้างทุนต่างๆ ผ่านช่องทางของทุนสารสนเทศได้ อย่างไรก็ตามบทบาทของทุนสารสนเทศในการกระตุ้นให้เกิดการส่งสม

และแปรสภาพทุนต่างๆ ไม่ใช่ปัจจัยทั้งหมดความสำเร็จที่ได้มานั้นย่อมต้องคุณสมบัติอื่นๆ ด้วย เช่น ประสบการณ์ ความคิดสร้างสรรค์ ความกระตือรือร้นในการทำเนื้อหา ฯลฯ ดังนั้นแล้ว ความเป็นชาวดิจิทัล (digital native) ของคนรุ่นใหม่ที่มีความคุ้นเคยในการใช้งาน (command) ทุนสารสนเทศจึงอาจไม่ใช่ข้อได้เปรียบเสมอไป แต่อย่างน้อยที่สุดการอภิปรายนี้ได้ให้ความหวังแก่สังคมว่า “โอกาส” ไม่จำเป็นต้องเป็นของผู้ที่มีทุนต่างๆ สูงเสมอไป

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

การศึกษานี้ทำให้เห็นบทบาทของยูทูบในฐานะเครื่องมือช่วยในการเลื่อนสถานะของทุนต่างๆ ดังนั้น นโยบายที่เกี่ยวกับความเข้าใจดิจิทัล (digital literacy) และจริยธรรมดิจิทัล (digital ethics) จึงยังควรส่งเสริมในระดับประเทศ กระนั้นจริยธรรมที่ว่านี้ไม่ใช่เรื่องหลักธรรมทางศาสนา แต่เป็นการ “รู้ทัน” ข้อมูลออนไลน์และสามารถประเมินผลกระทบของการสร้างเนื้อหาที่มีต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ผู้สร้าง แพลตฟอร์ม ผู้เผยแพร่ และผู้ชมได้

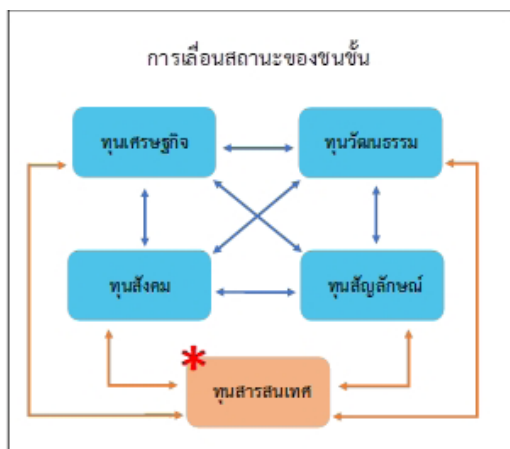
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

กรณีศึกษาที่ได้อภิปรายมาล้วนเป็น

ช่องที่มีการสร้างเนื้อหาแบบมืออาชีพ คือ ในแต่ละตอนมีประเด็นและเรื่องราวชัดเจน อย่างไรก็ตามปรากฏการณ์ล่าสุดเราอาจพบเห็นการสร้างเนื้อหาที่อาจ “ไม่มีเนื้อหา” เลยก็ได้ เช่น ถ่ายตอนเจ้าของช่องนั่งทานอาหารเฉยๆ แต่กลับได้รับความนิยมมหาศาล ดังนั้น การศึกษาในอนาคตควรพิจารณาเพิ่มเติมถึงเหตุปัจจัย “ภายนอก” เนื้อหาที่เข้ามาผสมในการสร้างอัตลักษณ์ของยูทูบเบอร์ (เช่น การมีกรณีพิพาททางกฎหมายอาจทำให้ช่องเป็นที่สนใจ แม้ว่าไม่ต้องสร้างเนื้อหาใดๆ) และส่งแรงต่อเนื่องให้เกิดการสั่งสมทุนต่างๆ นอกจากนี้การขยายผลไปสู่การศึกษากลุ่มยูทูบเบอร์ที่มีพื้นเพทุนทางเศรษฐกิจต่ำ ก็จะช่วยเติมเต็มภาพการเลื่อนสถานะของทุนได้

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การศึกษานี้ได้ต่อยอดแนวคิดเรื่องทุนของบูดีเยอร์ โดยเพิ่มบทบาทของยูทูบ ในฐานะที่เป็นทุนสารสนเทศเข้ามาเป็นองค์ประกอบ ทำให้เห็นรูปแบบของการเลื่อนสถานะด้วยการสั่งสมทุนในกลุ่มคนที่ไม่มีพื้นเพทุนต่างๆ สูงได้แน่นอนว่าความสำเร็จนั้น ไม่ใช่เรื่องของการใช้ประโยชน์หรือการเข้าถึงยูทูบอย่างเดียว แต่ต้องมีคุณสมบัติอื่นที่ส่งเสริมการเป็นผู้สร้างสรรค์เนื้อหาที่ดีด้วย

ภาพที่ 5 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กนกศักดิ์ แก้วเทพ. (2546). เศรษฐศาสตร์การเมืองของสื่อสารมวลชน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โรมัส พิเก็ตตี. (2556). ทุนนิยมในศตวรรษที่ 21. แปลโดย นรินทร์ องค์อินทรี. กรุงเทพฯ: บางกอกโพสต์.
- นรชิต จิรภัทรธรรม และปิยธิดา ชำชนมะลี. (2564). การบริโภคเชิงวัฒนธรรมของกล้องฟิล์ม. วารสาร เศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ, 8(1), 162-179.
- รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข. (2550). ชนชั้นนำในการเมืองไทยปัจจุบัน: การศึกษากระบวนการผลิตซ้ำทุน วัฒนธรรมตามแนวปีแอร์ บูร์ดิเอด. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์. (2547). โครงสร้างตลาดสื่อวิทยุและโทรทัศน์. ใน นวลน้อย ตรีรัตน์ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ (บรรณาธิการ), เสรีภาพสื่อไทยในยุคเศรษฐกิจการเมืองผูกขาด (หน้า 1-48). กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2557). ทฤษฎีสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bie the ska. (2563). เซอร์ไพรส์พ่อแม่ ชื้อบ้านในฝันของปีเตอร์สกา. เข้าถึงได้จาก <https://youtu.be/OE6D20hhEtk>
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste* (Richard Nice, Trans). Massachusetts: Harvard University.
- Buranahiran, S. (2563). บุกบ้าน King of Youtube ที่มีผู้ติดตามมากกว่า 10 ล้านคน ปีเตอร์สกา - บุกบ้าน กับบุรณะหิรัญ. เข้าถึงได้จาก <https://www.youtube.com/watch?v=ICPi9GzAk5o>

- Karmali, N. (Ed.). (2021). *THAILAND'S RICHEST 2021*. *Forbes Asia*. Retrieved from <https://www.forbes.com/lists/thailandbillionaires/#38e316df223e>
- Van Dijk, J. A. G. M. (2005). *The deepening divide: Inequality in the information society*. Thousand Oaks, CA: Sage.

ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้ใหญ่บ้านในตำบลบ้านเป็ด

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น*

The Buddhist Leadership of the Village Headman in Ban Pet Sub-district, Mueang district, Khon Kaen Province

พระมหาศุภกิจ สบโอบ (ครองศิริรัตน์), พระโสภณพัฒนบัณฑิต และพระครูสุริย์กัมภีรญาณ

Phamaha Supakit Dhammo (Kongsirirat), Phra Sophonphattanabundit

and Phrakhru Sudhikhambhirayan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: mo_jii@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำในคัมภีร์ทางพุทธศาสนา 2) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้ใหญ่บ้านในตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 3) ศึกษาวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้ใหญ่บ้านในตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น รูปแบบการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีผู้ให้ข้อมูล 25 รูป/คน วิเคราะห์เรียบเรียงข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำในคัมภีร์ทางพุทธศาสนา พบว่า หลักธรรมและคุณธรรม ในการบริหารเกี่ยวกับบทบาทของผู้ผู้นำ ที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการทำหน้าที่บริหาร หลักบริหาร 6 ประการเป็นหลักในการบริหารและคุณธรรมที่คอยสนับสนุนในทางที่ดีแก่ผู้นำ ซึ่งเป็นกำลังสนับสนุนส่งเสริมให้การปกครองมีประสิทธิภาพ

2. ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้ใหญ่บ้านในตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า สามารถแบ่งเป็นด้านได้ดังนี้ ด้านมีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกล มีการวางแผนพัฒนาหมู่บ้านประจำปี ด้านความรู้ความสามารถ ใช้ความรู้นำพาชาวบ้านพัฒนาหมู่บ้าน ด้านมนุษยสัมพันธ์ สุภาพเป็นกันเอง ด้านความอดทน เอาใจใส่ไม่เหน็ดเหนื่อย ด้านขยันหมั่นเพียรมีความตื่นตัว ด้านความเอื้อเฟื้อรักเพื่อนร่วมงานมีน้ำใจ

*ได้รับบทความ: 31 พฤษภาคม 2564; แก้ไขบทความ: 15 กรกฎาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 17 ธันวาคม 2564

Received: May 31, 2021; Revised: July 15, 2021; Accepted: December 17, 2021

3. วิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้ใหญ่บ้านในตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า การที่ผู้ใหญ่บ้านมีภาวะผู้นำเชิงพุทธ มีคุณธรรมและจริยธรรม มีความประพฤติที่ดีงาม นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา มาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ เป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมงานบุญต่างๆ สอดรับกับวิถีชีวิตของชุมชน การที่สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้คงเป็นเพราะชาวบ้านส่วนมากนับถือพุทธศาสนา ยังคงให้ความสำคัญกับหลักพุทธศาสนา มาแต่โบราณ เป็นจุดเด่นของผู้ใหญ่บ้าน และจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข การที่ผู้ใหญ่บ้านทำงานได้ไม่เต็มที่ อาศัยผู้ช่วยในการทำงาน ทำให้งานล่าช้า สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้คงเป็นเพราะผู้ใหญ่บ้านมีเงินเดือนน้อยไม่พอค่าใช้จ่ายต้องทำอาชีพเสริม

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงพุทธ; ผู้ใหญ่บ้าน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study leadership in Buddhist scriptures; 2) to study Buddhist leadership of village headmen in Ban Pet Sub-district, Muang District, Khon Kaen Province, 3) to analytically study the Buddhist leadership of village headmen in Ban Pet Sub-district in Ban Pet Sub-district, Mueang District, Khon Kaen Province. The study was carried out by means qualitative research. The data collection was conducted from studying documents and in-depth interviews. The obtained data were interpreted by descriptive analysis according to the inductive method with 25 informants/person.

The results of the research were as follows:

1. Leadership in Buddhist scriptures: principles and virtues in the administration of the role of the leader used as a guideline in performing administrative duties include six main principles of administration and morality that supports in a good way for leaders in promoting governance effectively.

2. Buddhist leadership of the headman in Ban Pet Sub-district, Mueang District, Khon Kaen Province can be divided into the following aspects: far-sighted vision with an annual village development plan; knowledge and ability used the knowledge to lead the villagers to develop the village; interpersonal relation, with easiness to get along with people; patience with attention, and not escape from work; alerting and diligence; friendliness, love for colleagues, kindness.

3. The analysis of the Buddhist leadership of the village headman in Ban Pet Sub-district: when the headman has a Buddhist leadership, morality and ethics, good behavior by bringing the principles in Buddhism to be used as a guideline for being a leader in organizing various merit-making activities in line with the way of life of the community. These things can happen probably because in this district of Ban Pet, most of the villagers practice Buddhism and still respects Buddhism since ancient times. This is the highlight of the headman. However, weaknesses that should be corrected is the poor management of the headman, caused by not being able to work fully, irresponsibility or relying only on an assistant at work. These things can happen because the headman has a low salary not enough for expenses. They must do additional occupations causing corruption problems.

Keywords: the Buddhist leadership; headmen

1. บทนำ

การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขนั้น สมาชิกในสังคมจะต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ในด้านต่างๆ เช่น การพึ่งพาอาศัยให้ความช่วยเหลือกัน มีความสามัคคีและร่วมมือกันพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Social Animal) ที่จะต้องมีกิจกรรมทำร่วมกันอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น การรวมตัวกันเป็นสังคมนั้นมนุษย์จำต้องมีกิจกรรมที่เกิดจากการรวมตัวของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีการติดต่อซึ่งกันและกันเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ในขณะที่เดียวกันมนุษย์ในสังคมก็อาศัย บรรทัดฐาน หรือกฎหมาย ระเบียบประเพณีและ สมมติสถานภาพ พร้อมทั้งบทบาทที่เหมาะสมให้ แก่บุคคลต่างๆ ในสังคม อย่างมีศักดิ์ศรี มีสิทธิและมีเกียรติ (จำนงค์ อธิวัฒน์สิทธิ์, 2544, หน้า 143)

ระบบการปกครองและการบริหารจัดการ องค์กร ไม่ว่าจะเป็นไปในระดับใดก็ตาม จำเป็นต้องมีผู้นำ ผู้นำจัดว่าเป็นตัวจักรสำคัญอย่างยิ่งที่จะ

ทำให้กลไกในระบบนั้นๆ ดำเนินไปเพื่อประโยชน์ แก่สังคม บุคคลที่มีฐานะผู้นำมีภาระ ในการกำหนด และดำเนินนโยบาย ในการบริหารระดับประเทศ หรือองค์กรชุมชนหน่วยงานต่างๆ นับว่า เป็นผู้ มีบทบาทและหน้าที่ ในการจัดการรวมถึงริเริ่ม วางแผน การบริหารกำกับและการดำเนินการ ปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้สัมฤทธิ์ผลตาม เป้าหมาย (ศรีศาสนาวงศ์, 2553, หน้า 1) จึงกล่าว ได้ว่า ผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการนำพา องค์กรไปสู่ผลสำเร็จในการบริหารงานและผู้นำนั้น เป็นศูนย์รวมแห่งการรวมพลังของบุคคลในองค์กร

การอยู่ในชุมชนสังคมมีความแตกต่าง และหลากหลาย ทั้งในด้านของความรู้สึกนึกคิด ความต้องการ ทำให้มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน และจะทำให้เกิดปัญหาระหว่างกัน เพื่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ตอบสนองต่อความ ต้องการ เพื่อบรรลุประโยชน์และความสำเร็จที่เป็น จุดหมายร่วมกัน ต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจ

ระหว่างกันเป็นสิ่งสำคัญ สื่อกลางที่สำคัญในการช่วยประสานคนในชุมชนให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ คือ “ผู้ใหญ่บ้าน” ซึ่งเป็นบุคคลที่มาช่วยประสานกำลังแรงใจและสมองในการทำงานร่วมกันให้เป็นไปในทางที่ดีงาน ด้านการพัฒนาชุมชนในท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้านเป็นสถาบันที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านาน และยังคงดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยเป็นผู้ช่วยเหลือทางราชการ ภายใต้การกำกับดูแลของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย คุณสมบัติเบื้องต้นของผู้ใหญ่บ้านมีสัญชาติไทยโดยการเกิด อายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี บริบูรณ์ แต่ไม่เกิน 60 ปี บริบูรณ์ในวันรับเลือก ไม่เป็นนักบวช ไม่ทุพพลภาพ ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด ฯลฯ เข้าสู่งตำแหน่งด้วยการเลือกของประชาชนและรับการประเมินผลอย่างน้อยทุก 5 ปี พ้นจากตำแหน่งเมื่ออายุครบ 60 ปี (กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง, 2536, หน้า 115) ถือได้ว่าเป็นบุคคลที่สำคัญในหมู่บ้าน

ตำบลบ้านเป็ด เป็นตำบลขนาดใหญ่ แยกตัวออกมาจากตำบลเมืองเก่า เมื่อปี พ.ศ. 2539 มีประวัติความเป็นมายาวนาน ปัจจุบันตำบลบ้านเป็ดมี 23 หมู่บ้าน มีผู้ใหญ่บ้าน 23 คน ปัจจุบันในการดำรงตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้าน มีวาระถึงอายุ 60 ปี จากเดิมมีวาระละ 5 ปี การอยู่ในตำแหน่งนานๆ ทำให้เกิดการผูกขาดอำนาจและสร้างอิทธิพลในท้องถิ่น ฉะนั้นจึงต้องใช้หลักภาวะผู้นำเชิงพุทธเข้ามาเพื่อช่วยในการทำงานของผู้ใหญ่บ้านและเพื่อให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุดหลักพุทธธรรมเป็นหลักพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของคนไทย

มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ช่วยให้สังคมไทยดำเนินไปอย่างสันติสุข หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นหลักแห่งความเป็นจริงที่สามารถนำมาใช้ได้ทุกยุคทุกสมัยกับคนทุกระดับชั้น โดยเฉพาะการบริหารงานต่างๆ ผู้บริหารสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับทฤษฎี หรือศาสตร์ที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2540, หน้า 43) หลักธรรมที่ควรนำมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานให้สำเร็จ คือ สังคหัตถ์ 4 ทศยปาปณิกสูตร (องคตูกก. (ไทย) 21/147/203) เป็นต้น ผู้ใหญ่บ้านที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับทุกคนคือจะต้องเป็นผู้ที่สามารถครองตน คือสามารถประพฤติ ตนตามหลักพุทธธรรมให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น สามารถครองคน คือครองจิตใจของคนให้สามารถปฏิบัติงานด้วยความพอใจ เต็มใจ มิใช่มาจากการบังคับบัญชาตามบทบาทหน้าที่แต่เพียงอย่างเดียว เท่านั้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้ใหญ่บ้าน ภายในตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผู้นำเป็นสิ่งที่ เป็นรูปธรรม คือเป็นตัวบุคคล สามารถจับต้องหรือสัมผัสได้ แต่ภาวะผู้นำนั้น เป็นนามธรรมอยู่ภายในตัวของผู้นำ ไม่สามารถที่ จะแตะต้องหรือสัมผัสได้ แต่ก็สามารถสะท้อนออกมาในลักษณะต่างๆ ของผู้นำ ทั้งทางกาย และวาจา แต่ก็สามารถรู้ได้ว่าผู้นำคนไหนมีภาวะผู้นำหรือไม่ ถึงแม้จะสะท้อนออกมาในลักษณะที่ไม่ดี ก็ยังถือว่าเป็นภาวะผู้นำ ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องมีหลักธรรมต่างๆ ในพระพุทธศาสนาคอยกำกับ ควบคุม ให้สะท้อนลักษณะของภาวะผู้นำออกมาในลักษณะที่ดีมาก

ที่สุดเท่าที่จะมากได้ ผู้ใหญ่บ้านที่มีภาวะผู้นำ มีคุณธรรมและจริยธรรมที่เข้มแข็งก็จะส่งผลต่อ ความเจริญและการพัฒนาของหมู่บ้าน ทำให้ได้ ข้อมูลด้านการปกครองและการพัฒนาตนเองของ หมู่บ้าน แนวทางในการพัฒนาตนเองของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งจะส่งผลดีต่อประสิทธิภาพการทำงานของ ผู้ใหญ่บ้านมากขึ้นตามไปด้วยเช่นกัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำในคัมภีร์ทาง พุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธของ ผู้ใหญ่บ้านในตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัด ขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงพุทธ ของผู้ใหญ่บ้านในตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การทำวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) มุ่งศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำ เชิงพุทธของผู้ใหญ่บ้าน ในเขตตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่การวิจัยภาคสนาม ณ ตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น และสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูล หลักที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการเลือกแบบ เจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ ชัดเจนและเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ใหญ่บ้าน

ในตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยเลือกผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้าน จากกลุ่มหมู่บ้าน ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก กลุ่มละ 3 หมู่บ้าน ตามลำดับประชากรสูงสุด แบ่งประชากร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้ 1) พระสงฆ์ ในพื้นที่ จำนวน 5 รูป 2) ปลัดอำเภอในพื้นที่ จำนวน 1 คน 3) กำนันในพื้นที่ จำนวน 1 คน 4) ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ จำนวน 9 คน 5) ชาวบ้าน ในพื้นที่ จำนวน 9 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 25 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบ สัมภาษณ์เชิงลึก 2 แบบ 1) แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ใหญ่บ้าน 2) แบบสัมภาษณ์สำหรับประชาชนทั่วไป ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสาร หลักฐานที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการ ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ การวิจัยโดยแบ่งแหล่งข้อมูลการศึกษา คือ 1) ข้อมูล ปฐมภูมิได้แก่พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัยทั้งฉบับภาษาไทย รวมถึงข้อมูลที่ได้ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่หนังสือ ตำราเอกสารทางวิชาการ บทความ เว็บไซต์ และงานวิจัย 3) รวบรวมข้อมูลจากบท สัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 กลุ่ม 4) รวบรวม ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการเก็บแบบสัมภาษณ์ไป วิเคราะห์ข้อมูล 5) รวบรวมเรียบเรียงข้อมูลทั้งที่ได้ จากภาคทฤษฎีและภาคสนามมาจัดหมวดหมู่ นำข้อมูลที่ได้อาจจัดหมวดหมู่ข้อมูล แยกแยะข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปและอภิปรายผล นำเสนอ ข้อมูลใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์

4. สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำในคัมภีร์ทางพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมและคุณธรรม เกี่ยวกับบทบาทของผู้นำ ที่ใช้เป็นแนวทางในการทำหน้าที่บริหาร เช่น พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 อคติ 4 อิทธิบาท 4 สัปปริสธรรม 7 อปริหานิยธรรม 7 ทุติยาปานิโกสูตร และหลักบริหาร 6 เป็นต้น หลักในการบริหารและคุณธรรม ที่คอยสนับสนุนในทางที่ดีแก่ผู้นำ ซึ่งเป็นกำลังสนับสนุนส่งเสริมให้การปกครองมีประสิทธิภาพ จะต้องประกอบด้วยคุณธรรมคือ จักขุมาผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลมีหูตาไวและกว้างไกลสามารถจำแนกบุคคล และเหตุการณ์ วิธโรผู้นำมีปัญหา มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน นิสสยสัมปโน ผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี ได้รับความเชื่อถือ จากผู้อื่นเข้ากับคนได้ง่าย

ลักษณะผู้นำ 6 ข้อ ขมา มีความอดทนเก่ง อิกขนา หนักแน่นใจใส่ตรวจตราหรือติดตาม ขาคริยะ ระวังระไว อุฏฐานะ หนักแน่น สังวิภาคะ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ทยา เอ็นดู ประรณาดิ ผู้นำเป็นแกนกลางในการบริหารงาน มีจุดหมายและหลัก การตรงไปตรงมาไม่เอียงเอียงไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น อาศัยหลักธรรมในพระพุทธศาสนาใช้เป็นแนวทางในการทำหน้าที่บริหาร นำมาปฏิบัติทำให้เกิดการพัฒนา ส่งผลดีต่อประสิทธิภาพการทำงาน

2. ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

ผู้นำ มาจากคำว่า นายกรูปวิเคราะหว่า “เนตติ นายโก” “ผู้ใดยอมนำไป เหตุนั้น ผู้นั้นชื่อว่า นายก (ผู้นำไป)” แปลตามศัพท์: บุคคลผู้นำไป ผู้นำ หมายถึง ผู้มีความรู้ความสามารถ มีอิทธิพล

บารมี มีคุณวิทย์วุฒิ และมีประสบการณ์ในการทำงานสูง ผู้นำมี 1 แบบ 1) ผู้นำตามหน้าที่หรือผู้นำที่เป็นทางการ เช่น ข้าราชการ ผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้ง 2) ผู้นำตามธรรมชาติหรือผู้นำที่ไม่เป็นทางการ เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน พระสงฆ์ผู้นำทางจิตวิญญาณ ผู้ที่มีบุคลิกภาพดี น่าเชื่อถือ

ภาวะผู้นำ หมายถึง มีสติปัญญา มีความรู้ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความกล้าหาญกล้าตัดสินใจ มีไหวพริบ ฉลาดในการพูดจูงใจคน มีความเสียสละ มีความทันสมัยในด้านความคิด วางตัวเหมาะสมมีฐานะทางสังคม มีกระตือรือร้น ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับยุคสมัยมีฐานะเป็นหลักของสังคม

ภาวะผู้นำเชิงพุทธ หมายถึง นำหลักธรรมในพุทธศาสนามาใช้ในการบริหารปกครอง ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด จะได้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันในชุมชน สนับสนุนกิจกรรมด้านพุทธศาสนา มีความประพฤติดีเป็นตัวอย่างที่ดีแบบชาวพุทธ มีคุณธรรม มีความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ของชาวพุทธ สามารถนำพาชาวบ้านประกอบพิธีทางศาสนาได้

ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านจักขุมา (วิสัยทัศน์มองการณ์ไกล) มีวิสัยทัศน์ในการบริหาร มีเป้าหมายในการทำงานดี มีการวางแผนการทำงานปรึกษาคณะกรรมการหมู่บ้านปีนี้จะพัฒนาหมู่บ้านไปในทิศทางใด ส่งแผนพัฒนาระยะสั้น 1 ปี ระยะยาว 4 ปี ให้อบจ. และอบต. ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม โดยมีจริยธรรมคือความเมตตา ความเกื้อกูลสงเคราะห์ทำงานด้วยจิตอาสาไม่หวังผลตอบแทน 2) ด้านวิรุโ (มีความรู้ความชำนาญ) ใช้ความรู้ทุกด้านนำพาชาวบ้านพัฒนาหมู่บ้าน มีความจริงใจไม่ถ้อมีเมตตาให้สิ่งของในโอกาสสำคัญต่าง ให้ความเชื่อใจในเวลาทำงาน มีความกรุณาปรารถนาดีสนับสนุนให้เขาได้รับในสิ่งที่ดี มุทิตาแสดงความยินดีเมื่อเขาประสบความสำเร็จ มีอุเบกขาวางเฉยให้อภัยถ้าสิ่งนั้นเราสามารถแก้ไขได้และให้กำลังใจกันไม่ทับลม การใช้คนให้ถูกกับงาน เป็นที่พึ่งของชาวบ้าน อาศัยประสบการณ์ในการเคยเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านมาก่อน มีระเบียบวินัย มีการวางแผนติดตามงาน 3) ด้านนิสัยสัมพันธ์ (มีมนุษยสัมพันธ์) พบว่า มีมนุษยสัมพันธ์ดีพูดดี เป็นที่ยอมรับของชาวบ้าน สามารถชักจูงชาวบ้านให้ร่วมมือทำงานต่างๆ ให้สำเร็จไปได้ด้วยดี ยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นมิตรทำตัวให้น่ารัก เข้ากับคนได้ง่าย ช่วยเหลือช่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นงานศพ งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ และร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ กับทางวัดไม่ได้ขาดใช้เสียงตามสายในการประกาศข่าวสารทั้งทางบ้านเมืองและทางวัด มีมนุษยสัมพันธ์ไม่มีอคติใช้เมตตาธรรม 4) ด้านขมา อิกขนา (มีความอดทน เอาใจใส่ในการทำงาน) พบว่า มีความอดทนไม่หนึ่งงาน เอาใจใส่จนงานเสร็จไม่หนึ่งงาน ดูแลงานภายในวัดดีรับผิดชอบต่อการงานดีสามารถพึ่งพาได้ มีความเอาใจใส่กับงานที่ได้รับมอบหมาย มีความอดทนต่อหน้าที่ไม่ทิ้งงานอยู่ช่วยจนงานเสร็จ มีความหนักแน่นไม่หวั่นไหวต่อคำนิทา มีความอดทน แม้จะโดนบ่นโดนด่าก็ทำงานจนสำเร็จไม่ทิ้งกลางทาง เอาใจใส่

ต่องานดี 5) ด้านชาคริยะ อุภูฐานะ (มีความกระตือรือร้น ขยันหมั่นเพียร) พบว่า มีแอคติฟสูงอยากพัฒนาหมู่บ้าน วังเดินทางประมาณต่างๆ มาพัฒนาหมู่บ้าน อยากที่จะทำงานและต้องทำให้เสร็จไม่ปล่อยทิ้งครั้งๆ กลางๆ มีความรับผิดชอบอดส่องดูแลแก้ไขปัญหาต่างๆ ไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดมีความกระตือรือร้นในการทำงาน เปิดโรงเรียนผู้สูงอายุ มีความขยันพาลูกบ้านทำดอกไม้จันทน์ส่งเสริมอาชีพในชุมชน 6) ด้านสังวิภาคหยา (ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อห่วยโยเอาใจใส่ผู้ร่วมงาน) พบว่า มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่น้ำใจดีกับเพื่อนร่วมงาน เป็นที่รักของชาวบ้านเป็นที่พึ่งให้ชาวบ้านได้ยิ้มแย้มพูด รู้จักเสียสละ มีความห่วงใยดูแลเอาใจใส่เพื่อนร่วมงานดีมีการออกเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียงภายในหมู่บ้าน มีน้ำใจชอบช่วยเหลือแบ่งปันอยู่เสมอคอยดูแลพ่อแม่และคนแก่ในชุมชนดี

3. วิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้ใหญ่บ้านในตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

3.1 ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้ใหญ่บ้านภายในตำบลบ้านเป็ด พบว่า การที่ผู้ใหญ่บ้านจะมีภาวะผู้นำเชิงพุทธ มีคุณธรรมและจริยธรรม มีความประพฤติที่ดีงาม นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา มาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ มีศีลธรรมประจำใจเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมงานบุญต่างๆทางพุทธศาสนา มีส่วนสำคัญในการจัดกิจกรรมภายในวัดเช่นการประชาสัมพันธ์ต่างๆ ไม่อิจฉาริขยา ไม่กลัวคนอื่นได้ดีกว่าตนเองเป็นผู้ที่มีจิตใจดี มีความสุขมีบุญ ทำงานด้วยความจริงใจ ยอมรับทำใจได้ในกาแก้ไขตนเอง ทำงานด้วยความสบายใจ เอาหลักธรรมมาประคองหัวใจ ทำดี

ได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เมื่อทำดีต้องได้ดีแน่นอน การที่สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้คงเป็นเพราะชาวบ้านในเขตตำบลบ้านเป็ดนี้ ยังคงให้ความเคารพนับถือพุทธศาสนา มาแต่โบราณ และยังคงอนุรักษ์ประเพณีตามฮีตเก่าโบราณ ปัจจุบันหลายหมู่บ้านขยายใหญ่ขึ้นกลายเป็นชุมชนเมือง ผู้ใหญ่บ้านต่างช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนไว้อย่าให้หายไปเช่นบ้านเป็ดมีการอุปสมบทหมู่ในบุญเดือน 6 เป็นประจำทุกปี เอาใจใส่ในงานพระพุทธศาสนา เป็นประเพณีประจำถิ่นก็ต้องช่วยกันรักษาไว้ให้ลูกหลาน เป็นจุดเด่นของผู้ใหญ่บ้าน และจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข การที่ผู้ใหญ่บ้านทำงานได้ไม่เต็มที่ ทำงานล่าช้าอาศัยแต่ผู้ช่วยในการทำงาน สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้คงเป็นเพราะผู้ใหญ่บ้านมีเงินเดือนน้อยไม่พอค่าใช้จ่าย ต้องทำอาชีพเสริม

3.2 ผู้นำเชิงพุทธ ควรดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน พบว่า การที่ผู้นำเชิงพุทธ ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยการใช้สันติวิธี ไม่ใช้ความรุนแรงขึ้นอยู่กับปัญหา มองปัญหาให้เป็นโอกาส เอาใจเขามาใส่ใจเรา ถ้าเราเป็นแบบนี้บ้างเราจะเป็นอย่างไร ไม่มีอคติ มีความยุติธรรมในการตัดสิน ใช้หลักเมตตา พอให้อภัยได้ก็ควรให้อภัยเพราะมีแต่ลูกหลาน ไม่เห็นแก่ส่วนตัวและพวกพ้อง มีความยุติธรรมเชื่อถือได้ ใช้เหตุผลมีหลักมีเกณฑ์มีกฎหมาย ใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการประชุมแก้ปัญหาและหาทางออก ร่วมกันอย่าสันติ การที่สิ่งนี้เกิดขึ้นได้ก็เพราะว่าผู้นำได้นำหลักธรรม มาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการบริหารงานให้สำเร็จลุล่วง และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น การนำหลักธรรมมาปฏิบัติเป็น

คุณสมบัติของผู้นำเชิงพุทธ มีความเที่ยงธรรมไม่มีอคติเอนเอียง มีเมตตาพูดคุยกันด้วยเหตุและผล พูดคุยทำความเข้าใจ เป็นตัวอย่างที่ดี เป็นจุดเด่นของผู้ใหญ่บ้าน และจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไข มีเมตตา มากก็ไม่ดี ทำให้เกิดความผิดเข้าใจ สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้คงเป็นเพราะมีแต่ลูกหลาน มีแต่คนรู้จักคุ้นเคย ทำให้เสียการปกครองได้

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้ใหญ่บ้านในตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำประเด็นที่น่าสนใจเหล่านั้นมาอภิปรายผลดังนี้

1. ภาวะผู้นำในคัมภีร์ทางพุทธศาสนา หลักธรรมและคุณธรรม ที่คอยสนับสนุนในทางที่ดีแก่ผู้นำ เช่น พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 อคติ 4 อิทธิบาท 4 สัมปรีชธรรม 7 อปริหานิยธรรม 7 ทุติยปาปณิกสูตร และหลักบริหาร 6 เป็นต้น ซึ่งเป็นกำลังสนับสนุนส่งเสริม ให้การทำงานมีประสิทธิภาพ จะต้องประกอบด้วยคุณธรรมคือ จักขุมาผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีหุตาวและกว้างไกล สามารถจำแนกบุคคล และเหตุการณ์ วิจฺจโร ผู้นำมีปัญญา มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน นิสสยสัมปันโน ผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี ได้รับความเชื่อถือ จากผู้อื่นเข้ากับคนได้ง่าย และลักษณะผู้นำอีก 6 ข้อ ขมา มีความอดทนเก่ง อิกขนา หนักแน่นเอาใจใส่ ตรวจตราหรือติดตาม ซาคริยะ ระวังระไว อฏฺฐฐานะ หนักแน่น ยั้งไว้ภาคะ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ทยา เอ็นดูปรารภนาดี ผู้นำเป็นแกนกลางในการบริหารงาน

มีจุดหมายและหลักการตรงไปตรงมาไม่เอนเอียงไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น อาศัยหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ตัวผู้บริหารหรือนำให้มีความสำคัญเกี่ยวกับการบริหารในนำมาปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและส่งผลดีต่อประสิทธิภาพการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของโสภิตา จิระพงศ์ (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องศึกษาวิเคราะห์การดำเนินชีวิตเชิงพุทธของผู้นำในสังคมไทย พบว่าหลักการดำเนินชีวิตของผู้นำเชิงพุทธ ต้องเริ่มจากการเป็นคนดีที่ถึง พร้อมทั้งต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม โดยมีหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง คือ นกภณธรรม ขรรยาวาธรรม สัปบุริธรรม 7 พรหมวิหารธรรม และสังคหวัตถุธรรม การประพัตติตนเป็นผู้นำที่ดีโดยมีวิสัยทัศน์ กัลยาณมิตร และการบริหารปกครองที่ดี ด้วยหลักธรรมคือ อปริหานิยธรรม อิทธิบาท 4 อคติ 4 และพละ 5 สำหรับหลักการของอริยสัจ 4 และโยนิโสมนสิการ เป็นหลักธรรมสำหรับความเข้าใจใน ธรรมชาติของชีวิต อันส่งผลต่อการพัฒนาจิตใจของผู้นำ การศึกษาการดำเนินชีวิตของผู้นำในสังคมไทย 15 ท่าน พบว่าการดำเนินชีวิตของท่านเริ่มจากการพัฒนาตนเป็นคนเก่ง มีความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม โดยอาศัยกัลยาณมิตรและโยนิโสมนสิการเพื่อให้เกิดแนวทางนำไปสู่ความสำเร็จ มีคุณสมบัติของการการครองตน ครองคน ครองงาน และครองใจ อันเป็นมาตรฐานของการเป็นผู้นำที่ดี การวิเคราะห์การดำเนินชีวิตเชิงพุทธ เพื่อนำไปสู่การเป็นแบบอย่างที่ดี พบว่า ผู้นำที่ดี ประกอบด้วย การเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิตและการบริหาร พร้อมด้วยความรู้ ความสามารถเพื่อนำพา

องค์กรและพัฒนาบุคลากรให้เจริญก้าวหน้าทั้งวัตถุและจิตใจ และการสร้างประโยชน์สุขแก่สังคม ทั้งนี้ตนเองมีความสุขในการดำเนินชีวิตที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นและสังคม

2. ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้ใหญ่บ้านในตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่

2.1 ด้านจักขุมา มีวิสัยทัศน์ในการบริหาร มีเป้าหมายในการทำงานดี มีการวางแผนการทำงานปรึกษาคณะกรรมการหมู่บ้านปีนี้จะพัฒนาหมู่บ้านไปในทิศทางใด ส่งแผนพัฒนาระยะสั้น 1 ปีระยะยาว 4 ปี ให้อบจ. และอบต. เพื่อให้ได้มาซึ่งงบประมาณในการพัฒนาชุมชนใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงการพัฒนาสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อมโดยมีจริยธรรมคือความเมตตา ความเกื้อกูล สงเคราะห์ ความสามัคคี ความไม่เห็นแก่ตัวเป็นหลัก และมีการวางแผนพัฒนาสาธารณสุขพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านให้ดีขึ้น ทำตามนโยบายที่ทางราชการสั่ง

2.2 ด้านวิรุโระ มีความรู้ความสามารถนำหลักธรรมมาใช้ในการทำงาน เป็นที่พึ่งของชาวบ้านได้ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นใช้คนให้ถูกกับงาน อาศัยผู้ช่วย คณะกรรมการหมู่บ้านปรึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมีการสำรวจลงพื้นที่ที่เดือดร้อนให้เห็นตามความเป็นจริง อาศัยประสบการณ์ในการเคยเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านมาก่อนใช้ความรู้ทุกด้านนำพาชาวบ้านพัฒนาหมู่บ้าน

2.3 ด้านนิยสัมบันโน มีมนุษยสัมพันธ์ดีพูดดี เป็นที่ยอมรับของชาวบ้าน สามารถชักจูงชาวบ้านให้ร่วมมือทำงานต่างๆ ให้สำเร็จไป

ได้ด้วยดี ยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นมิตร ทำตัวให้น่ารัก เข้ากับคนได้ง่าย เป็นคนทันสมัยยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น มีสัมมาคารวะ ชอบช่วยเหลือชาวบ้าน เป็นคนมีเมตตารักสัตว์ เป็นตัวอย่างที่ดี มีความรักในงานที่ทำ ไม่เอาเรื่องส่วนตัวมายุ่งเกี่ยวกับงาน ช่วยเหลือช่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นงานศพ งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ และร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ กับทางวัดไม่ได้ขาด ใช้เสียงตามสายในการประกาศ ข่าวสารทั้งทางบ้านเมืองและทางวัด มีมนุษยสัมพันธ์ ไม่มีอคติใช้เมตตาธรรม มีความอดทนให้คำปรึกษา เป็นกลางไม่มีอคติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอภิรัตน์ จิตวิริโย (ดาประโคน) (2560, หน้า 121) ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมพบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านนิสสัยสัมปันโน ด้านวิรูโร ด้านจักขุมา ตามลำดับ เมื่อพิจารณาผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำ คือ มีความสามารถในการนำพาโรงเรียนไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ มีความรู้ความเข้าใจ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความคิดที่รอบคอบ มีจัดการธุระได้ดี มีความชำนาญในงาน และมีมนุษยสัมพันธ์ มีความสุภาพอ่อนโยน เอาใจใส่บุคลากร ที่ปฏิบัติงาน เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย มีความกระตือรือร้น พร้อมให้คำปรึกษาแนะนำที่ถูกต้อง และหมั่นตรวจสอบข้อบกพร่องเพื่อการบริหารจัดการและมีใจผูกพันอยู่กับงานในหน้าที่รับรู้และใคร่ครวญใน สิ่งที่ทำและ

ทำสิ่งนั้นด้วยความรอบคอบพร้อมให้คำปรึกษาให้กำลังใจ แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา มีการยก ย่องให้เกียรติผู้อื่น เพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงาน

2.4 ด้านขมา อิกขนา มีความอดทน ไม่หึงงาน เอาใจใส่ในงานเสร็จไม่หึงงาน ดูแลงานภายในวัดรับผิดชอบต่อการงานดีสามารถพึ่งพาได้ มีความเอาใจใส่กับงานที่ได้รับมอบหมาย มีความอดทนต่อหน้าที่ไม่ทิ้งงานอยู่ช่วยจนงานเสร็จ มีความหนักแน่นไม่หวั่นไหวต่อคำนิทา มีสัจจะ กล่าวคือ กล่าวทำ ใส่ใจตั้งใจทำงานดี มีความกล้าหาญ ออกหน้าให้ชาวบ้านสามารถพึ่งพาได้ มีความอดทน แม้จะโดนบ่นโดนด่าก็ทำงานจนสำเร็จไม่ทิ้งกลางทาง เอาใจใส่ต่องานดี

2.5 ด้านชาคริยะ อุฏฐานะ มีความรับผิดชอบ ขยันหมั่นสวดสวดดูแล แก้ไขปัญหาต่าง ไม่ให้เกิดข้อผิดพลาด มีความกระตือรือร้นอยากทำงานให้เสร็จเร็วไม่ทิ้งงาน ทำตามหน้าที่ตามคำสั่งสั่งมาก็ไปมีความขยันต่อการทำงาน มีความกระตือรือร้นในการทำงาน เปิดโรงเรียนผู้สูงอายุ มีความขยันพาลูกบ้านทำดอกไม้จันทน์ ส่งเสริมอาชีพในชุมชน

2.6 ด้านสังวิภาคะ ทยา มีความอ่อนเพื่อแผ่เมตตาใจดีกับเพื่อนร่วมงาน เป็นที่รักของชาวบ้านเป็นที่พึ่งให้ชาวบ้านได้ ยิ้มแย้มพูดดี เป็นผู้มีความรู้พูดในสิ่งที่น่าฟังไม่พูดหยอกเล่นดูแลเพื่อนร่วมงานดี เวลาทำงานก็มีน้ำ มีอาหาร ขนมกินเล่นมาเลี้ยงอยู่เสมอ อะไรขาดเงินก็รับหาให้ได้ทันที รู้จักเสียสละ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาภชโล โสสิตเมธี (โสสิตเมธางกูร) (2550, หน้า85) ได้ทำการศึกษาเรื่อง จริยธรรมสำหรับผู้ติดตามหลักพระพุทธศาสนา พบว่า ผู้นำจำเป็นอย่าง

ยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์ทั้งภายในคือจิตใจและคุณธรรม และคุณสมบัติภายนอก คือความรู้ความสามารถมาประกอบกันกล่าวคือ ผู้นำจะต้องมียุทธศาสตร์อยู่ 2 ด้าน คือ 1) คุณลักษณะภายในตัวของผู้นำ ได้แก่ รู้หลักของสัพพัญญูธรรม มีการรู้หลักเหตุผล มีสติปัญญา ไม่ประมาท ตื่นตัว ทันต่อเหตุการณ์ มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล เป็นเข้มแข็ง 2) คุณลักษณะภายนอก ในการที่จะประสานคนและงานเข้าด้วยกัน ได้แก่ มีความรู้ ความสามารถ มีพรหมวิหารธรรม หวังประโยชน์สุขแก่ส่วนรวมน่ารัก น่าเคารพ เป็นธรรมาธิปไตย ไม่ลำเอียง

3. วิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้ใหญ่บ้านในตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

3.1 ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้ใหญ่บ้านในตำบลบ้านเป็ด การที่ผู้ใหญ่บ้านในตำบลบ้านเป็ด มีคุณธรรมและจริยธรรม มีความประพฤติที่ดีงาม มีความสอดคล้องกับภาวะผู้นำเชิงพุทธ เพราะได้นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา มาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ การที่สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้คงเป็นเพราะผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านในเขตนี้ นับถือพระพุทธศาสนาอยู่มาก ยังคงให้ความเคารพนับถือพุทธศาสนาแต่โบราณ ปัจจุบันหลายหมู่บ้านขยายใหญ่ขึ้นกลายเป็นชุมชนเมือง ผู้ใหญ่บ้านต่างช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนไว้ไม่ให้หายไป เช่น บ้านเป็ดมีการอุปสมบทหมู่ในบุญเดือน 6 เป็นประจำทุกปี เอาใจใส่ในงานพระพุทธศาสนาเป็นประเพณีประจำถิ่นก็ต้องช่วยกันรักษาไว้ให้ลูกหลาน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหารุ่งโรจน์ ธมมภูมเมธี (ศิริพันธ์) (2551,

หน้า 136) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักภาวะผู้นำในพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่าคุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ดีนั้น มีคุณสมบัติหลายประการด้วยกัน ส่วนผู้นำที่พึงประสงค์ตามทัศนะของพระพุทธศาสนาควรเป็นผู้รู้จักและควรประยุกต์ใช้หลักธรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับผู้ปกครองหรือผู้นำที่ปรากฏในพระไตรปิฎก รวมทั้งควรมีความอดทนอดกลั้นมีจิตใจหนักแน่นมั่นคงไม่หวั่นไหวไปในอารมณ์ใดๆ โดยง่าย และควรวางตัวให้เหมาะสมไม่โอ้อวด ระวังอยู่เสมอว่าอะไรควรอะไรไม่ควรมีความละเอียดแก่ใจตนเอง โดยไม่ทำความชั่วและเกรงกลัวผลของความชั่ว และมีความเสียสละ คือ เสียสละทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อความถูกต้องชอบธรรมเพื่อความเป็นธรรมเพื่อความยุติธรรม

3.2 ผู้นำเชิงพุทธ ควรดำเนินการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชุมชน การที่ผู้นำเชิงพุทธดำเนินการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยการใช้สันติวิธี ไม่ใช่ความรุนแรง ขึ้นอยู่กับปัญหา มองปัญหาให้เป็นโอกาส เอาใจเขามาใส่ใจเรา ไม่มีอคติ มีความยุติธรรมในการตัดสิน ใช้หลักเมตตา พอให้อภัยได้ก็ควรให้อภัยเพราะมีแต่ลูกหลานไม่เห็นแก่ส่วนตัวและพวกพ้อง มีความยุติธรรมเชื่อถือได้ ใช้เหตุผล การที่สิ่งนี้เกิดขึ้นก็เพราะว่า ผู้นำได้นำหลักธรรม มาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ ในการทำงานให้สำเร็จลุล่วง และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น การนำหลักธรรมมาปฏิบัติเป็นคุณสมบัติของผู้นำเชิงพุทธ มีความเที่ยงธรรมไม่มีอคติเอนเอียง มีเมตตา สอดคล้องกับงานวิจัยของพระบุญเรือง ตปธมโม (2553, หน้า 114) ได้กล่าวถึงการนำหลักธรรมมาแก้ปัญหาลำดับแรก ไว้ในงานวิจัยเรื่อง การศึกษา

เชิงวิเคราะห์ผู้นำในพระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะวิธีการแก้ปัญหาของพระพุทธเจ้า พบว่า ผู้นำที่สมบูรณ์แบบ ทั้งในด้านคุณภาพทางจิตใจ และคุณภาพด้านความสามารถ กล่าวคือ เป็นผู้นำที่เน้นคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรม ความซื่อสัตย์เป็นหลัก โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์สุขแก่ปวงชนหรือหมู่คณะ แก่สังคม แก่โลกเป็นหลัก ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้อง โดยทำตนเป็นผู้นำที่เป็นที่พึ่งของหมู่ชนเป็นที่พึ่งของสังคม ตลอดจนเป็นที่พึ่งของมนุษยชาติอย่างสมบูรณ์

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1.1 ควรมีการส่งเสริมการพัฒนาและสร้างภาวะผู้นำเชิงพุทธให้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อที่จะได้นำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา มาปรับใช้ในการทำงาน

1.2 ยึดหลักการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน เปิดโอกาสให้ชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมคิด ตัดสินใจ วางแผนพัฒนาชุมชนของตน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยสภาพปัญหาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล บ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เพื่อให้ทราบว่ามีปัญหาและความต้องการในประเด็นใดที่สำคัญ

2.2 ควรมีการศึกษาหลักธรรมด้านอื่นๆ เช่น ทศพิธราชธรรม พรหมวิหาร 4 อริยสัจ 4 สัมปยุตธรรม 7 เพื่อนำมาส่งเสริมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง

จังหวัดขอนแก่น ในอำเภอหรือจังหวัดอื่นๆ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้ใหญ่บ้าน คือ การนำหลักธรรมต่างๆ ในพระพุทธศาสนา มาปรับใช้ในการทำงาน 1) ด้านจักษุมา ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล 2) ด้านวิโรผู้นำมีปัญญา มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน 3) ด้านนิสสยสัมปันโน ผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี จากผู้อื่นเข้ากับคนได้ง่าย 4) ด้านขมา อิกขนา มีความอดทนเก่งหมั่นเอาใจใส่ตรวจตรา 5) ด้านชาคริยะ อุฏฐานะ กระตือรือร้นขยันหมั่นเพียร 6) ด้านสังวิภาสะ ทยา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่รักใคร่เพื่อนร่วมงาน ใช้เป็นแนวทางในการทำหน้าที่ผู้ใหญ่บ้าน นำมาปฏิบัติ ทำให้เกิดการพัฒนาระบบและส่งผลดีต่อประสิทธิภาพการทำงาน ให้สะท้อนลักษณะของภาวะผู้นำที่ดีออกมา ผู้ใหญ่บ้านที่มีภาวะผู้นำมีคุณธรรมและจริยธรรมที่เข้มแข็งก็จะส่งผลต่อความเจริญและการพัฒนาของหมู่บ้าน

ผู้ใหญ่บ้านจะได้รับการประเมินผลอย่างน้อยทุก 5 ปี พ้นจากตำแหน่งเมื่ออายุครบ 60 ปี มีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ประกอบด้วยองค์ประกอบสามด้าน (1) ด้านการปฏิบัติหน้าที่ ตรงกับภาวะผู้นำเชิงพุทธด้านจักษุมา มีวิสัยทัศน์มีการวางแผนการทำงานปรึกษา คณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้าน ส่งแผนพัฒนาระยะสั้น 1 ปี ระยะยาว 4 ปี ให้อบจ. และอบต. ทางราชการก็จะสนับสนุนงบประมาณให้ตามโครงการที่เข้ากับแผนพัฒนา เช่น โครงการน้ำดื่มสะอาดเพื่อชุมชน โครงการธนาคารขยะ เป็นต้น (2) ด้านคุณลักษณะความเป็นผู้นำตรงกับ

ภาวะผู้นำเชิงพุทธด้านวิรุโรร มีความรู้ ความสามารถ ใช้ความรู้ทุกด้าน นำพาชาวบ้านพัฒนาหมู่บ้าน โดยการประสานกับหน่วยงานทางราชการ ให้เข้ามาสอนอาชีพให้แก่สมาชิกในชุมชน เช่น การถนอมอาหารต่างๆ สร้างรายได้เสริม ให้กับชุมชน จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ (3) ด้านความพึงพอใจ ตรงกับภาวะผู้นำเชิงพุทธด้านนิสสัยสัมปันโน มีมนุษย์สัมพันธ์ดีพุดดี เป็นที่ยอมรับของชาวบ้าน สามารถชักจูงชาวบ้านให้ร่วมมือทำงานต่างๆ

ให้สำเร็จไปได้ด้วยดี ทำตัวให้น่ารักเข้ากับคนได้ง่าย เป็นคนทันสมัยยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น มีสัมมาคารวะ ภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้ใหญ่บ้าน มีหลักธรรมต่างๆ ในพระพุทธศาสนาคอยกำกับควบคุม ให้สะท้อนลักษณะของภาวะผู้นำที่ดีออกมาได้ ผู้ใหญ่บ้านที่มีภาวะผู้นำมีคุณธรรมและจริยธรรมที่เข้มแข็งก็จะส่งผลต่อความเจริญและการพัฒนาของหมู่บ้าน และผ่านเกณฑ์ประเมินของทางราชการ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง. (2536). *กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน*. กรุงเทพฯ: ส่วนท้องถิ่น.
- จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์. (2544). *สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2540). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระบุญเรือง ตมโม (สุทธิชัย). (2544). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์ที่ผู้นำในพระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะวิธีการแก้ปัญหาของพระพุทธเจ้า*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาชล โสสิตเมธี (โสสิตเมธางกูร). (2550). *จริยธรรมสำหรับผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา*. (วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหารุ่งโรจน์ ธมฺมฐฺมเมธี (ศิริพันธ์). (2551). *การศึกษาวิเคราะห์หลักภาวะผู้นำในพระพุทธศาสนา เถรวาท*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศรีศาสนาวงศ์. (2553). *ผู้นำไทย ผู้นำธรรม ผู้นำเชิงพุทธ*. กรุงเทพฯ: ประยูรสาส์นไทย.
- พระอภิรัตน์ ฐิตวิริโย (ดาประโคน). (2560). *ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โสภิตา จิระพงศ์. (2553). *บทบาทวัดในการส่งเสริมสุขภาพชุมชน: กรณีศึกษา วัดพระธาตุดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

**คุณธรรมจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธ
ในเขตเทศบาลเมืองศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น***
**Morals and Ethics of Local Leaders According to Buddhist
Concepts in the Sila Municipality, Mueang Khon Kaen
District, Khon Kaen Province**

อรวรรณ แก้วมาตย์, พระครูวินัยธรรวัช ปยุตโต, พระมหาวิรุฬ วิโรจโน,
พระครูสังฆรักษ์ทวี อกโย และชนาธิป ศรีโ
Orawan Kaewmat, Phrakru Vinaidhorn Worachat Payutto, Phramaha Wiruth Wirojano,
Phrakru Sangkharak Thawee Abhayo and Chanathip Sritho
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
Mahamakut Buddhist University, Isan Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: orawan25521111@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลเมืองศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 2) ศึกษาความสัมพันธ์คุณธรรมจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลเมืองศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 3) ศึกษาข้อเสนอแนะคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลเมืองศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 397 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามโดยใช้ค่าไคสแควร์ (Chi-square) โดยใช้นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธ โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความซื่อสัตย์ รองลงมาคือ ด้านความมีวินัย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านความรับผิดชอบ

*ได้รับบทความ: 8 ตุลาคม 2564; แก้ไขบทความ: 28 ตุลาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 23 ธันวาคม 2564

Received: October 8, 2021; Revised: October 28, 2021; Accepted: December 23, 2021

2. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล อาชีพ มีความสัมพันธ์กับคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธ คือ ผู้นำควรประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่ทั้งตนเองและผู้อื่น และผู้นำควรมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน

คำสำคัญ: คุณธรรมจริยธรรม; ผู้นำท้องถิ่น; ตามแนววิถีพุทธ

Abstract

The objectives of this research were to study; 1) the moralities and ethics of local leaders in Buddhist concept in Muang Sila Municipality, Muang Khon Kaen district, Khon Kaen province, 2) the moralities and ethic relation of local leaders in Buddhist concept and 3) the suggestion and recommendation of local leaders to develop moralities and ethics in Buddhist concept in Muang Sila Municipality, Muang Khon Kaen district, Khon Kaen Province. The researcher is quantitative research collected the data from 397 sampling Data were analyzed using descriptive statistics such as percentages respondents, mean, standard deviation statistics. The researcher tested the relation between independent variances and dependence variance with Chi-square statistics with 0.05 significant statistic.

The results showed that:

1. People's opinions on morality and ethics of local leaders according to the Buddhist way of life, including 5 aspects, were at a high level. When considering each aspect, it was found that the side with the highest mean was Integrity, followed by discipline and the side with the lowest mean is Responsibility

2. From the test of personal factors with moralities and ethics in Buddhist concept of the local leaders, it was found that professionals had the relation with the moralities and ethics in Buddhist concept with significant level 0.50.

3. There were 2 suggestions form this study, 1) the leaders should do benefits for oneself and others, and 2) the leader should help other without reciprocal benefits.

Keywords: Morals and Ethics; Local Leaders; According to Buddhist Concepts

1. บทนำ

องค์การส่วนใหญ่ต่างมองหาผู้บริหารที่มีความรอบรู้ในเชิงวิชาการและเชิงบริหารที่มีความสามารถในการนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จโดยมักจะละเลยเรื่องคุณธรรมจริยธรรมซึ่งเป็นคุณสมบัติที่มีความสำคัญมากที่ผู้บริหารทุกคนควรจะต้องมีในสภาพสังคมไทยปัจจุบันเป็นที่ถกเถียงกันอย่างกว้างขวางในทางเลือกระหว่างผู้บริหารที่มีจริยธรรม (Ethics) กับผู้บริหารที่มีความสามารถ (Competent) ซึ่งคงไม่แปลกที่จะมีเสียงจากสังคมที่ต้องการได้ผู้บริหารที่มีคุณสมบัติพร้อมทั้งสองประการคือ ทั้งเก่ง และดี อย่างไรก็ตาม ในโลกแห่งความเป็นจริง มักจะไม่พบคุณสมบัติที่สมบูรณ์ดังกล่าวในผู้บริหารในทุกระดับ และยังพบอีกว่าผู้บริหารในปัจจุบันส่วนใหญ่มักมีคุณสมบัติที่โดดเด่นด้านความสามารถนำด้านจริยธรรม ทั้งนี้เป็นเพราะความก้าวหน้าบนความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกอันเนื่องมาจากความเป็นโลกาภิวัตน์ (Globalization) ความเป็นสังคมข้อมูลข่าวสาร (IT Society) ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (S & T Period) ค่านิยมแบบวัตถุนิยม (Materialism) หรือแม้แต่กรณีการมีจุดมุ่งหมายชีวิตแบบสุขนิยมสุดโต่ง (Hedonism) เป็นต้น การที่ผู้บริหารในปัจจุบันมีแนวโน้มหรือมีความโน้มเอียงของคุณสมบัติของผู้บริหารทางด้านความสามารถมากกว่าทางด้านจริยธรรมนั้น เกิดจากวิกฤติการณ์ทางสังคมที่เรียกว่าวิกฤติการณ์แห่งการอยู่ร่วมกัน อันสืบเนื่องมาจากการพัฒนาของโลกในปัจจุบันไม่ได้เอากการอยู่ร่วมกันเป็นที่ตั้งแต่เอาเศรษฐกิจเป็นตัวตั้ง ระบบจึงไปทำลายวิถี

แห่งการอยู่ร่วมกันหรือศีลธรรมของมนุษยชาตินั่นเอง (ภิญโญ ทองมี และคณะ, 2562, หน้า 2845-2846)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 76 ให้ความหมายว่า รัฐต้องพัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดิน ทั้งราชการส่วนกลาง ทั้งราชการส่วนภูมิภาค ทั้งราชการส่วนท้องถิ่น รวมไปถึงงานของรัฐอย่างอื่น ให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หน่วยงานของรัฐจะต้องร่วมมือและให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดิน การจัดทำบริการสาธารณะต่างๆ การใช้จ่ายเงินงบประมาณให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อประโยชน์ของประชาชน รวมทั้งพัฒนาเจ้าหน้าที่ให้มีความซื่อสัตย์สุจริต มีทัศนคติเป็นผู้ให้บริการแก่ประชาชนอย่างแท้จริง และเกิดความสะดวกรวดเร็วในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐพึงดำเนินการให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของหน่วยงานของรัฐ ให้เป็นไปตามระบบคุณธรรม โดยกฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีมาตรการป้องกันมิให้ผู้ใดใช้อำนาจ หรือกระทำการโดยมิชอบที่เป็นการก้าวก่ายหรือแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ หรือกระบวนการแต่งตั้งหรือการพิจารณาความดีความชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ รัฐพึงจัดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรมเพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นหลักในการกำหนดประมวลจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานนั้นๆ ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานทางจริยธรรมดังกล่าว (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช

2560) จากเหตุผลข้างต้นการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม จึงเป็นการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เป็นเรื่องที่รัฐบาลในทุกสมัยให้ความสำคัญเนื่องจากปัญหาความบกพร่องทางจริยธรรมและปัญหาการทุจริต ประพฤติชอบของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐส่งผลกระทบต่อภาพรวมของประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งความเชื่อมั่นและศักยภาพการแข่งขันของประเทศ ดังนั้นเพื่อเป็นการป้องกัน แก่ไข และลดผลกระทบจากปัญหาดังกล่าว รัฐบาลจึงได้ออกกฎหมายและมาตรการที่สำคัญหลายประการ โดยมีเป้าหมายให้ส่วนราชการต้องดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม รวมทั้งการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (กลุ่มงานคุ้มครองจริยธรรมจังหวัดขอนแก่น, 2562, หน้า 1)

คุณธรรม จริยธรรมนับว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ได้รับการกล่าวถึงกันมากในหลายลักษณะเมื่อเกิดความสับสนวุ่นวายในสภาพสังคมที่ขาดความสงบสุข อันเนื่องมาจากความประพฤติหรือการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมของบุคคลบางกลุ่มในสังคม มักจะมีการวิพากษ์วิจารณ์และกล่าวโทษกันว่าเป็นเพราะขาดคุณธรรมจริยธรรม ขาดความมีน้ำใจ มีความเห็นแก่ตัวเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดเป็นปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบัน ซึ่งเป็นเพราะสังคมในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้สภาพสังคมไทยเกิดการแข่งขันและเกิดการแก่งแย่งกัน จนไม่สนใจคุณธรรมจริยธรรม ส่งผลให้ไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ได้ จึงทำให้เกิดการประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ไม่พึงประสงค์ เกิดปัญหาด้านการขาดคุณธรรมจริยธรรมและ

ซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ยากต่อการเสริมสร้างและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม (ทองพูล ภูสิม และคณะ, 2554, หน้า 175-186)

อย่างไรก็ตามสถานการณ์ปัญหาปัจจุบันคุณธรรมจริยธรรมของสังคมไทยในโครงสร้างส่วนบนทุกวันนี้ ชนชั้นนำในสังคมเสื่อมคุณธรรมและจริยธรรมกันไปมาก ไม่สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสังคมได้เหมือนแต่ก่อน ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารประเทศ นักการเมือง ข้าราชการ นักวิชาการหรือแม้แต่พระนักบวช นักธุรกิจ และสื่อมวลชนจึงทำให้การอบรมสั่งสอนเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน เมื่อผู้ใหญ่หรือผู้นำไม่สามารถเป็นตัวอย่างที่ดี ก็ทำให้กระบวนการปลูกฝังและกล่อมเกลாதงสังคมวัฒนธรรมเกิดการบิดเบี้ยวไปหมด มีการทุจริตคอร์รัปชันทุกรูปแบบโดยใช้อำนาจหน้าที่และการแจกจ่ายผลประโยชน์แบบต่างตอบแทนทุจริตเชิงนโยบายและบริหารบ้านเมืองกลายเป็นระบบธุรกิจการลงทุนเป็นเสมือนอุตสาหกรรมการเมืองด้วยการวางแผนเข้ามาลงทุนในการยึดอำนาจรัฐ จนหลายครั้งที่ประชาชนทนไม่ไหวลุกขึ้นมาขับไล่จนเกิดเป็นวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่ต่อเนื่องและยืดเยื้อเรื้อรัง (พระครูกิตติวราทร และคณะ, 2562, หน้า 1-12)

ปัญหาการบริหารงานในท้องถิ่น มักเกิดจากบุคลากรในองค์การเป็นสำคัญ เพราะบุคลากรแต่ละคนมีพื้นฐานในด้านต่างๆ แตกต่างกันไป จึงเป็นผลทำให้ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติของบุคลากรแต่ละคนมีการประพฤติปฏิบัติที่แตกต่างกัน ซึ่งแนวทางแก้ไขปัญหา คือ นำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ เพราะหลักธรรม

สอนให้มนุษย์มีสติในการดำเนินชีวิต ประพฤติปฏิบัติต่อกันในสิ่งที่ถูกต้อง เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งกาย วาจา ใจ ซึ่งหลักธรรมที่เกี่ยวข้องในพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2539) สุตตันตปิฎกที่ขนิณาย ปาฏิวรรค ฉบับภาษาไทย เล่มที่ 11 ข้อที่ 313 หน้าที่ 295 ได้ระบุไว้ คือ สังคหัตถ์ 4 ได้แก่ 1) ทาน (การให้) 2) ปิยวาจา (การมีวาจาเป็นที่รัก) 3) อตถจริยา (กระทำตนให้เป็นประโยชน์) 4) สมานัตตตา (มีความเสมอต้นเสมอปลาย) เป็นข้อมูลให้ผู้บริหารท้องถิ่น นำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และสามารถนำองค์ความรู้ไปเป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติเพื่อดำรงชีวิตประจำวัน การทำงานร่วมกันและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (จักรวาล สุขไมตรี, 2562, หน้า 105-111)

ดังนั้น จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลเมืองศีลาอำเภอมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เพื่อข้อมูลที่ไ้จะเป็นประโยชน์และนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน ตลอดจนเพื่อเป็นแนวทางให้ชุมชนและผู้นำท้องถิ่นนำไปประยุกต์ใช้สำหรับการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลเมืองศีลาอำเภอมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์คุณธรรมจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลเมืองศีลา อำเภอมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธ ในการปฏิบัติตนตามหลักสังคหัตถ์ 4 ในเขตเทศบาลเมืองศีลา อำเภอมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้รูปแบบการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร และการศึกษาข้อมูลจากการลงพื้นที่วิจัย ประชากรที่ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองศีลา อำเภอมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำนวน 52,272 คน (เฉพาะผู้มีสัญชาติไทย มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน และอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 41,990 คน (แผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลเมืองศีลา (พ.ศ. 2561-2565), 2561) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองศีลา อำเภอมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำนวน 397 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 25 ข้อ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทดสอบความ

สัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามโดยใช้ค่าไคสแควร์ (Chi - square) โดยใช้นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม โดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (มารยาทโยทองยศ และปราณี สวัสดิ์สรณ์, 2544) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 397 คน

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง คุณธรรมจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลเมืองศีลา อำเภอมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น สรุปได้ดังนี้

1. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธโดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.47 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.16 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความซื่อสัตย์ มีค่าเฉลี่ย 3.57 รองลงมาคือ ด้านความมีวินัย มีค่าเฉลี่ย 3.48 ส่วนด้านความขยันและด้านความโปร่งใส มีค่าเฉลี่ย 3.46 เท่ากัน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ย 3.38

2. การเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลเมืองศีลา อำเภอมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พบว่า 1) เพศกับระดับความคิดเห็น เมื่อทดสอบด้วยค่าไคสแควร์ พบว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลเมืองศีลา อำเภอมืองขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 2) อายุกับระดับความคิดเห็น เมื่อทดสอบด้วยค่าไคสแควร์ พบว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์กับคุณธรรมจริยธรรมของ

ผู้นำท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลเมืองศีลา อำเภอมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 3) ระดับการศึกษากับระดับความคิดเห็น เมื่อทดสอบด้วยค่าไคสแควร์ พบว่า ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลเมืองศีลา อำเภอมืองขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 4) อาชีพกับระดับความคิดเห็น เมื่อทดสอบด้วยค่าไคสแควร์ พบว่า อาชีพมีความสัมพันธ์กับคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลเมืองศีลา อำเภอมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 5) รายได้/เดือนกับระดับความคิดเห็น เมื่อทดสอบด้วยค่าไคสแควร์ พบว่า รายได้/เดือนไม่มีความสัมพันธ์กับคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลเมืองศีลา อำเภอมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลเมืองศีลา อำเภอมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น มีค่าความถี่รายด้านต่ำสุด มีดังนี้ ผู้นำควรประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่ทั้งตนเองและผู้อื่น และผู้นำควรมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลเมืองศีลา อำเภอมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัย

ขออภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลเมืองศีลา อำเภอมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยภาพรวมระดับคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธ ในเขตเทศบาลเมืองศีลา อำเภอมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ผู้นำมีความซื่อสัตย์ มีวินัย มีความรับผิดชอบ และมีความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับพระครูกิตติวรารท และคณะ (2562, หน้า 1-12) ได้วิจัยเรื่อง การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง พบว่า การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาล ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับคณะกรรมการมาตรฐานการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในท้องถิ่น (2546) เกี่ยวกับมาตรฐานทางคุณธรรม และจริยธรรมของข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและศูนย์ส่งเสริมจริยธรรม สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2550) และสืบเนื่องจากการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2551 มีมติเห็นชอบในหลักการเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในภาครัฐไว้ 5 ยุทธศาสตร์ โดยยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมคุณธรรมในองค์กรเพื่อเป็นต้นแบบให้ข้าราชการได้เรียนรู้ ปฏิบัติตาม โดยได้กำหนดแนวทางการส่งเสริมพัฒนาคุณธรรม

จริยธรรมและจรรยาข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐตามกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีการและรูปแบบที่หลากหลายและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีการวัดผลในเชิงรูปธรรม ดังนั้น การพัฒนาบุคลากรในสังกัดเพื่อให้ตระหนักรู้ถึงการสร้างจิตสำนึกให้มีคุณธรรมจริยธรรม และปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตรวมทั้งมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนวัฒนธรรมค่านิยมด้วยการมีจิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติงานประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน

ผู้วิจัยขออภิปรายเป็นรายด้านได้ดังนี้

1.1 ด้านความซื่อสัตย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ผู้นำมีความสนใจ ตั้งใจ เพียรพยายามทำหน้าที่การทำงานอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ มีความอดทนไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น มีความซื่อสัตย์ ปฏิบัติงานควบคู่กับการใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหาปฏิบัติหน้าที่การทำงานและการประกอบอาชีพที่สุจริตอย่างกระตือรือร้น และตั้งใจจริงให้สำเร็จด้วยความมานะ อดทน และใช้เวลาว่างศึกษาหาความรู้ ฝึกฝนตนเองให้มีความสามารถและความชำนาญในงานที่สุจริตเป็นประโยชน์ต่อสังคม ดังนั้นจึงทำให้ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับพิชัย โสวัจสสุตกุล (2557) กล่าวว่า ผู้นำมีความเต็มใจที่จะทุ่มเทความพยายามอย่างมากในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์กร มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะคงไว้ซึ่งความเป็นสมาชิกภาพขององค์กร และมีความเชื่อมั่นอย่างแรงกล้าในการยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร

ดังนั้น จึงทำให้ประชาชนมีความคิดเห็นด้านความ
ขยันอยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านความซื่อสัตย์ โดยรวมอยู่ใน
ระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ผู้นำมีความ
ประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ถูกต้อง มีความประพฤติ
ตรงต่อเวลา ต่อหน้าที่ และต่อวิชาชีพ ทั้งทางกาย
วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น มีความจริงใจ
มีความซื่อสัตย์ มีความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน
ปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างตรงไปตรงมา และเปิดเผย
ข้อมูลที่เป็นจริง ไม่ลักขโมย ไม่คดโกง และรู้หน้าที่
ของตนเองปฏิบัติอย่างเต็มที่และถูกต้อง ดังนั้น
จึงทำให้ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
ซึ่งสอดคล้องกับวรยุทธ สถาปนาศุภกุล (2560,
หน้า 245-253) กล่าวว่า ผู้นำต้องเป็นคนที่ซื่อสัตย์
มีคุณธรรม ผู้นำต้องมีความโปร่งใส และมีความ
เสมอภาคต่อทุกคน และผู้นำต้องเป็นคนที่ไม่
เบียดเบียน ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น
ดังนั้นจึงทำให้ประชาชนมีความคิดเห็นด้านความ
ซื่อสัตย์อยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านความมีวินัย โดยรวมอยู่ใน
ระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ผู้นำประพฤติ
ปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเหมาะสมตามกฎระเบียบ
กติกา ข้อบังคับ ข้อตกลงในสังคม รักษาความ
สะอาด ความเป็นระเบียบ ทั้งภายในและภายนอก
ปฏิบัติงานอย่างเต็มใจและตั้งใจ โดยเกิดจากการ
มีจิตสำนึกขึ้นมาเอง ปฏิบัติเหมาะสมแก่บุคคล
โอกาส เวลา สถานที่ และมีความตั้งใจ มั่นใจ
ในพฤติกรรมที่แสดงออกมาว่าเป็นสิ่งที่ดีต่อตนเอง
และสังคม ดังนั้นจึงทำให้ประชาชนมีความคิดเห็น
อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับพระวัชร ส่วโร

(กสิวัฒน์) (2558, หน้า 6) กล่าวว่า ความสามารถ
ของบุคคลในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรม
ของตนเองให้เป็นไปตามที่ตนมุ่งหวัง โดยเกิดจาก
การสำนึกขึ้นมาเอง ทั้งนี้จะต้องไม่กระทำการใดๆ
อันจะเกิดความยุ่งยากแก่ตนเองในอนาคต แต่จะ
ต้องก่อให้เกิดความเจริญต่อตนเองและผู้อื่นโดย
ไม่ขัดต่อระเบียบของสังคมและศีลธรรม มีความ
ตั้งใจ และมั่นใจในพฤติกรรมที่แสดงออกมาว่าเป็น
สิ่งที่ดีต่อตนเอง และสังคม ดังนั้นจึงทำให้ประชาชน
มีความคิดเห็นด้านความมีวินัยอยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านความรับผิดชอบ โดยรวม
อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า
ผู้นำมีการวางแผนและเตรียมตัวล่วงหน้าและ
ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ จนงานสำเร็จเรียบร้อย
ทันตามกำหนดเวลา แต่ผู้นำมีการกระทำหรือแสดง
พฤติกรรมยังไม่เป็นไปตามความคาดหวังใน
ตำแหน่งอาชีพของตน มีความรับผิดชอบในระดับ
ปานกลาง และเมื่อเผชิญกับเหตุการณ์เกี่ยวกับการ
กระทำที่ไม่ดี หรือผิดจริยธรรม ผู้นำมีส่วนร่วม
น้อยในการแก้ไขปัญหาดังนั้น จึงทำให้ประชาชน
มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้อง
กับพิชญ์ณัฐา พรหมศิลป์ และคณะ (2560, หน้า
146-161) กล่าวว่า เป็นการตระหนักในสิทธิหน้าที่
ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจ
ปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง การกระตือรือร้นใน
การแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็น
ที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลจากการก
กระทำของตน มีหน้าที่ความรับผิดชอบต่อชุมชน
สังคมมีความมุ่งหวังและตั้งมั่นยึดถือในนโยบายที่
ได้แถลงไว้กับประชาชนว่าในการบริหารงานของ

เทศบาล และในการบริหารงานของเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนอย่างสูงสุด ดังนั้นจึงทำให้ประชาชนมีความคิดเห็นด้านความรับผิดชอบอยู่ในระดับปานกลาง

1.5 ด้านความโปร่งใส โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ผู้นำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของบุคลากร มีแผนงาน ระบุขั้นตอนในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน และปฏิบัติงานอย่างตรงไปตรงมา ดำเนินการเพื่อให้ประชาชน และสังคมภายนอกสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้วยวิธีการต่างๆ เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นและร้องเรียนได้ และมีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ และง่ายต่อการตรวจสอบและเชื่อถือได้ ดังนั้นจึงทำให้ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับทิพนพพร เกื้อเกตุ (2558) กล่าวว่า การปฏิบัติงานบนพื้นฐานของการมีจิตสำนึกที่ดีต่อหน้าที่มีจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ มีแผน และระบุขั้นตอนในการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งมีการปฏิบัติตามแผนอย่างตรงไปตรงมา มีหลักฐานไว้พร้อมเพื่อรับการตรวจสอบอีกทั้งอำนวยความสะดวกต่อผู้มาตรวจสอบ มีการดำเนินการเพื่อให้ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูล ตลอดจนเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นและร้องเรียน มีข้อมูลจากหลายแหล่งประกอบการตัดสินใจ มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและง่ายต่อการตรวจสอบ ดังนั้นจึงทำให้ประชาชนมีความคิดเห็นด้านความโปร่งใสอยู่ในระดับมาก

2. การทดสอบสมมติฐาน อาชีพมีความสัมพันธ์กับคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำ

ท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลเมืองศิลาอำเภอมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วน เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลเมืองศิลา อำเภอมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จากผลการทดสอบพบว่า อาชีพมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตแตกต่างกัน เช่น ประชาชนที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป ประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ได้สัมผัสและรับรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำท้องถิ่นเป็นอย่างดี อาจมองว่าผู้นำท้องถิ่นจะสามารถช่วยเหลือให้พวกเขามีการทำมาหากินได้ดีขึ้น แต่ผู้นำอาจจะไม่สามารถสนองความต้องการของพวกเขาได้ ส่วนอาชีพ อื่นๆ เช่น อาชีพค้าขาย อาจได้รับความช่วยเหลือจากผู้นำท้องถิ่น และได้รับประโยชน์ จากผู้นำท้องถิ่นได้มากกว่า ดังนั้น ประชาชนทั้ง 2 กลุ่มนี้ จึงอาจจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมตามแนววิถีพุทธที่แตกต่างกันไป ซึ่งสอดคล้องกับวนิดา นาสิเสียด (2557) กล่าวว่า คุณธรรม ในการประกอบอาชีพ คือ การกระทำ ที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ ซึ่งก่อให้เกิดผลผลิต และรายได้โดยไม่เบียดเบียน หรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน และเป็นที่ยอมรับของสังคม ผู้ประกอบอาชีพทุกคนต้องมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ เพื่อธำรงศักดิ์ศรีของมนุษย์เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ช่วยเสริม

สร้างบุคลิกที่ดี สร้างความสำเร้จมั่นคงและปลอดภัย ในการประกอบอาชีพ คุณธรรมพื้นฐานที่ประกอบ อาชีพทุกคนควรมี ได้แก่ 1) ความซื่อสัตย์ 2) ความ ขยัน อดทน 3) ความยุติธรรม 4) ความรับผิดชอบ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม ของผู้นำ ท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธ ในการปฏิบัติตน ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตเทศบาลเมืองศิลา อำเภอมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ด้านอัตถ จริยา (กระทำตนให้เป็นประโยชน์) มีค่าความถี่ (Frequency) ต่ำที่สุด ได้แก่ ผู้นำควรมีน้ำใจช่วย เหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน และผู้นำควร ประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่ทั้งตนเองและผู้อื่น

6. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำ ท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลเมืองศิลา อำเภอมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยผู้วิจัย มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีนโยบายส่งเสริมการดำเนินงาน ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และชุมชน ท้องถิ่น โดยมีการวางแผนเตรียมตัวล่วงหน้าและ ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ จนงานสำเร็จเรียบร้อย

1.2 ควรมีนโยบายพัฒนาแนวทางไป

สู่การยกย่องแก่ผู้นำชุมชนท้องถิ่น ที่ประพฤติ ปฏิบัติตนอย่างมีคุณค่า สมควรยกย่องเชิดชูเกียรติ เพื่อกระตุ้นให้ผู้นำชุมชนท้องถิ่นตระหนักและ ให้ความสำคัญของการทำความดี มีคุณธรรมจริยธรรม

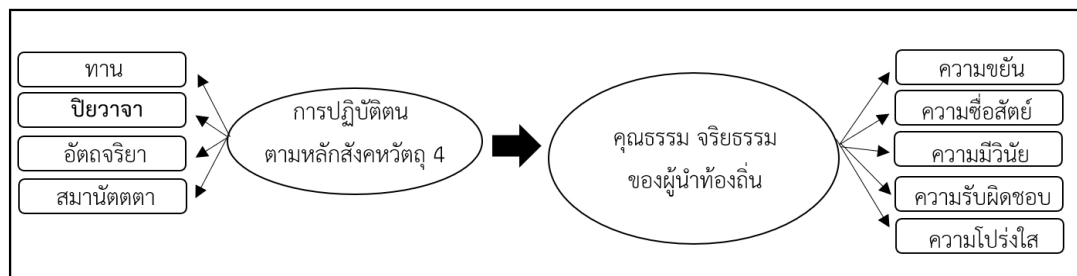
2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาคุณธรรมจริยธรรม ของผู้นำท้องถิ่นตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาล เมืองศิลา อำเภอมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยการวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม

2.2 ควรศึกษาในมุมมองของตัวผู้นำ ชุมชนท้องถิ่นกับประชาชนในชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้ ความคิดเห็นแตกต่างกันออกไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การนำหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 มาช่วยใน การปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิด การประพฤติปฏิบัติที่ดีต่อชุมชนท้องถิ่น ซึ่งจะส่ง ผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความสุข ความ สามัคคี นำไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน และ ยังช่วยส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนท้องถิ่น เกิดความ เข้าใจซึ่งกันและกัน รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง มากขึ้น ให้ความสำคัญกับตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่ง ของชุมชนท้องถิ่นที่จะเข้าไปช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในองค์กรด้วยความเต็มใจได้ ดังภาพ ที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานคุ้มครองจริยธรรมจังหวัดขอนแก่น. (2562). รายงานผลการดำเนินงานด้านส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น: กลุ่มงานคุ้มครองจริยธรรม จังหวัดขอนแก่น.
- คณะกรรมการมาตรฐานการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในท้องถิ่น. (2546). ประกาศมาตรฐานคุณธรรมและ จริยธรรมของข้าราชการ บุคลากร และพนักงาน อบต. เข้าถึงได้จาก <http://www.local.moi.go.th/principle/interest074601.pdf>
- จักรวาล สุขไมตรี. (2562). การบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลพะตง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วารสารราชพฤกษ์, 17(2), 105-111.
- ทองพูล ภูสิม และคณะ. (2554). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กรณีศึกษาโรงเรียนแกดำวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 5(1), 175-186.
- ทิพนพพร เกื้อเกิด. (2558). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานตามหลักธรรมาภิบาล ด้านความโปร่งใสของเจ้าหน้าที่พัสดุ สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตภาคกลาง. (วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- แผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลเมืองศิลา (พ.ศ. 2561-2565). (2561). เทศบาลเมืองศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น: แผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลเมืองศิลา จังหวัดขอนแก่น.
- พระครูกิตติวราทร และคณะ. (2562). การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง. วารสารมหาวิทยาลัย มหาภูมิราชนภบาล วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 19(2), 1-12.

- พระวัชร ส่วโร (กลีวัฒน์). (2558). *การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดรังสิต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จังหวัดปทุมธานี*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิชญ์ธิดา พรหมศิลป์ และคณะ. (2560). บทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์*, 3(2), 146-161.
- พิชัย โสวจิตตสกุล. (2557). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนายกเทศมนตรีกับความผูกพันต่อองค์การของพนักงาน เทศบาลตำบลนาป่า อำเภอมะนัง จังหวัดชลบุรี*. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- ภิญโญ ทองมี และคณะ. (2562). รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำทางจริยธรรมเชิงพุทธ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 6(6), 2842-2859.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. เข้าถึงได้จาก <http://www.opac.mbu.ac.th/Record/20327>
- มารยาท โยทองยศ และปราณี สวัสดิ์สรพ์. (2544). *การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม.
- วนิดา นาสิเสียด. (2557). *คุณธรรมในการประกอบอาชีพ*. เข้าถึงได้จาก <https://sites.google.com/site/nganxachiph1317/home/khwam-hmay-laea-khwam-sakhay-khxng-xachiph/prapheth-khxng-xachiph/kar-sarwct-nxeng/khunthrrm-ni-kar-prakxb-xachiph>
- วรยุทธ สถาปนาสกุล. (2560). คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นที่พึงประสงค์ตามทัศนะของประชาชน อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*, 2(8), 245-253.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2550). *มาตรฐานทางจริยธรรม มติที่ประชุมกรรมาธิการเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2543 เพื่อนำคุณค่าสร้างสรรค์มาเป็นแนวทางหลักในการกำหนดมาตรฐานคุณธรรมและจริยธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. เข้าถึงได้จาก <https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/attachment/article/maatrthaanthaangcchriythrrm.pdf>

การขับเคลื่อนกีฬาอีสปอร์ต (E-Sports) ในจังหวัดขอนแก่น*

Advocating for E-Sports in Khon Kaen Province

ภูริท มูลมิ่ง และกฤษฎา ลอวัชรินทร์

Poolit Moonming and Grichawat Lowatcharin

วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

College of Local Administration, Khon Kaen University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: poolit.m@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติอีสปอร์ตในจังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อทราบนโยบายการสนับสนุนอีสปอร์ตที่ชัดเจนของภาครัฐ 3) ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาการส่งเสริมอีสปอร์ตของภาคเอกชนในจังหวัดขอนแก่น ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์สังเคราะห์จากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ ผู้บริหารภาคเอกชน และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกีฬาอีสปอร์ตในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 28 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. กีฬาอีสปอร์ตในจังหวัดขอนแก่น มีการขับเคลื่อนโดยภาคเอกชนหลังการรับรองให้อีสปอร์ตเป็นชนิดกีฬาเมื่อปี พ.ศ. 2560 จึงเกิดแรงจูงใจที่จะทำให้จังหวัดขอนแก่นเป็น Sport City โดยเปิดศูนย์กีฬาอีสปอร์ต คือ “Focus Arena Stadium Esports” ต่อมาเกิดเหตุการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา และปัญหาการบูรณาการกับภาคส่วนต่างๆ ทำให้การดำเนินการต้องชะงักลงถึงปัจจุบัน
2. นโยบายการสนับสนุนอีสปอร์ตของภาครัฐในจังหวัดขอนแก่น ยังไม่มีความชัดเจน บุคลากรภาครัฐขาดความสนใจและขาดความรู้ความเข้าใจในกีฬาอีสปอร์ต
3. ภาคเอกชนไม่มั่นใจในนโยบายอีสปอร์ตของจังหวัดขอนแก่น และปัญหาด้านงบประมาณภาคประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในกีฬาอีสปอร์ต

คำสำคัญ: กีฬาอิเล็กทรอนิกส์; อีสปอร์ต; จังหวัดขอนแก่น

Abstract

This research had the following three objectives: 1) to study the history of e-sports in Khon Kaen Province; 2) to examine how clear government policy is to promote e-sports; and 3) to analyze obstacles to promoting e-sports by the private sector in Khon Kaen Province. This was a qualitative research study which compiled data from existing documents and from in-depth interviews with 28 key informants. The key informants include the managers of relevant government agencies, managers in the private sector, and stakeholders in e-sports in Khon Kaen Province.

This research had the following findings:

1. E-sports in Khon Kaen Province: After e-sports were declared a legitimate sport in 2017, the private sector began conducting advocacy for e-sports in a serious way. This led to a movement to make Khon Kaen at “Sports City.” This was followed by the establishment of the “Focus Arena Stadium Esports” which is an e-sports arena in Khon Kaen City. However, all this momentum to promote e-sports had to slow down with the advent of the Covid-19 epidemic in Thailand, and that slow-down continues to the present (late 2021).
2. As of this study, there is not yet a clear government policy in Khon Kaen Province to promote e-sports. The key personnel in the government lack enthusiasm for e-sports and lack knowledge and understanding of e-sports.
3. For its part, the private sector is unsure what the Khon Kaen government policy is toward e-sports. There is uncertainty about how much to invest in this sector without clear government policy and promotion. There is also a need for more knowledge creation about e-sports generally.

Keywords: electronic sports; e-sports; Khon Kaen province

1. บทนำ

กีฬาอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Sports) หรืออีสปอร์ต (E-sports) เป็นกีฬาที่แข่งขันกันด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ มีรูปแบบการแข่งขันมาจาก

การนำเกมที่เล่นกันในปัจจุบันมาแข่งขันภายใต้กฎกติกาสากล ต่อมาผู้เล่นมีการฝึกฝนอย่างจริงจังจึงเพื่อนำไปใช้ในการแข่งขันตามร้านเกมใหญ่ๆ จนมาถึงยุคของสมาร์ทโฟนทำให้เข้าถึงเกมง่ายขึ้น ผู้เล่น

และผู้ชมการแข่งขันเริ่มให้ความสนใจการแข่งขันสปอนเซอร์ (ผู้สนับสนุน) และผู้จัดการแข่งขันเริ่มให้ความสนใจโดยกำหนดเกมที่ใช้ในการแข่งขัน มีการตั้งกฎกติกาให้เป็นสากลมากยิ่งขึ้น นักกีฬาต้องทำตามกฎดังกล่าว เกมมีรูปแบบผู้เล่นตั้งแต่หนึ่งคนขึ้นไปหรือเกมที่ต้องจัดทีมแข่งโดยสามารถเล่นได้ทั้งบนเครือข่ายปิดและบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สถานที่จัดการแข่งขันสามารถให้ผู้เข้าชมการแข่งขันได้และจัดให้มีการถ่ายทอดสดการแข่งขัน รวมถึงการจัดการแข่งขันในระบบออนไลน์ ที่ผู้เล่นสามารถสื่อสารระหว่างกันได้จึงสะดวกทั้งผู้เล่นและผู้เข้าชมที่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ทุกสถานที่อีสปอร์ตเป็นกีฬาที่มีผู้ให้ความสนใจและสามารถสร้างรายได้ทั้งในและต่างประเทศ

อีสปอร์ตในประเทศไทย มีการรับรองเป็นกีฬาอย่างเป็นทางการภายใต้นโยบายการขับเคลื่อนประเทศด้วยเทคโนโลยี Thailand 4.0 ตามแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ปี พุทธศักราช 2560 ถึง 2564 (เปรม ถาวรประภาสวัสดิ์, 2561) ทำให้อีสปอร์ตเริ่มมีการขับเคลื่อนกันมากยิ่งขึ้น ด้วยแรงกระตุ้นที่ภาครัฐได้ให้การรับรองอีสปอร์ตเป็นกีฬาถือเป็นการแสดงทิศทางของภาครัฐที่ชัดเจนมากขึ้น สมาคมไทยอีสปอร์ตได้จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2556 และการกีฬาแห่งประเทศไทยได้รับรองให้อีสปอร์ตเป็นชนิดกีฬาสามารถจดทะเบียนเป็นสมาคมกีฬาได้เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 สมาคมไทยอีสปอร์ต จึงประกาศเปิดตัวอย่างเป็นทางการและเปลี่ยนชื่อเป็น “สมาคมกีฬาอีสปอร์ตแห่งประเทศไทย” เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2560 (ดิษยุตม์ ธนบุญชัย, 2560)

อีสปอร์ตถูกบรรจุเข้าเป็นกีฬาสาธิตในเอเชียนเกมส์ปี พ.ศ. 2561 และจะมีการแข่งขันกันในปี พ.ศ. 2565 (อัครฐ จิรัญพงษ์, 2561) คณะกรรมการกีฬาอาชีพได้ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษารับรองให้ “ชนิดกีฬาอีสปอร์ต” เป็นกีฬาอาชีพอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2564 ซึ่งถือเป็นก้าวสำคัญยิ่งของวงการอีสปอร์ตที่จะมีการพัฒนาที่สูงยิ่งขึ้น

จังหวัดขอนแก่น เป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นที่ตั้งศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง “ร้อยแก่นสารสินธุ์” ได้ให้ความสำคัญด้านการกีฬามีนักกีฬาที่มีชื่อเสียงระดับชาติเกิดขึ้นที่จังหวัดขอนแก่นหลายคน มีการจัดการแข่งขันกีฬาระดับประเทศมาอย่างต่อเนื่อง เช่น กีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย กีฬาแห่งชาติ กีฬาเยาวชนแห่งชาติ กีฬานักเรียนนักศึกษา การแข่งขันฟุตบอลไทยลีกส์และการแข่งขันในระดับนานาชาติ คือขอนแก่นมาราธอนนานาชาติ การจัดการแข่งขันกีฬาอีสปอร์ต จะเป็นการยกระดับการแข่งขันจากรดับจังหวัดสู่การแข่งขันระดับนานาชาติ ทำให้เกิดการขยายตัวธุรกิจด้านการกีฬามากยิ่งขึ้น (พนม หงษ์ชุมแพ และศิวัช ศรีโกคางกุล, 2563, หน้า 15-27) การขับเคลื่อนกีฬาอีสปอร์ตของจังหวัดขอนแก่น โดยสมาคมกีฬาอีสปอร์ตจังหวัดขอนแก่น ซึ่งได้จดทะเบียนเป็นสมาคมเมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2563 สำหรับภาคเอกชน มีการลงทุนของบริษัทไฟกัส อารีนาที่สร้าง stadium ขึ้นเป็น “อีสปอร์ตฮับ” เป็น E-sports Complex แห่งแรกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (พนม หงษ์ชุมแพ และศิวัช ศรีโกคางกุล, 2563, หน้า 15-27) จุดประสงค์

เพื่อเป็นสถาบันการฝึกฝน (Academy) ห้องซ้อม นักกีฬา ห้องชมการแข่งขัน ห้องจัดงานแข่งขัน ห้องพักผ่อน ในลักษณะของ one stop service การแข่งขันอีสปอร์ตมีการส่งเสริมการแข่งขัน ในทุกระดับทั้งระดับมหาวิทยาลัยหรือท้องถิ่น ภาคเอกชนในจังหวัดขอนแก่นเป็นผู้ลงทุนและ ใช้สนาม Focus Arena Stadium E-Sports เป็นสถานที่จัดการแข่งขันจากเหตุผลดังกล่าวทำให้ ผู้เขียนมีความสนใจว่า

กีฬาอีสปอร์ตเป็นกีฬาที่ยังไม่แพร่หลาย ความนิยมยังอยู่ในกลุ่มคนบางกลุ่ม แต่ละพื้นที่มี ปัจจัยในการขับเคลื่อนที่แตกต่างกัน ความร่วมมือ ของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน การ บูรณาการในการดำเนินงานร่วมกัน และการกำหนด นโยบายสนับสนุนกีฬาอีสปอร์ตที่ชัดเจนของภาค ภาครัฐจะส่งผลทำให้เกิดความมั่นใจในการสนับสนุน ของภาคเอกชน การประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับ อีสปอร์ตอย่างต่อเนื่องของทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง จะสร้างการรับรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อกีฬา อีสปอร์ต อันจะส่งผลต่อการสนับสนุนที่ดีของ ทุกภาคส่วน ผู้เขียนจึงทำการศึกษาประวัติของ อีสปอร์ตจังหวัดขอนแก่น การกำหนดนโยบายการ สนับสนุนอีสปอร์ตของภาครัฐ และการส่งเสริม อีสปอร์ตของภาคเอกชนในจังหวัดขอนแก่น เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและนำเสนอข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติอีสปอร์ตในจังหวัด ขอนแก่น

2. เพื่อทราบนโยบายการสนับสนุน อีสปอร์ตที่ชัดเจนของภาครัฐ

3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาการ ส่งเสริมอีสปอร์ตของภาคเอกชนในจังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกในการ วิจัยเอกสารผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ เอกสารวิชาการ บทความ แนวคิด ทฤษฎีและ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกีฬาอีสปอร์ต และการ สัมภาษณ์เชิงลึกเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่ง โครงสร้าง ด้วยการกำหนดหัวข้อประเด็นหลัก คือ ข้อมูลบุคคล การรับรู้เกี่ยวกับอีสปอร์ต นโยบาย การสนับสนุนอีสปอร์ตของภาครัฐ และการส่งเสริม อีสปอร์ตของภาคเอกชนในจังหวัดขอนแก่น ส่วนประเด็นย่อยเพิ่มเติมระหว่างสนทนาได้

พื้นที่การศึกษาคือจังหวัดขอนแก่น ซึ่งมี หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน ที่เกี่ยวข้องกับกีฬาอีสปอร์ตในจังหวัดขอนแก่น กำหนดกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง จากผู้ให้ข้อมูล หลักคือ กลุ่มเป้าหมายที่มีความเหมาะสมกับการ วิจัย เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจและ สามารถให้ข้อมูลในเรื่องอีสปอร์ตของจังหวัด ขอนแก่นได้เป็นอย่างดี จำนวน 3 กลุ่มรวม 28 คน คือ หน่วยงานภาครัฐในจังหวัดขอนแก่นที่มีหน้าที่ ด้านการส่งเสริม สนับสนุนการกีฬาในจังหวัด ขอนแก่น ได้แก่ สำนักงานจังหวัดขอนแก่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดขอนแก่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด

ขอนแก่น และสำนักงานการท่องเที่ยวและการกีฬา จังหวัดขอนแก่น จำนวน 4 หน่วยงานรวม 5 คน ภาคเอกชนที่มีความเกี่ยวข้องกับกีฬาอีสปอร์ตใน จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ บริษัทไฟกัส อารีนา สมาคม กีฬาแห่งจังหวัดขอนแก่น สมาคมกีฬาอีสปอร์ต จังหวัดขอนแก่น และผู้ให้การสนับสนุนการจัดการ แข่งขันกีฬาอีสปอร์ตในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 4 คน และภาคประชาชนที่มีความเกี่ยวข้องกับ กีฬาอีสปอร์ตจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ผู้เข้าแข่งขัน ผู้บรรยายการแข่งขัน ผู้เข้าชมการแข่งขันและผู้ปกครอง จำนวน 19 คน สำหรับการวิเคราะห์ ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการ สัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบ บรรยายโดยดำเนินการรวบรวม ข้อมูลเอกสาร เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของอีสปอร์ตในจังหวัด ขอนแก่น เอกสารวิชาการ บทความ แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกีฬาอีสปอร์ต และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์ เนื้อหาจัดแจงให้เป็นหมวดหมู่แล้วจึงสรุปผล เพื่อทำการสังเคราะห์ให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและ เป็นจริง

การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล ด้วยการนำข้อมูลการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลมา เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของข้อมูล พบว่า ข้อมูลมีความสอดคล้องกันกว่าร้อยละ 90 หมายความว่า เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีความ เชื่อมั่น (Reliability) ได้ และความเที่ยงตรง (Validity) พบว่า ข้อมูลกว่าร้อยละ 95 มีความ สอดคล้องและสะท้อนภาพที่เป็นอยู่จริง ถือได้ว่า เป็นข้อมูลที่มีความเที่ยงตรง

4. สรุปผลการวิจัย

การขับเคลื่อนกีฬาอีสปอร์ตให้มี ประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีการศึกษาถึงปัญหาการ ดำเนินงาน นำปัญหามาวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไข และปรับปรุงการดำเนินงาน ผลการวิจัยสรุป ได้ดังนี้

1. ความเป็นมาของอีสปอร์ตในจังหวัด ขอนแก่น มีการตั้งเป็นชมรมร้านเกมขึ้นในพ.ศ. 2556 จากการเล่นเพื่อผ่อนคลายไปสู่การแข่งขัน อย่างชัดเจน เมื่ออีสปอร์ตได้รับการรับรองเป็นชนิด กีฬาในพ.ศ. 2560 ภาคเอกชนได้จัดทำโครงการ “City Of Esports” ขึ้น เป็นโครงการสร้างสนาม กีฬาอีสปอร์ตแบบครบวงจร ทั้งสนามแข่งขันและ สถาบันให้ความรู้ด้านอีสปอร์ต ชื่อว่า “Focus Arena Stadium Esports” ถือเป็น E-Sports Complex แห่งแรกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (พนม หงษ์ชุมแพ และศิวัช ศรีโกคางกุล, 2563, หน้า 15-27) สมาคม กีฬาอีสปอร์ตจังหวัดขอนแก่น จัดทะเบียนเป็น สมาคมเมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2563 ส่วนใน ระดับมหาวิทยาลัยมีการตั้งเป็นชมรมอีสปอร์ต และจัดกิจกรรมการแข่งขันมาโดยตลอด ดังตัวอย่าง คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลที่ว่า

“กีฬาอีสปอร์ตของจังหวัดขอนแก่นเริ่มมี การขับเคลื่อนเมื่อทางบริษัทไฟกัส อารีนา ได้จัด กิจกรรมเรื่องอีสปอร์ตโดยมีสถานที่ให้เยาวชนและ ประชาชนได้ฝึกฝนและแสดงออก” (หัวหน้าส่วน ราชการในจังหวัดขอนแก่น, สัมภาษณ์, 6 สิงหาคม 2564)

แรงจูงใจในการขับเคลื่อนกีฬาอีสปอร์ต ในจังหวัดขอนแก่น ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ของ

ผู้ให้ข้อมูลที่ว่า

“การกีฬาแห่งประเทศไทย รับรองให้อีสปอร์ตเป็นชนิดกีฬา เมื่อปี พ.ศ. 2560 จึงเกิดแรงจูงใจที่จะทำให้จังหวัดขอนแก่นเป็น Sport City เพื่อดึงนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาและเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เกี่ยวกับอีสปอร์ตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและเป็นศูนย์กลางในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของภูมิภาคอาเซียนโดยเปิดศูนย์กีฬาอีสปอร์ต คือ Focus Arena Stadium Esports” (ผู้บริหารบริษัทเอกชนในจังหวัดขอนแก่น, สัมภาษณ์, 20 สิงหาคม 2564)

2. การรับรู้ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับกีฬาอีสปอร์ต

2.1 ความเข้าใจเกี่ยวกับกีฬาอีสปอร์ต ส่วนใหญ่นักเรียนนักศึกษาและบริษัทเอกชนที่สนับสนุนและร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการแข่งขันจะรับรู้หรือรู้จักเกี่ยวกับกีฬาอีสปอร์ตแต่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจะมีความเข้าใจน้อย

2.2 การรับรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา กีฬาอีสปอร์ตส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 90 ไม่ทราบประวัติความเป็นมา มีเพียงสำนักงานการท่องเที่ยวและการกีฬาจังหวัดขอนแก่นและสมาคมกีฬาอีสปอร์ตจังหวัดขอนแก่น ที่สามารถให้ข้อมูลได้บางส่วน

2.3 การติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกีฬาอีสปอร์ต ส่วนใหญ่นักเรียน นักศึกษา บริษัทเอกชนที่สนับสนุนและร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับอีสปอร์ตกว่าร้อยละ 80 จะมีการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับอีสปอร์ต ส่วนบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ไม่ได้ติดตามข่าวสาร

เกี่ยวกับอีสปอร์ต

2.4 การรับรองให้อีสปอร์ตเป็นกีฬา ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 80 เห็นด้วยกับการรับรองให้อีสปอร์ตเป็นกีฬาเพราะเห็นว่าเมื่ออีสปอร์ตเป็นกีฬาจะทำให้มีการพัฒนาผู้เล่นได้มีทักษะ ได้รับคำแนะนำให้รู้จักแบ่งเวลา การให้ความสำคัญด้านการเรียน เรียนรู้โครงสร้างของการจัดการแข่งขันในรูปแบบของกีฬาที่เป็นสากล ทำให้เกิดอาชีพที่จำเป็นต่อการจัดแข่งขันและส่งเสริมการแข่งขันสามารถสร้างรายได้ แต่มีผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ไม่เห็นด้วย ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลที่ว่า

“เห็นด้วยกับการรับรองให้อีสปอร์ตเป็นกีฬา โดยมองว่าเมื่ออีสปอร์ตเป็นกีฬา จะทำให้มีการพัฒนาผู้เล่นให้มีทักษะ ได้รับคำแนะนำและฝึกให้รู้จักแบ่งเวลา พร้อมทั้งต้องให้ความสำคัญด้านการเรียนด้วยเช่นกัน รวมถึงน่าจะเป็นการแสดงถึงทิศทางในการพัฒนากีฬาอีสปอร์ตจากหน่วยงานภาครัฐอีกด้วย” (ผู้บริหารบริษัทเอกชนในจังหวัดขอนแก่น, สัมภาษณ์, 20 สิงหาคม 2564)

“ไม่เห็นด้วยเพราะว่า เกมไม่ได้เป็นกีฬาทั้งหมด การนำเกมมาใช้แข่งขัน และการจัดการแข่งขัน หากไม่ศึกษาทำความเข้าใจให้ดี อาจทำให้รูปแบบของการจัดการแข่งขันออกมาไม่ดีและส่งผลต่อผู้เข้าแข่งและผู้ชม รวมถึงผู้ลงทุนที่อาจจะมองว่าการลงทุนในด้านนี้ไม่ประสบความสำเร็จพอที่จะลงทุนอีกในอนาคต” (ผู้บรรยายการแข่งขันอีสปอร์ต, สัมภาษณ์, 4 กันยายน 2564)

2.5 การกำกับดูแลอีสปอร์ตของส่วนที่เกี่ยวข้อง ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ของภาครัฐและภาค

ประชาชนกว่าร้อยละ 85 เห็นว่า ควรมีการกำกับดูแลของภาครัฐ เพื่อกำหนดกรอบและกฎเกณฑ์ตามระเบียบมากยิ่งขึ้น โดยเป็นการกำกับอย่างใกล้ชิด และกำหนดประเภทของเกม เพื่อหลีกเลี่ยงเกมที่มีความเสี่ยงและความรุนแรง ส่วนภาคเอกชนและภาคประชาชน กว่าร้อยละ 10 เห็นว่า ควรมีการส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนได้รับรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของกีฬาอีสปอร์ตเพิ่มขึ้น เพิ่มบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุน เพื่อให้การขับเคลื่อนอีสปอร์ตเป็นไปอย่างครบวงจรมากกว่า ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลที่ว่า

“หน่วยงานภาครัฐควรเพิ่มบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุน เพื่อให้การขับเคลื่อนอีสปอร์ตเป็นไปอย่างครบวงจรมากกว่า” (ผู้บริหารบริษัทเอกชนในจังหวัดขอนแก่น, สัมภาษณ์, 20 สิงหาคม 2564)

3. การสนับสนุนกีฬาอีสปอร์ตของหน่วยงานภาครัฐ

3.1 บทบาทอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับกีฬาอีสปอร์ตในจังหวัดขอนแก่นผู้ให้ข้อมูล ระบุถึงอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของตนและหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับอีสปอร์ตโดยตรงคือ สมาคมกีฬาอีสปอร์ตจังหวัดขอนแก่น มีหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการแข่งขันกีฬาอีสปอร์ต การฝึกทักษะ สร้างและสรรหานักกีฬาอีสปอร์ต เพื่อผลักดันให้นักกีฬาอีสปอร์ตมีศักยภาพมากยิ่งขึ้น สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดขอนแก่น มีหน้าที่เกี่ยวกับส่งเสริมและสนับสนุนด้านการกีฬา สำนักงานจังหวัดขอนแก่น ไม่มีหน้าที่เกี่ยวกับกีฬาอีสปอร์ตโดยตรงแต่มี

ภารกิจในการจัดทำยุทธศาสตร์และการกำหนดนโยบายในภาพรวมของจังหวัดขอนแก่น สมาคมกีฬาแห่งจังหวัดขอนแก่น มีหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนประสานงานความร่วมมือ กำกับดูแลเกี่ยวกับกีฬาในภาพรวมของจังหวัดขอนแก่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น มีหน้าที่ในการดูแลและอนุญาตให้มีแผ่นเกมวิดิทัศน์และกำกับดูแลร้านให้บริการเกมและอินเทอร์เน็ต

3.2 ยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการของหน่วยงานเกี่ยวกับอีสปอร์ต พบว่าหน่วยงานภาครัฐส่วนใหญ่ไม่ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาอีสปอร์ตโดยตรง มีสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดขอนแก่นกำหนดในด้านการส่งเสริมการจัดกิจกรรมร่วมกับภาคเอกชนและแผนงานโครงการในด้านการประชาสัมพันธ์ ส่วนสำนักงานจังหวัดขอนแก่นกำหนดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ภาพรวมในเรื่องด้านการกีฬา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น กำหนดแผนงานโครงการด้านการป้องกันและการประชาสัมพันธ์ เรื่องเกมวิดิทัศน์และกำกับดูแลร้านให้บริการเกมและอินเทอร์เน็ต สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่นกำหนดแผนงานโครงการด้านการคุ้มครองเด็กและเยาวชน ส่วนสมาคมกีฬาอีสปอร์ตจังหวัดขอนแก่นกำหนดแผนงานการจัดการแข่งขันและศูนย์การเรียนรู้ด้านกีฬาอีสปอร์ต

3.3 การดำเนินการตามแผนงานและโครงการ พบว่า หน่วยงานภาครัฐ ไม่ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ในเรื่องการส่งเสริมสนับสนุนอีสปอร์ตโดยตรง แต่เป็นการกำหนดในเรื่องการ

กำกับเรื่องเกม และการป้องกันผลกระทบต่อเด็ก และเยาวชนมากกว่า ส่วนสมาคมกีฬาอีสปอร์ต จังหวัดขอนแก่นเพิ่งจดทะเบียนสมาคม เมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ.2563 จึงไม่ ได้จัดทำแผน ยุทธศาสตร์ แต่ทำแผนงานและโครงการเป็นคราวๆ ไป ส่วนการดำเนินการของสมาคมฯ ยังขาดความ เข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และการบูรณาการ ร่วมภาคส่วนอื่น ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ของ ผู้ให้ข้อมูลที่ว่า

“สมาคมกีฬาอีสปอร์ตจังหวัดขอนแก่น ยังไม่ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ของสมาคม จึงทำให้ ไม่ได้เชิญผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาร่วมดำเนินการ และเพราะการขาดความเข้าใจในการดำเนินการ ของสมาคมฯ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และการ บูรณาการร่วมภาคส่วนอื่น” (ผู้บริหารสมาคมกีฬา อีสปอร์ตจังหวัดขอนแก่น, สัมภาษณ์, 20 สิงหาคม 2564)

3.4 การส่งเสริมและสนับสนุนกีฬา อีสปอร์ตของภาครัฐ ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า หน่วยงาน ภาครัฐในจังหวัดขอนแก่นยังให้การสนับสนุนกีฬา อีสปอร์ตได้มากกว่านี้ ส่วนการติดต่อสื่อสารกับ หน่วยงานภาครัฐมีขั้นตอนและใช้เวลามาก สมาคม กีฬาอีสปอร์ตจังหวัดขอนแก่นดำเนินงานโดยขาด การประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและภาคอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจใน ขั้นตอนการดำเนินงาน ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ ของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ในจังหวัดขอนแก่นยังน้อยมากและการติดต่อกับ หน่วยงานภาครัฐมีหลายขั้นตอน และใช้เวลามาก

บางหน่วยงานได้จัดคนเข้าร่วมกิจกรรมแต่ไม่ตรง กับเป้าหมายหลักที่คาดหวังไว้” (ผู้บริหารบริษัท เอกชนในจังหวัดขอนแก่น, สัมภาษณ์, 20 สิงหาคม 2564)

3.5 มุมมองของสังคมและครอบครัว ต่อกีฬาอีสปอร์ตพบว่า ดีขึ้นแต่บางส่วนรวมถึง หน่วยงานภาครัฐยังไม่เปิดรับกีฬาอีสปอร์ต เพราะ อาจไม่เข้าใจบทบาทของอีสปอร์ตอย่างแท้จริง จึงส่งผลต่อการกำหนดนโยบายในการขับเคลื่อน อีสปอร์ตที่ยังไม่มีความชัดเจน และความไม่เข้าใจ ในกีฬาอีสปอร์ต ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ของ ผู้ให้ข้อมูลที่ว่า

“ปัจจุบันมุมมองของสังคมและครอบครัว ต่อกีฬาอีสปอร์ตดีขึ้นจากเดิมมากแต่ก็ยังมีส่วน และหน่วยงานภาครัฐยังไม่เปิดรับเพราะอาจ ไม่เข้าใจบทบาทของอีสปอร์ตอย่างแท้จริง จึงส่งผล ต่อการกำหนดนโยบายในการขับเคลื่อนอีสปอร์ต ที่ยังไม่มีความชัดเจน” (ผู้บริหารบริษัทเอกชนใน จังหวัดขอนแก่น, สัมภาษณ์, 20 สิงหาคม 2564)

“สังคมและครอบครัวมีมุมมองที่ดีขึ้นตาม กาลเวลา จากการที่มีผู้คนประสบความสำเร็จเป็น ตัวพิสูจน์ให้เห็นว่าเกิดความสำเร็จทำให้สามารถ สร้างรายได้” (ผู้บรรยายการแข่งขัน, สัมภาษณ์, 24 สิงหาคม 2564)

4. การส่งเสริมอีสปอร์ตของภาคเอกชน ในจังหวัดขอนแก่น

4.1 การกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของหน่วยงานหรือองค์กรอื่น พบว่า ภาคเอกชน ส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าร่วมคมีแต่หน่วยงานของรัฐที่ได้ เข้าร่วมการกำหนดแผนยุทธศาสตร์จังหวัดตาม

ภารกิจของหน่วยงาน ส่วนสมาคมกีฬาอีสปอร์ต จังหวัดขอนแก่นไม่ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ จึงไม่มีการประชุมกับส่วนงานที่เกี่ยวข้อง ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ว่า

“ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายเกี่ยวกับพัฒนากีฬาอีสปอร์ตของจังหวัดขอนแก่น หรือขององค์กรอื่น” (ผู้บริหารบริษัทเอกชนในจังหวัดขอนแก่น, สัมภาษณ์, 20 สิงหาคม 2564)

4.2 การเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินงานขับเคลื่อนกีฬาอีสปอร์ตของจังหวัดขอนแก่นพบว่า มีการดำเนินงานร่วมกันโดยสมาคมกีฬาอีสปอร์ตจังหวัดขอนแก่นร่วมกับบริษัทโฟกัส อารีนา และองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จัดทำโครงการสร้างการเรียนรู้โดยจัดกิจกรรมการให้ความรู้เกี่ยวกับกีฬาอีสปอร์ต และโครงการการส่งเสริมแข่งขันกีฬาอีสปอร์ต โดยทำการแข่งขันเพื่อคัดตัวเป็นนักกีฬาอีสปอร์ตของจังหวัดขอนแก่นผ่านทางสมาคมกีฬาอีสปอร์ตจังหวัดขอนแก่นและบริษัทโฟกัส อารีนา เพื่อส่งนักกีฬาเข้าแข่งขันรายการที่ต่างๆ ที่จะทำการแข่งขันในระบบออนไลน์ ส่วนการสนับสนุนกิจกรรมการแข่งขัน มีการสนับสนุนการจัดการแข่งขันของทางชมรมกีฬาอีสปอร์ตในมหาวิทยาลัยต่างๆ

5. อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยขอนำเสนอผลตามวัตถุประสงค์คือ ประวัติอีสปอร์ตในจังหวัดขอนแก่น นโยบายการสนับสนุนอีสปอร์ตของภาครัฐ และการวิเคราะห์ปัญหาการส่งเสริมอีสปอร์ต

ของภาคเอกชนในจังหวัดขอนแก่น ดังนี้

1. ความเป็นมาของอีสปอร์ตในจังหวัดขอนแก่น มีการตั้งเป็นชมรมร้านเกมขึ้น ในพ.ศ. 2556 การขับเคลื่อนสู่ความเป็นกีฬาอีสปอร์ตที่ชัดเจนเมื่อมีการรับรองให้อีสปอร์ตเป็นชนิดกีฬาในพ.ศ. 2560 และนักธุรกิจจังหวัดขอนแก่น ได้ทำโครงการ “City Of Esports” ขึ้น เป็นโครงการที่สร้างสนามกีฬาที่เป็นอีสปอร์ตแบบครบวงจรทั้งสนามแข่งขันและสถาบันให้ความรู้ด้านอีสปอร์ตชื่อว่า “Focus Arena Stadium Esports” ถือเป็น E-Sports Complex แห่งแรกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (พนม หงษ์ชุมแพ และศิวัช ศรีโกคางกุล, 2563, หน้า 15-27) สมาคมกีฬาอีสปอร์ตจังหวัดขอนแก่น จัดทะเบียนเป็นสมาคมเมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2563 ส่วนอีสปอร์ตในระดับมหาวิทยาลัย มีการตั้งชมรมอีสปอร์ต และจัดกิจกรรมการแข่งขันมาโดยตลอด

2. นโยบายการสนับสนุนอีสปอร์ตของภาครัฐพบว่า การรับรองให้อีสปอร์ตเป็นชนิดกีฬาถือเป็นการขับเคลื่อนในระดับนโยบาย ตามแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2560-2564) ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนหันมาเล่นกีฬารวมถึงการมีส่วนร่วมของภาครัฐและภาคเอกชนในการพัฒนาอุตสาหกรรมและธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับกีฬา สอดรับกับงานวิจัยของพนม หงษ์ชุมแพ และศิวัช ศรีโกคางกุล (2563, หน้า 15-27) พบว่า กีฬาอีสปอร์ตของจังหวัดขอนแก่นมีการส่งเสริมการแข่งขันกีฬาอีสปอร์ต ในทุกระดับ มีความพร้อมที่จะเป็นศูนย์กลางการจัดการแข่งขันกีฬาและการ

ท่องเที่ยว เป็นเมืองกีฬาที่สำคัญของประเทศใน
อนาคต แต่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล
ได้แก่ หัวหน้าสำนักงานจังหวัดขอนแก่น พบว่า
จังหวัดขอนแก่นมีการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการ
กีฬาไว้ในภาพรวม ส่วนหน่วยงานภาครัฐในระดับ
ปฏิบัติงานยังขาดแผนงาน โครงการในการขับเคลื่อน
อีสปอร์ตในจังหวัดขอนแก่นที่ชัดเจน สอดคล้องกับ
ผลการสัมภาษณ์ รมกร กิตติสุวรรณ (20 สิงหาคม
2564) ผู้บริหารบริษัทไฟกัส อาร์นา ระบุว่านโยบาย
ด้านกีฬาอีสปอร์ตถ้ากำหนดไม่ชัดเจน อาจส่งผล
ต่อการตัดสินใจในการลงทุนเกี่ยวกับกีฬาอีสปอร์ต
ของภาคเอกชน ส่วนหน่วยงานภาครัฐในระดับ
ปฏิบัติ ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานตามภารกิจของหน่วย
งานตนเอง ผลจากความเข้าใจในเรื่องอีสปอร์ตน้อย
และเป็นสิ่งที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ ทำให้บุคลากรภาครัฐ
เห็นว่ากีฬาอีสปอร์ตไม่ใช่ภารกิจของหน่วยงานตน
แต่หากมีการวิเคราะห์ว่าอีสปอร์ตคือ การนำเกมที่มี
กฎ กติกาสากลมาทำการแข่งขัน ดังนั้นเกมจึงเป็น
ปัจจัยเสี่ยงได้หากมีการเล่นมากเกินไป และจะส่งผล
กระทบถึงเด็กและเยาวชน สอดรับกับงานวิจัยของ
ภาพิมล ไชยวุฒิ (2559) ว่า หน่วยงานภาครัฐ
ผู้สนับสนุนการจัดแข่งขันกีฬา แต่เจ้าหน้าที่ไม่เคย
เล่นอีสปอร์ตมาก่อนทราบแต่เพียงว่า เป็นกีฬาใน
รูปแบบใหม่ที่ในปัจจุบันมีความนิยมมากและมี
กระแสตอบรับที่ดีทำให้พิจารณาได้ว่าการขาด
ความรู้ความเข้าใจในกีฬาอีสปอร์ตของบุคลากร
ภาครัฐ ทำให้ขาดความสนใจในการติดตามข้อมูล
ข่าวสารเกี่ยวกับกีฬาอีสปอร์ตสะท้อนให้เห็นถึงการ
ขาดการมีส่วนร่วม ข้อค้นพบนี้สามารถอธิบายได้
โดยใช้แนวคิดของเครตัน, เจมส์ แอล. (2556) กล่าว

ว่า การมีส่วนร่วมจะไม่มีประสิทธิภาพหากขาดการ
รับรู้ข้อมูลอย่างเพียงพอ องค์ประกอบสำคัญของ
กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ การให้
ข้อมูลแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนแสดงความ
คิดเห็นและร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ส่วนภาค
เอกชนมองการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐใน
จังหวัดขอนแก่นว่า ยังน้อยมากและกล่าวว่าการ
ติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐมีขั้นตอนหลายขั้นตอน
และต้องใช้เวลามาก

3. ปัญหาการส่งเสริมอีสปอร์ตของภาค
เอกชนในจังหวัดขอนแก่นพบว่า กลุ่ม เป้าหมาย
ส่วนใหญ่ ไม่มีส่วนเข้าร่วมในการกำหนดยุทธศาสตร์
ของจังหวัดขอนแก่น และของหน่วยงานภาครัฐ
อื่นๆ ทำให้การกำหนดประเด็นการพัฒนาอาจ
ไม่ตรงกับปัญหาความต้องการ การสอดคล้องกับแนวคิด
ของเครตัน, เจมส์ แอล (2556) ได้นิยามการมี
ส่วนร่วมว่านั่นคือกระบวนการที่ประชาชนเข้ามา
มีส่วนร่วมเพื่อให้การตัดสินใจดีขึ้นในการไปสู่
เป้าหมายและได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน
จุดหมายเพื่อเป็นการกระจายข้อมูลไปสู่สาธารณชน
ได้แสดงความคิดเห็นต่อนโยบายเพื่อนำไปปรับปรุง
หาทางแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและ
ประสิทธิผลส่วนการกำกับดูแลไม่เพียงพออาจ
ทำให้เกิดปัญหาและผลกระทบตามมาได้

การขับเคลื่อนกีฬาอีสปอร์ตในจังหวัด
ขอนแก่นสรุปได้ว่า การกำหนดนโยบายด้านกีฬา
อีสปอร์ตของจังหวัดขอนแก่นยังขาดความชัดเจน
บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องให้ความ
สนใจน้อย ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของหน่วยงาน
เกี่ยวกับกีฬาอีสปอร์ต ปัญหาการบูรณาการระหว่าง

หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน ทำให้นักลงทุนเกิดความไม่มั่นใจในนโยบายด้านอีสปอร์ตของภาครัฐ และการสนับสนุนงบประมาณทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่ยังไม่เพียงพอ รวมถึงขั้นตอนในการติดต่อกับทางราชการที่มีหลายขั้นตอนและใช้เวลามาก ส่วนภาคประชาชนพบปัญหาเรื่องการขาดความรู้ความเข้าใจในกีฬาอีสปอร์ต ทำให้เกิดมุมมองเกี่ยวกับผลกระทบเดิมๆ ที่เกิดขึ้นหากไม่สามารถแบ่งเวลาได้ การขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านกีฬาอีสปอร์ตระหว่างภาคประชาชนกับภาครัฐและสมาคมต่างๆ ฉะนั้น แนวทางในการส่งเสริมกีฬาอีสปอร์ตจังหวัดขอนแก่นควรกำหนดนโยบายการพัฒนาอีสปอร์ตให้มีความชัดเจนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับอีสปอร์ตจังหวัดขอนแก่น ให้ความรู้แก่ประชาชนและบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ให้การสนับสนุนงบประมาณ และส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เรื่องอีสปอร์ตอย่างต่อเนื่อง

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1.1 จังหวัดขอนแก่นควรกำหนดนโยบายกีฬาอีสปอร์ตให้ชัดเจน โดยกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนากีฬาอีสปอร์ตลงในแผนพัฒนาจังหวัด ผ่านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ให้การสนับสนุนงบประมาณด้านการกีฬาอีสปอร์ตเพิ่มมากขึ้น

1.2 สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดขอนแก่นและสมาคมกีฬาอีสปอร์ตจังหวัด

ขอนแก่น ควรกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนากีฬาอีสปอร์ต ลงในแผนพัฒนาของหน่วยงาน และจัดทำแผนงาน โครงการ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างชัดเจน โดยประสานแผนกับสำนักงานจังหวัดขอนแก่นเพื่อเสนอเข้าแผนพัฒนาจังหวัดผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมและควรสร้างการเรียนรู้ให้กับบุคลากรภายในหน่วยงานถึงบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานกับอีสปอร์ต โครงสร้างการประสานงานกับหน่วยงานและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับกีฬาอีสปอร์ตในจังหวัดขอนแก่น

1.3 สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดขอนแก่น สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดขอนแก่น สมาคมกีฬาอีสปอร์ตจังหวัดขอนแก่นและหน่วยงานภาครัฐ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกีฬาอีสปอร์ต ควรประชาสัมพันธ์การดำเนินงานเกี่ยวกับกีฬาอีสปอร์ตของหน่วยงาน และสร้างกิจกรรมการเรียนรู้สู่สาธารณะเพิ่มมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผู้สนใจที่จะทำการศึกษาควรศึกษาและทำความเข้าใจนโยบายของภาครัฐที่สามารถนำไปปฏิบัติงานได้อย่างแท้จริง โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน จะต้องมีการประเมินผลและติดตามผลงานทุกครั้งที่สิ้นสุดการแข่งขัน สรุปรายงานเป็นรูปเล่มเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อทราบต่อไป

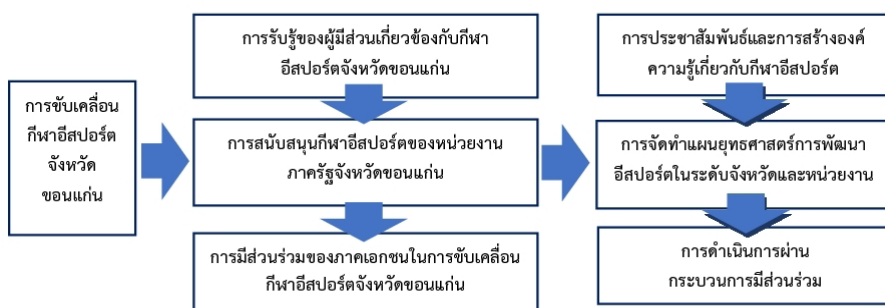
2.2 ผู้สนใจ ควรศึกษาวิธีการและรูปแบบที่เป็นระบบและมีความสอดคล้องเหมาะสมกับการพัฒนาอีสปอร์ตในจังหวัดขอนแก่น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้รับทราบปัญหาในการขับเคลื่อนกีฬาอีสปอร์ต จากแนวความคิดการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การสนับสนุนอีสปอร์ตของหน่วยงานภาครัฐ และการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการขับเคลื่อนอีสปอร์ต องค์ความรู้ที่ได้

รับคือข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนกีฬาอีสปอร์ตของจังหวัดขอนแก่น โดยการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาอีสปอร์ตในระดับจังหวัดและระดับหน่วยงาน การดำเนินการผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม การประชาสัมพันธ์ และการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับกีฬาอีสปอร์ต

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- เครตัน, เจมส์ แอล. (2556). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน*. แปลจาก *Involving Citizens in Community Decision Making: A Guidebook*. แปลโดย วันชัย วัฒนศัพท์. ขอนแก่น: ศิริภณท์ ออฟเซ็ท.
- ดิษยุตม์ ธนบุญชัย และการกีฬาแห่งประเทศไทย. (2560). *การเตรียมความพร้อมเป็นนักกีฬาอีสปอร์ต*. เข้าถึงได้จาก <https://thestandard.co/sat-support-esports/>
- ธรรฐ จีรัญพงษ์. (2561). *e-sports โอกาสทางธุรกิจที่มีมากกว่าแค่เกม*. เข้าถึงได้จาก <http://www.scbeic.com/th/detail/product/4680>
- เปรม ถาวรประภาสวัสดิ์. (2561). *อนาคตของอีสปอร์ตในประเทศไทย*. เข้าถึงได้จาก <https://dl.parliament.go.th/handle/lirt/535671>
- พนม หงส์ชุมแพ และ ศิวัช ศรีโสภากุล. (2563). การศึกษาศักยภาพในการพัฒนาจังหวัดขอนแก่นสู่ขอนแก่นเมืองกีฬา. *วารสารการบริหารการปกครองท้องถิ่นและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 4(1), 15-27.
- ภาพิมล ไชยวุฒิ. (2558). *แรงจูงใจในการสมัครเข้าเป็นนักกีฬาอิเล็กทรอนิกส์ (E-sports)*. (สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.

**การศึกษาเปรียบเทียบเสียงพยัญชนะ
และสระในคำภาษาไทหยาเชียงรายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ***
**A Comparative Study of Consonants and Vowels in Words
of Tai Ya's Chiang Rai and Bangkok Thai**

บุษราคัม ยอดชะลูด, วรวรรณ์ ศรียากัย, จารุวรรณ เบนจาทิกุล¹ และบุญยงค์ เกศเทศ²

Bussarakham Yodchalood, Warawat Sriyabhaya, Jaruwat Benjatikul and Boonyong Ketthet

มหาวิทยาลัยพะเยา¹

มหาวิทยาลัยขอนแก่น²

University of Phayao, Thailand

Khon Kaen University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: bussaraakham@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ เปรียบเทียบเสียงพยัญชนะกับเสียงสระในคำภาษาไทหยาเชียงรายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ ผู้วิจัยใช้ข้อมูล 2 ชุด คือ ข้อมูลภาษาไทหยาเชียงรายเป็นข้อมูลภาษาระดับข้อความ เก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาที่เป็นชาวไทหยาเชียงราย และข้อมูลภาษาไทยกรุงเทพฯ ใช้ชุดข้อมูลความรู้เกี่ยวกับเสียงพยัญชนะ และเสียงสระ

ผลการวิจัยพบว่า เสียงพยัญชนะในภาษาไทหยาเชียงราย มีจำนวน 19 เสียง และเสียงพยัญชนะในภาษาไทยกรุงเทพฯ มีจำนวน 21 เสียง เสียงพยัญชนะในภาษาทั้งสองทำหน้าที่เป็นเสียงพยัญชนะต้น และเสียงพยัญชนะสะกด ภาษาไทหยาเชียงรายมีเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว 16 เสียง แต่ภาษาไทยกรุงเทพฯ มี 21 เสียง ในภาษาไทหยาเชียงรายไม่พบเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ แต่พบในภาษาไทยกรุงเทพฯ และเสียงพยัญชนะสะกดในภาษาทั้งสอง พบจำนวน 9 เสียง เทียบได้ 9 มาตราเช่นเดียวกัน เสียงสระในคำภาษาไทหยาเชียงรายมีจำนวน 18 เสียง เป็นเสียงสระเดี่ยวทั้งหมด และภาษาไทยกรุงเทพฯ มีเสียงสระจำนวน 21 เสียง แบ่งเป็นสระเดี่ยวจำนวน 18 เสียง และสระประสมจำนวน 3 เสียง ทั้งสองภาษายังพบเสียงปฏิภาคพยัญชนะและสระ ซึ่งมีความสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: ภาษาไทหยาเชียงราย; ภาษาไทยกรุงเทพฯ; ระบบเสียง

*ได้รับบทความ: 4 มิถุนายน 2564; แก้ไขบทความ: 12 ตุลาคม 2564; ตอบรับตีพิมพ์: 30 ธันวาคม 2564

Received: June 4, 2021; Revised: October 12, 2021 Accepted: December 30, 2021

Abstract

This article aimed to compare consonants and vowels in words of Tai Ya's Chiang Rai and Bangkok Thai. This study uses 2 sets of data: the data of Tai Ya's Chiang Rai is a discourse by Tai Ya users and the data of Bangkok Thai used consonants and vowels.

The results show that: The consonants in Tai Ya's Chiang Rai have 19 and 21 consonants in Bangkok Thai words. The consonants in both languages had functioned as initial and final consonants. Tai Ya's Chiang Rai has 16 sounds of initial consonants but Bangkok Thai has 21 sounds. Tai Ya's Chiang Rai does not find initial consonant clusters sounds but that show in Bangkok Thai, and final consonants of both languages show 9 sounds as well. The vowels in Tai Ya's Chiang Rai have monophthong 18 sounds and Bangkok Thai has 21 vowels as initial 18 sounds and 3 combined vowels. Both languages show consonants and vowel interactions that are systematically consistent.

Keywords: Tai Ya's Chiang Rai language; Bangkok Thai; phonology

1. บทนำ

จังหวัดเชียงรายมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ พลเมืองส่วนมากเป็นชาวไทยใหญ่ ลื้อ ไทหยา ลาวอินโดจีน กะเหรี่ยง ลัวะ ฯลฯ อาศัยอยู่รวมกันเป็นชุมชน และมีบางส่วนกระจายไปยังพื้นที่ต่างๆ ในจังหวัดเชียงราย เช่นเดียวกับชาวไทหยาที่ตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่ พ.ศ. 2472 โดยอพยพมาจากเมืองหยา อำเภอชินฝิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน ปัจจุบันในพื้นที่จังหวัดเชียงรายมีชาวไทหยาอาศัยอยู่ 6 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านป่าสักขวาง ตำบลแม่ไร่ อำเภอแม่จัน เป็นหมู่บ้านแรกที่ชาวไทหยามาตั้งบ้านเรือนอยู่ หลังจากเดินทางมาจากสาธารณรัฐประชาชนจีน และชาวไทหยาจำนวนมากย้ายไปตั้งถิ่นฐานใหม่ที่ บ้านน้ำบ่อขาว ตำบลห้วยไคร้ อำเภอแม่สาย

นอกจากนี้ยังมีชาวไทหยาอีกหลายคนกระจายไปอยู่ในพื้นที่ 4 หมู่บ้าน ใน 3 ตำบลของอำเภอเมืองเชียงราย คือ ตำบลริมกก ได้แก่ บ้านน้ำลัดและบ้านท่าทราย ตำบลรอบเวียง ได้แก่ บ้านหนองปิงและตำบลเวียง ได้แก่ บ้านวังดิน ชาวไทหยาเชียงรายมีประมาณ 450 คน และมีประมาณ 140 คน ที่ยังพูดภาษาไทหยาในชีวิตประจำวัน (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, 2551, หน้า 2, บุญยงค์ เกศเทศ, 2562, หน้า 152, เลหฺล้า ตริเอกานกุล และอารีย์ หินโชค, สัมภาษณ์, 7 ธันวาคม 2562)

ลักษณะบางประการของภาษาไทหยาที่ใช้ในเชียงราย บางคำตรงกับภาษาไทยกรุงเทพฯ เช่น คำว่า “มา มือ หู ตา” และมีคำที่แปรไปบ้าง เช่น “เส่อ” (เสือ) “โห” (หัว) ชาวไทหยาเชียงรายยังฟังคำภาษาไทยกลางเข้าใจแทบทุกประโยค

สำหรับชื่อและนามสกุลของชาวไทหยาเชียงราย มักปนกันระหว่างภาษาจีนกับภาษาไทย เช่น ชื่อเป็นภาษาไทย นามสกุลเป็นภาษาจีน อาทิ นายแก้ว เลาลี (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, 2551, หน้า 74-75) จากการลงพื้นที่ศึกษาภาษาไทหยาของผู้วิจัย พบว่าคำภาษาไทหยาบางคำออกเสียงเหมือนภาษาไทยถิ่นเชียงราย เช่น “แหว” (ส่วย) “เป็งกัน” (เหมาะสม) “น้ำฮ่อง” (ลำธาร) “ตาง” (ถนน) “ฮ้อง” (เรียก) และ “ป่าเฮ่ว” (ป่าช้า) และมีการใช้คำทับศัพท์ภาษาจีน ได้แก่ “เซอ” (รถ)

การใช้ภาษาดังกล่าวของชาวไทหยาเชียงรายมีลักษณะการปนภาษา ทั้งนี้ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2540, หน้า 91) กล่าวว่า สมาชิกในสังคมมิได้มีความรู้เพียงภาษาเดียว หากแต่มีความสามารถเข้าใจหรือพูดภาษาอื่นด้วย ดังนั้นเมื่อพูดภาษาหนึ่ง อีกภาษาหนึ่งจะเข้าไปปนโดยไม่รู้ตัว หรือบางครั้งอาจรู้ตัวก็ได้

ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า คำภาษาไทหยาเชียงรายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ มีทั้งลักษณะเหมือนกัน และลักษณะแตกต่างกันบางประการในเรื่องของเสียงพยัญชนะกับเสียงสระซึ่งอาจสันนิษฐานได้ว่า คำศัพท์ภาษาไทหยาเชียงรายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ เป็นคำศัพท์เดียวกัน แต่แตกต่างกันในด้านการออกเสียงพยัญชนะกับเสียงสระ นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์ใช้แทนความหมายเดียวกัน แต่ภาษาไทหยาเชียงรายใช้คำศัพท์หนึ่ง และภาษาไทยกรุงเทพฯ ใช้คำศัพท์หนึ่ง ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะเปรียบเทียบเสียงพยัญชนะและเสียงสระในภาษาไทหยาเชียงรายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ เพื่อเทียบ

ให้เห็นความเหมือนและความแตกต่าง และแยกได้ว่าคำใดเป็นคำในภาษาไทหยาเชียงราย และคำใดเป็นคำที่มาจากภาษาไทยกรุงเทพฯ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบเสียงพยัญชนะ เสียงสระในคำภาษาไทหยาเชียงรายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีการศึกษาว่าด้วยการเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

การเก็บข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูล 2 ชุด คือ ข้อมูลภาษาไทหยาเชียงราย และข้อมูลภาษาไทยกรุงเทพฯ มีลักษณะการเก็บข้อมูลดังนี้ข้อมูลภาษาไทหยาเชียงราย การกำหนดพื้นที่เก็บข้อมูล ผู้บอกภาษา และลักษณะข้อมูลที่จัดเก็บมีรายละเอียดดังนี้

1. พื้นที่เก็บข้อมูล ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเป็นข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาษาไทหยาเชียงรายจากผู้บอกภาษาที่บ้านป่าสักขวาง ตำบลแม่ไร่ อำเภอมะจันทน์ และบ้านน้ำบ่อขาว ตำบลห้วยไคร้ อำเภอมะสาย์ เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่มีชาวไทหยาอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น และใช้ภาษาไทหยาในชีวิตประจำวัน

2. ผู้บอกภาษา ผู้วิจัยคัดเลือกผู้บอกภาษา โดยยึดหลักการว่า เป็นชาวไทหยาซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่เก็บข้อมูล และใช้ภาษาไทหยาสื่อสารในชีวิตประจำวัน ผู้บอกภาษา จำนวน 4 คน ได้แก่ (1) นางขจร สักแสน อายุ 88 ปี อาศัยอยู่ที่บ้านป่าสักขวาง ตำบลแม่ไร่ อำเภอมะจันทน์ จังหวัด

เชียงราย (2) นางสาวอารีย์ หินโชค อายุ 60 ปีอาศัยอยู่ที่บ้านน้ำบ่อขาว ตำบลห้วยไคร้ อำเภอมะสาย จังหวัดเชียงราย (3) นางเล่ห์ ถีรเอากนกุล อายุ 57 ปี อาศัยอยู่ที่บ้านน้ำบ่อขาว ตำบลห้วยไคร้ อำเภอมะสาย จังหวัดเชียงราย และ (4) นางสาวรัตนติกาญ์ ชุมพู่ อายุ 40 ปี อาศัยอยู่ที่บ้านป่าสักขวาง ตำบลแม่ไร่ อำเภอมะจัน จังหวัดเชียงราย

3) ลักษณะข้อมูลที่จัดเก็บ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลภาษาไต่หยาจากผู้บอกภาษาตามที่กำหนดข้างต้น โดยข้อมูลที่จัดเก็บเป็นข้อมูลภาษาระดับข้อความ (Discourse) 4 ลักษณะ ตามแนวคิดของลองเอเคอร์ (Longacre) ดังที่สมทรง บุรุษพัฒน์ (2537, หน้า 25-26) จำแนก ดังนี้ (1) เรื่องเล่า (Narrative Discourse) มีตัวละครดำเนินเรื่อง มีเหตุการณ์ในเรื่องตามลำดับกาลหรือเวลา และยังสามารถทำนายได้อีกว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ตัวละครใดเป็นผู้กระทำ เช่น นิทาน (2) กระบวนการ (Procedural Discourse) มีคุณสมบัติเฉพาะการเรียงเหตุการณ์ตามลำดับเวลาเท่านั้น เช่น วิธีการทำงาน (3) ข้อควรปฏิบัติ (Behavioral Discourse) มีจุดเน้นที่การทำนายได้ว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ใครเป็นผู้กระทำ เช่น คำสอน (4) คำอธิบาย (Expository Discourse) ไม่เน้นเหตุการณ์ที่เป็นการกระทำของตัวละคร และไม่เน้นว่าจะต้องเรียงลำดับเหตุการณ์ เช่น คำอธิบายเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

ข้อมูลภาษาไทยกรุงเทพฯ ใช้ข้อมูลชุดความรู้เกี่ยวกับเสียงพยัญชนะและเสียงในภาษาไทยกรุงเทพฯ ของกาญจนา นาคสกุล (2556, หน้า 61-152) และวรวรรณ ศรีวิทย (2563, หน้า 2-15 ถึง 2-21) การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์เชิง

เปรียบเทียบเสียงในคำภาษาไต่หยาเชียงรายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ ในประเด็น 2 ประเด็น 1) เสียงพยัญชนะ ได้แก่ เสียงพยัญชนะต้น เสียงพยัญชนะสะกด และเสียงพยัญชนะปฏิกภาค 2) เสียงสระ ได้แก่ เสียงสระเดี่ยว เสียงสระประสม และเสียงสระปฏิกภาค

4. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเปรียบเทียบเสียงพยัญชนะและสระในคำภาษาไต่หยาเชียงรายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ เป็นการศึกษาาระบบเสียงจากข้อมูลภาษาระดับข้อความ (Discourse)

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาชาวไต่หยาเชียงราย ในพื้นที่ 2 อำเภอ คือ อำเภอมะสาย และอำเภอมะจัน จังหวัดเชียงราย และศึกษาข้อมูลชุดความรู้เกี่ยวกับเสียงพยัญชนะและเสียงสระในภาษาไทยกรุงเทพฯ ของกาญจนา นาคสกุล (2559) และวรวรรณ ศรีวิทย (2563) สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. เสียงพยัญชนะในคำภาษาไต่หยาเชียงรายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ

ภาษาไต่หยาเชียงรายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ จัดอยู่ในภาษาตระกูลเดียวกัน คือ ภาษาตระกูลไท (Tai) ดังนั้น เสียงพยัญชนะในคำภาษาไต่หยาเชียงรายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ จึงมีความคล้ายคลึงหรือมีลักษณะใกล้เคียงกัน ในหัวข้อนี้มีรายละเอียดเนื้อหาเกี่ยวกับเสียงพยัญชนะในคำภาษาไต่หยาเชียงรายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ 3 ประการ คือ ลักษณะเสียงพยัญชนะ หน้าที่เสียงพยัญชนะ และเสียงพยัญชนะปฏิกภาค ดังต่อไปนี้

1.1 ลักษณะเสียงพยัญชนะในคำไทยกรุงเทพฯ ในภาพรวมมี 21 เสียง ลักษณะการออกเสียงแต่ละเสียง และฐานกรณ์ที่ใช้ในการออกเสียง สรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ลักษณะเสียงพยัญชนะในคำภาษาไทยกรุงเทพฯ

ลักษณะการออกเสียง \ ฐาน-กรณ์		ริมฝีปาก	ฟันบน - ริมฝีปาก	ปุ่มเหงือก - ปลายลิ้น	เพดานแข็ง - ลิ้นส่วนกลาง	เพดานอ่อน - ลิ้นส่วนหลัง	เส้นเสียง
ระเบิด	ไม่ก้อง ไม่มีลม	[ป]		[ต]		[ก]	[อ]
	ไม่ก้อง มีลม	[พ]		[ท]		[ค]	
	ก้อง ไม่มีลม	[บ]		[ด]			
กักเสียดแทรก	ไม่ก้อง ไม่มีลม				[จ]		
	ไม่ก้อง มีลม				[ช]*		
นาสิก		[ม]		[น]		[ง]	
ข้างลิ้น				[ล]			
ร้าว				[ร]*			
เสียดแทรก			[ฟ]	[ข]			[ฮ]
กึ่งสระ		[ว]			[ย]		

ทั้งนี้ เสียงพยัญชนะในคำภาษาไทยกรุงเทพฯ มีจำนวน 19 เสียง แต่ภาษาไทยกรุงเทพฯ มี 21 เสียง โดยเสียงพยัญชนะที่ไม่ปรากฏในภาษาไทยกรุงเทพฯ คือเสียง [ช] กับ [ร] ดังที่คำเครื่องหมาย* กำกับไว้ในตาราง

1.2 หน้าที่เสียงพยัญชนะในคำภาษาไทยกรุงเทพฯ เสียงพยัญชนะในคำภาษาไทยกรุงเทพฯ จำนวน 19 เสียง และภาษาไทยกรุงเทพฯ จำนวน 21 เสียง ทำหน้าที่เป็นเสียงในระบบของภาษาได้ 2 ประการ

คือ เสียงพยัญชนะต้น และเสียงพยัญชนะสะกด มีรายละเอียดดังนี้

1) เสียงพยัญชนะต้น ในคำภาษาไทย เชียงรายและภาษาไทยกรุงเทพฯ มีเสียงพยัญชนะต้น 2 ลักษณะ คือ เสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว และเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ มีรายละเอียดและตัวอย่างดังนี้

(1.1) เสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว ได้แก่ เสียง [ป] [ต] [ก] [อ] [พ] [ท] [ค] [บ]* [ด]* [จ] [ช]* [ม] [น] [ง]* [ล] [ร]* [ฬ] [ซ] [ฮ] [ว] และ [ย] เสียงพยัญชนะในคำภาษาไทยเชียงราย 16 เสียง ยกเว้นเสียง [บ]* [ด]* [ช]* [ง]* [ร]* ตัวอย่างคำ ได้แก่ ป้าย (พาย) ตาง (ทาง) กาด (ตลาด) แอว (สะอว) พาด (กระโดด) ทัง (ไหล) คาย (ควาย) จิน (กิน) เม (เมีย) เนอ (เนื้อ) เลิก (เลือก) เพอ (พุง) ชาว (ทอด) ฮ่อน (เหี่ยว) โว (วัว) และยั้ง (พัก) และภาษาไทยกรุงเทพฯ 21 เสียง ทำหน้าที่เป็นเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวได้ทุกเสียง ตัวอย่างคำ ได้แก่ ป่า ตา กัด อา พัก ทา คาง ปิน ดี จับ ช้ำ ม้า น่อง งา ลุง รัก ฟิน ซ้อ ฮุก วัง และยืม

(1.2) เสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ คือ เสียงพยัญชนะ 2 เสียง ปรากฏต้นพยางค์หรือคำ โดยเสียงพยัญชนะ 2 เสียง คือ [ร] [ล] [ว] เรียงต่อเนื่องกับเสียงพยัญชนะระเบิด 8 เสียง คือ [ป] [ต] [ก] [พ] [บ] [ด] [ท] [ค] แล้วออกเสียงเป็นเสียงเดียวกัน ทั้งนี้ เสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำในคำภาษาไทยกรุงเทพฯ มี 18 เสียง เสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ ร มี 6 เสียง ตัวอย่างคำ ได้แก่ แปรง ตรง กรอง พร้า ครับ จันทรา เสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ ล มี 4 เสียง ตัวอย่างคำ ได้แก่ ปล่อย กลับ พลั่ง

คลอง และเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ ว มี 2 เสียง ตัวอย่างคำ ได้แก่ กวาง ควั่น ในขณะที่ภาษาไทย เชียงรายไม่มีเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ

สำหรับเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำในคำภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่เป็นคำยืมภาษาสันสกฤต และคำยืมภาษาอังกฤษ มีจำนวน 7 เสียง ซึ่งเป็นเสียงที่ไม่ปรากฏในคำภาษาไทยเชียงราย ได้แก่ เสียง ร [ทร] [ชตร] [ดฺร] [บร] [พร] ตัวอย่างคำ เช่น นิทรา สตรีม ตรีอบ แบรนต์ ฟรี และเสียง ล [บล] [พล] ตัวอย่างคำ เช่น บล็อก เฟลม (วรวรรณ ศรีวิทย, 2563, หน้า 2-29)

2) เสียงพยัญชนะสะกด ในคำภาษาไทย เชียงรายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ คือ คำที่มีพยัญชนะปรากฏท้ายพยางค์หรือคำ แต่ไม่ใช่ทุกคำ จะมีพยัญชนะสะกด ในคำภาษาไทยเชียงรายมีเสียงพยัญชนะสะกดเพียงลักษณะเดียว คือ เสียงพยัญชนะสะกดเดี่ยว แต่ในคำภาษาไทยกรุงเทพฯ มี 2 ลักษณะ คือ เสียงพยัญชนะสะกดเดี่ยว และแบบมีตัวตาม มีรายละเอียดและตัวอย่าง ดังนี้

(2.1) เสียงพยัญชนะสะกดเดี่ยว ในคำภาษาไทยเชียงรายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ มีเสียงสะกดได้ 9 เสียง เทียบได้ 9 मात्रา คือ मात्रา กก กต กบ กง กน กม เกย เกอว และ ก กา ตัวอย่างคำในภาษาไทยเชียงราย เป็นคำที่ออกเสียงตรงตามมาตราทุกคำ ได้แก่ แหวก (แบก) สาด (เสื่อ) หับ (ปิด) สิ่ง (เสียง) ปิน (เป็น) ลม (ลม) ฮ้าย (ดื้อ) เจ็ว (เร็ว) มะเผ็ด (พริก) และตัวอย่างคำในภาษาไทยกรุงเทพฯ เป็นคำที่ออกเสียงได้ทั้งตรงตามมาตราและไม่ตรงตามมาตรา ได้แก่ ยาก รล จับ ข้าง กาล ยืม น้อย แมว เตะ

ทั้งนี้เฉพาะมาตรา กด กบ และกน ในคำภาษาไทยกรุงเทพฯ เท่านั้น ที่มีเสียงย่อย 2 ลักษณะ คือ เสียงที่ 1 เป็นเสียงในคำภาษาไทย กรุงเทพฯ และเสียงที่ 2 เป็นเสียงที่มาจากคำยืมภาษาอังกฤษที่ใช้ในภาษาไทยกรุงเทพฯ ได้แก่ เสียง [ช] [ฟ] [ล] ตัวอย่างคำ ได้แก่ ก๊าซ ลิฟต์ เจล (กาญจนา นาคสกุล, 2556, หน้า 144,147-148) ซึ่งเป็นเสียงที่ไม่ปรากฏในคำภาษาไทยเชียงใหม่

(2.2) เสียงพยัญชนะสะกด มีตัวตาม เสียงพยัญชนะสะกดดังกล่าวพบในคำภาษาไทยกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นเสียงที่ไม่ปรากฏในคำภาษาไทยเชียงใหม่ เป็นเสียงที่มีพยัญชนะตามหลังเสียงพยัญชนะสะกดอีกครั้งหนึ่ง รูปพยัญชนะที่ตามนี้ไม่มีเสียง เพียงคงรูปไว้เพื่อรักษารากศัพท์ในภาษาเดิมที่ยืมคำนั้นมาใช้เท่านั้น มี 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) แบบมีตัวตาม 1 ตัว พยัญชนะตัวตามมัก

เป็น ร เช่น ฉัตร บุตร มิตร 2) แบบตัวตามที่กำลังด้วยเครื่องหมายทัณฑฆาต เช่น วันศุกร์ เทศน์ กษัตริย์

3) เสียงพยัญชนะปฏิภาคในคำภาษาไทยเชียงใหม่เรียงรายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ เสียงพยัญชนะปฏิภาคเป็นเสียงที่ใช้เทียบเคียงกันโดยเสียงมีความสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ มีเสียงพยัญชนะปฏิภาค 2 ลักษณะ คือ เสียงพยัญชนะที่ไม่พบและเสียงพยัญชนะที่พบในคำภาษาไทยเชียงใหม่ปฏิภาคกับเสียงพยัญชนะในคำภาษาไทยกรุงเทพฯ มีรายละเอียดและตัวอย่างคำ ดังนี้

(3.1) เสียงพยัญชนะที่ไม่พบในคำภาษาไทยเชียงใหม่ ปฏิภาคกับเสียงพยัญชนะที่พบในคำภาษาไทยกรุงเทพฯ 4 เสียง มีรายละเอียดและตัวอย่างคำ ดังนี้

ตารางที่ 2 เสียงพยัญชนะปฏิภาคที่ไม่พบในคำภาษาไทยเชียงใหม่

ลำดับที่	ภาษาไทยเชียงใหม่		ภาษาไทยกรุงเทพฯ	
	เสียง	คำ	เสียง	คำ
1	[ว]	ว่าน วิน หวอก	[บ]	บ้าน บิน บอก
2	[ล]	หลิบ ลี ลม	[ด]	ดิบ ดี ดม
3	[ฮ]	ฮัก ฮู้ ฮิม	[ร]	รัก รู้ ริม
4	[จ]	จื่อ จั้น จาง	[ช]	ชื้อ ชั้น ช้าง

ทั้งนี้ในคำภาษาไทยเชียงใหม่ไม่มีเสียง [บ] [ด] [ร] และ [ช] ดังนั้น จึงใช้เสียง [ว] [ล] [ฮ] และ [จ] แทนทุกเสียงในคำศัพท์

(3.2) เสียงพยัญชนะที่พบในคำภาษาไทยเชียงใหม่ ปฏิภาคกับเสียงพยัญชนะที่พบในคำภาษาไทยกรุงเทพฯ 3 เสียง ดังนี้

ตารางที่ 3 เสียงพยัญชนะปฐกาคที่พบในคำภาษาไตหย่าเชียงราย

ลำดับที่	ภาษาไตหย่าเชียงราย		ภาษาไทยกรุงเทพฯ	
	เสียง	คำ	เสียง	คำ
1	[ก]	กาง กำ กั่ว	[ค]	คาง คำ คั่ว
2	[ต]	ตัน ตั้ ไต	[ท]	ทัน ที่ ไทย
3	[ป]	ปัน ป้าย ปี้	[พ]	พัน พ่าย พี่

4) เสียงสระในคำภาษาไตหย่าเชียงรายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ ภาษาไตหย่าเชียงรายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ จัดอยู่ในภาษาตระกูลเดียวกัน คือ ภาษาตระกูลไท (Tai) ดังนั้นเสียงสระในคำภาษาไตหย่าเชียงรายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ

จึงมีเสียงสระเดียวเหมือนกัน เพียงแต่แตกต่างกันในเสียงสระประสมที่มีในคำภาษาไทยกรุงเทพฯ แต่ไม่มีในคำภาษาไตหย่าเชียงราย ในภาพรวมเสียงสระมี 21 เสียง ในหัวข้อนี้มี

รายละเอียดเนื้อหาเกี่ยวกับเสียงสระในคำภาษาไตหย่าเชียงรายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ 3 ประการ คือ ลักษณะเสียงสระ ประเภทเสียงสระ และเสียงสระปฐกาค ดังต่อไปนี้

(4.1) ลักษณะเสียงสระในคำภาษาไตหย่าเชียงรายกับคำภาษาไทยกรุงเทพฯ เสียงสระในคำภาษาไตหย่าเชียงรายกับคำภาษาไทยกรุงเทพฯ มีเสียงสระเดี่ยวเท่ากัน 18 เสียง แต่เสียงสระประสม 3 เสียง มีเฉพาะในคำภาษาไทยกรุงเทพฯ ลักษณะการออกเสียง ประเภทของเสียงสระ ดังนี้

ตารางที่ 4 ลักษณะเสียงสระในคำภาษาไตหย่าเชียงรายกับคำภาษาไทยกรุงเทพฯ

ประเภท		สระหน้า		สระกลาง		สระหลัง	
ริมฝีปาก		ริมฝีปากแผ่		ริมฝีปากไม่แผ่ไม่ห่อ		ริมฝีปากห่อ	
ความสั้น-ยาว		เสียงสั้น	เสียงยาว	เสียงสั้น	เสียงยาว	เสียงสั้น	เสียงยาว
สระเดี่ยว	ลิ้นสูง	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]
	ลิ้นกลาง	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]
	ลิ้นต่ำ	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]
สระประสม		[-]		[-]		[-]	

ทั้งนี้เสียงสระประสม [เีย] [เีย] และ [ัว] ไม่พบในคำภาษาไทย่าเชียงราย แต่ใช้เสียงสระเดี่ยว [เ-] [เอ-] และ [โ-] เป็นเสียงสระปฏิกาค

(4.2) ประเภทของเสียงสระในคำภาษาไทย่าเชียงรายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ เสียงสระในคำภาษาไทย่าเชียงรายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ เป็นเสียงสระเดี่ยว จำนวน 18 เสียง และเสียงสระประสมที่พบเฉพาะในคำภาษาไทย กรุงเทพฯ จำนวน 3 เสียง ประเภทของเสียงสระมีรายละเอียดดังนี้ 1) เสียงสระเดี่ยว จำนวน 18 เสียง ได้แก่ เสียง [ิ] [ึ] [ึ] [ึ] [ุ] [ู] [ะ] [เ-] [เอ-] [เอ-] [โ-] [โ-] [แ-] [แ-] [ะ] [า] [เาะ] และ [อ] ในคำภาษาไทย่าเชียงรายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ เป็นหน่วยเสียงสระที่เกิดจากตำแหน่งการออกเสียงเพียงตำแหน่งเดียว จำแนกได้ 3 ลักษณะ คือ จำแนกตามความสั้นและยาวในการออกเสียง จำแนกตามส่วนของลิ้นและ

จำแนกตามระดับของลิ้น ตัวอย่างคำภาษาไทย่าเชียงราย ได้แก่ จิน (กิน) ลี (ดี) ตัด (อด) จื่อ (ชื่อ) ขุน (ขน) กู้ (คู่) เห็ด (ทำ) เม (เมีย) เอ็ด (ตัวเรือด) เออน (เรื่อน) กัก (กระบวย) โว (วัว) แล็บ (เล็บ) แหลด (แดด) ตัก (หัก) ตัก (ทาก) ต็อก (จน) หวอก (บอก) และตัวอย่างคำภาษาไทยกรุงเทพฯ ได้แก่ ดิน ฟี่ นึก ลืม ลุง ปู่ เจ็บ เลว เยอะ เจอ โต๊ะ โตแพะ แม่ วัน มา เกาะ ของ 2) เสียงสระประสมในคำภาษาไทยกรุงเทพฯ มีลักษณะเป็นสระประสมเสียงตก (falling diphthongs) คือ เสียงสระซึ่งเกิดจากสระเสียงสูง [ึ] [ึ] และ [ู] ประสมกับสระเสียงต่ำ [า] เป็นปลายเสียงของสระประสม ในภาษาไทยกรุงเทพฯ

สระประสมมีจำนวน 3 เสียง และมีเสียงย่อยออกไปอีกสระละ 2 เสียง ซึ่งเสียงสระประสมไม่พบในคำภาษาไทย่าเชียงราย มีรายละเอียดและตัวอย่างคำ (กาญจนา นาคสกุล, 2556, หน้า 66)

ตารางที่ 5 เสียงสระประสมในคำภาษาไทยกรุงเทพฯ

หน่วยเสียง	เสียงย่อย	เสียงที่ประสมกัน	ตัวอย่างคำ
[เีย]	[เียะ]	[ึ] + [ะ]	ไม่มีคำคู่เทียบเสียง
	[เีย]	[ึ] + [า]	เตียง เรียน
[เอือ]	[เอือะ]	[ึ] + [ะ]	ไม่มีคำคู่เทียบเสียง
	[เอือ]	[ึ] + [า]	เปื้อ เพื่อน
[ัว]	[ัวะ]	[ุ] + [ะ]	ไม่มีคำคู่เทียบเสียง
	[ัว]	[ู] [ู]	ชั่ว บวบ

(4.3) เสียงสระปฐกในคำภาษาไตหยาเชียงรายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ เสียงสระปฐก คือเสียงที่ใช้เทียบเคียงกัน โดยเสียงมีความสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ เสียงสระในคำภาษาไตหยาเชียงรายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ มี 2 ลักษณะ คือ เสียงสระเดี่ยวในคำภาษาไตหยาเชียงรายปฐกกับเสียงสระประสมในคำภาษาไทยกรุงเทพฯ และเสียงปฐกสระเดี่ยวเช่น

เดียวกันในคำภาษาไตหยาเชียงรายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ ดังนี้ 1) เสียงสระเดี่ยวในคำภาษาไตหยาเชียงรายปฐกกับเสียงสระประสมในคำภาษาไทยกรุงเทพฯ เสียงสระประสมไม่พบในคำภาษาไตหยาเชียงราย ดังนั้นเมื่อคำในภาษาไทยกรุงเทพฯ ใช้เสียงสระประสม ในคำภาษาไตหยาเชียงรายจึงใช้เสียง สระเดี่ยวเป็นเสียงปฐก มี 3 เสียง รายละเอียดและตัวอย่างคำดังนี้

ตารางที่ 6 เสียงสระเดี่ยวในคำภาษาไตหยาเชียงรายปฐกกับเสียงสระประสมในคำภาษาไทยกรุงเทพฯ

ลำดับที่	ภาษาไตหยาเชียงราย		ภาษาไทยกรุงเทพฯ	
	เสียง	คำ	เสียง	คำ
1	[เ-]	เม เส เหนว	[เีย]	เมีย เสีย เหนียว
2	[เ-อ]	เน้อ เหลอ เลิก	[เือ]	เนื้อ เหลื้อ เลือก
3	[เ-]	โว โห โก	[ัว]	วัว หัว กลัว

2) เสียงปฐกสระเดี่ยวเช่นเดียวกันในคำภาษาไตหยาเชียงรายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ ทั้ง 2 ภาษา

เป็นเสียงสระเดี่ยว แต่แตกต่างกันที่หน่วยเสียง มี 6 เสียง รายละเอียดและตัวอย่างคำ ดังนี้

ตารางที่ 7 เสียงปฐกสระเดี่ยวเช่นเดียวกันในคำภาษาไตหยาเชียงรายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ

ลำดับที่	ภาษาไตหยาเชียงราย		ภาษาไทยกรุงเทพฯ	
	เสียง	คำ	เสียง	คำ
1	[-]	สู้่ม	[เ-ะ]	สู้่ม
2	[เ-]	เหม่	[แ-]	แม่
3	[เ-]	โค	[เ-อ]	คอ
4	[เ-]	นึ่ง	[-]	นึ่ง
5	[เ-ะ]	ป็น	[เ-]	ป็น
6	[เ-อะ]	เล็ก	[เ-]	เล็ก

ทั้งนี้การปฏิภาคเสียงสระเดี่ยวเช่นเดียวกันในคำภาษาไทยเชียงใหม่รายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ มีลักษณะการปฏิภาคเสียงเป็นบางคำเท่านั้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเปรียบเทียบเสียงพยัญชนะกับเสียงสระในคำภาษาไทยเชียงใหม่รายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ พบว่าเสียงพยัญชนะที่ไม่พบในคำภาษาไทยเชียงใหม่ราย คือ เสียง [ช] [ร] เสียงพยัญชนะทำหน้าที่เป็นเสียงในระบบของภาษาได้ 2 ประการ ได้แก่ เสียงพยัญชนะต้น และเสียงพยัญชนะสะกด เสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวที่ไม่พบในคำภาษาไทยเชียงใหม่รายได้แก่ เสียง [บ] [ด] [ช] [ง] [ร] แต่ในคำภาษาไทยกรุงเทพฯ เป็นเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวได้ทุกเสียง ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของดาวเจียงผิง และประเทือง ทินรัตน์ (2559, หน้า 58) ที่ศึกษาการเปรียบเทียบระบบเสียงในคำศัพท์หมวดธรรมชาติของภาษาไทยกับภาษาไทยมาตรฐาน พบว่า เสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวที่ไม่ปรากฏ คือ เสียง [ด] แต่ใช้เสียง [ล] แทน และในส่วนของเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำพบในคำภาษาไทยมาตรฐานเท่านั้น

เสียงพยัญชนะสะกดในคำภาษาไทยเชียงใหม่รายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ พบเสียงพยัญชนะสะกดเดี่ยว 9 เสียง เทียบได้ 9 मात्रา เช่นเดียวกันเพียงแต่ในคำภาษาไทยกรุงเทพฯ มีเสียงย่อยที่เป็นเสียงมาจากคำยืมภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ในคำภาษาไทยกรุงเทพฯ ยังพบเสียงพยัญชนะสะกดแบบมีตัวตาม ซึ่งลักษณะเสียงพยัญชนะสะกดดังกล่าวไม่พบในคำภาษาไทยเชียงใหม่รายประเด็นที่น่า

สนใจในการศึกษาเสียงพยัญชนะในคำภาษาไทยเชียงใหม่รายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ พบเสียงพยัญชนะปฏิภาค 2 ลักษณะ คือ เสียงพยัญชนะที่ไม่พบในคำภาษาไทยเชียงใหม่ราย ได้แก่ เสียง [บ] [ด] [ร] [ช] หากในคำภาษาไทยกรุงเทพฯ ใช้เสียงพยัญชนะดังกล่าว ในคำภาษาไทยเชียงใหม่รายใช้เสียง [ว] [ล] [อ] [จ] เป็นเสียงปฏิภาคแทน และการปฏิภาคของเสียงพยัญชนะที่พบในคำภาษาไทยเชียงใหม่รายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ มี 3 เสียง ในคำภาษาไทยเชียงใหม่รายใช้เสียง [ก] [ต] [ป] แต่ในคำภาษาไทยกรุงเทพฯ ใช้เสียง [ค] [ท] [พ] เป็นเสียงปฏิภาค

การศึกษาเสียงสระในคำภาษาไทยเชียงใหม่รายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ พบว่า ในคำภาษาไทยเชียงใหม่ราย เป็นเสียงสระเดี่ยวทั้งหมดและในคำภาษาไทยกรุงเทพฯ มีเสียงสระประสมเพิ่มจากสระในคำภาษาไทยเชียงใหม่ราย 3 เสียง เสียงสระประสมที่พบเฉพาะในคำภาษาไทยกรุงเทพฯ ได้แก่ เสียง [เ-ย] [เ-อ] [เ-ว] นอกจากนี้ยังพบเสียงสระปฏิภาคในคำภาษาไทยเชียงใหม่รายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ 2 ลักษณะ คือ เสียงสระเดี่ยวในคำภาษาไทยเชียงใหม่รายปฏิภาคกับเสียงสระประสมในคำภาษาไทยกรุงเทพฯ สอดคล้องกับคำกล่าวของเรืองเดช ปันเชื่อนขัตติย (2534, หน้า 13) กล่าวว่า ในกรณีทีในคำภาษาไทยกรุงเทพฯ ใช้เสียงสระประสม [เ-ย] [เ-อ] [เ-ว] แต่ในคำภาษาไทยเชียงใหม่รายจะใช้เสียงสระเดี่ยว [เ-] [เ-อ] [เ-ว] เป็นเสียงปฏิภาค สำหรับเสียงปฏิภาคสระเดี่ยวเช่นเดียวกันในคำภาษาไทยเชียงใหม่รายกับภาษาไทยกรุงเทพฯ พบว่า มีเสียงสระเดี่ยวปฏิภาค 6 เสียง โดยในคำภาษาไทยเชียงใหม่รายเป็นเสียง [-] [เ-] [เ-ว] [เ-]

[เ-ะ] [เ-อะ] แต่ในคำภาษาไทยกรุงเทพฯ เป็นเสียง [โ-ะ] [แ-] [-อ] [เ-] [-ิ] [-ี] ตามลำดับ ทั้งนี้การปฏิบัติเสียงสระเดี่ยวดังกล่าวมีการปฏิบัติเสียงเป็นบางคำเท่านั้น อย่างไรก็ตามทั้งภาษาไทยเชียงใหม่และภาษาไทยกรุงเทพฯ อยู่ในภาษาตระกูลไทด้วยกัน การศึกษาดังกล่าวเป็นการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบความเหมือน และความแตกต่างของระบบเสียงพยัญชนะและสระ อันจะแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของภาษาที่อยู่ในตระกูลเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของปวรพรรณ เขาเรียง และสุวัฒนา เลี่ยมประวัติ (2563, หน้า 60-61) ได้เปรียบเทียบระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือ อำเภอกะเคาะ จังหวัดลำปาง กับภาษาไทยถิ่นอำเภอยางคำ จังหวัดพะเยา พบว่า ระบบเสียงของภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยถิ่นมีความเหมือนกันและความแตกต่างกันทั้งด้านหน่วยเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์

จากการศึกษาเปรียบเทียบเสียงพยัญชนะและสระในคำภาษาไทยเชียงใหม่กับภาษาไทยกรุงเทพฯ สรุปได้ว่าทั้งสองภาษามีเสียงที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ทั้งเสียงพยัญชนะ และเสียงสระ นอกจากนี้ยังทำให้เข้าใจลักษณะเฉพาะทางเสียงพยัญชนะและเสียงสระในคำภาษาไทยเชียงใหม่ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการแยกเสียงภาษาทั้งสองออกจากกันอย่างชัดเจน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การศึกษาเปรียบเทียบเสียงพยัญชนะกับเสียงสระในคำภาษาไทยเชียงใหม่กับภาษาไทยกรุงเทพฯ เป็นการเทียบให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างทางด้านเสียงระหว่างภาษาทั้งสอง แสดงอัตลักษณ์ของภาษาเชียงใหม่และภาษาไทยกรุงเทพฯ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบคำภาษาไทยเชียงใหม่กับภาษาชาติพันธุ์อื่นๆ ที่อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อสะท้อนให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างของภาษาที่อยู่ในบริบทเดียวกัน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาเปรียบเทียบเสียงพยัญชนะและสระในคำภาษาไทยเชียงใหม่กับภาษาไทยกรุงเทพฯ ทำให้ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ คือความเหมือนและความแตกต่างของเสียงภาษาไทยเชียงใหม่กับภาษาไทยกรุงเทพฯ ถึงแม้ภาษาทั้งสองจะอยู่ในภาษาตระกูลไทด้วยกัน แต่ลักษณะเสียงมีทั้งคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน การศึกษาเปรียบเทียบในครั้งนี้ทำให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของเสียงภาษาไทยเชียงใหม่กับภาษาไทยกรุงเทพฯ ได้อย่างชัดเจน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา นาคสกุล. (2556). *ระบบเสียงภาษาไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดาวเจียงเผิง และประเทือง ทินรัตน์. (2559). การเปรียบเทียบระบบเสียงในคำศัพท์หมวด ธรรมชาติของ ภาษาไทยกับภาษาไทยมาตรฐาน. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์*, 16(1), 53-60.
- บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. (2551). *30 ชาติในเชียงราย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ศยาม.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2562). *รากเหง้าเผ่าพันธุ์ในสยาม*. มหาสารคาม: อินทนิล.
- ปวรวรรณ เขาเรียง และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ. (2563). การเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาไทยถิ่นเหนือ อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง กับภาษาไทยถิ่น อำเภอยางคำ จังหวัดพะเยา. *วารสารวิชาการ วิจิตรวรรณสาร*, 4(2), 59-84.
- เรืองเดช ปันเขื่อนขัตติย์. (2534). *ภาษาไตหาย่า*. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนา ชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วรวรรณ ศรียาภัย. (2563). *เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา ลักษณะภาษาไทย หน่วยที่ 2 เสียงในภาษาไทย*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมทรง บุรุษพัฒน์. (2537). *วจนะวิเคราะห์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2540). *ภาษาในสังคมไทย: ความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รูปแบบการสอนสังคมศึกษาในยุค NEW NORMAL*

Teaching Social Studies Model in the New Normal Era

พระปลัดภักตร์วัฒน์ สีเลเตโช¹, พิษณุ หอมสมบัติ² และสอาด ภูนาสรณ³

Phrapalad Pakkarawat Silatejo, Phitsanu Homsombat and Saard Poonasron

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23²

วิทยาลัยศาสนศาสตร์อโศกพระเกียรติกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kean Campus, Thailand

The Secondary Educational Service Area Office 23, Thailand

Mahamakut Buddhist University, Kalasin Buddhist College, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Cheerzaa22@gmail.com

บทคัดย่อ

การแพร่ระบาดของ COVID-19 ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการศึกษาทุกระดับทั่วโลก ทำให้สถานศึกษาเกือบทุกแห่งทั่วโลกต้องปิดการเรียนการสอน ได้รับผลกระทบจากการปิดสถานศึกษา ซึ่งเป็นผลกระทบต่อเนื่องอย่างกว้างขวาง และเกิดการปรับเปลี่ยนระบบการจัดการศึกษาที่เด่นชัดที่สุด คือ การเรียนการสอนที่ต้องดำเนินงานต่อมิให้หยุดชะงัก เพราะจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของนักเรียน นั่นก็คือคุณภาพของประชากรในอนาคต จึงมีการปรับการเรียนสอนในหลายรูปแบบ เกิดนวัตกรรมทางความคิด มีรูปแบบใหม่ทางการเรียนการสอน

การสอนสังคมศึกษาในยุค NEW NORMAL นอกจากการปรับรูปแบบ New normal ในชีวิตประจำวันโรงเรียนก็ต้องมีการปรับรูปแบบการเรียนการสอน กระชับหลักสูตร ปรับเนื้อหา ของการศึกษา เพิ่มความยืดหยุ่นของเวลาเรียนความหลากหลายของการเรียนรู้ ความยืดหยุ่นในการใช้เวลาและการเลือกรูปแบบการเรียนสำคัญมาก และยกระดับการประเมินเพื่อการพัฒนา แม้เด็กจะไม่สามารถมาเรียนได้ตามปกติเหมือนเมื่อก่อน แต่การประเมินเพื่อพัฒนาก็ต้องดำเนินต่อ อาจต้องอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างเด็ก ผู้ปกครองและครูมากขึ้น เพื่อติดตามการเรียนรู้ สุขภาพกายและสุขภาพจิตของนักเรียน โดยให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมด้วย และในยุคที่เด็กส่วนใหญ่ต้องเรียนบนออนไลน์

คำสำคัญ: รูปแบบการสอนสังคมศึกษา; ยุค NEW NORMAL

*ได้รับบทความ: 17 ธันวาคม 2563; แก้ไขบทความ: 9 กรกฎาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 17 ธันวาคม 2564

Received: December 17, 2020; Revised: July 9, 2021; Accepted: December 17, 2021

Abstract

The COVID-19 epidemic has severely affected education at all levels around the world. It causes almost all educational institutions around the world to close teaching and learning, resulted from the school closure and a change in educational management system. The most obvious is the teaching that needs to be continued because it will affect the quality of the students that is, the quality of the future population, therefore teaching and learning are adapted in many ways. The idea of innovation is a new way of teaching and learning.

Social studies teaching in the new normal era, in addition is to adjust the teaching model in everyday life. The school has to adjust the teaching style, concise the curriculum, adjust the content of study, increase the flexibility of study time and a variety of learning. The flexibility to spend time and choose a study style is very important and raise the level of assessment for development. Even if the child cannot come to study as normal, the evaluation for development must continue and may require collaboration between children, parents and teachers more to track learning of students by allowing parents to take part and in an age when most children have to study online.

Keywords: Teaching Social Studies Model; The New Normal Era

1. บทนำ

การแพร่ระบาดของ COVID-19 ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการศึกษาทุกระดับทั่วโลก ทำให้สถานศึกษาเกือบทุกแห่งทั่วโลกต้องปิดการเรียนการสอน ข้อมูลของ UNESCO World Economic Forum พบว่า มีจำนวนนักเรียน 1.38 พันล้านคน ได้รับผลกระทบจากการปิดสถานศึกษา ซึ่งเป็นผลกระทบต่อเนื่องอย่างกว้างขวาง และเกิดการปรับเปลี่ยนระบบการจัดการศึกษาในด้านการเรียนการสอนที่ต้องดำเนินงานต่อมิให้หยุดชะงัก เพราะจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของนักเรียน จึงมีการ

ปรับการเรียนสอนในหลายรูปแบบ เกิดนวัตกรรมทางความคิด มีรูปแบบใหม่ทางการเรียนการสอน จากนักเรียนไม่สามารถมาโรงเรียนได้ แต่สามารถเรียนได้ แนวคิดทางการเรียนการสอนทางไกล โดยใช้สื่อออนไลน์ จึงระดมเข้ามาช่วยแก้ปัญหาทางการเรียนการสอน การทำงานก็เช่นเดียวกัน ทั้งครูและพนักงานก็ทำงานที่บ้าน ช่วงระบอบหนัก แต่ไม่สามารถดำเนินงานได้สมบูรณ์ เพราะทางโรงเรียน นักเรียนบางส่วนไม่สามารถหาเครื่องมือทางการเรียนได้ครบ เช่น สมาร์ทโฟนที่มีคุณภาพดี ผู้ปกครองก็เดือดร้อนเพราะระบบเศรษฐกิจ

หยุดชะงัก คนตกงานจำนวนมาก ซึ่งถือว่ารุนแรงกว่าเกิดสงครามโลก เพราะมีคนเสียชีวิตจำนวนมาก และติดเชื้อระบาดกระจายเป็นทวีคูณ ผลกระทบต่อทางการศึกษาครั้งนี้ มีผลโดยตรงต่อนักศึกษาซึ่งจะเป็นกำลังของชาติในอนาคต ส่งผลกระทบในระยะยาว ทำให้เกิดระบบการจัดการศึกษาในรูปแบบใหม่ สถาบันการศึกษาทุกระดับต้องปรับตัวในสถานการณ์ปัจจุบัน และต้องเตรียมเพื่ออนาคตในบทความนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของ COVID-19 ต่อระบบการศึกษา โดยเฉพาะการเรียนการสอน การเข้าสู่ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) และการออกแบบการศึกษาในชีวิตวิถีใหม่ (เพื่อน ทองแก้ว, 2563, หน้า 1-10)

การศึกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาหลักสูตร กระบวนการสอน การปรับเปลี่ยนเนื้อหา เนื่องจากยุคสมัย ศาสนา สังคม และวัฒนธรรมให้ทันสมัยในสถานการณ์ปัจจุบัน หรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสังคมในช่วงเวลานั้นๆ เพราะแต่ละยุคสมัย มีการปรับเปลี่ยนไปมาก เป็นเหตุให้การศึกษาต้องพัฒนาปรับเปลี่ยนไปตามเวลาด้วย หากไม่เช่นนั้นการศึกษาจะไม่ก้าวหน้า และขาดการพัฒนาไม่ทันตามสิ่งที่ประชากรโลก หรือผู้เรียนต้องการ

ยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง มีเหตุการณ์สังคมเกิดขึ้นมากมาย รวมถึงในปัจจุบันคือ เหตุการณ์การเกิดโรคระบาด COVID-19 ทำให้การเรียนการสอนต้องชะงักงันชั่วขณะ เป็นปัญหาใหญ่ระดับโลก จึงมีการปรับเปลี่ยนแผนในการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับปัจจุบัน เพื่อให้การศึกษาสามารถดำเนินการต่อไปได้ จึงมีขั้นตอนวิธีการสอนวิธีการ

ใหม่ๆ เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปตามปกติ โดยการใช้สื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ ด้วยโปรแกรมต่างๆ เช่น meet, zoom และอื่นๆ อีกมากมาย

2. การเรียนการสอนสังคมศึกษายุค New normal

คำว่า New normal หรือ ความปกติใหม่ กำลังเป็นคำพาดหัวยอดนิยมบนโลกออนไลน์ การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในหลากหลายมิติของคนทั่วโลก ตั้งแต่การทำงาน การรักษาสุขภาพ แม้แต่การศึกษาเองก็ต้องเผชิญกับภาวะของการปรับตัวครั้งใหญ่เช่นเดียวกัน และการเรียนรู้แบบออนไลน์กำลังจะกลายเป็นความปกติใหม่ของสังคมไทยมากขึ้น

การเรียนรู้แบบออนไลน์ ก็ไม่ใช่แค่การสอนผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มเท่านั้น แต่การเรียนรู้วิถีใหม่นี้ยังมีอีกหลายมิติให้เราต้องทำความเข้าใจ การเปลี่ยนแปลงพื้นที่การเรียนรู้เป็นเรื่องที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด ด้วยเทคโนโลยีในปัจจุบันและนวัตกรรมที่สร้างสรรค์คอนเทนต์อำนวยความสะดวกการสอนได้แค่ปลายนิ้ว ทำให้เราสามารถเรียนรู้ทุกเนื้อหาได้จากทุกคน ทุกที่ ทุกเวลา แต่นั่นไม่ได้หมายความว่า การปฏิสัมพันธ์ของคุณครูและนักเรียนจะลดน้อยลง ชุมชนแห่งการเรียนรู้ยังมีอยู่ แต่เปลี่ยนพื้นที่จากโรงเรียนสู่โทรศัพท์มือถือหรือเครื่องคอมพิวเตอร์เท่านั้น เราอาจคุ้นชินกับภาพห้องเรียนที่มีผู้เรียนจำนวนมากรวมตัวกันใช้หนังสือเหมือนกันสื่อประกอบการสอนเหมือนกัน และมีวิธีการประเมินผลเหมือนกัน เพื่อไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ในการเรียนรู้วิถีใหม่นั้น เป้าหมายของการ

ศึกษาอาจยังคงเดิม แต่ผู้เรียนสามารถใช้วิธีที่แตกต่างในการไปให้ถึงจุดหมายได้ เด็กบางคนอาจเรียนรู้ได้เร็วกว่าหากได้ดูภาพหรือคลิปวิดีโอ แต่เด็กบางคนอาจชอบการฟังคุณครูบรรยาย เพราะรูปแบบการเรียนรู้ของแต่ละคนไม่เหมือนกัน การให้เกรดบนสมุดพก และการประเมินผลจากการสอบ เป็นสิ่งที่ถูกตั้งคำถามมายาวนานว่าช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาจริงหรือไม่ ในการศึกษาแบบวิถีใหม่นี้

ดังนั้น การประเมินจะถูกเปลี่ยนจากการประเมินผลการเรียน ไปสู่การประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ นั่นคือการวัดผลลัพธ์ให้คุณครูเข้าใจว่าผู้เรียนเหมาะกับการเรียนรู้รูปแบบไหน และอะไรที่จะสามารถเติมทักษะที่คุณครูคาดหวังได้ การประเมินผลในวิถีการศึกษาใหม่จึงเป็นการทำความเข้าใจ ไม่ใช่การตัดสินใจ และพร้อมที่จะเรียนรู้ความเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับเด็กๆ (อักษรณัฏฐ์เจริญทัศน์, 2563)

3. ผลกระทบโควิดที่มีต่อการเรียนการสอน สังคมศึกษา

การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาหรือโควิด-19 ส่งผลให้นักเรียนไทยกว่า 15 ล้านคนต้องหยุดเรียนไปจนถึงเดือนกรกฎาคม หมายความว่านักเรียนไทยจะไม่ได้เรียนเป็นเวลาถึงหนึ่งในสามของปีการศึกษา แม้กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายที่จะยกเลิกวันหยุดเพื่อชดเชยเวลาเรียนที่หายไป แต่การขาดเรียนสะสมก็ย่อมส่งผลกระทบต่อตัวนักเรียนในระยะยาว และเมื่อถึงเวลานั้นภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม รวมถึง

ทุกหน่วยงานของไทยจะต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อลดผลกระทบเชิงลบที่จะเกิดขึ้นกับเยาวชนของชาติเหล่านี้ ไม่เช่นนั้นแล้วประเทศไทยอาจได้รับผลกระทบเชิงลบอย่างมหาศาลในอนาคต โรคโควิด-19 นับเป็นวิกฤติที่ทั่วโลกต่างเผชิญอยู่ในขณะนี้ รัฐบาลทุกประเทศจึงรับฟังมุมมองและความคิดเห็นของบุคลากรทางการแพทย์และผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุขเป็นสำคัญในการรับมือและเตรียมมาตรการลดการแพร่ระบาดในกลุ่มประชาชนได้อย่างรัดกุมและเหมาะสม บางครั้งบางมาตรการอาจสร้างผลกระทบต่อสังคมในด้านอื่นๆ อาทิ ผลกระทบต่อระบบการศึกษา ซึ่งอาจกลายเป็นหนึ่งในวิกฤติที่ร้ายแรงที่สุดต่อจากนี้ก็เป็นได้ หากกลับมาพิจารณาว่าอะไรคือผลกระทบที่จะต้องได้รับการจัดการให้ทันกาล มูลนิธิคีนันแห่งเอเชียจึงได้ทำการวิเคราะห์และสรุปเป็นประเด็นที่สำคัญ 3 ประการดังนี้

1. ความเหลื่อมล้ำและไม่เท่าเทียมทางการศึกษาที่อาจเพิ่มมากขึ้น เราทุกคนสังเกตเห็นว่าความเหลื่อมล้ำและโอกาสเข้าถึงระบบการศึกษาที่มีคุณภาพนับเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทย ช่องว่างระหว่างโอกาสเข้าถึงการศึกษาและความพร้อมทางด้านอุปกรณ์รองรับการเรียนเพิ่มมากขึ้นอย่างชัดเจน เห็นได้จากนักเรียนในโรงเรียนนานาชาติและโรงเรียนรัฐที่มีชื่อเสียงในกรุงเทพฯ สามารถเข้าถึงการเรียนการสอนผ่านทางระบบออนไลน์หรืออีเลิร์นนิง (E-Learning) อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อต้องกักตัวอยู่ที่บ้าน ในขณะที่มีนักเรียนไทยอีกหลายล้านคน โดยเฉพาะเด็กในโรงเรียนขยายโอกาส ที่ผู้ปกครองของพวกเขา

ยากจน กลับที่ไม่มีเงินที่จะซื้อคอมพิวเตอร์หรือโน้ตบุ๊กเพื่อเรียนหนังสือผ่านช่องทางออนไลน์ได้ ภายใต้ภาวะเศรษฐกิจถดถอย หลายกิจการต่างเลิกกิจการและลดตำแหน่งงาน อาจทำให้ผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มนี้ ต้องถูกเลิกจ้างหรือไม่มีงานประจำที่มั่นคง ยิ่งสร้างความลำบากต่อสภาพความเป็นอยู่ของพวกเขายิ่งขึ้น ยิ่งการแพร่ระบาดครั้งนี้ใช้เวลานานมากเท่าไร ก็จะต้องสร้างช่องว่างของความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาให้ขยายกว้างยิ่งขึ้นเท่านั้น

2. ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนที่ยังมีไม่พอเพียง เราต้องยอมรับว่าสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นอาจจะสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวร เราอาจไม่สามารถกลับมาใช้ชีวิตเดิม เช่น ปกติได้อย่างที่หวัง เช่น เมื่อครูไม่สามารถดำเนินการสอนด้วยตนเองในห้องเรียนได้อย่างที่ควรจะเป็น ผู้กำหนดนโยบายด้านการศึกษาจึงต้องพิจารณาช่องทางการเรียนรู้อื่นๆ ทดแทน แต่น่าเสียดายที่ประสิทธิภาพของระบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์หรืออีเลิร์นนิง (E-Learning) ของเรายังไม่เพียงพอ มีครูเพียงไม่กี่ท่านที่ได้รับการฝึกอบรมเรื่องการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน อีกทั้งนักเรียนจำนวนมากยังขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนผ่านระบบเทคโนโลยีที่จำเป็นโดยเฉพาะนักเรียนในพื้นที่ชนบท แม้ว่าขณะนี้กระทรวงศึกษาธิการกำลังพิจารณาหาทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยมีแนวคิดที่จะมอบแท็บเล็ตให้กับครูและนักเรียนที่มีความจำเป็น แต่นั่นก็อาจไม่พอเพราะการมอบแท็บเล็ต ก็อาจไม่ช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพเท่าที่หวังไว้ เพราะหากครูไม่ได้รับการอบรมหรือไม่มีความรู้ในชั้นเรียน

ออนไลน์มาก่อนก็ไม่เข้าใจว่าเมื่อนักเรียนเรียนออนไลน์จะรู้สึกอย่างไร ขาดเทคนิคในการติดตามการเรียนรู้แบบออนไลน์ ทั้งยังยึดถือรูปแบบการเรียนแบบท่องจำ อุปกรณ์แท็บเล็ตอาจจะทำหน้าที่ได้เพียงทดแทนกระดานดำ หากครูยังเน้นการสอนโดยการบรรยายนานๆ และไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมกับชั้นเรียน นักเรียนก็จะขาดโอกาสฝึกฝนปฏิบัติ หรือลงมือค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเอง รวมทั้งอาจจะขาดการเรียนรู้เทคโนโลยีจากตัวอุปกรณ์แท็บเล็ตที่ตนเองมีโอกาสครอบครอง การเรียนรู้แบบนี้ไม่เพียงแต่จะทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายเท่านั้น หากแต่ยังไม่ส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ คติวิเคราะห์ของนักเรียนอีกด้วย

3. ระบบส่งเสริมและสนับสนุนการสอนออนไลน์ของครูยังไม่เพียงพอเราทุกคนตระหนักดีว่าครูคือ แม่พิมพ์ของชาติผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จในการพัฒนาบุคลากรมนุษย์สำหรับสร้างอนาคตของชาติ แม้พวกเขาจะมีรายได้ที่ไม่มากนัก หากแต่ก็มีความมุ่งมั่นและอยากมีส่วนร่วมที่สำคัญที่ได้ช่วยสร้างคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ดังจะเห็นจากเมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในครั้งนี้ ครูไทยจำนวนไม่น้อยที่ออกเยี่ยมบ้านเพื่อติดตามความเป็นอยู่ของนักเรียนตนเพื่อประเมินความพร้อมในการเรียนวิถีใหม่ แต่อย่างไรก็ตามครูหลายท่านยังรู้สึกว่าพวกเขายังไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะในด้านวิชาการ การปรับกระบวนการเรียนการสอน หลายครั้งเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงหรือประกาศแบบเร่งด่วนแต่ยังไม่ได้รับการชี้แจงหรือแจ้งนโยบายที่แน่ชัดจาก

ผู้อำนวยการโรงเรียนที่ตนเองสังกัด ก็อาจทำให้ครูเกิดความสับสนและไม่แน่ใจว่าจะเริ่มต้นวิธีการสอนผ่านระบบออนไลน์อย่างไร รวมถึงการติดตามความก้าวหน้าการเรียนรู้และประเมินผลสัมฤทธิ์ การศึกษาว่าจะปรับเปลี่ยนอย่างไร รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ และมีสภาพความเป็นอยู่ที่ลำบาก เป็นต้น

การหยุดชะงักในครั้งนี้ ทำให้เรามีเวลาหันกลับมาพิจารณามองหาโอกาสที่จะสร้างระบบการศึกษาของไทยให้มีคุณภาพ การเปลี่ยนรูปแบบการศึกษาที่เน้นท่องจำอันล้าสมัย นับเป็นข้อจำกัดสำหรับการพัฒนาของนักเรียนไทยมายาวนานหลายทศวรรษ ภายใต้วิกฤติที่เรากำลังเผชิญเราสามารถเลือกที่จะใช้วิธีการแบบดั้งเดิม หรือนำวิธีการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มาใช้ โดยช่วยให้ครูทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์ขั้นสูง (High-impact Learning) เพื่อที่จะได้กลับมาถ่ายทอดสู่แก่นักเรียนผู้เป็นอนาคตของประเทศชาติต่อไป ครูของไทยควรได้รับการปรับปรุงมองต่อการเรียนการสอน ผ่านการฝึกอบรมเรียนรู้เทคนิคกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียน และประยุกต์ใช้สื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีที่จำเป็นสำหรับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ครูจะต้องเป็นผู้ที่แสวงหาองค์ความรู้ใหม่ๆ และหมั่นเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อนำมาปรับให้เข้ากับกระบวนการทัศน์ใหม่ โดยเฉพาะการผสมผสานระหว่างการสอนแบบออนไลน์ และการสอนในชั้นเรียนปกติ ครูควรต้องได้รับการติดอาวุธให้สามารถมีกระบวนการสอนที่เน้นผลลัพธ์ขั้นสูง (High-impact

teaching practices) เช่น การเรียนรู้ด้วยการใช้โครงงานเป็นฐาน อันเป็นกระบวนการที่จะกระตุ้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนโดยใช้โครงการเป็นสื่อการเรียนรู้ ฝึกตั้งคำถาม และค้นคว้าบันทึก และหาทางออกเพื่อแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

แนวทางปฏิบัตินี้ถือเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนานักเรียน ด้วยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่ประเทศไทยต้องเร่งสร้างให้เกิดความได้เปรียบแข่งขันด้านทรัพยากรมนุษย์ของไทย เพื่อขับเคลื่อนประเทศไทยให้เติบโตก้าวหน้าอย่างยั่งยืน สิ่งเหล่านี้จะเป็นเพียงภาพในอุดมคติ หรือสร้างเกิดขึ้นได้จริงหรือไม่ ก็คงเป็นคำถามที่หลายๆ คนสงสัย มูลนิธิคีนันแห่งเอเชียเชื่อว่าเราสามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ เพราะประสบการณ์ในการจัดทำโครงการ ทำให้เราได้เห็นผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม และการยอมรับจากครูที่หลายๆ ท่านที่เคยได้รับโอกาสเข้าร่วมโครงการพัฒนาวิชาชีพครู มาก่อนหน้านี้ว่า สามารถช่วยให้พวกเขาปรับการสอนที่กระตุ้นเด็กนักเรียนของตนให้เกิดความอยากรู้อยากเรียนตั้งคำถามมากขึ้น ทั้งยังกระตุ้นหรือร้อนที่จะมาเข้าเรียน การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาหรือโควิด-19 ยังคงเป็นปัญหาใหญ่ในทุกภาคส่วน เราจะไม่ยอมให้วิกฤติวันนี้ ทำให้เราสูญเสียความหวังในอนาคต ในทางกลับกันเราจะพลิกสถานการณ์นี้มาเป็นโอกาสเพื่อพัฒนาระบบการศึกษาของไทย และสานฝันให้นักเรียนของเราสามารถเดินทางไปสู่เส้นทางอาชีพในอนาคตข้างหน้าที่ดียิ่งขึ้นได้อย่างไรแล้วคุณมีความเห็นอย่างไร ต่อการผลักดันการศึกษาให้ไปข้างหน้าภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในครั้งนี้ (เคนัน, 2563)

เมื่อโลกกำลังหมุนช้าลงด้วยวิกฤติจากโรคโควิด-19 วันนี้ผมอยากจะมาเล่าให้ฟังถึงการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดในภาคการศึกษาทั้งในไทยและต่างประเทศ หลังจากที่ยอดการอนามัยโรคประกาศให้โรคโควิด-19 เป็นโรคระบาดร้ายแรง เนื่องจากการแพร่ระบาดที่กระจายไปในหลายประเทศทั่วโลกแล้วนั้น หนึ่งในวิธีการรับมือกับการระบาดคือ Social distance หรือการเพิ่มระยะห่างระหว่างกันในสังคม เพื่อป้องกันการระบาดจากคนสู่คน ซึ่งมาตรการ Social distance นี้ได้ส่งผลกระทบมหาศาลกับทุกวงการทุกภาคส่วน ในวงการการศึกษาทั้งในไทยและต่างประเทศ มีการนำระบบการเรียนการสอนออนไลน์เข้ามาปรับใช้เพื่อดำเนินการเรียนการสอนต่อไปภายใต้วิกฤติโรคระบาดนี้ ทั้งการสอนสดที่นักเรียนนิสิต นักศึกษาสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนได้ทันที คือ เห็นหน้าโต้ตอบสอบถามคุยกันได้ และการสอนแบบวิดีโอที่ผู้สอนสามารถอัดล่วงหน้าและผู้เรียนสามารถมาติดตามภายหลังสำหรับผู้ที่มีข้อจำกัดเรื่องการเรียนการสอนออนไลน์แบบสกระบบการเก็บคะแนนและตัดเกรดจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงลดสัดส่วนของคะแนนจากงานกลุ่มที่มีความจำเป็นจะต้องทำงานร่วมกันผ่านทางออนไลน์ด้วยเครื่องมือทันสมัยต่างๆ อาทิ กูเกิลไดรฟ์ เป็นต้นมหาวิทยาลัยหลายแห่งเริ่มพิจารณาถึงการเลื่อนการสอนหรือเปลี่ยนการสอนเป็นระบบออนไลน์เพื่อลดความเสี่ยงในการชุมนุมกันของนักศึกษาในวันสอบ ทั้งนี้รวมไปถึงการเลื่อนรับปริญญาด้วยโรงเรียนส่วนใหญ่ของไทยที่อยู่ในช่วงปิดเทอมนั้นก็ลดกิจกรรมระหว่างปิดเทอมลง มีประกาศห้าม

บุคลากรและนักเรียนเดินทางไปยังกลุ่มประเทศเสี่ยง ทั้งนี้ยังรวมถึงผู้ปกครองและคนในครอบครัวของนักเรียนที่จะต้องกักตัว 14 วันหากเดินทางยังประเทศเสี่ยงและกลับมาใช้ชีวิตกับนักเรียน

ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการระบาดในช่วงเปิดเทอมใหม่ กิจกรรมส่งเสริมทักษะและความรู้ อาทิ ค่ายวิทยาศาสตร์ ค่ายซัมเมอร์แคมป์ในต่างประเทศนั้นได้รับผลกระทบโดยตรง การเลื่อนการเดินทางถือเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดภายใต้ความไม่แน่นอนของสถานการณ์ และเป็นการลดความเสี่ยงจากการระบาดของไวรัส โรงเรียนกวดวิชาและโรงเรียนเสริมทักษะประเภทต่างๆ นั้นถูกประกาศปิดโดยรัฐ ดังนั้นจึงเริ่มให้มีการเรียนการสอนออนไลน์ขึ้นทดแทน ที่โชคร้ายหน่อยก็คือนักศึกษาไทยที่ขณะนี้เรียนและใช้ชีวิตอยู่ในต่างประเทศเพราะนอกจากมหาวิทยาลัยจะปิดตัวลงแล้วการดำรงชีวิตก็ลำบากมากขึ้นเพราะข้าวของเครื่องใช้ไม่สามารถจับจ่ายใช้สอยได้อย่างสะดวกเหมือนก่อนภาวะวิกฤติ ห้องสมุดปิดทำให้ต้องอ่านหนังสือหรือทำกิจกรรมส่วนใหญ่อยู่ในห้องพักซึ่งส่วนใหญ่จะมีขนาดเล็ก และบรรยากาศไม่เอื้ออำนวยต่อการศึกษาค้นคว้าจะเดินทางกลับประเทศซึ่งแท้จริงแล้วก็เป็นทางเลือกหนึ่งที่มหาวิทยาลัยในต่างประเทศให้ไว้ ก็ยังเป็นไปอย่างยากลำบากเพราะรัฐประกาศเรื่องการเดินทางกลับประเทศที่จำเป็นต้องได้รับรองสุขภาพจากแพทย์ และจดหมายรับรองจากสถานทูตเรียก เกิดโกลาหลกันยกใหญ่เมื่อรัฐออกข้อบังคับนี้แต่ไม่มีกลไกและบุคลากรรองรับกลายเป็นปัญหาหน้างานของพนักงานระดับปฏิบัติการอย่างที่เกิดขึ้นในสถานทูตไทย ณ กรุงลอนดอนที่

คนไทยต่อคิวกันยาวเหยียดเพื่อขอเอกสารกลับประเทศภายใต้ความสับสนตกใจกลัว ความไม่แน่นอนของสถานการณ์การระบาดของไวรัสชนิดนี้ สติ ความอดทนพึ่งพาตนเอง ความพยายามเข้าใจกันและกัน และน้ำใจความเมตตาต่อกันและกันนั้น มีความจำเป็นเพื่อให้สังคมผ่านพ้นวิกฤตินี้ไปได้ และผมเชื่อว่าวิกฤตินี้จะนำการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญสู่วงการการศึกษาทั้งในไทยและต่างประเทศอย่างแน่นอน เช่นเดียวกันกับภาคส่วนและอุตสาหกรรมอื่นๆ (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2563)

4. รูปแบบการสอนสังคมศึกษาในยุค New normal

การศึกษาในห้องเรียนแบบปกติอาจไม่ตอบโจทย์โลกที่กำลังหมุนไปเรื่อยๆ พร้อมกับผู้คนที่จำเป็นต้องดำเนินวิถีชีวิตแบบใหม่ตาม New normal อีกต่อไป คือ เน้นเรียนออนไลน์มากขึ้น และเรียนในห้องเรียนตามปกติน้อยลง ส่งผลให้การเปลี่ยนรูปแบบกะทันหันมีหลายฝ่ายที่ปรับตัวไม่ทัน ยังไม่เข้าใจ และยังไม่เห็นด้วยกับการศึกษาแบบนี้เท่าไรนัก เราจึงขอพาคณาพ่และคุณแม่ทุกท่านมาทำความรู้จัก ปรับการเลี้ยงลูกให้เหมาะสมในยุคการศึกษาแบบ New normal อย่างไร การศึกษากับแพลตฟอร์มใหม่ไม่ใช่ New normal หรือปรากฏการณ์สิ่งใหม่ เพราะในหลายภาคส่วนได้มีความพยายามที่จะพัฒนาการเรียนการสอนแบบใหม่นอกจากการเรียนในห้องปกติมากขึ้น เช่น การเรียนทางไกลผ่านวิดีโอ การเรียนออนไลน์ ฯลฯ แต่ส่วนใหญ่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรจนกระทั่งเกิดวิกฤตโควิด-19 แพร่ระบาด ทำให้เกิด

การศึกษาแบบ New normal ที่เน้นศึกษานอกห้องเรียนมากกว่าในห้องเรียนแบบกะทันหัน เราจึงควรใช้โอกาสนี้ในการเข้าใจการศึกษาแบบ New normal และหาทางปรับการเลี้ยงลูกให้เข้ากับการศึกษาแบบเดิมให้เหมาะสมแพลตฟอร์มใหม่กับปฏิสัมพันธ์ที่เปลี่ยนไป แพลตฟอร์มเปิดกว้างให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้สะดวกมากกว่าการอยู่ในห้องเรียน จากเดิมที่จุดสนใจของผู้เรียนจะมาอยู่ที่ผู้สอนอย่างเดียวและผู้สอนจะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนได้ทั้งสองฝ่ายโดยตรง แต่การเรียนรูปแบบใหม่ได้มีการใช้เทคโนโลยีมาสร้างสรรค์การเรียนรู้มากขึ้นเพื่อสอนผ่านแพลตฟอร์มใหม่ เช่น ทางออนไลน์ผ่านแท็บเล็ต โทรศัพท์ ฯลฯ ซึ่งทำให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและนักเรียนลดลง แต่ปฏิสัมพันธ์และการเลี้ยงลูกภายในครอบครัวจะมีความสำคัญมากขึ้น เมื่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและนักเรียนลดลง ทำให้การประเมินผลสำหรับการศึกษาแบบ New normal สำคัญมากขึ้นเพื่อตรวจสอบระดับของพัฒนาการความสนใจ เข้าใจ และการเรียนรู้ของนักเรียน เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ย่อมส่งผลกระทบต่อผู้เรียน เช่น แรงจูงใจของผู้เรียนที่อาจสนใจเรียนน้อยลง การมีส่วนร่วมภายในห้องเรียนระหว่างผู้สอนและเพื่อนนักเรียนด้วยตนเอง ความเหมาะสมของบทเรียน ฯลฯ จำเป็นต้องมีการประเมินผลจากพฤติกรรมระหว่างเรียน ชื่นงาน และอื่นๆ มากกว่าการสอบแบบเดิม

การศึกษาแบบ New normal ไม่ใช่ว่าการศึกษาแบบนั่งเรียนในห้องปกติจะไม่สำคัญแน่นอนว่า ยังคงสำคัญเหมือนเดิม แต่มีการ

เปลี่ยนแปลงไปบ้าง และการเปลี่ยนแปลงนี้ เช่น รูปแบบการเรียน ฯลฯ ไม่ใช่เพียงชั่วคราวเหมือน ปิดเทอม ครอบครัวที่มีความสำคัญกับการเลี้ยงลูก จึงจำเป็นต้องปรับตัวร่วมกับผู้เรียน ปรับแวดล้อม ให้เหมาะสมกับการเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียน สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่และมีความสุข เช่น การจัดหาทรัพยากรเพื่อการศึกษา จัดห้องให้ เหมาะสมกับการเรียน รู้ตารางเรียน ตารางสอบ และเนื้อหาการเรียนเพื่อสนับสนุนให้สามารถ เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฯลฯ นอกจากนี้ ยังควรหาวิธีการเสริมในสิ่งที่เด็กไทยยังคงขาดและ อาจหาไม่ได้จากการศึกษาแบบ New normal เช่น การรู้จักตั้งเป้าหมาย การกล้าแสดงออก ความ รับผิดชอบ Self esteem เป็นต้น ควรหาวิธีชดเชยด้วย การสนับสนุนให้เข้าร่วมค่ายปิดเทอม การตั้ง เป้าหมาย ความรับผิดชอบ Self Esteem ฯลฯ ไปจนถึงพัฒนาการ กล้าแสดงออกและความมั่นใจ ยังคงเป็นสิ่งสำคัญกับเด็กทุกคน หากคุณพ่อคุณแม่ ท่านใดกำลังวางแผนการเลี้ยงลูกให้เติบโตได้อย่าง มีสุขภาพจิตที่ดีและสามารถแสดงออกได้อย่างมี ประสิทธิภาพ เราขอแนะนำ ค่ายปิดเทอม Summer Camp จาก SMART-i Camp ซึ่งมีให้เลือกด้วยกัน ถึง 3 หลักสูตร สามารถเลือกรูปแบบค่ายได้ว่า จะไปเข้า-เย็นกลับ หรือค้างคืน ปรับให้เด็กๆ ได้มี พัฒนาการกล้าแสดงออกและความมั่นใจมากขึ้น ควบคู่กับการศึกษาแบบ New normal

การศึกษาไทย ในยุค New Normal นอกจากการปรับรูปแบบ New normal ในชีวิต ประจำวันโรงเรียนก็ต้องมีการปรับรูปแบบการเรียน การสอน ดังนี้

1. กระชับหลักสูตร ปรับเนื้อหาของการ ศึกษา เกือบทุกโรงเรียนมีการปรับหลักสูตรให้ กระชับเน้นเนื้อหาที่จำเป็นตามมาตรฐานของแต่ละ ช่วงวัยควบคู่ไปกับจัดลำดับความสำคัญ โดยครู ต้องจัดการวางแผนการสอนและจัดตารางเวลา เรียนให้กับเด็กได้อย่างเหมาะสม เน้นออกแบบสื่อ การเรียนรู้ กำหนดคำถามท้าทายเพื่อวัดความ เข้าใจ รวมถึงคู่มือในการเรียนให้กับพ่อแม่ เพื่อการ สื่อสารที่เข้าใจตรงกัน เมื่อต้องเรียนระบบออนไลน์

2. เพิ่มความยืดหยุ่นของเวลาเรียน ความหลากหลายของการเรียนรู้ ความยืดหยุ่น ในการใช้เวลาและการเลือกรูปแบบการเรียนสำคัญ มาก เพราะทำให้ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้ ที่เหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้รายบุคคลได้ ผ่านการกำหนดชั่วโมงการเรียนรู้ผ่านจอสำหรับ เด็กแต่ละช่วงวัย โดยคำนึงถึงพัฒนาการด้าน ร่างกายและพัฒนาการด้านสังคม

3. ยกระดับการประเมินเพื่อการพัฒนา แม้เด็กจะไม่สามารถมาเรียนได้ตามปกติเหมือน เมื่อก่อน แต่การประเมินเพื่อการพัฒนาก็ต้อง ดำเนินต่อ อาจต้องอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่าง เด็ก ผู้ปกครองและครูมากขึ้น เพื่อติดตามการ เรียนรู้ สุขภาพกายและสุขภาพจิตของนักเรียน โดยให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมด้วย และในยุค ที่เด็กส่วนใหญ่ต้องเรียนบนออนไลน์ (Learn Corporation, 2563)

5. สรุป

รูปแบบการสอนสังคมศึกษาในยุค NEW NORMAL นอกจากการปรับรูปแบบ New normal

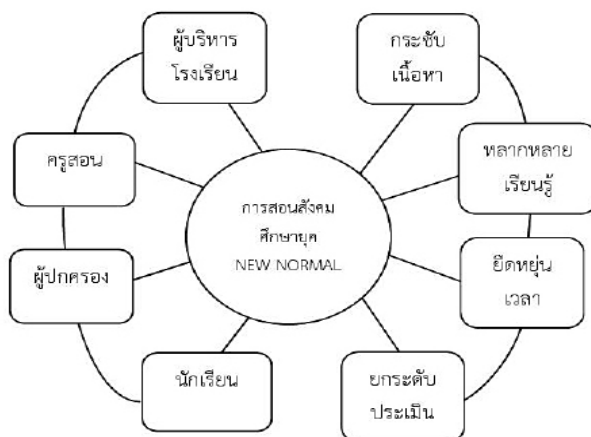

ในชีวิตประจำวันโรงเรียน ก็ต้องมีการปรับรูปแบบการเรียนการสอน ดังนี้ 1) กระชับหลักสูตรปรับเนื้อหา ของการศึกษา เกือบทุกโรงเรียนมีการปรับหลักสูตรให้กระชับเน้นเนื้อหาที่จำเป็นตามมาตรฐานของแต่ละช่วงวัยควบคู่ไปกับจัดลำดับความสำคัญ โดยครูต้องจัดการวางแผนการสอนและจัดตารางเวลาเรียนให้กับเด็กได้อย่างเหมาะสม เน้นออกแบบสื่อการเรียนรู้ กำหนดคำถามท้าทายเพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจ รวมถึงคู่มือในการเรียนให้กับผู้ปกครอง เพื่อการสื่อสารที่เข้าใจตรงกัน เมื่อต้องเรียนระบบออนไลน์ 2) เพิ่มความยืดหยุ่นของเวลาเรียน / ความหลากหลายของการเรียนรู้ ความยืดหยุ่นในการใช้เวลา การเลือกรูปแบบการเรียนสำคัญมาก เพราะทำให้ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม และส่งเสริมการเรียนรู้รายบุคคลได้ ผ่านการกำหนดชั่วโมงการเรียนรู้ผ่านจอสำหรับเด็กแต่ละช่วงวัย โดยคำนึงถึงพัฒนาการด้านร่างกายและพัฒนาการด้านสังคม

และ 3) ยกระดับการประเมินเพื่อการพัฒนา แม้เด็กจะไม่สามารถมาเรียนได้ตามปกติเหมือนเมื่อก่อน แต่การประเมินเพื่อพัฒนาก็ต้องดำเนินต่อ อาจต้องอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างเด็ก ผู้ปกครอง และครูมากขึ้น เพื่อติดตามการเรียนรู้ สุขภาพกายและสุขภาพจิตของนักเรียน โดยให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมด้วย และในยุคที่เด็กส่วนใหญ่ต้องเรียนบนออนไลน์

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

รูปแบบการสอนสังคมศึกษาในยุค NEW NORMAL ต้องประกอบด้วยการกระชับหลักสูตรปรับเนื้อหาของการศึกษา การเพิ่มความยืดหยุ่นของเวลาเรียน ความหลากหลายของการเรียนรู้ และการยกระดับการประเมินเพื่อการพัฒนา โดยการร่วมมือกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียน ครูสอน ผู้ปกครอง และนักเรียน เป็นโยงโยแห่งการเรียนรู้วิถีชีวิตใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- เทียน ทองแก้ว. (2563). การออกแบบการศึกษาในชีวิตวิถีใหม่ (Design- Based New Normal): ผลกระทบจากการแพร่ระบาด COVID-19. *ครูสภาวิทยากร JOURNAL OF TEACHER PROFESSIONAL DEVELOPMENT*, 1(2), 1-10.
- อักษรเจริญทัศน์. (2563). การเรียนรู้ใหม่ ในวิถี New Normal. เข้าถึงได้จาก <https://www.aksorn.com/new-normal-1>
- เคนัน. (2563). การแพร่ระบาดของโควิด-19 สร้างผลกระทบต่อการศึกษาไทยที่สำคัญ 3 ประการ. เข้าถึงได้จาก <https://www.kenan-asia.org/th/covid-19-education-impact/>
- กรุงเทพธุรกิจ. (2563). ผลกระทบจากโควิด-19 ต่อภาคการศึกษา. เข้าถึงได้จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/872053>
- Learn Corporation. (2563). การศึกษา ในยุค New Normal. เข้าถึงได้จาก <https://www.learn.co.th/>

การเข้าสู่สังคมนระหว่างประเทศของสยามกับ “การระบุตัวตนของรัฐ” ในการสงครามสมัยใหม่ (ค.ศ. 1782-1917)*

Siam's Entry into International Society and “National Identification” in Modern Warfare (1782-1917)

ศิวภา ชมภูพันธ์

Siwapon Chompupun

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

E-mail: siwa_ball@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาเส้นทางการสงครามของสยามในช่วง ค.ศ. 1782-1917 ในบริบทการขยายตัวของสังคมนระหว่างประเทศแบบยุโรป จากการศึกษาพบว่า การเคลื่อนตัวของสยามเข้าสู่สังคมนระหว่างประเทศแบบยุโรปในช่วงครึ่งหลังคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมานั้น เป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิธีคิดเกี่ยวกับการสงครามที่แตกต่างไปจากสมัยรัฐจารีตอย่างสิ้นเชิง ในบริบทดังกล่าวสยามได้เปลี่ยนแปลงประเทศเพื่อให้สอดคล้องวิถีปฏิบัติเชิงสถาบันของสังคมนระหว่างประเทศ ทั้งในแง่การเปลี่ยนไปสู่การเป็นรัฐสมัยใหม่และในแง่ของการปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกของสังคมดังกล่าวที่มาพร้อมกับ “ตัวตน” และ “หน้าที่” แห่งรัฐแบบใหม่ในมิติภายนอก เมื่อเกิดสงครามระหว่างประเทศขึ้น แม้สยามจะมีได้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือขัดแย้งกับคู่สงครามฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด สยามก็ใช้สิทธิและหน้าที่ตามแบบรัฐสมัยใหม่เป็นเครื่องระบุตัวตนของรัฐในมิติภายนอกและสะท้อนการใช้อำนาจอธิปไตยภายนอกของรัฐที่เป็นอิสระแม้ในเวลานั้น สยามจะยังมิได้เป็นรัฐอธิปไตยโดยสมบูรณ์

คำสำคัญ: การสงครามของสยาม; สังคมนระหว่างประเทศ; การระบุตัวตนของรัฐ

*ได้รับบทความ: 9 สิงหาคม 2564; แก้ไขบทความ: 14 ธันวาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 18 ธันวาคม 2564

Received: August 9, 2021; Revised: December 14, 2021; Accepted: December 18, 2021

Abstract

This Article aim is to examine the course of Siam's warfare between 1782 and 1917 under the context that is so-called the expansion of the European International Society. During the second half of the 19th Century onwards. A study finds that Siam's entry into the European Society of states and conforming to international institutional practices of that society resulted in a different shift in thinking about war among the Siamese ruling class, and also shaped new "national identities" as a member and new expected international roles in that society. When an international war broke out, though not involved in or conflicts with any warring party, Siam also exercised the state's rights and roles to national identification in the international dimension. In the other hand, that reflected the exercise of external sovereignty of an independent state, at that time, even though, Siam was not yet a fully sovereign state.

Keywords: Siamese warfare; international society; national identification

1. บทนำ

สงครามเป็นกิจกรรมระหว่างรัฐที่เกิดขึ้นตลอดช่วงประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ อย่างไรก็ตาม การให้ความหมายและความสำคัญของสงครามในแต่ละช่วงก็ได้เป็นเรื่องหยุดนิ่งหรือตายตัวแต่เปลี่ยนแปลงไปตามเวลาหรืออาจมีลักษณะเฉพาะในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง (Bartelson, 2018) ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 จนถึงตอนต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 การสงครามมิได้เป็นเรื่องต้องห้ามหรือกิจกรรมที่ผิดกฎหมายระหว่างประเทศแต่อย่างใด ในทางกลับกัน การสงครามกลับถูกรับรองด้วยชุดของกฎกติกาจำนวนหนึ่งอย่างมีแบบแผนผ่านการตกลงร่วมกันในหมู่รัฐที่ถูกเรียกขานในเวลานั้นว่า "รัฐศิวิไลซ์" (civilized states) ซึ่งหมายถึงรัฐสมัยใหม่ตามความหมายของสังคมระหว่าง

ประเทศแบบยุโรป (European International Society) ยิ่งไปกว่านั้นการสงครามยังเป็นหนึ่งในสถาบันระหว่างประเทศที่ใช้จัดการระเบียบระหว่างประเทศ (international order) ทั้งในแง่การดำรงรักษาระเบียบที่มีอยู่และในแง่ของการสร้างระเบียบขึ้นใหม่ (Hathaway & Shapiro, 2017) ในประเด็นเช่นนี้การสงครามได้รับการทำให้เป็นสถาบันอันเป็นที่ยอมรับร่วมกันในหมู่นานาอารยประเทศ (the institutionalization of war) (Pejcinovic, 2013)

อย่างไรก็ดี การสงครามที่กล่าวไปข้างต้นนั้นล้วนมีจุดตั้งต้นและพัฒนาภายในยุโรปเป็นสำคัญ เมื่อพิจารณาการสงครามในพื้นที่นอกยุโรปก่อนการขยายตัวของสังคมระหว่างประเทศก็จะพบความหมาย ความสำคัญ และรูปแบบที่แตกต่าง

กันไป ในกรณีสยามซึ่งถือเป็นหนึ่งในรัฐจารีตที่สำคัญในภาคพื้นทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และผ่านการศึกษาฉบับครั้งไม่ถ้วน กระนั้นก็ตาม ปฏิสัมพันธ์ของสยามกับสังคมระหว่างประเทศแบบยุโรปที่มากขึ้นในช่วงครึ่งหลังคริสต์ศตวรรษที่ 19 ได้ส่งผลให้วิธีคิดรูปแบบและความหมายเกี่ยวกับการสงครามเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย สถานการณ์การตกเป็นอาณานิคมของมหาอำนาจทำให้สยามมิได้กระทำการสงครามแบบรัฐจารีตอีกต่อไปปัจจัยด้านขนาดของรัฐ และข้อจำกัดเรื่องการทหารทำให้สยามไม่อาจก่อสงครามขึ้นใหม่ อีกทั้งยังไม่เห็นว่า การสงครามจะเป็นเครื่องยกระดับหรือเป็นเครื่องนำพาความมั่นคงปลอดภัยให้แก่ประเทศ ในบริบทของสยามในการเคลื่อนตัวเข้าสู่สังคมระหว่างประเทศในห้วงเวลาเดียวกับการก่อตัวเป็นรัฐสมัยใหม่ ขนขึ้นปกครองของสยามก็ติดตามสถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศตลอดจนพยายามเรียนรู้ และทำความเข้าใจการสงครามสมัยใหม่ทีละเป็นเรื่องที่แปลกไปจากความคุ้นชินที่มีมาแต่เดิม

ในบทความนี้ ผู้เขียนศึกษาพลวัตการสงครามของสยามในบริบทการเข้าสู่สังคมระหว่างประเทศโดยมีขอบเขตระยะเวลาดังตั้ง ค.ศ. 1782-1917 อันเป็นบริบทของการก่อตัวศูนย์อำนาจการปกครองที่กรุงเทพมหานครจนถึงก่อนการประกาศเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ผู้เขียนมีข้อเสนอว่า การเคลื่อนตัวของสยามเข้าสู่สังคมระหว่างประเทศแบบยุโรปตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา เป็นผลให้สยามถือกำเนิด “ตัวตน” และ “หน้าที่” ของรัฐบาลใหม่ในมิติภายนอก ในทางหนึ่งคือการเปลี่ยน

ตัวตนไปสู่การเป็นรัฐสมัยใหม่ที่แม้จะมีสถานะด้อยกว่าประเทศตะวันตกแต่ก็ทรงไว้ซึ่ง “หน้าที่” ของสมาชิกในสังคมระหว่างประเทศในยามสงครามที่แม้จะอยู่ห่างไกลการรับรู้และมิได้มีส่วนเกี่ยวข้อง หากด้วย “ตัวตน” และ “หน้าที่” ของสยามในสังคมระหว่างประเทศนั้น ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องระบุงตัวตนของรัฐในมิติภายนอกผ่านการแสดงออกในระดับระหว่างประเทศเพื่อแสดงซึ่งความรู้ความเข้าใจการทำงานของสถาบันการสงครามในระดับสากล ในอีกด้านหนึ่งยังเป็นการสะท้อนการดำรงไว้ซึ่งอธิปไตยภายนอก ซึ่งสยามมีอิสระในการดำเนินกิจการระหว่างประเทศแม้ในเวลานั้นสยามจะยังมิได้เป็นรัฐอธิปไตยโดยสมบูรณ์ก็ตาม

เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องข้างต้นได้ดียิ่งขึ้นในบทความนี้ ผู้เขียนวางกรอบทฤษฎีด้วยการผสมผสานแนวทางการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ 2 แนวทางหลักคือ แนวทางของสำนักอังกฤษ (The English School) กับแนวทางประกอบสร้าง (Constructivism) โดยในส่วนของสำนักอังกฤษนั้น ผู้เขียนใช้แนวคิดเรื่องการขยายตัวของสังคมระหว่างประเทศ (The Expansion of International Society) ในเบื้องต้น นักวิชาการในกลุ่มสำนักอังกฤษมีข้อเสนอร่วมกันว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมิได้มีเพียงรูปแบบ “ระบบระหว่างประเทศ” (international system) ที่รัฐต่างมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันเท่านั้น แต่ยังมีรูปแบบ “สังคมระหว่างประเทศ” ที่รัฐต่างมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน และร่วมกันยึดถือผลประโยชน์และคุณค่าร่วมกัน โดยมีระเบียบระหว่างประเทศ (international

order) เป็นเครื่องรองรับรูปแบบกิจกรรมระหว่างรัฐที่ใช้รักษาเป้าหมายพื้นฐานของสังคมดังกล่าว อย่างไรก็ตาม สังคมระหว่างประเทศที่กล่าวไปนั้นมีจุดตั้งต้นในประสบการณ์แบบยุโรป เมื่อชาติตะวันตกขยายตัวไปในพื้นที่นอกยุโรปจึงนำมาซึ่งการศึกษาการขยายตัวของสังคมระหว่างประเทศด้วยการส่งผ่านชุดความคิดว่าด้วย “ความเจริญ” (civilization) และวิถีปฏิบัติเชิงสถาบันระหว่างประเทศมายังพื้นที่ปลายทางด้วยวิธีการที่แตกต่างกันไป (Bull, 2012; Bull and Watson, 1989; Gong, 1984) ผู้เขียนใช้แนวคิดข้างต้นเพื่อชี้ให้เห็นว่าการขยายตัวของสังคมดังกล่าวที่มีผลต่อสยามในบริบทคริสต์ศตวรรษที่ 19 และพิจารณาการเคลื่อนไหวของสยามเข้าสู่สังคมระหว่างประเทศในครั้งนั้นที่ได้ส่งผลอย่างมหาศาลต่อสยาม ทั้งในแง่การเปลี่ยนแปลงรูปการณ์และสถานะของรัฐ การปรับปรุงประเทศให้ทันสมัย ตลอดจนการเรียนรู้การทำงานของสถาบันระหว่างประเทศในเวลานั้น ซึ่งในที่นี้รวมถึงการสงครามด้วย

นอกจากกรอบแนวคิดข้างต้น ผู้เขียนได้นำแนวคิดเรื่อง “การระบุตัวตนของรัฐ” (national identification) ของริชาร์ด เน็ด ลีโบว์ (Richard Ned Lebow) (2016) ที่มีข้อสมมติฐานว่า ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐมีรูปแบบเป็นสังคมระหว่างประเทศอันมีโครงสร้างแบบลดหลั่นกันไปตามลำดับชั้น รัฐที่อยู่ในโครงสร้างดังกล่าวจะมีหน้าที่ที่แตกต่างกันไปและหน้าที่นั้น ยังเป็นแหล่งที่มาของการระบุตัวตนของรัฐผ่านการแสดงออกในระดับระหว่างประเทศ ทั้งนี้ ในทางหนึ่งเพื่อเป็นการแสดง/แสวงหาสถานภาพหรือตัวตนของ

รัฐให้เป็นที่ประจักษ์ อีกทางหนึ่งเพื่อตอบสนองความต้องการทางจิตวิทยาหรือเป้าประสงค์ทางการเมืองของตัวแสดงภายในรัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งการระบุตัวตนส่วนบุคคล (self-identification) ในมิติภายใน แนวคิดของลีโบว์ที่กล่าวไปนั้นจะช่วยให้เราเข้าใจสถานภาพและการแสดงออกของสยามในภาคสงคราม ที่ในเวลานั้น แม้จะถูกวางเงื่อนไขจากภายนอกให้มีสถานะด้อยกว่าตะวันตกด้วยการจำกัดอธิปไตยแห่งรัฐไว้ แต่สยามยังคงดำเนินกิจการภายนอกได้อย่างอิสระและยังคงไว้ซึ่งสิทธิและหน้าที่ของรัฐสมัยใหม่ตามกฎหมายระหว่างประเทศประสบการณ์โลกสัมพันธ์ที่มากขึ้นกับหน้าที่ของรัฐในสังคมระหว่างประเทศนั้นได้ กลายเป็นแหล่งที่มาของการระบุตัวตนของสยามในการสงครามระหว่างประเทศในช่วงครึ่งหลังคริสต์ศตวรรษที่ 19 จนถึงสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง

ผู้เขียนแบ่งการนำเสนอเนื้อหาในบทความนี้ออกเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย 1) สยามกับการสงครามสมัยใหม่ 2) การอนุวัตรสยามกับสถาบันการสงครามในระดับสากล 3) “หน้าที่ของรัฐ” ในสังคมระหว่างประเทศกับการระบุตัวตนของสยามในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง 4) สรุป และ 5) องค์ความรู้ที่ได้รับ

2. สยามกับการสงครามสมัยใหม่

การขยายตัวของสังคมระหว่างประเทศมายังพื้นที่นอกยุโรปในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมาได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ในหลายดินแดน การเปลี่ยนแปลงที่ว่ำนั้นปรากฏเด่นชัดทั้งในด้านวัตถุ ภูมิศาสตร์การเมืองการ

เปลี่ยนแปลงรูปการณ์รัฐตลอดจนกรอบการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีสถาบันหลักอย่างกฎหมายระหว่างประเทศ การทูตและการสงครามเป็นเครื่องรองรับ (Bull & Watson, 1989) ในบริบทข้างต้นได้ส่งผลให้การสงครามเกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านรูปแบบและวิธีคิดที่ต่างไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิงในพื้นที่ปลายทางในเขตภาคพื้นทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การสงครามถือเป็นหนึ่งในยุทธประเพณีที่สำคัญในหมู่ชนชั้นปกครองโดยมีเป้าประสงค์ที่แตกต่างกันไป รูปแบบของการสงครามในแต่ละช่วงเวลาก็ได้แตกต่างกันมากนักโดยมีแบบแผนหลักคือ การทำสงครามล้อมค่ายประชิด (siege warfare) ที่กองทัพของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไปล้อมตีเมืองคูตรงข้าม เมื่อรัฐใดรัฐหนึ่งได้รับชัยชนะก็จะยึดอำนาจอีกฝ่าย ทั้งในรูปแบบการปิดล้อมเมือง การประจัญบานนอกตัวเมือง การลักลอบตัดตีกำลังพลและกองกำลังเสบียงของฝ่ายศัตรู หรือในบางกรณีคือการกระทำยุทธหัตถีระหว่างผู้นำทั้งสองฝ่าย (ภมรี สุระเกียรติ, 2548, หน้า 226) ในส่วนสมรภูมิก็มักได้กว้างขวางหรือขยายตัวออกไปอย่างไร้ขอบเขต หากถูกจำกัดอยู่ใน “ปริณทลแห่งอำนาจ” (mandala) ซึ่งมีได้มีขอบเขตจำกัดหรือเส้นแบ่งที่ตายตัว ทั้งนี้ ระดับขนาดของปริณทลทางอำนาจแปรผันตรงกับบุญญาบารมีของผู้ปกครองแห่งศูนย์กลางอำนาจใดอำนาจหนึ่งในเวลานั้นเป็นสำคัญ (เอนก มากอนันต์, 2562, หน้า 104)

ในกรณีสยาม ประสบการณ์การทำสงครามสมัยอยุธยา และบทเรียนการเสียกรุงคราวที่สองได้สร้างประสบการณ์และก่อวิธีคิดเกี่ยวกับการ

สงครามในหมู่ชนชั้นปกครองของศูนย์กลางอำนาจใหม่ทั้งธนบุรีและกรุงเทพ อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่พระราชอาณาจักรผ่านการขยายอำนาจไปยังดินแดนอื่นที่กว้างไกลกว่าปริณทลทางอำนาจของอยุธยาที่มีแต่เดิม ซึ่งจำกัดเพียงพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาและคาบสมุทรมาลายูบางส่วนออกไปยังดินแดนส่วนอื่นไม่ว่าจะเป็นล้านนา ล้านช้าง และเขมรอย่างต่อเนื่อง (สุเจน กรรพฤทธิ์, 2560, หน้า 4) ผ่านรูปแบบทั้งการสานสัมพันธ์ไมตรีและการทำสงครามอยู่อย่างต่อเนื่องจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ในส่วนของการสงครามเป็นเกียรติยศแห่งรัฐและการเสริมสร้างบารมีแก่ผู้ปกครองที่สำคัญ นอกจากนั้นการสงครามในสมัยรัฐจารีตยังมีเรื่องของคติและความเชื่อทางศาสนาเป็นเครื่องรองรับความชอบธรรมและเครื่องประกอบความหมายแห่งการสงครามดังจะเห็นได้จาก คติเรื่องพระจักรพรรดิราชพิธีกรรมทั้งในทางพระพุทธศาสนาและในทางไสยศาสตร์ เช่น การคำนวณพระชะตาพระเจ้าแผ่นดิน การหาฤกษ์ยามเคลื่อนทัพและโจมตีข้าศึก การฟันไม้ข่มนาม เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเรียกขวัญและกำลังใจแก่ไพร่พลเป็นสำคัญซึ่งรูปแบบการสงครามเช่นนี้จะเริ่มจางหายไปในปีบริบทที่สยามเข้าสู่เส้นทางการก่อตัวเป็นรัฐสมัยใหม่ในยุคการปรับปรุงประเทศให้เป็นแบบตะวันตก

ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น แม้จะมีการสถาปนาศูนย์กลางอำนาจที่มั่นคงในระดับหนึ่งแต่ชนชั้นปกครองยังคงเผชิญกับการสงครามกับรัฐเพื่อนบ้านอย่างพม่า และญวน รวมถึงการ “ปราบ”

หรือ “ตี” เมืองสำคัญในหลายคราว ดังจะเห็นได้จากสงครามครั้งสำคัญคือ สงครามเก้าทัพ สงครามรบพม่าที่ทำดินแดน การรบพม่าที่เชียงใหม่และการรบพม่าที่ถลาง เป็นต้น ในสมัยรัชกาลที่ 3 การสงครามกับพม่าเริ่มน้อยลงเนื่องด้วยพม่าติดพันศึกกับจีนและอังกฤษ ทว่าในอีกด้านหนึ่งกรุงเทพเผชิญความขัดแย้งกับญวนที่เพิ่งก่อตัวเป็นศูนย์กลางทางอำนาจใหม่ทางด้านตะวันออก จนนำไปสู่การทำสงครามที่รู้จักกันในนาม “อานามสยามยุทธ” โดยมีจุดประสงค์คือ การแย่งชิงความเป็นใหญ่เหนือดินแดนเขมร อานามสยามยุทธกินระยะเวลายาวนานถึง 14 ปีและยุติลงด้วยการที่สยามกับญวนปกครองเขมรร่วมกัน ภายหลังอานามสยามยุทธ สยามมิได้เผชิญศึกขนาดใหญ่อีก แต่ชนชั้นปกครองสยามกลับเกิดข้อกังวลใจแบบใหม่อันเป็นผลมาจากการรุกคืบของจักรวรรดินิยมตะวันตกในเอเชีย บทเรียนความพ่ายแพ้ของจีนจากสงครามฝิ่นได้สร้างแรงสะท้อนต่อโลกทัศน์ทางการเมืองระหว่างประเทศในหมู่ชนชั้นปกครองเป็นอย่างยิ่ง เนื่องด้วยอังกฤษทำลายความภาคภูมิใจใหญ่ของจีน ตลอดจนจนถึงการปราชัยของพม่าในสงครามพม่ากับอังกฤษจนมีการเสียค่าปฏิกรรมสงครามและการยกดินแดนบางส่วนด้วยผลของสนธิสัญญาอันดาโบ (Yandabo Treaty) (เอนก มากอนันต์, 2562, หน้า 203-204) อันเป็นแบบแผนและวิถีปฏิบัติเกี่ยวกับการสงครามสมัยใหม่ที่เป็นเรื่องแปลกใหม่ในสายตาชนชั้นปกครองด้วยบริบทภายนอกเช่นนี้ ทำให้สยามรักษาระยะความสัมพันธ์กับประเทศตะวันตกอย่างระมัดระวัง ดังจะเห็นได้จากการทำสนธิสัญญาทางการค้าและ

พระราชไมตรีกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกา เป็นต้น พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงตระหนักถึงเรื่องนี้เป็นอย่างดีถึงขั้นที่ทรงมีพระราชปรารภก่อนเสด็จสวรรคตไม่นานนักว่าการสงครามกับอาณาจักรเพื่อนบ้านคงจะไม่เกิดขึ้นอีก สิ่งที่ควรระมัดระวังคือภัยจากตะวันตกเป็นสำคัญ (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี (ขำ บุนนาค), 2560, หน้า 355)

ในสมัยรัชกาลที่ 4 สยามมิได้กระทำการขนาดใหญ่กับรัฐเพื่อนบ้านอีก คงมีเพียงการติดพันศึกเชียงตุงที่ทอดตัวและตกค้างมาตั้งแต่รัชกาลก่อนหน้า ดังที่กล่าวไปแล้วตอนต้นว่าการสงครามถือเป็นเครื่องเฉลิมพระเกียรติและพระบารมีแห่งพระเจ้าแผ่นดิน แม้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจะมีได้มีพระราชดำริก่อสงครามขึ้นใหม่ แต่ก็อาจทรงสลดคิดเรื่องข้างต้นได้อย่างสิ้นเชิง โดยทรงหวังว่าศึกเชียงตุงจะเป็นเครื่องรักษาพระเกียรติยศให้ปรากฏสืบไป (ทิพย์พาพร อินคัม, 2551, หน้า 46-48) ด้วยเหตุนี้ จึงโปรดฯ ให้จัดทัพจากกรุงเทพไปเพื่อจัดการความเรียบร้อยในหัวเมืองดังกล่าวแต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ อีกทั้งระยะทางที่ห่างไกลและมิได้ตอบสนองต่อผลประโยชน์ของกรุงเทพเท่าใดนักจึงทรงมีพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกทัพกลับ จากนั้นเป็นต้นมาตลอดรัชสมัยก็มีได้ปรากฏการทำการศึกขนาดใหญ่กับรัฐเพื่อนบ้านอีก

การเผชิญหน้าของสยามกับสังคมระหว่างประเทศครั้งสำคัญคือ การเจรจาสนธิสัญญาเบาว์ริงเมื่อ พ.ศ. 2398 ระหว่างราชสำนักสยามกับเซอร์จอห์น เบาว์ริงตัวแทนรัฐบาลอังกฤษ แม้จะมีการศึกษาในเรื่องนี้อยู่ในจำนวนหนึ่งและมีคำอธิบายที่

แตกต่างกันไป อาทิ สนธิสัญญาเบาว์ริงเป็นเครื่องรักษาเอกราชของสยามด้วยการรักษาผลประโยชน์ส่วนใหญ่ของประเทศ (เพ็ญศรี ตึก, 2554) หรือ สนธิสัญญาเป็นการผูกผนวกสยามเข้าไว้กับระบบทุนนิยมเสรีภายใต้การนำของอังกฤษและเกิดจากความยินยอมของชนชั้นปกครองของสยามเอง (กุลลดา เกษบุญชู, 2562) ทว่าในบทความชิ้นนี้ ผู้เขียนเสนอว่าสนธิสัญญาเบาว์ริงเป็นหมุดหมายของการเคลื่อนตัวของสยามเข้าสู่สังคมระหว่างประเทศแบบยุโรปที่มีผลต่อ “ตัวตน” และ “หน้าที่” แบบใหม่ของสยามในมิติภายนอก การทำสนธิสัญญาครั้งนั้นได้สะท้อนนัยยะทางการเมืองระหว่างประเทศที่สำคัญหลายประการดังจะเห็นได้ว่า สนธิสัญญาเบาว์ริงเป็นความตกลงระหว่างรัฐในกรอบกฎหมายระหว่างประเทศของรัฐอธิปไตยในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ที่สะท้อนว่าสยามได้ยอมรับระเบียบระหว่างประเทศชุดใหม่ ต้องการที่จะเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมระหว่างประเทศแบบตะวันตก ทว่าข้อผูกพันทางกฎหมายกลับก่อให้เกิดประสบการณ์ความไม่เสมอภาคแบบใหม่ที่ต่างไปจากความไม่เสมอภาคแบบเดิมในสมัยรัฐจาริต ในอีกแง่หนึ่งแม้สยามจะมิตกเป็นอาณานิคมและดำรง “เอกราช” ไว้ได้ แต่สนธิสัญญากลับเป็นตัวจำกัด “อธิปไตย” ของสยามโดยเฉพาะด้านการศาลและเศรษฐกิจ อีกทั้งยังเป็นตัววางเงื่อนไขให้สยามต้องปรับปรุงประเทศให้เจริญและเปลี่ยนรูปการณ์รัฐไปสู่เป็นรัฐสมัยใหม่ที่อิงอำนาจอธิปไตยอันถือเป็นรูปแบบรัฐที่ขอบธรรมในสังคมระหว่างประเทศแบบยุโรป อย่างไรก็ตาม ในเวลานั้นสยามก็ยังมิได้เป็นรัฐอธิปไตยเนื่องด้วยยังไม่เปลี่ยนโครงสร้างการเมือง

ภายใน ที่สำคัญไปกว่านั้น สยามยังอ่อนประสบการณ์ในเรื่องกฎหมายระหว่างประเทศและยังขาดความรู้ความเข้าใจด้านการทูตสมัยใหม่ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างรัฐอธิปไตย แม้จะมีข้อจำกัดดังกล่าว สยามก็แสดงการยอมรับและพยายามเคลื่อนตัวเองเข้าหายุโรปในฐานะศูนย์กลางอำนาจและความเจริญของโลก

นอกจากนั้น การเคลื่อนตัวดังกล่าวส่งผลต่อการสร้างการรับรู้และกำหนดตัวตนของสยามในปฏิสัมพันธ์กับสังคมระหว่างประเทศแบบยุโรปที่มีการจัดประเภท “ศิวิไลซ์” (civilized) หรือความเจริญตาม “มาตรฐานแห่งอารยธรรม” และเรื่องการถือผิว (racism) อย่างเข้มข้น (Gong, 1984) พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงยอมรับสถานภาพใหม่ของสยามที่เป็นเพียงรัฐขนาดเล็กดังที่ทรงใช้คำว่า “เมืองอานาพูน้อย” และยังห่วงใยความเจริญตามมาตรฐานในเวลานั้น สยามในสมัยรัชกาลที่ 4 จึงมีสถานะความเจริญที่พระองค์ทรงใช้คำว่า “อยู่ในภาวะก้ำกึ่งครึ่งๆ กลางๆ ระหว่างอารยะแลอนารยะ” (half civilized and half barbarian) ด้วยเหตุนี้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงมีพระราชประสงค์ที่จะให้พระองค์เอง พระบรมวงศานุวงศ์ตลอดจนข้าราชการสำนักได้เรียนรู้แบบแผนและธรรมเนียมตะวันตก ตลอดจนการใช้ความรู้แบบตะวันตกเป็นเครื่องยกระดับสยามไปสู่สถานะแบบ “ศิวิไลซ์และเอนไลท์เนดเนชันแนล” (Civilized and Enlightened Nations) (พงศัตติดา เกษมสิน, 2534, หน้า 120)

ในประเด็นการสงครามก็เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

อย่างยิ่งโดยทรงเห็นว่าการสงครามของรัฐมิได้มีความจำเป็นหรือก่อให้เกิดประโยชน์อันใด ในทางตรงกันข้าม การสงครามอาจนำมาซึ่งความพินาศของรัฐและสถานะพระมหากษัตริย์ดังเช่นที่เกิดขึ้นในจีน พม่า และญวน ทางออกที่ดีที่สุดของสยามในเวลานั้นคือการเจริญพระราชมไตรีและการทำสนธิสัญญากับประเทศตะวันตก พระราชทัศนะในประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนในพระราชปรารภเกี่ยวกับเหตุการณ์ในญวนดังความตอนหนึ่งที่ว่า “...ฝรั่งมาขอทำสัญญาไมตรีดีๆ เหมือนอย่างเช่นมาทำกับเมืองไทย ก็ไม่รับไม่ยอมทำถุ้มเถียงเกะกะไปจึงก่อเหตุให้รบกับฝรั่ง ถ้าจะรับทำสัญญาเสียดีๆ เหมือนอย่างเมืองไทยทำแล้วก็มีสบายอยู่อย่างเมืองไทยหรือ...” (พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2512, หน้า 323) บทสรุปในเส้นทางเช่นนี้ของสยามจึงลงเอยด้วยการเจรจาทางการทูตและการทำความตกลงทางกฎหมายระหว่างประเทศตามแบบรัฐสมัยใหม่ที่มาพร้อมกับสถานภาพและตัวตนของสยามที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

ผลสืบเนื่องของการเคลื่อนไหวตัวของสยามเข้าสู่สังคมระหว่างประเทศที่เห็นได้อย่างเด่นชัดคือการปรับปรุงประเทศให้ทันสมัยและการเปลี่ยนไปสู่การเป็นรัฐสมัยใหม่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวผ่านโครงการการปฏิรูประบบการบริหารราชการแผ่นดินขนานใหญ่ตลอดช่วงรัชกาล รวมถึงการปรับปรุงวิธีการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้สอดคล้องกับวิถีปฏิบัติ การทูตแบบสากลในกรอบกติกาของการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างรัฐที่อิงกฎหมายระหว่างประเทศเป็นหลัก ในรัชสมัยเดียวกันนั้น สยามดำรง

อยู่ในบริบทที่การทำงานของจักรวรรดินิยมได้ดำเนินมาอย่างถึงขีดสุด สถานการณ์ระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปส่งผลให้ชนชั้นปกครองในรุ่นรัชกาลที่ 5 เริ่มแสวงหาวิธีการรับมือกับชาติตะวันตกเพื่อความอยู่รอดของประเทศ ข้อคำนึงเช่นนี้ สามารถพิจารณาได้จากพระราชกฤษฎีกาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีพระราชปณิธานไปยังพระองค์เจ้าปฤษฎางค์เกี่ยวกับหนทางในการรักษาเอกราช “คำกราบบังคมทูล ร.ศ. 103” ที่พระองค์เจ้าปฤษฎางค์พร้อมด้วยเจ้านายและขุนนางจำนวนหนึ่งได้ร่วมกันลงชื่อและนำความขึ้นกราบบังคมทูลในเวลาต่อมาคือคำตอบสำคัญที่แสดงให้เห็นว่า หนทางในการรักษาเอกราชของสยามในเวลานั้นคือ การเปลี่ยนแปลงระบอบการเมืองการปกครองที่พระเจ้าแผ่นดินทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจอันสูงสุดเด็ดขาดหรือ “แอบโซลูตโมนากี” มาเป็นระบอบที่เรียกว่า “คอนสติติวชันแนลโมนากี” หรือระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญเพื่อให้นานาอารยประเทศเห็นว่าสยามสามารถจัดการการปกครองอย่างมีอารยะ (ชียอนันต์ สมุทวณิช และชัตติยา กรรณสูต, 2532, หน้า 50) นอกจากเรื่องข้างต้น ในคำกราบบังคมทูล ร.ศ. 103 ยังสะท้อนวิธีคิดเรื่องการสงครามไว้อย่างน่าสนใจด้วยการเสนอให้เห็นว่าการก่อสงครามกับชาติตะวันตกมิใช่ทางออกที่ดี อีกทั้งกองทัพสยามยังคงอ่อนด้อยประสิทธิภาพทั้งในแง่อาวุธยุทโธปกรณ์และกำลังพล แม้สยามจะอาจหาญทำสงครามกับชาติตะวันตกและได้รับชนะ แต่ก็อาจเป็นผลเสียต่อความเจริญของบ้านเมืองได้ (ชียอนันต์ สมุทวณิช และชัตติยา กรรณสูต, 2530, หน้า 44-45)

กล่าวได้ว่า ในช่วงรัชกาลที่ 4 และ 5 สยามมิได้กระทำสงครามระหว่างประเทศอีกคงมีเพียงการใช้กองกำลังจากส่วนกลางเข้าจัดการความเคลื่อนไหวในส่วนภูมิภาคที่แสดงการต่อต้านอำนาจรัฐในเส้นทางการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางในช่วงเวลาดังกล่าว ถือเป็นช่วงการก่อร่างสร้างรัฐสมัยใหม่ตามแบบตะวันตกไปพร้อมกับการเรียนรู้วิถีปฏิบัติเชิงสถาบันของสังคมระหว่างประเทศ กระนั้นก็ตาม สยามก็เผชิญหน้ากับชาติตะวันตกใน “วิกฤตการณ์ ร.ศ. 112” ซึ่งแม้จะยังมิได้เป็นสงครามเต็มรูปแบบแต่เหตุการณ์ดังกล่าวก็ส่งผลต่อวิถีคิดเรื่องสงครามและการกำหนดวิเทโศบายของสยามต่อนานาอารยประเทศอย่างระมัดระวัง

3. การอนุวัตรสยามกับสถาบันการสงครามในระดับสากล

การเคลื่อนไหวของสยามเข้าสู่สังคมระหว่างประเทศยังได้นำมาซึ่งการเรียนรู้และการเข้าไปมีส่วนร่วมกับนานาอารยประเทศผ่านการดำเนินการทางการทูต หนึ่งในรูปแบบของการมีปฏิสัมพันธ์ที่ว่านั้นคือการเข้าร่วมการประชุมระหว่างประเทศ (international conference) ในหลายโอกาสในส่วนที่เกี่ยวกับการสงครามนั้น ใน ค.ศ. 1899 สยามได้เข้าร่วมการประชุมสันติภาพที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ (the Hague Conference) การประชุมครั้งนี้มีความหมายพิเศษต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสงครามสมัยใหม่ต่อสยามเป็นอย่างยิ่ง เนื่องด้วยการประชุมดังกล่าวได้อนุวัตรสยามเข้ากับสถาบันการสงครามระหว่างประเทศที่ผูกไว้กับกฎหมายระหว่างประเทศและ

การทูต อีกทั้งยังเป็นจุดตั้งต้นของการระบุงตัวตนของรัฐในฐานะ “สมาชิก” (membership) และการเป็น “รัฐผู้ลงนาม” (signatory) ที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อกิจการระหว่างประเทศซึ่งมีผลต่อการประกอบสร้างเหตุผลให้แก่การเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่หนึ่งในรัชกาลที่ 6

ในการประชุมที่กรุงเฮกคราวแรก มีรัฐเอกราชเข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 26 รัฐ ในจำนวนนี้มีรัฐที่ใช้ตะวันตกเข้าร่วมด้วยได้แก่ จีน ญี่ปุ่น ตุรกี เปอร์เซียรวมถึงสยาม ในการดังกล่าว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คณะผู้แทนจำนวน 4 คน และผู้ช่วย 2 คน โดยมีพระยาสุรียานุวัตร (เกิด บุนนาค) เป็นหัวหน้าคณะเมื่อสิ้นสุดการประชุม คณะผู้แทนของสยามได้ร่วมลงนามในอนุสัญญาและปฏิญญาในการวางระเบียบเกี่ยวกับการสงครามและการจัดการความขัดแย้งรวมจำนวนทั้งสิ้น 6 ฉบับ (ฉลอง สุนทรวาณิชย์, 2542, หน้า 1-36) ต่อมาใน ค.ศ. 1907 รัฐบาลสยามได้ส่งตัวแทนได้เข้าร่วมการประชุมสันติภาพที่กรุงเฮกที่จัดเป็นคราวที่สอง โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมเจ้าจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอัครราชทูตสยามประจำกรุงปารีส เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนสยามในการประชุม พร้อมด้วยนายคอรากิโอนี โอเรลี ที่ปรึกษาสถานทูตสยามประจำกรุงปารีส ผู้แทนสยามได้ร่วมลงนามในอนุสัญญาและปฏิญญา อันเป็นที่ตกลงร่วมกันในหมุ่่นานาอารยรัฐเป็นจำนวนทั้งสิ้น 14 ฉบับ (Abbenhuis, 2019) ซึ่งข้อตกลงในการประชุมคราวหลังนี้จะถูกนำมาใช้ในสยามอย่างเป็น

ก็จะลักษณะเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง

การเข้าประชุมที่กรุงเฮกทั้งสองคราว ถือเป็นการอนุวัติสยามเข้ากับปทัสถานระหว่างประเทศภาคสงครามอย่างเป็นทางการ สยามได้นำข้อตกลงจากการประชุมมาแปลเป็นภาษาไทย และเผยแพร่ในหมู่ข้าราชการที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะส่วนกองทัพบกการเข้าร่วมการประชุมครั้งนั้นได้สร้างความหมายให้แก่สยามทั้งในแง่ของการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมระหว่างประเทศที่ทรงไว้ซึ่งสิทธิ (rights) และหน้าที่ (obligations) ของรัฐสมัยใหม่ที่มีส่วนร่วมรับผิดชอบในเกมการเมืองระหว่างประเทศ การอนุวัติสยามกับสถาบันการสงครามอย่างเป็นทางการยังผลให้สยามต้องแสดงออกซึ่งหน้าที่ของรัฐเมื่อเกิดสงครามในหมู่สมาชิกของสังคมระหว่างประเทศแม้จะมีได้มีความเกี่ยวข้องหรือเป็นคู่ขัดแย้งแต่ประการใด ในอีกทางหนึ่ง การประชุมครั้งนั้นยังมีส่วนในการระบุตัวตนของรัฐและสถานะของสยามในมิติระหว่างประเทศที่ชัดเจนยิ่งขึ้น แม้สยามจะยังมิได้เป็นรัฐอธิปไตยโดยสมบูรณ์ แต่การเข้าร่วมประชุมร่วมกับนานาชาติอารยรัฐอธิปไตยนั้นเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าสยามได้รับการยอมรับให้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมระหว่างประเทศในระดับหนึ่ง การเป็นหนึ่งใน “ผู้ลงนาม” และประกอบสร้างตัวตนสยามในฐานะ “สมาชิก” ของสังคมระหว่างประเทศซึ่งจะมีผลต่อการแสดงความร่วมรับผิดชอบ (responsibility) ร่วมกันต่อกิจการระหว่างประเทศและการกำหนดวิเทศนโยบายของสยามในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคราวสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง

นวัตกรรมเชิงกฎหมายที่เป็นรูปธรรมที่เป็นผลจากความพยายามทำให้การสงครามเป็นสถาบันระหว่างประเทศคือกฎหมายว่าด้วยการเป็นกลางสงคราม (the law of neutrality) (Neff, 2005, pp. 191, 194) อันที่จริงแล้ว ความเป็นกลาง (neutrality) มิได้เป็นเรื่องใหม่ในหมู่รัฐยุโรปแต่อย่างใด ธรรมเนียมปฏิบัติเช่นนี้ถูกใช้ในหมู่นานาประเทศเพื่อเลี่ยงความขัดแย้งและแสดงความไม่เกี่ยวข้องกับคู่สงคราม จนอาจถือได้ว่าการเป็นกลางเป็นศิลปะในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ (statecraft) ประเภทหนึ่งและเป็นเครื่องมือในการดำรงรักษาเสถียรภาพระหว่างรัฐในระบบคูลอำนาจเพื่อป้องกันการเกิดสงครามขนาดใหญ่กว่าได้ (Abbenhuis, 2014) ในอีกทางหนึ่ง ความเป็นกลางกลายเป็นเครื่องแบ่งระหว่างสถานะสงครามกับสภาวะสันติของรัฐออกจากกันอย่างชัดเจนเนื่องด้วยการแสดงเจตจำนงของรัฐที่ไม่ต้องการเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งระหว่างประเทศหรือแสดงความโอนเอียงไปในทางรัฐใดรัฐหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นเครื่องป้องกันความเป็นปฏิปักษ์ของคู่สงครามที่อาจเป็นภัยอันตรายต่อรัฐได้ (Neff, 2005, pp. 191-192) อย่างไรก็ตาม ก่อนหน้าการประชุมสันติภาพที่กรุงเฮก ยังไม่มีการรวบรวมกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยความเป็นกลางไว้อย่างเป็นระบบ คงปรากฏภายในข้อตกลงระหว่างรัฐบางฉบับและธรรมเนียมปฏิบัติภาคสงครามที่ยึดถือกันในกลุ่มรัฐยุโรปการประชุมสันติภาพที่กรุงเฮกครั้งแรกได้มีการนำประเด็นเรื่องกฎหมายความเป็นกลางเข้าหารือแต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ จนกระทั่งการประชุมครั้งที่สองเมื่อ ค.ศ. 1907

ในที่ประชุมมีความพยายามที่จะประมวลกฎหมายว่าด้วยความเป็นกลางจนประสบผลสำเร็จด้วยการออกอนุสัญญาที่สำคัญสองฉบับคือ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของรัฐเป็นกลางในการรบทางทะเล (Convention (XIII) concerning the Rights and Duties of Neutral Powers in Naval War) และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของรัฐเป็นกลางในการรบทางบก (Convention (V) respecting the Rights and Duties of Neutral Powers and Persons in Case of War on Land) เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม ค.ศ. 1907 (Neff, 2005, p. 194)

ในบริบทของการเข้าสู่สงครามระหว่างประเทศนั้น สยามแสดงความเป็นกลางในสงครามอยู่ 2 ครั้ง ได้แก่ สงครามสเปนกับสหรัฐอเมริกา (The Spanish-American War 1898) สงครามรัสเซียกับญี่ปุ่น (the Russo-Japanese War 1904-1905) แต่การแสดงออกซึ่งความเป็นกลางที่ว่านั้นมีรูปแบบที่ต่างกัน ในสงครามสเปนกับสหรัฐอเมริกา รัฐบาลสยามตอบรับการเป็นกลางที่มีได้มีการออกประกาศ ในขณะที่สงครามรัสเซียกับญี่ปุ่นมีการออกพระบรมราชโองการประกาศความเป็นกลางในสงครามที่เป็นลายลักษณ์อักษร

ในคราวสงครามรัสเซียกับญี่ปุ่นนั้น เมื่อแรกสงคราม ธรรมราชทูตสยามประจำกรุงโตเกียวในเวลานั้นได้ส่งหนังสือแจ้งมายังกระทรวงการต่างประเทศว่าญี่ปุ่นต้องการให้สยามออกประกาศความเป็นกลางตามธรรมเนียมสากล กรมหลวงเทววงศ์วโรปการ ทรงตอบรับด้วยเห็นว่าสยามจำเป็นต้องออกประกาศดังกล่าวออกมาเพื่อแสดงสิทธิและหน้าที่ของรัฐ กระนั้น พระองค์ยังคงมีข้อ

สงสัยเกี่ยวกับการแสดงออกเรื่องดังกล่าวในทางการทูตเนื่องด้วยยังไม่เคยมีประสบการณ์ในการออกประกาศความเป็นกลางที่เป็นลายลักษณ์อักษร อีกทั้งในเวลานั้นการประชุมที่กรุงเฮกในคราวแรกก็ยังไม่ได้มีข้อกำหนดเรื่องดังกล่าวที่เป็นกิจจะลักษณะ ด้วยเหตุนี้ พระองค์จึงทรงอาศัยแบบการประกาศความเป็นกลางของอังกฤษในคราวสงครามกรีซกับตุรกี (The Greco-Turkish War 1897) แต่ตัดทอนเนื้อหาให้กระชับขึ้นโดยมีนายเจนส์ ไอ. เวสเตนการ์ด (Jens I. Westengard) ที่ปรึกษาราชการแผ่นดินของสยามในเวลานั้นเป็นผู้ร่างและถวายคำแนะนำ (พ.ร.บ. 5 ต/83 กรมหลวงเทววงศ์วโรปการทูตกรมขุนสมมตอมรพันธ์, 10 กุมภาพันธ์ ร.ศ. 122) ในที่สุด รัฐบาลได้ออก “ประกาศเป็นกลางในระหว่างกรุงรัสเซียแลญี่ปุ่นทำศึกสงครามกัน” (พ.ศ. 2446) เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1904 ซึ่งถือเป็นคราวแรกที่รัฐบาลสยามออกประกาศความเป็นกลางในภาคสงครามอย่างเป็นทางการ อีกทั้งยังสะท้อนการแสดงสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐสมาชิกที่ผูกพันกันไว้ด้วยชุดกติกาและปทัสถานในสังคมระหว่างประเทศ

4. “หน้าที่ของรัฐ” ในสังคมระหว่างประเทศกับการระบุงบตัวตนของสยามในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง

ช่วงประกาศความเป็นกลางเมื่อสงครามโลกครั้งที่หนึ่งปะทุขึ้นในยุโรปราวเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1914 ด้วยเงื่อนไขที่สยามเป็นรัฐขนาดเล็กและมิได้มีความขัดแย้งกับคู่สงครามฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด อีกทั้ง

ยังมีสัมพันธไมตรีกับคู่สงครามทั้งสองฝ่าย สยามได้แสดงออกซึ่งสิทธิและหน้าที่ของรัฐตามกฎหมายระหว่างประเทศด้วยการประกาศความเป็นกลางอีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม ค.ศ. 1914 โดยอ้างอิงความตกลง “ว่าด้วยลักษณะความเปนกลางระหว่างเวลามีสงครามทางบกแลทางเรือ” ในการประชุมสันติภาพที่กรุงเฮกในการออกประกาศตามธรรมเนียมสากล (ประกาศว่าด้วยกรุงสยามเปนกลางในระหว่างสงครามที่เปนอยู่ในยุโรป พ.ศ. 2457) การอ้างอิงข้างต้นมีข้อที่น่าสนใจที่ว่า การประกาศความเป็นกลางของสยามในตอนต้นสงครามโลกครั้งที่หนึ่งนั้น ถือเป็นคราวแรกที่สยามอิงกับความตกลงว่าด้วยความเปนกลางที่มีบทบัญญัติถึงสิทธิและหน้าที่ของรัฐที่แสดงเจตจำนงในระหว่างสงครามเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งรัฐสมาชิกในสงครามระหว่างประเทศได้เข้าชื่อกันแล้วและยังไม่มีรัฐใดแสดงการเลิกลอน (ประกาศแจ้งความ พ.ศ. 2457) ซึ่งก่อนหน้านี้ ความเปนกลางของสยามในสงครามรัสเซีย-ญี่ปุ่น ยังมิได้อิงตัวบทกฎหมายดังกล่าวเนื่องด้วยการประชุมสันติภาพที่กรุงเฮกคราวแรกยังไม่มีการออกหรือให้สัตยาบันความตกลงที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความเป็นกลางของรัฐในระหว่างสงคราม

การประกาศความเป็นกลางเป็นการสะท้อนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติตนของสยามในเส้นการก่อตัวเป็นรัฐสมัยใหม่ การเปลี่ยนแปลงธรรมเนียมการสงครามในระดับสากลได้ส่งผลต่อการแสดงออกของสยามในสงครามระหว่างประเทศ เมื่อสยามเป็นผู้มีส่วนร่วมในกฎหมายภาคสงครามจากการประชุมสันติภาพที่

กรุงเฮกครั้งที่สองได้ ยังผลให้สยามรับเอากติกาการสงครามเข้ามาเป็นเครื่องรองรับการแสดงออกของรัฐสมัยใหม่ในเชิงประจักษ์ หลังจากประกาศความเป็นกลางในสงครามโลกครั้งที่หนึ่งไปเป็นคราวแรก สยามก็ดำรงความเป็นกลางอย่างต่อเนื่องจนถึงวันที่ 22 กรกฎาคม ค.ศ. 1917 นับเวลาได้ร่วม 3 ปี ในระหว่างนั้น รัฐบาลสยามได้ออกประกาศความเป็นกลางเพิ่มเติมอีกจำนวน 5 ฉบับ ประกอบด้วย 1) ประกาศความเป็นกลางเมื่อญี่ปุ่นประกาศสงครามกับเยอรมนี วันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ. 1914 2) ประกาศความเป็นกลางเมื่ออังกฤษกับฝรั่งเศสประกาศสงครามกับตุรกี วันที่ 8 พฤศจิกายน ค.ศ. 1914 3) ประกาศความเป็นกลางเมื่ออิตาลีประกาศสงครามกับออสเตรีย-ฮังการี วันที่ 27 พฤษภาคม ค.ศ. 1915 4) ประกาศความเป็นกลางเมื่อเยอรมนีและออสเตรีย-ฮังการีประกาศสงครามกับโปรตุเกส วันที่ 16 มีนาคม ค.ศ. 1916 และ 5) ประกาศความเป็นกลางเมื่อสหรัฐอเมริกาประกาศสงครามกับเยอรมนี วันที่ 12 เมษายน ค.ศ. 1917

5. สรุป

การเคลื่อนตัวของสยามเข้าสู่สงครามระหว่างประเทศในช่วงครึ่งหลังคริสต์ศตวรรษที่ 19 จนถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายประการ การปรับปรุงประเทศไปสู่ความทันสมัยตามมาตรฐานแบบตะวันตก การตระหนักรับรู้สถานภาพของรัฐแบบใหม่ในฐานะรัฐขนาดเล็ก การเปลี่ยนรูปการณรัฐไปสู่รัฐสมัยใหม่ที่อิงหลักอธิปไตยและการเรียนรู้การทำงานของสถาบัน

ระหว่างประเทศ การเปลี่ยนแปลงที่กล่าวไปนั้น ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการสงคราม ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบ ยุทธวิธี สมรภูมิตลอดจน การให้ความหมายของสงครามในบริบทสยาม แม้การสงครามแบบรัฐจารีตจะยุติลงนับตั้งแต่ รัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา แต่ปฏิสัมพันธ์ของสยามกับ ประเทศตะวันตกที่มากขึ้นได้กลายเป็นการกระชก การรับรู้เรื่องการสงครามที่ไกลตัวผ่านกลไก ทางทหารทูตในยุคนั้น

การเจริญสัมพันธ์ไมตรีตามวิถีทางการทูต สมัยประกอบกับการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของ สถาบันระหว่างประเทศ ภายใต้กรอบแห่งกฎกติกา ทางกฎหมายส่งผลให้ “ตัวตน” ของสยาม มี “สิทธิ” และ “หน้าที่” ตามแบบรัฐสมัยใหม่ ในมิติภายนอกเด่นชัดขึ้น เมื่อเกิดสงครามขึ้น สยาม ก็แสดงซึ่งหน้าที่ของรัฐเพื่อเป็นเครื่องระบุงตัวตน ในสังคมระหว่างประเทศผ่านการแสดงออกที่สำคัญดังจะเห็นได้จากการประกาศความเป็นกลาง ในสงครามที่สยามเองมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องแต่ ประการใด ในอีกทางหนึ่ง การแสดงออกภาคสงคราม ของสยามได้สะท้อนการทำงานอันเป็นอิสระของ “อธิปไตยภายนอก” (external sovereignty) ของ สยาม ทั้งที่ในเวลานั้นสยามยังถูกจำกัดอำนาจ อธิปไตยของรัฐไว้บางส่วนจากสนธิสัญญาที่ไม่เสมอภาคกล่าวได้ว่า ในบริบทการเข้าสู่สังคมระหว่าง ประเทศ การแสดงออกภาคสงครามของสยามเป็น เครื่องแสดงออกถึงการทวงไว้ซึ่งสิทธิและหน้าที่ ของรัฐสมัยใหม่ที่ได้ถูกผนวกเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่ง ของสังคมระหว่างประเทศในบริบทที่โลกยังคงมี การจัดประเพณีรัฐด้วยมาตรฐานวัดที่มีลำดับขั้นทั้งใน

สมัยรัชกาลที่ 5 สืบเนื่องมาจนถึงรัชกาลที่ 6

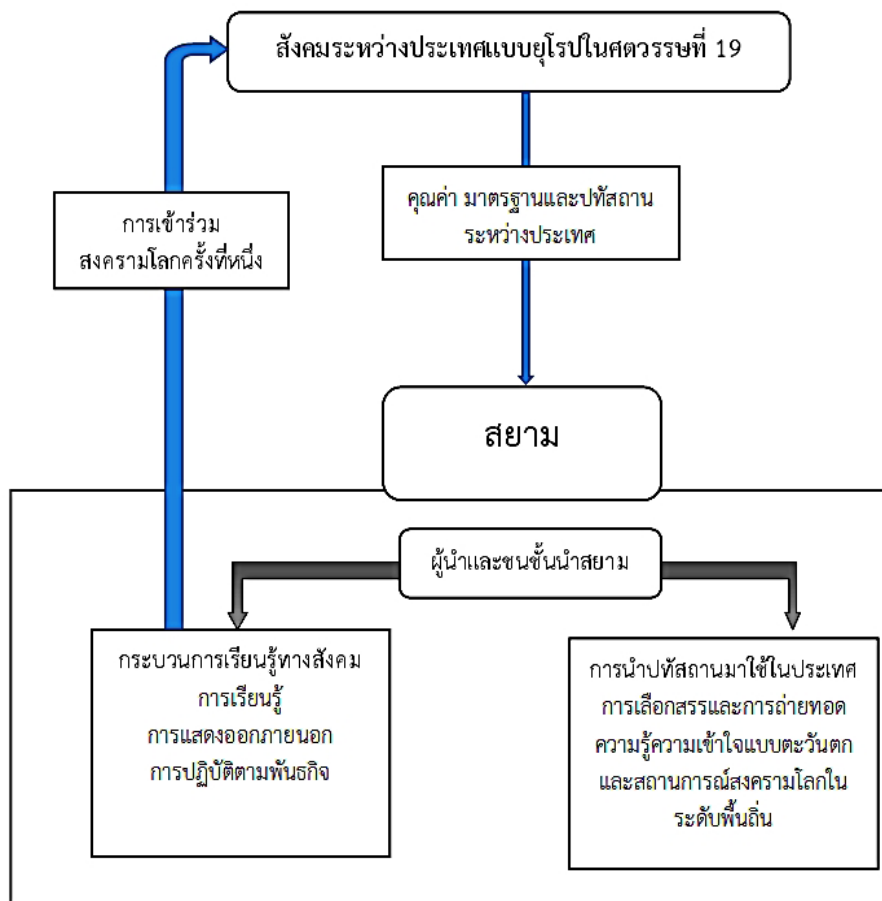
6. องค์ความรู้ที่ได้รับ

บทความนี้พิจารณาการสงครามของสยาม ในช่วงรอยต่อของการเปลี่ยนแปลงรูปการณ์ของรัฐ จากสมัยรัฐจารีตไปสู่รัฐสมัยใหม่ที่อิงหลักอธิปไตย โดยชี้ให้เห็นว่าการศึกสงครามของ สยามนั้นมีได้มีเพียงเรื่องของรูปแบบหรือยุทธวิธี ในการรบทัพจับศึกเท่านั้น แต่ยังมีเรื่องของ การเปลี่ยนแปลงทางความคิดตลอดจนการปรับเปลี่ยน ตัวตนของรัฐไปเงื่อนไขที่มาจากภายนอกและส่งผล ต่อการเปลี่ยนแปลงภายในของรัฐครั้งใหญ่รวมถึง การแสดงออกของรัฐในมิติภายนอก ในด้านหนึ่ง เพื่อทำความเข้าใจเรื่องข้างต้นได้อย่างลุ่มลึกยิ่งขึ้น ผู้เขียนได้นำมิติทางประวัติศาสตร์มาศึกษา ประกอบการอภิปรายด้วยแง่มุมทางทฤษฎีความ สัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพื่อขยายความเข้าใจเรื่อง การเปลี่ยนแปลงการสงครามของสยามด้วยบริบท และแง่มุมที่แตกต่างไปจากเดิม ในอีกทางหนึ่ง ในเส้นทางการเปลี่ยนไปสู่การเป็นรัฐสมัยใหม่และ การมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมระหว่างประเทศแบบ ยุโรปไปพร้อมกันนั้นได้ส่งผลต่อการวิคิดและการ เรียนรู้เรื่องสงครามในหมู่ชนชั้นปกครองที่ฝึนสานเข้า กับการทำงานสถาบันระหว่างประเทศอื่นที่เกี่ยวข้อง นั่นคือ การทูตและกฎหมายระหว่างประเทศ ฉะนั้น การศึกษาการสงครามของสยามในบริบทระหว่าง ประเทศจะช่วยให้เราเข้าใจถึงความพยายามปรับ เปลี่ยนตัวตนและการแสดงหน้าที่ของรัฐของสยาม ในบริบทครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 19 จนถึงต้น คริสต์ศตวรรษที่ 20 ซึ่งเป็นบริบทที่การเมือง

ระหว่างประเทศ ทั้งในระดับโลกและภูมิภาค ต่างเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่และส่งผลต่อ ภายในของส่วนต่างๆ ของโลกที่ไม่เหมือนกัน แต่การ เปลี่ยนแปลงที่ว่ามันกลับส่งผลต่อกันอย่างที่ไม่ สามารถปฏิเสธได้ กล่าวได้ว่า การศึกษา “ตัวตน” และ “หน้าที่” ของสยามในฐานะแหล่งที่มาของ

การระบุงตัวตนของรัฐในมิติต่างประเทศที่ชัดเจน ยิ่งขึ้นจะช่วยให้เราเข้าใจเส้นทางการต่างประเทศ และการกำหนดวิเทศব্যของไทยที่คงไว้ซึ่งความ เป็นอิสระในสภาพการณ์ที่อธิปไตยของรัฐในมิติ ภายในยังไม่สมบูรณ์ตัวข้อจำกัดจากสนธิสัญญา ที่ไม่เป็นธรรม

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กุลลดา เกษบุญชู. (2562). *ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์: วิวัฒนาการรัฐไทย*. นนทบุรี: ฟาเดียวก้น.
- จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2512). *ประชุมพระราชนิพนธ์ภาษาไทยในรัชกาลที่ 4 ภาค 2* (พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนางแจ่มวิชาสอน (ผิน นิยมเหตุ) ณ เมรุวัดสังข์กระจาย ธนบุรี วันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2512). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ฉลอง สุนทรวาณิชย์. (2542). ไทยกับการประชุมสันติภาพนานาชาติ กรุงเฮก ครั้งแรก ค.ศ. 1899. *รัฐศาสตร์สาร*, 21(2), 1-36.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช และชัตติยา วรรณสุต. (2532). *เอกสารการเมืองการปกครองไทย (พ.ศ. 2417-2477)*. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- ทิพากรวงศาหาโกษาธิบดี (ข้า บุนนาค), เจ้าพระยา. (2560). *พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3*. กรุงเทพฯ: ไทยควอลิตี้บุ๊คส์.
- ทิพย์พพร อินคุ้ม. (2551). *สงครามเชียงตุงในประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ. 2392-2488*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประกาศแจ้งความ. (2457, 24 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 31, หน้า 336-362.
- ประกาศเป็นกลางในระหว่างกรุงรัสเซียและญี่ปุ่นทำศึกสงครามกัน. (2446, 21 กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 20 ตอน 47, หน้า 799.
- ประกาศว่าด้วยกรุงสยามเป็นกลางในระหว่างสงครามที่เป็นอยู่ในยุโรป. (2457, 9 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 31, หน้า 316.
- พงศ์ธิดา เกษมสิน. (2531). *พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการอ้างฐานะพระมหากษัตริย์*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพ็ญศรี ดูก. (2554). *การต่างประเทศกับเอกราชและอธิปไตยของไทย (ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสิ้นสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม)*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ภมรี สุระเกียรติ. (2548). *พลวัตของสงครามไทย-พม่า ตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 16 ถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเจน กรรพฤทธิ์. (2560). *ความสัมพันธ์เวียดนาม-สยามในเอกสารยุคต้นราชวงศ์เหงวียน ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หจข. ก ร.5 ต/83 “กรมหลวงเทววงศ์วโรปการ ทูลกรมขุนสมมตอมรพันธุ์” ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ ร.ศ. 122.
- เอนก มากอนันต์. (2562). *จักรพรรดิราช: คดีอำนาจเบื้องหลังชนชั้นนำไทย*. กรุงเทพฯ: มติชน.

- Abbenhuis, M. (2014). *An Age of Neutrals: Great Power politics, 1815-1914*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Abbenhuis, M. (2019). *The Hague conferences and international politics, 1898-1915*. London: Bloomsbury.
- Bartelson, J. (2018). *War in International Thought*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bull, H. (2012). *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*. (4th edition). New York: Palgrave Macmillan.
- Bull, H. and Watson, A. eds. (1989). *The Expansion of International Society*. Oxford: Clarendon Press.
- Gong, G. W. (1984). *The Standard of 'Civilization' in International Society*. Oxford: Clarendon Press.
- Hathaway, O. A. and Shapiro, S. J. (2017). *The Internationalists: How a Radical Plan to Outlaw War Remade the World*. New York: Simon and Schuster.
- Lebow, R. C. (2016). *National Identities and International Relations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Neff, S. C. (2005). *War and the Law of Nations: A General History*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pejcinovic, L. (2013). *War in International Society*. London: Routledge.

COVID-2019: ฉากทัศน์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ในสังคมวิถีใหม่*

COVID-2019: Scenarios of Buddhist Tourism in New Way of Society

สุภักชญา บุญเฉลียว, สามารต บุญรัตน์ และพระครูพิพิธสุตาทน
Suphakchaya Boonchaliew, Samart Boonrat and Phrakru Piphitsutatorn
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: bignan@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวหลักและรองในประเทศไทย ทำรายได้ให้กับผู้ประกอบการและประชาชนเป็นอันมาก แต่เมื่อโรคอุบัติใหม่เกิด (COVID-2019) ได้ฉุดรั้งการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและรายได้ของประชาชน หดหายไป ทางหน่วยงานรัฐได้สั่งปิดสถานที่ท่องเที่ยว มาตรการปิดกั้นนักท่องเที่ยวต่างชาติ เป็นต้น จึงทำให้รายได้หายไปอย่างมหาศาล ปัจจุบันทั่วโลกได้เริ่มมาตรการผ่อนคลายเป็นความปลอดภัย เพราะมีปัจจัยทางด้านวัคซีนที่สามารถฉีดให้กับผู้ประกอบการการท่องเที่ยว ซึ่งภาพการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาที่ถือได้ว่าเป็นแหล่งกิจกรรมเสริมมูลค่าและรายได้ เช่น วัดพระแก้ว โบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นต้น ซึ่งภาพการท่องเที่ยวในอนาคตอาจต้องมุ่งให้ความปลอดภัยสูงและความรับผิดชอบต่อมากขึ้น ได้แก่ การบริหารจัดการภายในวัดอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนามาตรฐานความปลอดภัยในระดับสูง การเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การสร้างความสุขและความประทับใจ การพัฒนาเทคโนโลยีทันสมัยมากขึ้น และการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งฉากทัศน์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาเหล่านี้จะเป็นมิติสังคมวิถีใหม่ในอนาคต

คำสำคัญ: โควิด-2019; การท่องเที่ยววัด; สังคมวิถีใหม่

Abstract

Primary and secondary tourism in Thailand can make income to many entrepreneurs and people, when there is the emerging disease (Covid-19) it has curbed economic growth and people's incomes. The government has ordered the closure of tourist attractions for blocking foreign tourists etc., as a result, the income has disappeared enormously. At present, the whole world has begun to relax measures focusing on safety, because there are vaccine factors that can be injected to tour operators. The image of Buddhist tourism can be considered a source of value-added activities and income, such as Wat Phra Kaew, ancient sites and antiques etc. In which the future tourism image may have to focus on higher safety and more responsibility, i.e., effective management within the temple, development of high safety standards, strengthening responsibility to public, promoting happiness and impression, more modern technology development and the community's participation in which scenario of these Buddhist tourism will be a new social dimension in the future.

Keywords: COVID-2019; Tourism of Temple; New way of Society

1. บทนำ

สถานการณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทย มีแนวโน้มปรับตัวดีขึ้นจากปีที่ผ่านมา โดยใน พ.ศ. 2561 มีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทย 164.24 ล้านคน-ครั้ง เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.61 จาก พ.ศ. 2560 ทำให้มีรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวไทยประมาณ 1.01 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.94 จาก พ.ศ. 2560 รวมประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวใน พ.ศ. 2561 ทั้งสิ้น 3.02 ล้านล้านบาท ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2552-2561) รายได้จากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ (สำนักงาน

ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) จะเห็นได้ว่าภาคการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีอัตราการเติบโตอย่างไรที่สร้างรายได้อย่างมหาศาล และคาดการณ์ในปีถัดไปว่าจะสามารถเติบโตได้อย่างเนื่องแต่ด้วยภาพดังกล่าวเป็นอันจบสิ้นลง เพราะการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีการระบาดในวงกว้างในสาธารณรัฐประชาชนจีน ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2562 เป็นต้นมา (กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม, 2563, หน้า 1) จนลุกลามมายังประเทศไทยทำให้รัฐบาลได้จัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ ศบค. เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2563 และได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน

ในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม 2563 เพื่อควบคุมและบริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 อย่างมีเอกภาพ (สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ, 2563)

รายงานข่าวจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ระบุว่า ได้สรุปสถานการณ์ท่องเที่ยว 11 เดือนแรกของปี 2563 ตั้งแต่เดือนมกราคม-พฤศจิกายนที่ผ่านมา พบว่า ภาคท่องเที่ยวไทยมีรายได้รวม 760,000 ล้านบาท ลดลง 1.93 ล้านบาท หรือติดลบ 71.75 % จากช่วงเดียวกันของปี 2562 โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางเข้าประเทศไทย 6.69 ล้านคน ลดลง 29.27 ล้านคนหรือติดลบ 81.38% จากช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา เฉพาะเดือนพฤศจิกายน 2563 มีจำนวน 3,065 คน เพิ่มขึ้น 2.5 เท่าเมื่อเทียบกับเดือน ต.ค. 2563 และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นต่อเนื่องในเดือนธันวาคม 2563 เนื่องจากชาวต่างชาติสามารถขอวีซ่าประเภทนักท่องเที่ยวที่มีข้อจำกัดน้อยกว่าสำหรับรายได้จากตลาดต่างประเทศอยู่ที่ 332,000 ล้านบาท ลดลง 1.38 ล้านบาท หรือติดลบ 80.59% เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา (หนังสือไทยรัฐออนไลน์, 2563)

ประเทศไทยมีแหล่งทรัพยากรทางการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และอีกมากมายซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติให้มีความต้องการเดินทางมาท่องเที่ยวยังสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ที่มีชื่อเสียงของประเทศไทย เพื่อสัมผัสวิถีชีวิต ประเพณีที่งดงามและผ่อนคลายความตึงเครียดจาก

การทำงาน ก่อให้เกิดรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจขนส่ง ธุรกิจนันทนาการ ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจที่พัก ธุรกิจขายของที่ระลึก เติบโตขึ้นเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการท่องเที่ยววิถีใหม่ที่กำลังได้รับความนิยมและเติบโตอย่างรวดเร็วควบคู่ไปกับกระแสการท่องเที่ยวของทั่วโลก นั่นก็คือ “การท่องเที่ยวเชิงศาสนา” (ประเมษฐ์ พิชญ์พันธ์เดชา, 2561, หน้า 1) ที่มีการให้ความหมายใหม่ที่ตอบสนองต่อรูปแบบการใช้ชีวิตของคนในยุคปัจจุบันมากขึ้น เช่น การท่องเที่ยวในวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรม และมีการจัดการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการเดินทางมาเที่ยวชมทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะวัดที่มีการก่อสร้างใหม่จะมุ่งเน้นในการแสดงศิลปกรรมที่โดดเด่นและมีเอกลักษณ์ของภูมิภาครวมทั้งมีการผสมผสานกับศิลปกรรมในภูมิภาคอื่นๆ แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติจากการก่อสร้างศาสนสถานที่มีความเชื่อทางศาสนาเป็นหลักไปสู่การประยุกต์แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมาใช้ประโยชน์ให้มากขึ้น (พระมหาสุทธิยศ อาภากรโร (อบอูน) และคณะ, 2555, หน้า 124-195)

แต่อย่างไรก็ตาม ผลกระทบจากโรคระบาดใหม่ (COVID-2019) เกิดขึ้นทำให้วัดและแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาต้องหยุดชะงักด้วย เช่น งดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงการปฏิบัติธรรม การเยี่ยมชมโบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์ต่างๆ รวมไปถึงบุญทั้งหลายที่เข้ามาสร้างกุศลก็ไม่สามารถจะกระทำได้ เป็นต้น เพราะฉะนั้นฉกัทัศนคติการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาอาจจะ

เป็นภาพแห่งความหวังและโอกาสของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาจะต้องปรับตัวไปสู่กิจกรรมมีความปลอดภัยและแสดงความรับผิดชอบต่อนักท่องเที่ยวมากขึ้นด้วยวิธีการต่างๆ ตามมาตรการของภาครัฐที่พยายามอย่างสุดกำลังเพื่อลดผลกระทบต่องานรายได้ลดลงอย่างต่อเนื่องซึ่งหากปล่อยไว้นานเกินไปก็อาจทำให้กิจกรรมที่สืบเนื่องกันได้ผลกระทบตามไปด้วย

2. การท่องเที่ยวแบบวิถีใหม่ในประเทศไทย

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ที่เริ่มระบาดตั้งแต่ช่วงเดือนธันวาคม 2562 ที่ผ่านมา และยังไม่สามารถระบุได้ว่าจะสิ้นสุดเมื่อใดนั้น ทำให้การท่องเที่ยวโลกหยุดชะงักลงจากอัตราการเติบโตของจำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ติดลบร้อยละ 22.7 จากช่วงเวลาเดียวกันในปี 2562 และหยุดนิ่งอย่างต่อเนื่องจนถึงเดือนเมษายน 2563 ด้วยการลดลงของนักท่องเที่ยวสูงถึงร้อยละ 97 เมื่อเทียบกับเดือนเดียวกันในปี 2562 ซึ่งถือเป็นช่วงตกต่ำที่สุดในรอบ 10 ปี และแน่นอนว่าย่อมส่งผลกระทบต่อจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมา เช่นเดียวกับการท่องเที่ยวภายในประเทศโดยคนไทยที่ลดลงอย่างมากต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 22 ในปี 2565 จึงเป็นประเด็นท้าทายอย่างยิ่งสำหรับประเทศไทยที่ต้องรับมือจากความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะการมีมาตรการรองรับการแพร่ระบาดของโรคติดต่อร้ายแรงหรือโรคอุบัติใหม่ (สำนักสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563, หน้า

223-226) อาทิเช่น การเตรียมพร้อมรับมือต่อสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศที่กระทบต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว การสร้างความเชื่อมั่นด้านมาตรฐานด้านความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว การส่งเสริมการตลาดเชิงรุกที่สอดคล้องกับศักยภาพทางการท่องเที่ยวของไทย การยกระดับทักษะและมาตรฐานบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีทักษะที่ครอบคลุม และมีศักยภาพสูงในการให้บริการ และการจัดทำฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวทั้งระบบ เพื่อรองรับเทคโนโลยีและการท่องเที่ยววิถีใหม่ (New Normal)

เพราะฉะนั้น การท่องเที่ยวในยุค New Normal มีอีกหนึ่งสิ่งที่ถือว่า นักท่องเที่ยวขาดไม่ได้และควรปฏิบัติ นั่นคือ แนวทางการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ (Responsible Tourism: RT) เพราะแหล่งท่องเที่ยวทุกแห่ง คือของทุกคน หากทุกคนช่วยดูแลรักษา ร่วมเป็นหนึ่งในพลังสำคัญทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้น สามารถคงความสวยงามอยู่คู่ประเทศไทยได้อย่างยั่งยืน อาทิเช่น การใส่หน้ากากอนามัย พกเจลแอลกอฮอล์ก่อนออกจากบ้าน และสวมใส่หน้ากากอนามัยตลอดเวลาแม้อยู่บนรถ การล้างมือ การกินร้อน การใช้ช้อนตัวเอง การเว้นระยะห่างในระหว่างการท่องเที่ยว จ่ายใช้ผ่านมือถือแทนเงินสด เพื่อลดการสัมผัสระหว่างมนุษย์ (หนังสือไทยรัฐออนไลน์, 2563) ที่เน้นเรื่องสุขอนามัย และความปลอดภัยจากโรคโควิด-19 เป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวในยุค New Normal โดยมี BEST เป็นอีกแนวคิดของการท่องเที่ยววิถีใหม่ New Normal ซึ่งเกิดขึ้นหลังโควิด-19 และเป็นส่วนหนึ่งของการ

ท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบด้วย (ยุทธศักดิ์ สุภสร, 2563) ประกอบด้วย

BEST หมายถึง Booking in advance การจองเพื่อใช้บริการล่วงหน้า เพื่อให้ผู้ประกอบการจัดสรรบริการให้สอดคล้องกับแนวปฏิบัติด้านสาธารณสุข ทั้งการจำกัดจำนวนคน และการรักษาระยะห่างระหว่างบุคคล ไม่ว่าจะเป็นโรงแรมที่พัก สถานที่ท่องเที่ยวหรืออุทยานแห่งชาติ ซึ่งจะสะท้อนถึงขีดความสามารถในการรองรับ

E-Environment สิ่งแวดล้อมเป็นส่วนสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบด้วย ธรรมชาติของไทยสวยงามเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวอันดับหนึ่ง ช่วงที่การท่องเที่ยวหยุดชะงักระหว่างการแพร่ระบาดของโควิดเป็นช่วงที่ธรรมชาติฟื้นตัวอย่างกะสมุยช่วงที่ผ่านมามีเต่าขึ้นมาวางไข่ถึง 18-19 รัง สัตว์ป่าก็เช่นกัน ทำให้ทุกคนอยากจะอนุรักษ์ เก็บความสวยงามไว้ ดังนั้นเรามีแนวร่วมที่จะไม่กลับไปเป็นอย่างเดิม สิ่งที่เกิดขึ้นนี่จะเป็นอีกหนึ่งแนวร่วมในการท่องเที่ยวในอนาคต

Safety ความปลอดภัย เป็นการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบอีกนัยหนึ่งเช่นกัน ไม่ใช่เพียงการป้องกันตัวเองแต่ยังต้องป้องกันการแพร่กระจายสู่คนอื่นด้วย โดยในส่วนของ ททท. ได้มีการดำเนินการร่วมกับกระทรวงสาธารณสุขจัดทำ โครงการยกระดับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย ตราสัญลักษณ์ที่มอบให้กับผู้ประกอบการที่ผ่านการรับรองใน 10 กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว

T-Technology เทคโนโลยี ช่วยเพิ่มคุณค่าและประสบการณ์การท่องเที่ยว อย่าง AR

และ VR การนำเสนอข้อมูลเสมือนจริงเพื่อช่วยในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว ยังเกี่ยวเนื่องกับความปลอดภัยด้วย ทั้งเรื่องการจำกัดจำนวนคนรักษาระยะห่างระหว่างบุคคล การลงทะเบียนผ่านแอปพลิเคชันไทยชนะ หรือแพลตฟอร์ม Smart Map เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวแบบวิถีใหม่ในประเทศไทยจะต้องเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมบนฐานข้อมูล สถานการณ์ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เน้นความปลอดภัยและความรับผิดชอบต่อผู้ประกอบการและประชาชนจะต้องจัดเตรียมไว้เหมาะสม สร้างคุณค่า ความสุข ความประทับใจไปพร้อมๆ กันอย่างลงตัวให้มากที่สุด ทั้งในส่วนของการมาตรการของภาครัฐ ระเบียบการปฏิบัติที่เหมาะสมที่รัฐการกระจายความรู้ไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงการวางแผนต่อกระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นเอกภาพ ซึ่งแนวคิด BEST อาจจะเป็นหนึ่งแนวคิดที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดโปรแกรมที่ให้ความสำคัญต่อผู้บริโภคผนวกกับ RT (Responsible Tourism) ที่เน้นเรื่องความรับผิดชอบต่อเป็นส่วนหนึ่งของอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ พร้อมกับการปฏิบัติตามมาตรการของรัฐ

3. การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในสังคมวิถีใหม่

การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในยุคก่อนโรคอุบัติใหม่เกิด (COVID-2019) เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมสำคัญที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศไทย (กาญจนา แสงล้อมสุวรรณ

และศรัณยา แสงลิ้มสุวรรณ, 2555, หน้า 136-146) ที่มีส่วนประสมสัดส่วนของรายได้ประชาชาติอย่างมหาศาลเพราะรัฐบาลมองเห็นแหล่งเสริมภาคการท่องเที่ยวหลักและการท่องเที่ยวรอง ซึ่งยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมนั้น มียุทธศาสตร์ที่สำคัญได้แก่ การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมเชิงศาสนาและวัฒนธรรม การบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม การพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม การสร้างเครือข่ายภูมิศาสตร์วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ซึ่งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนยังมีแนวโน้มและการเติบโตและมีศักยภาพสูง มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์มีวิถีชีวิตวิถีชุมชนและวัฒนธรรมที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว หากมีการส่งเสริมจากภาครัฐที่เหมาะสมจะทำให้มีแนวโน้มที่จะเกิดการพัฒนาและเป็นเครือข่ายท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวของประเทศและนำไปสู่การพัฒนาชุมชนได้ (พระสุธีรัตนบัณฑิต (สุทิตย์ อาภากร) และพระใบฎีกาสุญญา อภิวัฒน์ (สดประเสริฐ), 2559, หน้า 7-24) แต่ด้วยการอุบัติขึ้นของโรคระบาด COVID-2019 มีผลกระทบอย่างมหาศาลต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาที่ส่งผลต่อส่วนประสมหลักทางเศรษฐกิจและการปรับตัวทั้งในส่วนของบริหารจัดการวัดและสถานที่สำคัญๆ ทางพระพุทธศาสนาที่ก่อให้เกิดความปลอดภัยด้านสาธารณสุข (ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ และคณะ,

2561, หน้า 65-80) และด้านความปลอดภัยและความรับผิดชอบต่อสังคมแบบการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในสังคมวิถีใหม่ (New Normal) อันเป็นฉากทัศน์ที่สำคัญต่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาเหล่านี้จะเป็นมิติสังคมวิถีใหม่ในอนาคตจะส่งผลต่อการพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาสของชาวพุทธในสังคมวิถีใหม่ดังนี้

New Normal การบริหารจัดการภายในวัดอย่างมีคุณภาพโดยเฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบริหารจัดการวัดและแหล่งท่องเที่ยวสำคัญทางพระพุทธศาสนาอาจต้องปรับบทบาทการบริหารไปสู่ความเป็นมืออาชีพมากขึ้นผ่านการบริหารจัดการสามารถมองภาพงานได้ตลอดแนว (See Through) คือ รู้จักจุดเริ่มต้นของงาน และจุดสุดท้ายของงาน และรู้จักกำหนด กลยุทธ์ในการทำงานสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ทั้งงานได้ทั้งคน ทั้งนักท่องเที่ยว หมายความว่า “งานบรรลุผล คนก็เป็นสุข” แต่ในโลกของความเป็นจริงมักจะหาผู้บริหารดังกล่าวได้ยากยิ่งส่วนมากจะพบผู้บริหารที่บริหารแล้วได้งานมีคุณภาพแต่ไม่สามารถครองใจคน หรืออ่อนแอต่อคนมากเกินไป จึงทำให้งานขาดประสิทธิภาพ ดังนั้น นักบริหารมืออาชีพจะต้องรู้จักประยุกต์ศาสตร์ทางการบริหารมาใช้อย่างมีศิลปะเพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ นั่นคือ ต้องมีทั้งศาสตร์สามารถทั้งศิลป์ จึงจำเป็นต้องแสวงหานวัตกรรมเทคโนโลยีหลักการ แนวคิด ทฤษฎีใหม่ๆ มาปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการอยู่เสมอ (สุรัตน์ ดวงชาตม, 2558, หน้า 6-9) เพราะสิ่งสำคัญที่เป็นหัวใจองคาวพพทั้งหมด ก็ขึ้นอยู่กับผู้ที่มีอำนาจในการ

อำนวยการที่มองเห็นภาพและมีส่วนดูแลประชาชนที่ได้อาศัยขอบเขตแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาทำให้การปรับตัวและการพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัดจึงเป็นสิ่งสำคัญในยุคสังคมวิถีใหม่

New Normal การพัฒนามาตรฐานความปลอดภัยของวัดและแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในระดับสูง โดยเฉพาะมาตรการภาครัฐและกระทรวงสาธารณสุขที่ต้องมีระบบการดูแลอย่างใกล้ชิด ทั้งการประชาสัมพันธ์และรณรงค์การสวมหน้ากากอนามัย การล้างมือด้วยสบู่หรือแอลกอฮอล์ การเว้นระยะห่าง การทำความสะอาดบริเวณสถานที่ การลดความแออัดของนักท่องเที่ยว ระบบการคัดกรอง เป็นต้น เพื่อลดการแพร่กระจายของโรค COVID-19 หรือทางวัดอาจจะออกมาตรการสำคัญๆ ได้แก่ การเฝ้าระวังความปลอดภัยการให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเมื่อประสบปัญหาด้านความปลอดภัยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และการปราบปราม สำหรับแนวทางการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่มีประสิทธิผล (จุฬาลักษณ์ พันธัง, 2562, หน้า 509-534) หากกรณีมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากก็อาจกำหนดการจัดลำดับการเข้าเยี่ยมชมสถานที่หรือกรบไปไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ การรักษาความสะอาดสถานที่อย่างสม่ำเสมอ การปฏิบัติตามระเบียบของสถานที่อย่างเคร่งครัดการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละรอบชั่วโมง หรือการกำหนดเส้นทางเยี่ยมชมก็ได้

New Normal การเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อส่วนรวมเพราะการท่องเที่ยวคือการอนุรักษ์พื้นที่และการสร้างจิตสำนึกการเยี่ยมชมสถานที่

สำคัญๆ ทางพระพุทธศาสนาต้องเน้นสร้างผลกระทบทางบวกและทางลดผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่วัดให้มากที่สุด อาทิ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่สร้างขยะ ช่วยกันลดพลาสติก ช่วยลดโลกร้อน เป็นต้น ขณะที่ผู้เกี่ยวข้องที่ผู้ให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว ต้องทำวัดให้น่าอยู่ ทำชุมชนให้น่าเที่ยว เมื่อทุกคนร่วมใจช่วยกันช่วยกันคนละไม้คนละมือ ความสวยงามทางธรรมชาติ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร ความงดงามของวัดและชุมชนให้คงอยู่อย่างยั่งยืน (บริษัท พี.เค. ดิจิทัล คอนเนคท์, 2564) เพราะฉะนั้น ไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์หรือบุคคลผู้อาศัยภายในวัด ในชุมชน และผู้ประกอบการอื่นๆ อาจต้องทำความเข้าใจให้ตรงกันในหลายๆ เรื่องที่ได้ส่งมอบจิตสำนึกให้กับนักท่องเที่ยวกับความรับผิดชอบให้มากขึ้นและสามารถรักษาวัฒนธรรมประเพณีและสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาได้อย่างยั่งยืนต่อไป

New Normal การสร้างความสุขและความประทับใจเป็นการสร้างบันฑิตทางจิตวิญญาณเป็นสำคัญที่ถูกส่งมอบผ่านความสุข ความประทับใจบนฐานความมีเอกลักษณ์เฉพาะต่อนักท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดบุญทั้งในส่วนของโบราณสถาน โบราณวัตถุ และพิพิธภัณฑ์ (สายนต์ ไพรัชญจิตร, 2548, หน้า 3) รวมทั้งการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อโดยนักท่องเที่ยวที่เดินชมความงามของงานพุทธศิลป์ และมีความสนใจไปปฏิบัติธรรมเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา งานวัฒนธรรมประเพณีแต่ส่วนมากจะเป็นกลุ่มผู้ใหญ่และผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมที่เรียกว่า “ทัวร์ธรรมะ” ซึ่งการสร้างความสุขและความประทับใจต้องมีการ

ส่งเสริมให้เป็นแหล่งชมความงามของงานพุทธศิลป์ และทำบุญ ไหว้พระ ขอพร ที่มีการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในตามบริบทของวัด มีการใช้สัญลักษณ์และการสื่อสารที่เข้าใจง่าย เน้นส่งเสริมให้เป็นสถานที่สำหรับการปฏิบัติธรรมที่กำลังได้รับความนิยม (พระศรีสังคม ชยานุทโธ (ธนาวงษ์), 2563, หน้า 238-249) ดังนั้น การสร้างความสุขและความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวทั้งชาวพุทธและชาวต่างชาติในยุคปัจจุบันแม้ว่าจะมีมาตรการของภาครัฐดังกล่าวแล้วยังต้องสร้างประสบการณ์ที่สามารถเชื่อมโยงไปยังสภาพจิตใจที่เป็นบุญเป็นกุศลตามเป้าหมายที่ควรจะมีมากขึ้นตามไปด้วยการท่องเที่ยวแบบวิถีใหม่

New Normal การพัฒนาเทคโนโลยีทันสมัยมากขึ้นซึ่งภาพสมัยก่อนอาจจะเป็นภาพติดตาของนักท่องเที่ยวที่ทางวัดตั้งตู้รับบริจาคค่าน้ำค่าไฟ และค่าอื่นๆ อีกจำนวนมาก และต้องใช้เงินสดในการทำบุญ รวมทั้งข้อจำกัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาไม่ได้มีมากนัก แต่เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปทำให้ทั้งวัดและนักท่องเที่ยวต้องปรับตัวบนฐานความเป็นวิถีใหม่ผ่านการพัฒนาแอปพลิเคชันผ่านระบบการทำบุญแบบออนไลน์ด้วยบัตรเครดิตหรือเดบิต หรือผ่านบัญชีธนาคารออนไลน์ หรือผ่านบัญชีของธนาคาร (donate.dkcmain, 2564) เพื่อลดการแพร่เชื้อโรคระบาด การติดตั้งเครื่องใช้คอนกรีตหุ้มร่างกายแบบอัตโนมัติ การติดตั้งจุดล้างมือด้วยแอลกอฮอล์อัตโนมัติ การติดตั้งกล่องวงจรปิด การเปิดระบบสะแกนโปรแกรมหมอชนะ การติดตั้งวัดทิทัศน์แนะนำสถานที่ และป้ายแนะนำอื่นๆ รวมไปถึงการ

พัฒนาระบบการสื่อสารระหว่างวัดกับนักท่องเที่ยวได้มากขึ้นให้เกิดการรับรู้ถึงวัตถุประสงค์การท่องเที่ยวให้ชัดเจน

New Normal การมีส่วนร่วมของชุมชนและนักท่องเที่ยว ซึ่งที่ผ่านมาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน องค์กรเอกชนและหน่วยงานรัฐอื่นๆ ในการวางแผนการตัดสินใจอย่างมากทำให้สภาพการท่องเที่ยวถูกจำกัดไปด้วยเจ้าอาวาสและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นผู้กำหนดวิธีการและกลยุทธ์การท่องเที่ยวเป็นหลักทำให้เห็นสภาพของวัดที่มีความสวยงามแต่ในชุมชนใกล้เคียงกับไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมและเป็นภาพที่ไม่สวยงามสำหรับนักท่องเที่ยว อีกทั้งการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านการประชาสัมพันธ์ การจัดทำป้ายแนะนำและแผ่นพับ (สุธาสนี วิทยาภรณ์, 2559, หน้า 545) การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก เส้นทางคมนาคมยังไม่สามารถสนองต่อความสะดวกนักท่องเที่ยวได้ (จุฑาภรณ์ หินชุย และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์, 2557, หน้า 50-58) เพราะฉะนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนและนักท่องเที่ยวผ่านการเปิดรับข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมให้เป็นลักษณะเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธทั้งระดับพื้นที่ ได้แก่ วัด ชุมชน โรงเรียนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันมีส่วนร่วมสำคัญในการพัฒนาสภาพการท่องเที่ยวให้กับความน่าสนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมของวัด (สมศรี รัชฎาภรณ์กุล, 2563, หน้า 56-69) การปรับภูมิทัศน์สิ่งแวดล้อมของชุมชน การดูแล ป้องกันอันตรายที่จะเกิดกับสิ่งแวดล้อม

ในพื้นที่ซึ่งทั้งหมดต้องเริ่มมาจากการวางแผนใน ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาที่ ประชาชนในชุมชนเข้ามาบทบาทแบบมีส่วนร่วมมาก ยิ่งขึ้นให้กลายเป็นวิธีการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ของชุมชนอย่างแท้จริง และบทบาทของนักท่องเที่ยว เกี่ยวข้องเสนอแนะสามารถสร้างจุดเปลี่ยนเพื่อ รองรับความประสงค์และความต้องการของนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น

เพราะฉะนั้น การท่องเที่ยวทางพระพุทธ ศาสนาในสังคมวิถีใหม่(New Normal)ที่มีส่วน ประสมต่อระบบเศรษฐกิจทางพระพุทธศาสนาจะ ต้องกลายเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ๆ ที่ยังคง รักษาเอกลักษณ์และวิถีทางวัฒนธรรมแบบเดิมๆ ได้อย่างปลอดภัยภายใต้มาตรการที่สร้างความ มั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวผ่านการพัฒนามาตรฐาน ความปลอดภัยของวัดและแหล่งท่องเที่ยวทาง พระพุทธศาสนาในระดับสูงการเสริมสร้างความรับ ผิดชอบต่อส่วนรวมการสร้างความสุขและความ ประทับใจการพัฒนาเทคโนโลยีทันสมัยมากขึ้นและ การมีส่วนร่วมของชุมชนและนักท่องเที่ยวซึ่งเชื่อ ว่าการสร้างความปลอดภัยและความใส่ใจที่ลดกระ แพรระบาดของโรคอุบัติใหม่น่าจะเป็นการปรับตัว ได้และช่วยเสริมสร้างระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ภาย ใต้คุณค่าเดิมให้คงอยู่ของวัดร่วมกันชุมชนอย่าง ยั่งยืนต่อไป

4. สรุป

สถานการณ์การท่องเที่ยวในประเทศไทยได้ สร้างรายได้อย่างมหาศาลต่อประเทศที่ผ่านมา ทำให้ประเทศไทยพึ่งพารายได้จากภาคการท่องเที่ยว

ตัวอย่างน้อยร้อยละ 40 เปอร์เซ็นที่ถูกขับเคลื่อน พัฒนาและการลงทุนของภาครัฐเพื่อหวังรายได้ นำมาสู่การพัฒนาประเทศ ซึ่งมีโรคอุบัติใหม่ขึ้น ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวต่างๆ ได้กลายเป็นภาพ ความผันผายไปด้วยสถานการณ์โรคระบาดที่เกิดขึ้น ทั่วโลก ต่างต้องปรับเปลี่ยนบริบทการท่องเที่ยว บนเส้นทางความเป็นวิถีใหม่ในความพยายามใน การสร้างมุมมองที่สะท้อนความเป็นจริงบนฐาน สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อ COVID-2019 ที่ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพยายามจำกัด พื้นที่และสร้างความปลอดภัยในชีวิตของประชาชน ให้มากที่สุดผ่านมาตรการที่ออกมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความวิตกกังวลของกลุ่มนักท่องเที่ยว ได้มากขึ้น

ฉาบทันการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ในสังคมวิถีใหม่อาจจะอยู่ใกล้หรือไกลก็ขึ้นอยู่กับ ศักยภาพและความพร้อมที่จะรับมือสถานการณ์ โรคระบาดดังกล่าว อีกทั้งการปรับตัวของวัดและ ชุมชนและองค์กรทางพระพุทธศาสนาจะสามารถ ฝ่าฟันวิกฤติบนเส้นทางสร้างเม็ดเงินจำนวน มหาศาลได้อีกต่อไปหรือไม่ก็ด้วยการบริหารจัดการ ภายในวัดอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่มีกระบวนการ พัฒนามาตรฐานความปลอดภัยในระดับสูงอย่างไร การเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อส่วนรวมอย่างมี จิตสำนึกบนฐานความเป็นชาวพุทธและความเป็น นักท่องเที่ยวได้อย่างไร วัดและชุมชนใกล้เคียง จะสามารถพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม ที่เสริมสร้างความสุขและความประทับใจให้กับ นักท่องเที่ยวต่อไปได้หรือไม่ มีการพัฒนาเทคโนโลยี ทันสมัยมากขึ้นซึ่งต้องอาศัยศักยภาพการคิดค้น

กลยุทธ์และเพิ่มวิสัยทัศน์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างไร รวมทั้งการปลุกกระตือรือร้นภาคการมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานรัฐอื่นๆ ให้เข้ามาวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาที่ยังขาดส่วนนี้ อยู่ให้กลายเป็นจุดแข็งของพื้นที่นั้นๆ ได้หรือไม่ ซึ่งหากสามารถตอบโจทย์สำคัญๆ เหล่านี้ ได้อย่างมั่นใจ

5. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ฉกทศน์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในสังคมวิถีใหม่ เป็นการมองถึงภาพภายหลังการที่มีการรักษาโรค COVID-2019 ได้แล้ว หรือเชื้อไวรัสลดน้อยลงไปด้วยวิทยาการสมัยใหม่ ทำให้การจัดการทางพระพุทธศาสนาต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่องอย่างเหมาะสมเพื่อรักษาความสมดุลต่อสถานการณ์ต่อไปหรือการปรับตัวเข้าสู่ความปกติใหม่ได้อย่างลงตัวดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม. (2563). *แนวทางการดำเนินการเรื่องโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำหรับสถานประกอบการ*. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.
- กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ และศรีนยา แสงลิ้มสุวรรณ. (2555). การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน. *วารสารนักบริหาร*, 32(4), 136-146.
- จุฑาภรณ์ หินชุยและสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์. (2557). แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษา วัดประชาคมวนาราม อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทย นานาชาติ*, 10(1), 50-58.

- จุฬาลักษณ์ พันธัง. (2562). การจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 11(2), 509-534.
- ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ และคณะ. (2561). การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย*, 10(1), 65-80.
- บริษัท พี.เค. ดิจิทัล คอนเนคท์. (2564). *เที่ยวไทยวิถีใหม่ สไตล์ New Normal เที่ยวสนุก และปลอดภัย*. เข้าถึงได้จาก <https://www.pkexhibition.com/2021/01/19/ttt-new-normal/>
- ประเมษฐ์ พิชญ์พันธ์เดชา. (2561). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของเกาะฮองกงที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวชาวไทย. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาสุหิตย์ อาภากร (อบอุ่น) และคณะ. (2555). *การพัฒนารูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย*. ชุดโครงการวาระแห่งชาติเพื่อการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนปี 2556. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- พระศรีสังคม ขยานวฑ์โฒ (ธนาวงษ์). (2562). การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา: รูปแบบและเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวของวัดในสังคมไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ*, 7(3), 238-249.
- พระสุธีรัตนบัณฑิต (สุหิตย์ อาภากร) และพระใบฎีกาสุญญา อภิวัฒน์ (สดประเสริฐ). (2559). ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย และอาเซียน. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 1(3), 7-24.
- ยุทธศักดิ์ สุภสร. (2563). *ท่องเที่ยววิถีใหม่ อย่อย่างรับผิดชอบ*. เข้าถึงได้จาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/53022-ท่องเที่ยววิถีใหม่%20อย่างรับผิดชอบ.html>
- สมศรี รัชฎาภรณ์กุล. (2563). การบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยวโบราณสถานของประเทศไทยในเชิงเศรษฐกิจ. *วารสารรัฐศาสตร์ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร*, 63(1), 56-69.
- สายันต์ ไพรชาญจิตร์. (2548). *การจัดการโบราณสถาน โบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑ์สถานโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์ จำกัด.
- สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ. (2563). *จากวิกฤตผู้ติดเชื้อโควิด-19 กว่า 3 พันราย สู่ความหวังปลดล็อกดาวน คนไทยใช้ชีวิตแบบ New Normal*. เข้าถึงได้จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/880984>
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). *จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยว*. เข้าถึงได้จาก http://www.onep.go.th/env_data/2019/จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ/
- สำนักสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ 05 การท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: สำนักสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

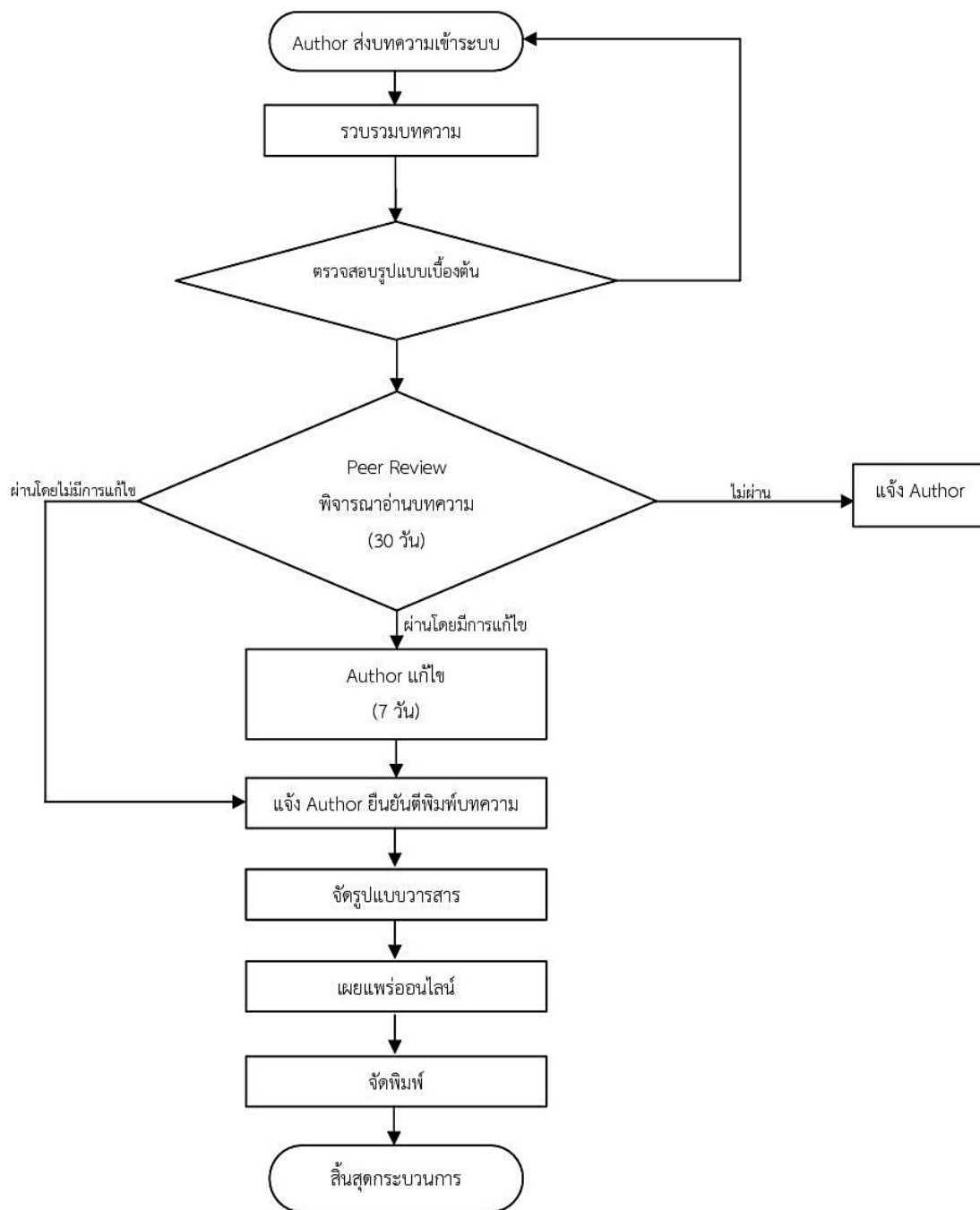
- สุธาสินี วียาภรณ์. (2559). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ปราสาทศักดิ์ก้อกธม จังหวัดสระแก้ว. *การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 3 ก้าวสู่ทศวรรษที่ 2: บูรณาการงานวิจัย ใช้องค์ความรู้ สู่ความยั่งยืน*, 17 มิถุนายน 2559. นครราชสีมา: วิทยาลัยนครราชสีมา.
- สุรัตน์ ดวงขาม. (2558). บัญญัติ 10 ประการ...สู่การเป็นนักบริหารมืออาชีพ. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 3(12), 6-9.
- หนังสือไทยรัฐออนไลน์. (2563). *เที่ยวไทย แบบ New Normal ให้สนุก และปลอดภัย*. เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/news/society/1929813>
- donate.dkcmmain.org. (2564). *คู่มือบริจาคเงินออนไลน์ผ่านทางอินเทอร์เน็ต*. เข้าถึงได้จาก <https://donate.dkcmmain.org/PublicFiles/manual/dmanual.pdf>

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

30 หมู่ 1 ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

โทรศัพท์ 085-752-1693

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์สังเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ต้องส่งผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ Website: <http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas> และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้พิมพ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double Spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษ ด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. ด้านบน ขนาด 4.5 ซม. และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม. พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 12 หน้ากระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind Peer Review)

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัย/วิชาการต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และให้มีเพียง 2 ส่วนเท่านั้น คือ

- 1) **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- 2) **ผลการวิจัยพบว่า** ควรประกอบด้วย ผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)
- 3) **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 3 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่าจะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยาย ในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์ นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.1.6 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.7 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมา เพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษา และการปฏิบัติ

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้ง

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวมหรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

3.2.4 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.2.5 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการปฏิบัติ

3.3 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.3.2 ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด

3.3.3 ชื่อผู้วิจารณ์ (Name of Reviews) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานที่ผู้วิจารณ์สังกัด

3.3.4 เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์ เนื้อเรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่น จุดบกพร่องของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผลตามหลักวิชาการ

3.3.5 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์ รวมถึงให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน

3.3.6 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.3.7 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA 6th edition

1. หนังสือ

1.1 คัมภีร์พระไตรปิฎก

ให้อ้างชื่อย่อคัมภีร์. เล่ม/ข้อ/หน้า. และให้วงเล็บคำว่า (บาลี) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีหรือวงเล็บคำว่า (ไทย) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ตัวอย่างเช่น (อง.ทุก. (ไทย) 20/395/106)

1.2 หนังสือ

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล/ปีที่พิมพ์/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต), 2557, หน้า 15)

กรณีผู้แต่งมีเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระชนนันท ฐานุตโตร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)
Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระชนนันท ฐานุตโตร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)
(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)
Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)
(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)
Prasitratsin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)
(Prasitratsin et al., 1982, p. 100)

1.3 วารสาร

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไปให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต), 2557, หน้า 15)

กรณีผู้แต่งมีเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระชนนันท ฐานุตโตร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)

Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระชนนันท ฐานุตโตร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)

(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่ง คนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)

Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)

Prasitratsin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)

(Prasitratsin et al., 1982, p. 100)

1.4 วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557, หน้า 15)

กรณีผู้แต่งมีเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระชนนันท์ ฐานุตโร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)

Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระชนนันท์ ฐานุตโร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)

(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อนามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่ง คนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)

Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)

Prasitratsin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)

(Prasitratsin et al., 1982, p. 100)

1.5 รายงานการวิจัย

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

(ใช้รูปแบบเดียวกับหนังสือ)

1.6 ราชกิจจานุเบกษา

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อพระราชบัญญัติ/(ปีที่พิมพ์)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อพระราชบัญญัติ,/ปีที่พิมพ์)

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (2544)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504, 2544)

1.7 สัมภาษณ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(การสัมภาษณ์,/วันที่/เดือน/พ.ศ.)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/การสัมภาษณ์,/วันที่/เดือน/พ.ศ.)

ผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป
ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย
ชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต (การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต, การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)

1.8 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่จัดทำ)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่จัดทำ)

ตัวอย่าง เว็บไซต์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น กรวรรณ สังขกร (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (กรวรรณ สังขกร, 2558)

ตัวอย่าง วิกีพีเดีย

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น Wikipedia (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (Wikipedia, 2558)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. คัมภีร์พระไตรปิฎก:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2. หนังสือ:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.

เจษฎา ทองรุ่งโรจน์. (2547). *พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย ประชญา*. กรุงเทพฯ: โบแดง.

Yamane, T. (1967). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper and Row.

3. วารสาร:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่(ฉบับที่)./ เลขหน้า.

พระธรรมาภรณ์ ฐานุตโตโร และบุญชนะ ทาโยธี. (2559). การบริหารงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารวิชาการธรรมศาสตร์*, 16(1), 1-13.

Prescott, S. G. (2015). Will Instructors Save Time Using a Specifications Grading System?. *Journal of Microbiology & Biology Education*, 16(2), 298.

4. วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์./ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทหรือวิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือชื่อมหาวิทยาลัย.

พระมหาบุญพิเศษฐ์ จันทน์เมือง. (2553). *การจัดการการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอกในเกาะรัตนโกสินทร์*. (ปริญญาโทวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Phrachanna Bhaddharakhito. (2015). *An Analytical Study of Morality in Cambodian Traditional Wedding at Chamnomkuet Village, Chamnom Sub-district, Mongkol borei District, Banteay Meanchey Province Based on Buddhist Principle*. (Master of arts). Khon Kaen: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

5. รายงานการวิจัย:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ (รายงานการวิจัย)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

สมเกียรติ ชัยพิบูลย์. (2550). *การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

6. ราชกิจจานุเบกษา:

ชื่อพระราชบัญญัติ./ (ปีที่พิมพ์./วันที่/เดือน)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่มที่/ตอนที่/หน้า.

พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504. (2544, 21 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 118 ตอนพิเศษ 127ง, หน้า 13-17.

7. สัมภาษณ์:

การสัมภาษณ์ให้ทำการอ้างอิงในเนื้อหาโดยไม่ต้องลงรายการในเอกสารอ้างอิง

8. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./เข้าถึงได้จาก/http://www.xxxxxxx

(คำว่า เข้าถึงได้จาก ใช้สำหรับเอกสารภาษาไทย Retrieved from สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ)
กรวรรณ สังขกร. (2558). *การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับวิถีไทย*. เข้าถึงได้จาก <http://www.slideshare.net/amicsangkakorn/ss-48803224>

Bhandari, P., Rishi, P. and Prabha, V. (2014). *Positive Effect of Probiotic Lactobacillus Plantarum in Reversing the LPS Induced Infertility in Mouse Model*. Retrieved from <http://www.jmm.microbiologyresearch.org/content/journal/jmm/10.1099/jmm.0.000230;jsessionid=1me6a81o04g7o.x-sgm-live-03>

9. วิกีพีเดีย :

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./วันที่สืบค้น./จาก/http://www.xxxxxxx

วิกิพีเดีย. (2561). *ข่าวสารจังหวัดขอนแก่น พ.ศ.2560*. วันที่สืบค้น 3 มิถุนายน 2562, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki>

ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ กรุณาติดต่อ “บรรณาธิการวารสารวิชาการธรรมทรรศน์” สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น อาคาร 100 ปี สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อจ อาสภมหาเถร) เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000 โทรศัพท์ 0-4328-3546-7 (ต่อ 114) โทรสาร 0-4328-3399 <http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas>

E-mail: dhammathas@hotmail.com

- 1) ผศ.ดร.สุรพล พรหมกุล 088-578-1671
- 2) นางสาวสาริกา ไสวงาม 085-752-1693

กำหนดการออกวารสาร

- ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม
- ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน
- ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน
- ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้พิมพ์ต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสารฯ พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้พิมพ์ต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสารวิชาการธรรมทรรศน์เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้พิมพ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้พิมพ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

